

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

6102 SAYILI TÜRK TİCARET
KANUNU'NUN 1530'UNCU MADDESİ
UYARINCA MAL VE HİZMET
TEDARİKİNDE GEÇ ÖDEMENİN
SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Zehra GÜNEY

Danışman

Doç. Dr. Şafak NARBAY

Erzincan 2017

TEZ BİLDİRİMİ

“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu Maddesi Uyarınca Mal Ve Hizmet Tedariki Sözleşmelerinde Geç Ödemenin Sonuçları” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Zehra GÜNEY

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

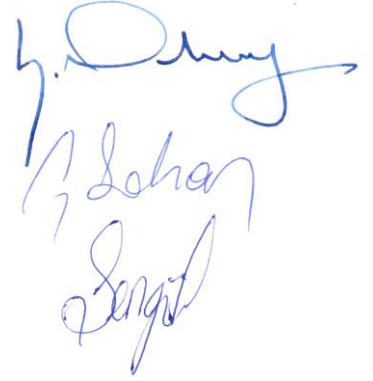
Bu alışma Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda jürimiz tarafından "Yüksek Lisans Tezi" olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Danışman : Doç. Dr. şafak NARBAY

Üye : Yard. Doç. Dr. Gökhan şAHAN

Üye : Yard. Doç. Dr. şengül AL KILIÇ

**6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1530'UNCU MADDESİ
UYARINCA MAL VE HİZMET TEDARİKİNDE GEÇ ÖDEMENİN
SONUÇLARI**

Zehra GÜNEY

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2017

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şafak NARBAY

ÖZET

“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530'uncu Maddesi Uyarınca Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları” başlıklı yüksek lisans tez çalışmamız 4 ana bölümden ve de sonuç kısmından oluşmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde 2011/7/EU sayılı Direktif hükümleri ışığında Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünün kişi bakımından, konu bakımından ve zaman bakımından uygulama alanı ve de amacı açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümünde ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde temerrüdün koşulları, üçüncü bölümünde de ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde temerrüdün sonuçları ele alınmıştır. Çalışmamızın dördüncü bölümünü ise, 2011/7/EU sayılı Direktif'te yer alan diğer bazı hükümler oluşturmaktadır. Tez çalışmamızın sonuç kısmında ise yapılan inceleme ve araştırmaların neticesinde varılan sonuçlar ana hatları ile belirlenmiş konu ile ilgili olarak mevcut sorunlar için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu m. 1530, 2011/7/EU sayılı Direktif, mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri, borçlu temerrüdü, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler.

**THE CONSEQUENCES OF LATE PAYMENT IN PROCUREMENT OF
GOODS AND SERVICES PURSUANT TO THE ARTICLE 1530 OF
THE TURKISH COMMERCIAL CODE NO. 6102**

Zehra GÜNEY

**Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of
Private Law Master's Thesis, May, 2017**

Thesis Supervisor: Associate Professor Şafak NARBAY

ABSTRACT

This master's thesis, titled as 'The Consequences of Late Payment in Procurement of Goods and Services pursuant to the article 1530 of the Turkish Commercial Code No. 6102' consists of four main sections and a conclusion.

The first section of the thesis aims to elucidate the purpose and the field of application of the article 1530 of the Turkish Commercial Code in terms of persons, subject matter and time considering the provisions of the Directive 2011/7/EU. The second section deals with the conditions for default of the debtor in contracts for the supply of goods and services between commercial enterprises while the third section deals with the consequences of the default of the debtor in contracts for the supply of goods and services between commercial enterprises. The fourth section studies the relevant provisions of the Directive 2011/7/EU. The final section of the thesis presents the findings of the research in light of the analysis conducted in previous sections and puts forward its own solutions to all existing challenges.

Keywords: Article 1530 of the Turkish Commercial Code, the Directive 2011/7/EU, contracts for procurement of goods and services, debtor default, transactions prohibited by commercial provisions.

ÖNSÖZ

“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu Maddesi Uyarınca Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları” adlı yüksek lisans tez çalışmasına ilişkin olarak yaptığım araştırmalar, hazırlıklar ve değerlendirmeler hususunda her konuda ve her aşamada bilgi, öneri ve desteğini esirgemeyen danışman hocam sayın *Doç. Dr. Şafak NARBAY*’a, yüksek lisans tez konusu seçiminde değerli düşüncelerini benimle paylaşan kürsü ve çalışma arkadaşım sayın *Arş. Gör. Buğra KESİCİ*’ye, gerek mesleki gerek manevi anlamda her zaman yanımda olan çalışma arkadaşım, dost ve kardeş bildiğim sayın *Arş. Gör. Damla Özden ÖKSÜZ*’e, akademik anlamda bilgi ve tecrübelerini paylaşmasının yanı sıra bir dost, bir arkadaş olarak da her zaman desteğini gördüğüm sayın *Dr. Eda Şahin*’e ve son olarak yetişmemizde doğrudan veya dolaylı olarak katkısı bulunan, başta sayın fakülte dekanımız sayın *Prof. Dr. Cem Baygın* olmak üzere Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin tüm öğretim üyelerine en derin duygularım ile teşekkürlerimi sunuyorum.

Arş. Gör. Zehra Güney

Erzincan, 2017.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TÜRK TİCARET KANUNU M. 1530'UN AMACI VE UYGULAMA ALANI.....	3
I. TİCARİ İŞLETMELER ARASINDAKİ MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİNDE GEÇ ÖDEMELERLE MÜCADELE ÇABALARI	3
II. TİCARİ İŞLEMLERDE GEÇ ÖDEMEYLE MÜCADELEYE İLİŞKİN 2011/7/EU SAYILI DİREKTİFE GENEL BAKIŞ	6
III. 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TTK M. 1530'UN AMACI.....	9
IV. TTK M.1530'UN KANUNDAKİ DÜZENLENME YERİ.....	14
V. TTK M. 1530 HÜKMÜNE DAYANAK TEŞKİL EDEN 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İLE CISG ARASINDAKİ BAĞLANTI	18
VI. 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TTK M. 1530'UN UYGULAMA ALANI.....	23
A. Tarafları Bakımından Uygulama Alanı	23
1. Ticari İşletme	24
2. “Basiretli İş adamı Gibi Hareket Etme İlkesi” Açısından Konunun Ele Alınması 36	
3. KOBİ'lere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme.....	37
4. Geç Ödemelerle Mücadeleye İlişkin 2011/7 Sayılı Direktif'ten Ayrılan Noktalar 44	
B. Konu Bakımından Uygulama Alanı.....	47
1. Mal Kavramı	48
2. Mal Tedariki	51
a) Taşınır Satış Sözleşmesi	52

b) Taksitle Satım Sözleşmesi	53
c) Satım İçin Bırakma Sözleşmesi	57
d) Bayilik Sözleşmesi	58
e) Kira Sözleşmesi	59
f) Eser Sözleşmesi.....	61
3. Hizmet Tedariki	61
4. Para Alacağı.....	63
C. Zaman Bakımından Uygulama Alanı.....	67

İKİNCİ BÖLÜM

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1530'UNCU MADDESİ UYARINCA MAL VE HİZMET TEDARİKİNDE BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN KOŞULLARI.....	68
I. HÜKÜMDE YER ALAN BAZI KAVRAMLAR	68
A. Fatura	68
1. 6102 Sayılı TTK'da Fatura	70
2. 213 Sayılı VUK'da Fatura	71
3. 6102 Sayılı TTK ile 213 Sayılı VUK Arasındaki İlişki.....	73
4. E- Fatura	75
5. Faturaya İtiraz	77
B. Eşdeğer Ödeme Talebi	81
C. Ödeme Günü / Ödeme Süresi.....	84
D. İhtar	89
II. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU AÇISINDAN BORÇLU TEMERRÜDÜ	94
A. Borçlunun Temerrüdü Kavramına Genel Bir Bakış	94
B. Koşulları.....	96
1. Borç Muaccel Olmalı	96
2. Borcun İfası Mümkün Olmalı.....	97
3. Borçluya İhtar Yapılmalı	100
a) Genel Olarak	100
b) İhtar Yerine Geçen ya da İhtara Gerek Olmayan Haller	100

(1) İhtar Gününün Sözleşmede Açıkça Belirlenmiş Olması.....	101
(2) İfa Gününü Belirleme Yetkisinin Taraflardan Birine Bırakılmış Olması	102
(3) Sözleşmede İhtar Koşulundan Vazgeçilmiş Olması	103
(4) İhtarın Gereksiz veya Yararsız Olması	103
(5) Borcun Haksız Fiil ya da Sebepsiz Zenginleşmeden Kaynaklanmış Olması	104
C. Karşılıklı borç doğuran sözleşmeler bakımından bir değerlendirme	105
D. Ard Arda ve Sürekli Edimli Sözleşmeler Bakımından Bir Değerlendirme	108
III. TTK M.1530'DA YER ALAN TEMERRÜT KAVRAMININ GENEL HÜKÜMLERDEN AYRILAN YÖNLERİ.....	
A. Genel Olarak	109
1. Ticari işletmeler arasında mal veya hizmet tedariki amacıyla yapılan ve Para Borcu Doğuran Bir İşlemden Kaynaklanıyor Olması.....	110
2. Alacaklının Mal veya Hizmet Tedarik Etme Borcunu Yerine Getirmiş Olması .	111
3. Borçluya İhtar Yapılmasının Gerekli Olmaması	112
4. Kusurun Varlığı	113
5. Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Serbestçe Kararlaştırılması Halinde Öngörülen Sınır.....	117
a) Genel Kural.....	117
b) Ödeme Süresinin Altmış Günden Fazla Kararlaştırılabilmesinin Koşulları	122
(1) Alacaklının KOBİ veya Tarımsal ya da Hayvansal Üretici Olduğu veya Borçlunun Büyük Ölçekli İşletme Sifatını Taşıdığı Sözleşmeler Bakımından	122
(2) Sözleşmede Açıkça Belirlenmiş Olması	123
(3) Alacaklı Aleyhine Ağır Bir Haksız Durum Yaratmaması	123
c) Hükme Aykırılık Hali	124
6. Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Kararlaştırılmaması veya Kararlaştırılan Sürenin Geçersiz Olması	125
a) Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Kararlaştırılmaması	125

(1) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Borçlu Tarafından Alındığı Tarih Belirliyse	126
(2) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Borçlu Tarafından Alındığı Tarih Belirsizse	129
(3) Borçlu Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebini Mal veya Hizmetin Tesliminden Önce Almışsa	132
(4) Kanunda veya Sözleşmede Mal veya Hizmetin Kabul veya Gözden Geçirme Usulünün Öngörüldüğü Hallerde	132
b) Sözleşmede Kararlaştırılan Ödeme Günü veya Süresinin Geçersiz Olması	134
B. Bedelin Taksitle Ödeneceğinin Kararlaştırıldığı Sözleşmeler	135

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TTK M. 1530 HÜKMÜNE GÖRE MAL VE HİZMET TEDARİKİ

SÖZLEŞMELERİNDE BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI.....	139
I. GENEL OLARAK	139
II. FAİZ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	139
A. Faiz Kavramının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması	142
B. Genel Olarak Faiz Türleri	145
1. Anapara Faizi-Temerrüt Faizi.....	146
2. Akdî Faiz – Kanunî Faiz.....	148
3. Basit Faiz – Bileşik Faiz	148
4. Ticarî Faiz- Ticarî Olmayan Faiz.....	150
C. Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi.....	150
1. Adî İşlerde Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi	150
2. Ticari İşlerde Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi	153
D. Yabancı Para Borçlarında Faiz	157
E. TTK m. 1530/7’de Yer Alan Faiz Düzenlemesi	160
F. TTK m. 1530/7’ye Göre Faiz Talep Edilebilmesinin Şartları	162
G. Faiz Miktarının İndirilmesini İsteyememe.....	164
III. TTK M. 1530 KAPSAMINDA ALACAĞIN TAHSİLİ AMACIYLA YAPILAN MASRAFLARIN TAZMİNİ.....	166

IV. TTK M. 1530 KAPSAMINDA FAİZ İLE KARŞILANAMAYAN ZARARLARIN TAZMİNİ.....	168
A. Genel Olarak	168
B. Faiz İle Karşılanamayan Zararların İspatı.....	170
V. TTK M. 1530'A GÖRE YAPILAN MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİ BAKIMINDAN SORUMSUZLUK ANLAŞMALARININ GEÇERLİLİĞİ	172
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
2011/7/EU SAYILI DİREKTİFTE YER ALAN DİĞER BAZI DÜZENLEMELER	178
I. GENEL OLARAK	178
II. TEŞEBBÜSLERİN VE KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ TARAF OLDUĞU MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİ.....	178
III. MÜLKİYETİ MUHAFAZA KAYDI SÖZLEŞMELERİ	181
IV. ALACAĞIN TAHSİLİ AMACINA HİZMET EDECEK HIZLI VE ETKİLİ YÖNTEMLERİN GELİŞTİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ	186
V. ŞEFFAFLIĞIN SAĞLANMASI VE BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ .	189
VI. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTLARI VE UYGULAMALARI	189
SONUÇ.....	191
YARARLANILAN KAYNAKLAR	199
İNTERNET KAYNAKLARI	214

KISALTMALAR

AATUHK	:6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AB	: Avrupa Birliği
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BankaK	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BATIDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt.
CISG	:United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods
dn.	:dipnot
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Etk	: 6762 Sayılı Eski Ticaret Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.T.	: Erişim Tarihi
FaizK	:3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun
FFFK.	: Finansal Kiralama, Faktoring Ve Finansman Şirketleri Kanunu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İHFM	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası.
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KoopK	: 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
m.	: madde
MK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
R.G.	: Resmi Gazete
RKHK	: 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
Sa.	: Sayı
s.	: sayfa
SerPK.	: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TSY	: 4093 Sayılı Ticaret Sicil Yönetmeliği
vd.	: ve devamı
VUK	: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

6102 Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)¹ 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkralarında, ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde geç ödemenin sonuçları özel olarak düzenlenmiştir. Ticari işletmeler arasında mal ve hizmetlerin tedariki maksadıyla yapılan sözleşmelerde para alacaklısını korumaya yönelik düzenlemeler getirmiş bulunan TTK'nın 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkraları daha önceden hazırlanmış bulunan Tasarı metninde ve TBMM komisyon raporlarında yer almamış; fakat Kanunun kabul edildiği 13 Ocak 2011 tarihinde, verilen bir önerge üzerine Kanun metnine dâhil edilmiştir.

Söz konusu düzenlemeye temel dayanak teşkil eden mevzuat, "*Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 29 Haziran 2000 tarihli ve 2000/35/EC sayılı Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadele*" başlıklı direktifini değiştiren "*16 Şubat 2011 tarihli 2011/7/EU sayılı Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin Direktif*"tir". Direktif'in iç hukuka aktarılmasındaki temel amaç, AB'ye üyelik sürecinde, geç ödemelerle mücadele edilmesi suretiyle mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para alacaklısının korunması ve böylelikle bozulan kârlılık ve rekabet ortamının iyileştirilmesidir. Nitekim bu husus önergenin gerekçesinde de açıkça belirtilmektedir. Buna göre, uygulamada ticari işlemlerdeki ödemelerin birçoğu, sözleşmede kararlaştırılan veya genel ticari koşullarda ortaya konan süreden çok daha sonra yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle, malların teslim edilmesine veya hizmetlerin yerine getirilmesine rağmen, ilgili faturalarda ödemelerin son ödeme tarihlerinden sonra yapıldığı görülmektedir. Bu şekildeki geç ödemeler, işletmelerin nakit akışını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve teşebbüslerin finansal yönetimini güçleştirmektedir. Ayrıca, bu durum, geç ödemeler nedeniyle alacaklıların dış finansman elde etmeye ihtiyaç duymaları sonucunu doğurmakta, dış finansman elde edilemeyen hallerde ise, işletmelerin rekabet yetenekleri ve kârlılığı olumsuz etkilenmektedir.

---

¹ 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da esasen birbirinden bağımsız iki farklı konunun düzenlendiği görülmektedir. eTK²'nin 1466'ncı maddesi de 1530'uncu maddede aynen korunarak ilk fıkrada yerini almış ve buna ek olarak diğer fıkralar madde metnine ilave edilmiştir. Hükümün ilk fıkrasında ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler kaleme alınırken, diğer fıkralarında (2 ilâ 8'inci fıkra hükümleri) ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde geç ödemenin sonuçları kaleme alınmıştır. Söz konusu düzenlemenin yeri TTK m. 1530 hükmü olmadığı gibi, TTK'da düzenlenmesi de doğru olmamıştır. Ticari hükümlerle yasaklanmış işlemlerin, Türk Borçlar Kanunu (TBK)³ m. 27'nin hemen devamına eklenecek bir fıkra ile düzenlenmesi yerinde olurdu. Çalışmamızın kapsamı TTK m. 1530/2 ilâ 8'inci fıkraları ile sınırlı olduğundan, ilk fıkraya değinilmeyecektir.

Avrupa Parlamentosu ve Konsey'inin Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 16 Şubat 2011 tarihli ve 2011/7/EU sayılı Direktif ışığında TTK m. 1530 hükmüne eklenen özel temerrüt hükümleri TBK'da yer alan temerrüt hükümlerinden büyük ölçüde ayrılmaktadır. Öncelikle belirtmelidir ki Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmü, ancak ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan ve para borcu doğuran sözleşmelerde uygulanır. Hükümde ihtarsız temerrüt halinin düzenlenmiş olması, temerrüdün gerçekleşmesinde borçlunun kusurlu olması, alacaklının TTK m. 1530/7 uyarınca daha yüksek oranda temerrüt faizi talep edebilmesi için mal ve hizmet tedariki borcunu yerine getirmiş olması, ödeme gününün veya ödeme süresinin serbestçe kararlaştırılabilmesi ilkesine genel hükümlerden farklı olarak sınırlama getirilmesi ve taksitle satış sözleşmeleri bakımından KOBİ'leri ve tarımsal veya hayvansal üreticileri koruyucu düzenlemeler yapılmış olması, genel hükümlerden ayrılan temel noktalardır. Konunun genel hatları ile anlaşılması adına yapılan bu kısa girişten sonra, çalışmamızın her bir bölümünde ilgili hususlar detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

---

² 6762 sayılı Mülga Kanun.

³ 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete.

BİRİNCİ BÖLÜM

2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TÜRK TİCARET KANUNU M. 1530'UN AMACI VE UYGULAMA ALANI

I. TİCARİ İŞLETMELER ARASINDAKİ MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİNDE GEÇ ÖDEMELERLE MÜCADELE ÇABALARI

1992 yılında küçük ve orta ölçekli işletmelerin (*small and medium sized enterprises&SMEs*) istihdam yaratma ve büyümeyi teşvik etmedeki önemine dikkat çekilerek Topluluk hareketlerinin küçük ve orta ölçekli işletmelerin (*KOBİ*) yararına olacak şekilde hızlandırılması, Topluluk yasalarından kaynaklanan sınırların azaltılması ve özellikle de *KOBİ*'ler tarafından yapılacak özel yatırımların teşvik edilmesi gerektiği göz önünde bulundurularak 1993 yılında büyük ölçüde *KOBİ*'leri koruma amacı taşıyan ticari işlemlerde mal ve hizmetlerin tedarikine ilişkin sözleşmelerde geç ödemelerle mücadeleyle ilişkin çalışmaların temeli atılmıştır⁴. Bu doğrultuda Avrupa Parlamentosu ilk olarak 1993 yılında Avrupa Konsey'ine bu konuda düzenlemeler yapması için öneride bulunmuştur. Bu öneri ve talepler doğrultusunda Avrupa Konseyi, 03.06.1994 tarihinde “*KOBİ'ler ve Zanaatkârlar İçin Karma Program*” hazırlamıştır⁵. Söz konusu programda teşebbüslerin özellikle de *KOBİ*'lerin maruz kaldığı idarî ve yasal çevrelerden kaynaklanan sınırlandırmaların azaltılması, teşebbüslerin karşılaştığı ekonomik sıkıntılarla mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Komisyona aynı zamanda Karma Programın uygulanması yönünde bir değerlendirme raporu sunması görevi verilmiş ve gerekli olduğu takdirde Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve

⁴ *Proposal for a Council Decision on a Multiannual Programme (1993 to 1996) of Community Measures to Intensify the Priority Areas of Policy for Enterprise, in Particular SMEs, in the Community.* Official Journal C. 150, 31.05.1993, s. 43 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1993:150:FULL&from=EN>, Erişim Tarihi, 18.10.2015).

⁵ Commission of the European Communities, “*Integrated Programme in Favour of SMEs and the Craft Sector*”, White Papers (<http://aei.pitt.edu/2946/1/2946.pdf>, E.T., 18.10.2015).

Ekonomik ve Sosyal Komite'nin 1995 yılı sonuna kadar tamamlayıcı önlemleri almaları gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemenin ardından, Avrupa Komisyonu, 95/198 Sayılı "*Ticari İşlerde Ödeme Sürelerine İlişkin Tavsiye Kararı*"⁶ nı çıkarmıştır⁶. Bu kararda üye devletlerden, ticari işlemlerde sözleşmesel ödeme dönemlerine bağlı kalınmasını sağlamak amacıyla gerekli yasal ve pratik girişimlerde bulunmaları, geç ödemeler nedeniyle yeterli tazminatın sağlanması, doğru ve uygun uygulamaların garanti edilmesi, sınır ötesi ticarete var olan zorlukların ortadan kaldırılması, kamusal tedarik sözleşmelerinde ödemelerin geliştirilmesi talep edilmiştir⁷. Ancak bu öneri metninin etkili olamadığı görülmüştür. Nitekim 17 Temmuz 1997 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan bir raporda, tavsiye kararının geç ödemeleri azaltmada yeterince etkili olmadığı, birçok ülkede çok az önlemlerin alındığı veya hiç önlem alınmadığı açıkça görüldüğü ifade edilmiştir⁸. Bu istenilmeyen sonucun ardından, Komisyon, Parlamento'nun önerilerini dikkate alarak minimum talepleri bünyesinde barındıran ulusal bir düzenleme için öneri sunmak niyetini ortaya koymuştur⁹.

15 Mayıs 1998 tarihinde, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite'si tarafından "*Ticari İşlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin Yönerge*" hakkında bir öneri kabul edilmiştir¹⁰. Ekonomik ve Sosyal Komite bu görüşü hazırlarken, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde ağır sonuçlar

⁶ 95/198/EC Commission Recommendation of 12 May 1995 on Payment Periods in Commercial Transactions, Official Journal of the European Communities, L. 127/19, s. 19-22 (<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995H0198&qid=1445242616731&from=EN>, E.T., 19.10.2015).

⁷ 95/198/EC, m. 1.

⁸ Cara **Blotta**, "Ending the Commercial Siesta: The Shortcomings of European Union Directive 2011/7 on Combating Late Payments in Commercial Transactions", s. 704 (<http://home.heinonline.org/>, E.T., 22.07.2015) Murat **Aydoğdu**, Serkan **Ayan**, *Türk Borçlar ve Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 245, dn., 473.

⁹ **Blotta**, a.g.m., s. 705.

¹⁰ European Economic and Social Committee, "*Opinion of the Economic and Social Committee on the 'Proposal for a European Parliament and Council Directive Combating Late Payment in Commercial Transactions'*"-98/C 407/09), Conclusions and Recommendations, (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.1998.407.01.0050.01.ENG, E.T., 23.10.2015).

doğuran ve bunların iş hayatındaki etkilerinin zayıflamasına sebep olan gecikmelerin olumsuz etkilerini ve aşırı derecede uzun ödeme dönemlerini, 12 Mayıs 1995 tarihli Konsey Tavsiye kararını takiben istenilen sonuçların alınmadığını, bazı üye devletlerdeki özellikle geç ödeme kültürünü ve bazı kamu otoriteleri ile ekonomik aktörleri göz önünde bulundurmuştur¹¹. Böylece 2000/35 Sayılı Direktif'in temelleri atılmış, 1999 yılında yapılan son çalışmalar neticesinde de Direktif'e son hali verilmiştir¹².

8 Ağustos 2000 tarihinde "2000/35/EC Sayılı Ticari İşlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin Direktif" Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayınlanmıştır¹³. Söz konusu Direktifte, yapılan son istatistiklerin, 12 Mayıs 1995 tarihli Tavsiyelerinin kabulünden beri, birçok üye devlette geç ödemelere ilişkin hiçbir gelişmenin olmadığını gösterdiğine vurgu yapılmıştır¹⁴. Bu durum yeni yasal düzenlemeler yapma ihtiyacını doğurmuştur. Zira üye devletler tarafından iç pazarda geç ödemelerle mücadeleye ilişkin bireysel olarak yürütülen amacın istenilen şekilde başarılı olamadığı görülmüş ve bunun topluluk tarafından başarılacağı ifade edilmiştir¹⁵. Bu Direktifin, özel veya kamu teşebbüsleri veya teşebbüsler ile kamu otoriteleri arasında meydana gelip gelmediğine bakılmaksızın, işletmelere sonradan yapılan kayda değer ödeme miktarlarını göz önünde tutarak, tüm ticari işlemlerde bedel olarak yapılan ödemelerde uygulanacağı belirtilmiştir¹⁶. Böylece Avrupa Birliği'nin

---

¹¹ 98/C 407/09, 1.1.1-1.1.4.

¹² Communication from the Commission to the European Parliament pursuant to the second subparagraph of Article 251 (2) of the EC-Treaty concerning the Common position of the Council on the proposal for a European Parliament and Council Directive combating late payment in commercial transactions. (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:51999SC1398&from=EN>, E.T., 18.11.2015)

¹³ Directive 2000/35/EC of the European Parliament and of the Council of 29 June 2000 on Combating Late Payment in Commercial Transactions, Official Journal L 200, 08/08/2000 P. 0035 – 0038 (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2000.200.01.0035.01.ENG, E.T., 24.10.2015).

¹⁴ 2000/35 Sayılı Direktif, Genel Gerekçe, Paragraf No:11.

¹⁵ 2000/35 Sayılı Direktif, Genel Gerekçe, Paragraf No:12.

¹⁶ 2000/35 Sayılı Direktif Genel Gerekçe, Paragraf No: 22, m. 1.

tüketicinin korunması amacıyla hareket etmeksizin ilk defa özel hukuka ait bir alana müdahale ettiği de görülmektedir¹⁷.

Avrupa Parlamentosu ve Konsey'inin "Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 2000/35/EC Sayılı ve 29 Haziran 2000 tarihli Direktifi" ile getirilen bir dizi temel değişikliklerin açıklığa kavuşturulması ve rasyonalize edilmesi amacıyla söz konusu hükümlerin yeniden biçimlendirilmesi arzu edilmiş ve bu amaçla 16 Şubat 2011 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda 2011/7/EU Sayılı Direktif kabul edilerek, 23 Şubat 2011 tarihinde Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır¹⁸.

II. TİCARİ İŞLEMLERDE GEÇ ÖDEMEYLE MÜCADELEYE İLİŞKİN 2011/7/EU SAYILI DİREKTİFE GENEL BAKIŞ

Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 2011/7/EU sayılı Direktif, 16 Şubat 2011 tarihinde Strasbourg'da Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmiştir¹⁹. 23 Şubat 2011 tarihinde de *Avrupa Birliği Resmi Gazetesi*'nde yayımlanmıştır²⁰. 2011/7/EU sayılı Direktif ile birlikte 2000/35/EC sayılı Direktif yürürlükten kalkmıştır. Nitekim 2011/EU sayılı Direktif'in 13'üncü maddenin 1'inci fıkrasında, 2000/35 Sayılı Direktif'in ortadan kalktığı ancak, 2011/7/EU sayılı Direktif'ten önce yapılan sözleşmelere uygulanmaya devam edeceği belirtilmiştir. Aynı Direktif'in

¹⁷ Zaccaria **Alessio**, "Directive 2000/35/EC on Combating Late Payments in Commercial Transactions" The European Legal Forum (E) 6-2000/01, s. 386; Pınar **Çağlayan**, "Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları", BATİDER, C. XXVII, Sa. 2, Haziran 2011, s. 174; Çiğdem **Yatağan**; *2011/7/EU Sayılı Topluluk Yönergesi ve 6102 Sayılı TTK'nın 1530. Maddesi Çerçevesinde Mal Ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları*, (Danışmanı; İsmail Kırca), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 10.

¹⁸ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 16 Şubat 2011 Tarihli 2011/7/EU Sayılı Direktifi (<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0007&qid=1445693189524&from=EN>, E.T., 24.10.2015).

¹⁹ Bkz., 2011/7/EU sayılı Direktif m. 15.

²⁰ 2011/77/EU sayılı Direktif m. 14: "İşbu Direktif, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımını izleyen 20'nci günde yürürlüğe girecektir".

12'nci maddesinde, üye devlerin, 16 Mart 2013 tarihine kadar Direktif'in 1 ilâ 8 ve 10'uncu maddeleri ile uyumluluğu sağlamak için, gerekli kanunları, yönetmelikleri ve idari hükümleri yürürlüğe koymaları gerektiği belirtilmiştir.

2011/7/EU sayılı Direktif ile 2000/35/EC sayılı Direktif esasen aynı amaca hizmet etmekle birlikte, 2011/7/EU sayılı Direktif ile 2000/35 sayılı Direktif'te birtakım değişikliklerin yapılmış, açıklık ve rasyonelliğin sağlanması bakımından söz konusu hükümler yeniden biçimlendirilerek kaleme alınmıştır²¹. Gerek 2000/35/EC sayılı Direktif'in gerek 2011/7/EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümüne bakıldığında, geç ödemelerin ve/veya telafisi için işleyen yavaş prosedürlerin, düşük faiz oranlarının ya da faizin uygulanmamasının birçok üye devlette finansal açıdan borçlunun yararına olan sözleşmenin ihlallerine neden olduğu, faiz işletilmesinin kapsam dışı tutulmasını her zaman ağır ölçüde haksız sözleşmesel dönem ve uygulamalar olduğu düşüncesini içeren hızlı ödeme kültürüne yönelik kararlı bir değişimin, geç ödemelerden caydırmak adına gerekli olduğu ifade edilmiştir²².

2011/7/EU sayılı Direktif, uygulama alanı bakımından incelendiğinde 2000/35 sayılı Direktif'ten çok farklı bir hüküm göz çarpmamaktadır. Her iki Direktif de genel olarak ticari işlemlerde para alacaklısını korumaktadır²³. Ancak 2011/7/EU sayılı Direktif'te, 2000/35 sayılı Direktif'ten farklı olarak teşebbüsler ile kamu kamu kuruluşları arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulanması için, kamu kuruluşlarının bedel ödeme borcu altında olan taraf olması gerekmektedir²⁴. 2011/7/EU sayılı Direktif'in, 2000/35/EC sayılı Direktif'ten ayrılan temel farklarından biri ise, borçlunun fatura veya eşdeğer ödeme talebini aldığı

---

²¹ Bkz., 2011/7/EU sayılı Direktif, Genel Gerekeçe, Paragraf No:1.

²² Bkz., 2000/35/EC sayılı Direktif, Genel Gerekeçe, Paragraf No:16 ve 2011/7/EU sayılı Direktif, Genel Gerekeçe, Paragraf No:12.

²³ Bkz., 2000/35/EC sayılı Direktif'in kapsam kenar başlıklı 1'inci maddesi, ve 2011/7/EU sayılı Direktif'in konu ve kapsam kenar başlıklı 1'inci maddesi.

²⁴ 2011/7/EU sayılı Direktif'in 4'üncü maddesinde yer alan "*borçlunun kamu otoritesi olduğu ticari işlemlerde*" şeklindeki ifadeden bu sonuca ulaşmaktayız. Ayrıca bkz., **Çağlayan**, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 211-212.

tarihten itibaren otuz günün sonunda temerrüde düşeceği belirtildikten sonra, ayrıca bu sürenin en fazla altmış güne kadar kararlaştırılabileceği ifade edilmiştir²⁵. Öte yandan 2000/35/EC sayılı Direktif'te alacaklının sözleşmeden kaynaklanan tedarik borcunu yerine getirmesi ve borçlunun kusurlu olması şartları temerrüdün şartları mı yoksa temerrüt faizinin talep edilebilmesinin şartları mı olduğu hususunda netlik yoktu. 2011/7/UE sayılı Direktif m. 2'de ise bu şartların temerrüdün şartları olduğu hususunda açık düzenleme yapılmıştır. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 2/1.(3)'te temerrüdün tanımı, "*aynı Direktif'in m. 3/1 ve 4/1'te²⁶ yer alan yer alan şartlar çerçevesinde sözleşmesel veya kanuni ödeme dönemleri içerisinde ödeme yapılmaması*" şeklinde ifade edilmiştir²⁷. 2011/7/EU sayılı Direktif'in 2000/35/EC sayılı Direktif'ten ayrılan bir diğer yönü ise, her iki tarafın ticari işletme olduğu haller ile bir tarafın ticari işletme diğer tarafın kamu otoritesi olduğu hallerde süre bakımından temerrüt şartlarının farklı kaleme alınmış olmasıdır. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'in m.4/3 hükmüne bakıldığında, m. 3/3'te olduğu gibi ödeme günü veya ödeme süresinin kararlaştırılıp kararlaştırılmamış olmasına göre bir ayırım yapılmamıştır. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 4/3'te ödeme sürelerinin belirtilen otuz günlük süre sınırını aşmayacağı ifade edilmiştir. Bu durumda tarafların ticari işletme olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde taraflar otuz günlük ödeme süresini altmış güne kadar serbestçe kararlaştırabilecek ve hatta alacaklı alayhine ağır haksızlık teşkil etmemek ve açıkça kararlaştırmak kaydıyla altmış günlük bir süreden daha uzun bir ödeme süresi kararlaştırabilecekken, taraflardan birinin kamu

---

²⁵ Bkz., 2000/35/EC sayılı Direktif m. 3 ve 2011/7/EU sayılı Direktif m. 3

²⁶ 2011/7/EU sayılı Direktif m. 3/1'de ve m. 4/1'de "borçlunun gecikmeden sorumlu tutulması/borçlunun kusurlu olması" ve "alacaklının sözleşmeden kaynaklanan tedarik borcunu yerine getirmiş olması" şartları sayılmıştır. Sayılan bu şartlar 2011/7/EU sayılı Direktif'in 2/4 hükmünde yer alan temerrüt kavramının da içerisinde yer almaktadır. Bkz., **Çağlayan**, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 212.

²⁷ Ancak öğretilde **Çağlayan**, Türk Hukuku bakımından değerlendirme yapıldığında TTK m. 1530/2'de yer alan, "borçlunun gecikmeden sorumlu tutulması/borçlunun kusurlu olması" ve "alacaklının sözleşmeden kaynaklanan tedarik borcunu yerine getirmiş olması" şartlarının temerrüdün değil, daha yüksek oranda temerrüt faizi talep edilebilmesinin şartları olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. **Çağlayan**, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 230.

kuruluşu olduğu hallerde ödeme süresi otuz günden daha uzun olamayacaktır²⁸. Ancak taraflardan birinin kamu kuruluşu olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde de 2011/7/EU sayılı Direktif m. 4/4'te sayılan hallerde otuz günlük süre sınırının altmış güne kadar uzatılabileceği yönünde istisnai bir düzenleme yapılmıştır²⁹.

III. 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TTK M. 1530'UN AMACI

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2 ve devamındaki hükümlere bakıldığında, düzenlemenin temel amacının, sözleşme şartlarını dayatma konumları güçlü olan ticari işletmeler, özellikle market, süper market, hiper market gibi alışveriş merkezleri karşısında para alacaklısı konumunda bulunan üreticileri, KOBİ'leri ve fatura ya da eşdeğer ödeme talepleri karşılığı hizmet veren ticari işletmeler ile kişileri korumak olduğu anlaşılmaktadır³⁰. Nitekim düzenlemeye temel dayanak teşkil etmekte olan Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 16 Şubat 2011 tarihli 2011/7/EC sayılı Direktif'in genel gerekçe kısmına bakıldığında

²⁸ Öğretide *Çağlayan*, bu yorum tarzının sözleşme özgürlüğü ilkesini ciddi anlamda zedeleyeceği yönünde görüş beyan etmiştir. Bkz., *Çağlayan*, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 214. 2011/7/EU sayılı Direktif'in genel gerekçe kısmının 23'üncü paragrafında da belirtildiği üzere, genel bir kural olarak kamu otoriteleri, firmalara kıyasla daha fazla güvenceden ve öngürebilir, devamlı gelir akışından faydalanmaktadır. Firmalara göre finansmanı daha avantajlı koşullarda elde edebilirler. Sayılan bu sebepler nedeniyle taraflarlarından birinin kamu kuruluşu olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde ödeme süresi daha kısa tutulmuş olabilir. Bkz. *Çağlayan*, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 214. Ayrıca önemle belirtilmelidir ki, mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, kamu kuruluşunun, para borçlusu konumunda olması gerekmektedir. Aksi takdirde 2011/7/EU sayılı Direktif uygulama alanı bulamayacaktır. Bkz., 2011/7/EU sayılı direktif m. 4/1.

²⁹ 2011/7/EU sayılı Direktif m. 4/4: (4) Üye devletler, 3 üncü paragrafın (a) bendinde belirtilen süre sınırlamalarını aşağıdaki durumlar için azami 60 güne kadar uzatabilirler:

(a) Piyasada kamu işletmesi niteliğinde, mal veya hizmet sunarak sanayi veya ekonomik faaliyetler yürütmekte olan ve bir kamu teşebbüsü olarak, üye devletler ve kamu teşebbüsler arasında finansal ilişkilerin şeffaflığı ve aynı zamanda belirli teşebbüsler bünyesindeki finansal şeffaflık konusundaki 2006/111 Sayılı 16 Kasım 2006 tarihli Komisyon Direktifi'nde yer alan şeffaflık gerekliliklerine tabi olan herhangi bir kamu otoritesi,

(b) Sağlık hizmeti verme amacıyla usulen tanınan kamu kurumları.

³⁰ TTK m. 1530 madde gerekçesi. Bkz. TBMM 13 Ocak 2011 tarihli 23. Dönem 5. Yasama Yılı 51. Birleşim Genel Kurul Toplantı Tutanağı, s. 127.

da, Direktifin çıkarılma amacı ve altında yatan sebepleri açıkça ifade edilmektedir³¹. Buna göre, uygulamada ticari işlemlerdeki ödemelerin birçoğu, sözleşmede kararlaştırılan veya genel ticari koşullarda ortaya konan süreden çok daha sonra yapılmaktadır. Daha açık bir söyleyişle, malların teslim edilmesine veya hizmetlerin yerine getirilmesine rağmen, ilgili faturalarda ödemelerin son ödeme tarihlerinden sonra yapıldığı görülmektedir. Bu şekildeki geç ödemeler, işletmelerin nakit akışını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve teşebbüslerin finansal yönetimini güçleştirmektedir. Ayrıca, bu durum, geç ödemeler nedeniyle alacaklıların dış finansman elde etmeye ihtiyaç duymaları sonucunu doğurmakta, dış finansman elde edilemeyen hallerde ise, işletmelerin rekabet yetenekleri ve kârlılığı da etkilenmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği'nde meydana gelen yaklaşık her dört iflâstan birinin geç ödemelerden kaynaklandığı, yine geç ödemeler nedeniyle her yıl dört yüz elli bin kişinin işini kaybettiği ifade edilmektedir³². Nitekim Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin Avrupa Parlamentosu ve Konsey'inin Ticari İşlemlerde Geç Ödemeyle Mücadeleye İlişkin Direktif Önerisi Hakkındaki Düşüncesine ilişkin metin de de benzer olumsuz etkilere yer verilmiş; bundan başka vergi, resim ve devlet ve sosyal güvenlik katkıları gibi ödemelerin yanı sıra sağlayıcılara ve işçilere yapılacak ödemelerin de gecikmesinin iflasların meydana gelmesi, kamu tedarikine katılan ekonomik aktörlerin cesaretinin kırılması, yolsuzluğun artması gibi sonuçlara yol açtığı ayrıca belirtilmiştir³³.

Geç ödemelerin tüm bu olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırabilmek için 2011/7/EU sayılı Direktif ile kısa vadeler öngörülmektedir³⁴. Bununla birlikte Türk Borçlar Hukuku'nda ihtar ile temerrüt haline bir başka istisna getirilerek,

---

³¹ 2011/7/EC Sayılı Direktif'in Genel Gerekçe Paragraf No:3.

³² **Blotta**, a.g.m., s. 700.

³³ Opinion of the European Economic and Social Committee on the 'Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Combating Late Payment in Commercial Transactions (recast) — Implementing the Small Business Act', COM(2009) 126 final — 2009/0054 (COD) (2010/C 255/07), (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009AE1930&from=EN,E.T.,13.10.2015>).

³⁴ Bkz., 2011/7/EU sayılı Direktif m. 4.

maddede yer alan sürelerin sonunda herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüdün kendiliğinden gerçekleşmesi sağlanmaktadır³⁵. Ayrıca temerrüde düşen borçlunun, ödemekle yükümlü olacağı faiz oranının, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faiz oranından en az yüzde sekiz daha fazla olacağı ifade edilerek, daha yüksek oranda gecikme faizi ödeme zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenlemelerin temel amacı geç ödemeleri caydırıcı önlemler almaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'a dayanak teşkil eden 2011/7/EU Sayılı Direktifte aynı zamanda girişimcilerin, sınır ötesi işlemlerinde yurt içindeki satışlarından daha fazla risk altına girmeyeceğini garantileyen şartlar altında iç pazarda ticaret yapabilmelerinin amaçlandığı görülmektedir³⁶. Zira yurt içi ve sınır ötesi işlemlere büyük ölçüde farklı hükümlerin uygulanması rekabetin bozulmasına yol açmaktadır. Ayrıca bazı üye devletlerde gecikme faiz oranlarının topluluk ortalamasının oldukça altında olması ve bunun sonucu olarak da borçlunun borcunu ödeme yükümlülüğünü uzun bir süreye yayması gibi nedenlerle girişimciler üye devletlerde ticaret yapmaktan kaçınmakta ve bu durum da AB iç pazarının işleyişini olumsuz bir şekilde etkilemektedir³⁷. Bu nedenle gerek ödeme sürelerine gerek kararlaştırılan sürede borcun ödenmemesi halinde borçluya uygulanacak yaptırımlara ilişkin düzenlemelerin üye devletler arasında uyumlu hale getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nitekim TTK m. 1530/2 vd.'nin Kanuna eklenmesindeki temel amaç da Avrupa Birliği düzenlemeleri ile Türk Mevzuatı'nın uyumlu hale getirilmek istenmesidir³⁸.

Diğer yandan geç ödemeler ve/veya tazminat için işleyen yavaş prosedürlere bağlı olarak düşük faiz oranlarının öngörülmesi ya da faizin hiç

---

³⁵ Bkz., 2011/7/EU sayılı direktif m. 4.

³⁶ 2011/7/EU Sayılı Direktif Genel Gereğe, Paragraf No:5.

³⁷ **Çağlayan**, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 178.

³⁸ Bkz. Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'ne Sunulan Bildirim, Türkiye 2011 Yılı Düzenli İlerleme Raporu (http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/_Adaylik_Sureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, E.T., 14.10.2015).

uygulanmaması nedeniyle birçok üye devlette finansal açıdan borçlunun yararına olan sözleşme ihlalleri meydana gelmektedir. Zira borçlu faiz oranlarının düşük olması sebebiyle bedel borcunu ödemeyi daha ileri bir tarihe ötelemekte, bir başka ifadeyle, ödeme borcunu geciktirme ihtiyarına sahip olmaktadır³⁹. Faiz işletilmesinin kapsam dışı tutulmasını her zaman ağır ölçüde haksız sözleşmesel uygulama olduğu düşüncesini içeren hızlı ödeme kültürüne yönelik kararlı bir değişimin, bu eğilimi tersine çevirmek ve geç ödemelerden vazgeçirmek için gerekli olduğu da ayrıca ifade edilmektedir⁴⁰.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, TTK m. 1530 hükmü, üreticileri, KOBİ'leri ve fatura ya da eşdeğer ödeme talepleri karşılığı hizmet veren ticari işletmeler ile kişileri, şartları dayatma konumları güçlü ticari işletmeler, özellikle market, süper market, hiper market gibi alışveriş merkezleri karşısında korumaktadır. Bundan başka özellikle KOBİ'lerin Türkiye'de yaşadıkları mali sorunlara çözüm getirilmesi, Türk girişimcilerin uluslararası piyasalardaki rakiplerinin sahip oldukları koruma ve kolaylıklardan faydalanabilmeleri hedeflenmektedir⁴¹. Nitekim TTK m. 1530 hükmünde, Direktif'ten ayrılarak sadece KOBİ ile tarımsal ve hayvansal üreticiler lehine özel hükümler de yer almaktadır⁴². Direktif'te KOBİ ile tarımsal veya hayvansal üreticiler lehine kaleme alınmış özel düzenlemeler mevcut değildir.

Esasında TTK m. 1530'da ve bu maddeye dayanak teşkil etmekte olan 2011/7/EU Sayılı Direktif'te "sözleşme özgürlüğü ilkesine" önemli bir istisna

---

³⁹ Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 177.

⁴⁰ 2011/7/EU Sayılı Direktif Genel Gerekçe, Paragraf No: 12.

⁴¹ Pınar Güzel, "Avrupa Birliği Mevzuatı Işığında Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticari İşlemlerde Geç Ödeme ve KOBİ'lerin Korunması", TBBD, Y. 2011, Sa. 96, s. 320.

⁴² TTK m. 1530/5; "Sözleşmede öngörülen ödeme süresi, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabilir. Şu kadar ki, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle taraflar daha uzun bir süre öngörebilirler. Ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamaz". Öğretide haklı ve yerinde bir tespit olarak, "tarımsal ve hayvansal üretici" kavramı yerine "tarımsal ve hayvansal ürün üreticisi" kavramının kullanılması gerektiği ifade edilmektedir. Aktaş, a.g.e., s. 165.

getirilmiştir. Zira bilindiği üzere özel hukukta kişilere serbest iradeleriyle aralarındaki ilişkileri düzenleme yetkisi tanınmıştır⁴³. Ancak pazarlık güçleri ile konumları aynı olmayan kişi veya işletmeler arasında sözleşme özgürlüğü ilkesinin geçerli olmayacağı modern hukukta kabul edilen bir diğer önemli ilkedir.

Öte yandan TTK m. 18/2’de her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerektiği ilkesinden hareketle, tacirlerin ayrıca korunmaya muhtaç olmadığı düşünülebilir. Ancak, özellikle de çok büyük bir pazara sahip olan büyük ölçekli işletmeler karşısında küçük ve orta ölçekli işletmelerin, sözleşmelerde para borçlusu konumunda olan büyük işletmeler bakımından uzun vadelerin öngörülmesi ya da hiç vade belirlenmemiş olması gibi kendileri için ekonomik açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilecek sözleşmeler akdetmek zorunda kalmaları haklı olarak tacirler arasında ekonomik güç açısından bir sınıflandırma yapılması gerektiği ve buna göre tacirlerin de korunmaya muhtaç olduğu anlayışının ileri sürülmesine yol açmaktadır⁴⁴. Özellikle Türk Hukuku açısından BK m. 20’de yer alan genel işlem şartlarının denetimine ilişkin düzenlemenin tüketici tacir ayrımı yapılmadan herkese uygulanacağına kabul edilmesi, bu anlamda tacirlerin de korunmaya ihtiyaç duyabileceklerine gösterilen bir başka örnektir⁴⁵.

Son olarak ifade edilmelidir ki, hem TTK 1530’un hem de 2011/7/EU Sayılı Direktif’in ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden tüketiciyi

---

⁴³ İbrahim **Kaplan**; *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara 2012, s. 92 vd.

⁴⁴ Serkan **Ayan**; “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü”, DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı, Y. 2010 (Basım yılı, 2012), s. 723.

⁴⁵ Buna karşılık *Şenocak*’a göre, BK m. 20 hükmünün amacı dikkate alındığında, bu hükmün tüketici sözleşmeleri ve tacirler arasında yapılan sözleşmelerdeki uygulamasının aynı olamayacağı, hâkimin, sözleşmenin niteliği ve işin özelliği ölçütleri bakımından sözleşmeyi değerlendirirken, her iki tarafı tacir olan sözleşmelerde ticaret hukukunun ilkelerini de dikkate alacağı, dolayısıyla her ne kadar, Borçlar Kanunu’ndaki genel işlem koşullarına ilişkin hükümlerde tacir ve tüketici ayrımı yapılmamışsa da, uygulamada bu ayrımın oluşacağı kuşkusuzdur. Detaylı bilgi için bkz. Umut **Şenocak**, “Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Genel İşlem Şartlarının Yargısal Denetimi”, TBB Dergisi, Sa. 107, Temmuz 2013, s. 88; Murat **Aydoğdu**, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı”, DEÜHFD, C. 13, Y. 2012, Sa. 2, Basım yılı 2013, s. 3.

koruma gayesi bulunmamaktadır⁴⁶. Zira daha önce de belirtildiği üzere 2011/7/EU sayılı Direktif “ticari işlemlerde para alacaklısını” korumaktadır⁴⁷. Öyle ki TTK m. 1530 hükmü kapsamı Direktif’e kıyasla daraltarak sadece “ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para alacaklısını” korumaktadır. Kaldı ki maddenin tüketicileri de kapsamaması, kısıtlanmış vadelerin ve daha yüksek faiz oranlarının tüketiciler hakkında da uygulanması anlamına geleceğinden, tüketiciler hakkında olumsuz sonuçlar doğuracağı son derece açıktır⁴⁸.

IV. TTK M.1530’UN KANUNDAKİ DÜZENLENME YERİ

Ticaret Kanunu Tasarısı’nın 09.11.2005’te meclis başkanlığına sunulduğu tarihten, 13 Ocak 2011’de kabul edildiği tarihe kadar toplamda 123 önerge kabul edilmiş, bunlardan yaklaşık 40 önerge ile Tasarıdaki mevcut hükümlerde değişiklik yapılmış veya bazı hükümlere yeni fıkralar eklenerek Tasarıya son hali verilmiştir⁴⁹. Ticari işletmeler arasında mal ve hizmetlerin tedariki maksadıyla yapılan sözleşmelerde para alacaklısını korumaya yönelik düzenlemeler getirmiş bulunan TTK’nın 1530’uncu maddesinin 2 ilâ 8’inci fıkraları da, daha önceden hazırlanmış bulunan Tasarı metninde ve TBMM komisyon raporlarında yer almamış; fakat Kanunun kabul edildiği 13 Ocak 2011 tarihinde, verilen bir önerge üzerine Kanun metnine dâhil edilmiştir⁵⁰. eTK’nın 1466 ncı maddesi de 1530’uncu maddede aynen korunarak ilk fıkroda

⁴⁶ Hüseyin **Ülgen**, Mehmet **Helvacı**, Abuzer **Kendigelen**, Arslan **Kaya**, Füsün **Nomer Ertan**; *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2015, s. 315.

⁴⁷ Benzer hüküm için bkz., 2000/35/EC sayılı Direktif Genel Gerekçe, Paragraf No:13.

⁴⁸ Yeşim **Atamer**, Gül **Okutan Nilsson**; “Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TTK m. 1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı”, *BATİDER*, C. XXIX, Sa. 3’ten Ayrı Bası, Y. 2013, s. 35; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 315.

⁴⁹ Abuzer **Kendigelen**, “Yeni Türk Ticaret Kanununun Genel Olarak Değerlendirilmesi ve Başlangıç Hükümleri”, *EÜHFD*, C. XVI, Sa. 3–4, Y. 2012, s. 5.

⁵⁰ **Atamer, Nilsson**; a.g.m., s. 32; Ali **Dural**, Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, 25-26 Kasım 2011, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2012, s. 119; **Ayan**, “6102 Sayılı TTK”, s. 718; **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 216; Bumin **Doğrusöz**, Öznur **Onat**, Funda **Tunçel Töralp**; *Türk Ticaret Kanunu* (Taşıma İşleri, Deniz Ticareti, Sigorta Hukuku, Son Hükümler), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, C. II, Ankara Temmuz 2011, s. 1696-1698. **Aydoğdu**, **Ayan**, a.g.e., s. 242.

yerini almış ve buna ek olarak diğer fıkralar madde metnine ilave edilmiştir. Söz konusu düzenlemeye temel dayanak teşkil eden mevzuat, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 29 Haziran 2000 tarihli ve 2000/35/EC sayılı Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadele başlıklı direktifini değiştiren 16 Şubat 2011 tarihli 2011/7/EU sayılı Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin Direktif'tir. Nitekim bu husus önerenin gerekçesinde de açıkça belirtilmektedir⁵¹.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "*iç sistematigi bakımından*" konu ele alındığında, ticari işletmeler arasında mal ve hizmetlerin tedarikinde geç ödemenin sonuçlarını düzenleyen hükmün, Ticaret Kanunu'nun ilk maddelerinde yer alması gerekirken, 2011 yılında verilen bir önerge ile kabul edilmesi ve Kanuna dâhil edilmesi üzerine, ancak son hükümlere eklenebilmiştir. Doktrinde, söz konusu hükmün TTK'nın ticari işlerde faize ilişkin düzenlemelerini içeren 8 ilâ 10'uncu maddelerinde yer almasının daha isabetli olacağını ifade etmektedir⁵². Diğer bir görüşe göre ise, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerini düzenleyen 23'üncü maddenin devamında yer alması daha isabetli olacaktır⁵³. Kanaatimizce Kanun sistematigi bakımından ikinci görüşe üstünlük tanınması daha isabetli olacaktır. Zira ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmeler, her iki tarafın da tacir olmasını gerektireceğinden, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerini düzenleyen 23'üncü maddenin hemen devamında "*ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemler*" şeklinde 24'üncü madde olarak yerini alması daha uygun olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530, "*içerik bakımından*" ele alındığında ise, esasen bir borçlar hukuku kurumu olan borçlu temerrüdünün şartları ve

---

⁵¹ **Doğrusöz, Onat, Tunçel Töralp**, a.g.e., s. 1698.

⁵² **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 32.

⁵³ Reha **Poroy**, Hamdi **Yasaman**; *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2012, s. 171; **Dural**, *Sempozyum*, s. 120; Betül **Aktaş**, Mal veya hizmet tedariki sözleşmelerinde borçlu temerrüdü ve bunun sonuçları (TTK 1530), (Danışman: Prof. Dr. Mehmet Helvacı), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 13.

sonuçlarının düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Borçlar Kanunu yerine neden Ticaret Kanunu'nda düzenlendiği sorusu akla gelebilir. Nitekim doktrinde söz konusu hükmün Borçlar Kanunu'nda yer alması gerektiğinin daha isabetli olacağı da savunulmaktadır⁵⁴. Bazı Avrupa ülkelerinin de konuyu borçlar kanunlarında düzenledikleri, diğer bazı Avrupa ülkelerinin ise özel bir kanunla veya faize ilişkin kanunlarında değişiklik yaparak söz konusu düzenlemeyi iç hukuklarına aktardıkları görülmektedir⁵⁵. Öğretide, Alman Hukuku'nda olduğu gibi, borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerde değişikliklerin yapılması, Direktif ile çatışan Borçlar Kanunu hükümlerinin Direktif ile uyumlu hale getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁶.

Bununla birlikte Türk hukukunda söz konusu hükmün TTK'da düzenlenmesinin asıl sebebi Borçlar Kanunu'nda yer alan borçlu temerrüdünün şartları ve sonuçları bakımından önemli farklılıklar taşımasıdır. Buna göre⁵⁷,

• Türk Borçlar Kanunu'nda mütemerrit borçludan temerrüt faizi talep edilebilmesi için, borçlunun kusurlu olması şart değilken, gerek 2011/7/EU Sayılı Direktif'te gerek TTK m. 1530'da borçlunun sorumlu tutulabilmesi için, “*kusurlu olması şartı*”⁵⁸ aranacaktır⁵⁹. Nitekim TTK m. 1530/2 fıkrasına bakıldığında, borçlunun gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç,

---

⁵⁴ Öğretide *Çağlayan*, Alman Hukuku'nda olduğu gibi, borçlu temerrüdüne ilişkin değişiklik yapılması, Direktif ile çatışan Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin Direktif ile uyumlu hale getirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bkz., *Çağlayan*, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 239. Maddenin TBK'da düzenlenmesi, hükmün ticaret hukukunun kapsamı dışında tutulacağı anlamına gelmeyeceği gibi, faiz oranının ticari işlere uygulanacak temerrüt faizi oranı üzerinden belirlenecek olması da hükmün TBK'da düzenlenmesine engel teşkil etmemelidir. Bkz., *Aktaş*, a.g.e., s. 113.

⁵⁵ *Çağlayan*, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 171; *Aktaş*, a.g.e., s. 13.

⁵⁶ *Çağlayan*, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 240.

⁵⁷ *Çağlayan*, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 239-241, *Dural*, *Sempozyum*, s. 120.

⁵⁸ TTK m. 1530/2'de yer alan “...borçlu, gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç...” ifadesi ile anlaşılması gereken “*kusur*” kavramı mıdır sorusunun cevaplandırılmasına ilişkin olarak yapılan tartışma ve değerlendirmeler çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı olarak yer almaktadır.

⁵⁹ Safa *Reisoğlu*; *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. Baskı, İstanbul 2014, s. 372; Fikret *Eren*, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Baskı, Ankara 2016, s. 1122; Ali Naim *İnan*, *Özge Yücel*; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 620.

sözleşmede öngörölmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtaraya gerek olmaksızın temerrüde düşeceği ifade edilmektedir.

- BK m. 117/2’de belirtilen istisnaî durum dışında, muaccel bir borcun borçlusunu, alacaklının ancak ihtarıyla temerrüde düşer⁶⁰. Buna karşılık TTK’da iki ticari işletme arasındaki mal ve hizmetlerin tedarikinde borçlunun temerrüdünün gerçekleşebilmesi için ihtaraya gerek yoktur. Zira TTK m. 1530/4’te öngöröldüğü üzere sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemiş olsa dâhi borçlu belirtilen sürelerin sonunda “*ihtaraya gerek kalmadan (ihtarsız temerrüt hâli)*” temerrüde düşecektir.

- Borçlar hukukundaki temerrüdün sonuçlarından farklı olarak TTK m. 1530’da daha yüksek oranda faiz talep edilebilecektir. Nitekim TTK m. 1530/7’de alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörölmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranının ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl ocak ayında ilân edileceği, faiz oranının, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörölen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından “*en az yüzde sekiz fazla*” olması gerektiği belirtilmiştir.

- TTK m. 1530/5’te sözleşmede öngörölen ödeme süresinin, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceği, şu kadar ki, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle taraflar daha uzun bir süre öngörebileceği, ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamayacağı belirtilmektedir. Son olarak TTK m. 1530/8’de alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük

---

⁶⁰ **Reisoğlu**, a.g.e., s. 370; **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1116; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 618.

ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersiz olacağı öngörülmüştür.

Görüldüğü üzere borçlu temerrüdü ve şartları bakımından 2011/7/EU sayılı Direktif ve TTK m. 1530, Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemelerden önemli noktalarda ayrılmaktadır. Gerek sayılan ayrılıklar, gerek maddenin Direktif'ten farklı olarak yalnızca ticari işletmeler arasında yapılan işlemlere uygulanması, hükmün TTK'da düzenlenmesinin daha uygun olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Elbetteki TTK m. 1530'un ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine uygulanıyor olması, hükmün TTK'da yer alması bakımından tek başına haklı bir gerekçe olamaz. Ancak yukarıda sayıldığı üzere, daha yüksek oranda temerrüt faizinin öngörülmüş olması ve de TTK m. 1530/4 ve 5'inci fıkralarında yer alan sürelerin sonunda ihtarsız temerrüt halinin düzenlenmiş olması, ödeme sürelerinin serbestçe kararlaştırılmış olmasına üst sınır getirilmiş olması ilgili düzenlemenin TTK'da yer almasını gerekli kılmıştır.

V. TTK M. 1530 HÜKMÜNE DAYANAK TEŞKİL EDEN 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İLE CISG ARASINDAKİ BAĞLANTI

Avrupa Birliği içerisinde, mal satımına ilişkin sınır ötesi işlemler farklı yasal düzenlemelere tabi olabilmektedirler. Bunlardan biri mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde uygulanacak olan 2011/7/EU sayılı Direktif, bir diğeri de milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmelerde uygulanacak olan *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'dır (United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods&CISG)*⁶¹. Bununla birlikte ne CISG'in ne de 2011/7/EU sayılı Direktif'in milletlerarası sözleşmelerin tamamına hitap ettiği

⁶¹ Türkiye, 02.04.2009 tarihli ve 5870 sayılı Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile söz konusu Anlaşmaya katılmıştır. Bkz., 14.04.2009 tarihli ve 27200 sayılı Resmi Gazete. İşıl **Yelkenci**, *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi*, 1. Baskı, İstanbul 2014, s. 13.

söylenbilir. Zira 2011/7/EU sayılı Direktif'te yer alan bazı konular CISG'in kapsamına girmemekle birlikte, tam tersinin olduğu durumlar da söz konusudur⁶².

Öncelikle CISG, tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde bulunduğu milletlerarası mal satım sözleşmelerinde uygulama alanı bulan bir düzenlemedir. CISG m. 1/3'te belirtildiği üzere, antlaşmanın uygulanmasında tarafların vatandaşlığı, tacir olup olmadıkları ve sözleşmenin adı veya ticarî nitelikte olup olmadığı dikkate alınmamaktadır. Genel itibariyle CISG'in uygulanabilmesi için, tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde bulunması, tarafların işyerlerinin bulunduğu farklı ülkelerin sözleşmelerin tarafı olması gerekir. CISG'in konusunu "*mal satım sözleşmeleri*" oluşturmaktadır⁶³. Ancak CISG hükümlerinin büyük çoğunluğu emredici nitelikte değildir⁶⁴. Taraflar antlaşmanın uygulanmasını bertaraf edebilir veya bazı hükümlerini hariç tutabilirler. CISG m. 2 hükmüne göre, kişisel veya ailevi ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması halinde, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde malların böyle bir kullanım için alındıklarının bilindiği ve bilinmesinin gerektiği durumlarda, açık cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan satımlarda, artırma yoluyla yapılan satımlarda, menkul kıymet, kambiyo senedi ve para satımı, gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımı ve elektrik satımlarında CISG uygulanmayacaktır.

2011/7/EU Sayılı Direktif, "*ticari işlemlerde mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde*" uygulama alanı bulacaktır. Söz konusu Direktif, bünyesinde barındırdığı hükümleri iç hukuka aktarma konusunda üye devletlere bir

---

⁶² **Blotta**, a.g.m., s. 711.

⁶³ Sözleşmede satım konusu malların tanımı yapılmış olmamakla birlikte sadece taşınır mal kavramına ilişkin olarak düzenlemeler yer almaktadır. Detaylı bilgi için bkz., Ercüment **Erdem**, "Viyanalı Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Uygulama Alanı", İstanbul 2012, s. 136; Zeynep **Yıldırım**, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyanalı Satım Sözleşmesi) Uygulama Alanı", GÜHFD., C. XVII, Sa. 1-2, Y. 2013, s. 1082. Fikri haklar, pataent lisans veya alacak hakları gibi sadece hakların satım konusu olduğu sözleşmelerde de CISG hükümleri uygulanmaz. Bkz., **Atamer**, CISG, s. 44.

⁶⁴ İpek **Sağlam**, *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması (CISG m. 14-24)*, 1. Baskı, Eylül 2013, s. 11.

yükümlülük yüklemekte ve böylece üye devletlerin geç ödeme ile mücadele konusundaki düzenlemeleri arasında bir paralellik sağlanmaya çalışılmaktadır. CISG ise, tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde bulunduğu milletlerarası mal satım sözleşmelerine uygulanacak iç hukuk kurallarını tayin eden bir anlaşma niteliğinde değil, aksine söz konusu satım sözleşmelerine uygulanacak maddi hukuk kurallarını içeren bir anlaşmadır⁶⁵. Bu doğrultuda 2011/7/EU sayılı Direktif'in ve CISG'in örtüştüğü veya ayrıştığı noktaları tespit etmekte yarar vardır. Öğretide bir görüş, direktiflerin CISG m. 90⁶⁶ anlamında uluslararası antlaşma niteliğinde olduğunu ve CISG'a göre öncelikli uygulanacağını ileri sürmektedir⁶⁷. Diğer bir görüş ise, direktiflerin uluslararası antlaşma niteliğinde olmadığını, AB'ye üye devletlerin CISG m. 94'te belirtildiği üzere CISG'da düzenlenen hususlarla ilgili aynı veya benzer yasal düzenlemelere sahip olabileceğini, bu nedenle AB üye devletlerinin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne Avrupa Birliği uyumlaştırılmış kurallarının uygulama sırasını gösteren bir direktif çalışması düzeyinde bir resmi beyan sunmaları gerektiğini ifade etmektedir⁶⁸. Yine bu görüşe göre, CISG'ın AB içi ticaret işlemlerinde öncelikli uygulanması gerekir⁶⁹.

2011/7/EU sayılı Direktif ile CISG hükümleri karşılaştırılmasında önemli bir nokta, ödeme dönemlerine ilişkin hükümlerdir. Bilindiği üzere taraflar arasında herhangi bir belirleme yapılmamış ise alacaklı, 2011/7/EU Sayılı Direktif m. 3/3.(b)'de belirtilen sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın faize hak kazanacaktır. Oysa CISG kapsamına giren satışlarda

---

⁶⁵ Zeynep Derya **Tarman**, *Türk Satım Hukukunda Yeni Bir dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi, İpek Yolu Canlanıyor: Türk-Çin Hukuk Zirvesi Konferans Bildiri Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 173; Zeynep Derya **Tarman**, *Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak (CISG'in Uygulama Alanı)*, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 23.

⁶⁶ CISG m. 90: "Bu Antlaşma, akdedilmiş veya akdedilebilecek olan ve işbu Antlaşmanın düzenlediği konulara ilişkin hükümler içeren uluslararası Antlaşmaların, tarafların işyerlerinin o Antlaşmaya taraf olan Devletlerde bulunması kaydıyla uygulanmasını etkilemez".

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Blotta**, a.g.m., s. 712.

⁶⁸ **Blotta**, a.g.m., s. 712.

⁶⁹ **Blotta**, a.g.m., s. 712.

otuz günün sonunda değil; alıcı malları alır almaz ödemelerin vadesi gelmiş olacaktır⁷⁰. Bu açıdan bakıldığında, CISG kapsamında yapılan satışlarda geç ödemelerle mücadele anlamında daha etkili sonuçların alınacağına şüphe yoktur⁷¹. Bir diğer önemli nokta ise, Direktif'in uygulama alanı bulabilmesi için, alacaklının sözleşmesel veya kanunî yükümlülüklerini yerine getirmiş olması ve borçlunun gecikmeden dolayı kusurlu olması gerekir. Oysa CISG'ın uygulanabilmesi için söz konusu şartlar aranmadığından, 2011/7 sayılı Direktif karşısında CISG'ın uygulamada daha etkili olduğu söylenebilir. Netice itibariyle CISG ve 2011/7/EU sayılı Direktif hükümleri genel olarak karşılaştırıldığında şu sonuçlara varılmaktadır:

- CISG m.1 hükmü uyarınca, CISG hükümleri, işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satımı sözleşmelerine (*uluslararası nitelik taşıyan satım sözleşmeleri*), bu devletlerin âkit devletlerden olması veya milletlerarası özel hukuk kurallarının âkit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır⁷². Buna karşılık 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulama alanı "*ticari işlemlerde mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri*" olduğundan uygulama alanı bakımından CISG'te olduğu gibi sadece satım sözleşmeleri ile sınırlı değildir.
- CISG m. 1/3'e göre, Antlaşmanın uygulanmasında tarafların vatandaşlığı, tacir olup olmadıkları, sözleşmenin adı veya ticarî nitelikte olması dikkate alınmaz. Buna karşılık 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulama alanı "*ticari işlemlerde*" mal ve hizmet tedariki sözleşmeleridir. Bir başka ifade ile 2011/7/EU sayılı

---

⁷⁰ **Blotta**, a.g.m., s. 716. Sözleşmede öngörülen ödeme süresi, en fazla altmış gün olabilir. Bununla birlikte, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle taraflar daha uzun bir süre öngörebilirler. Bkz. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 3/5.

⁷¹ **Blotta**, a.g.m., s. 718.

⁷² CISG m. 3'e göre, satım sözleşmesinin kapsamı genişletilmiş buna göre, imal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmeler de satım sözleşmesi sayılır; meğer ki, bunları sipariş eden taraf imalat veya üretim için gerekli olan malzemenin esaslı bir bölümünün teminini taahhüt etmiş olsun.

Direktif'in uygulama alanı bulabilmesi için sözleşmenin “*ticari nitelikte*” olması gereklidir⁷³.

- CISG m. 3/2'ye göre, bu Antlaşma, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluştuğu sözleşmelere uygulanmaz. Hâlbuki 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulama alanı malların tedariki ile sınırlı tutulmamış, “*hizmet tedariki sözleşmeleri*” de kapsama dâhil edilmiştir.
- 2011/7/EU sayılı Direktif'te “*ödeme sürelerine*” ve “*daha yüksek oranda gecikme faizine*” ilişkin hükümler yer alırken⁷⁴, CISG'te ödeme süreleri ve daha yüksek oranda gecikme faizine ilişkin hükümler yer almamaktadır⁷⁵.

Kanaatimizce, Direktifleri uluslararası anlaşma niteliğinde kabul eden görüşe katılmak mümkün değildir. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif hükümleri, somut uyuşmazlıklara doğrudan uygulanmamakta, bu Direktif ile üye devletlere Direktif ile paralel düzenlemeler yapmaları, bir başka deyişle Direktif hükümlerini iç hukuklarına aktarmaları yükümlülüğü yüklenmiştir. CISG ise, uygulama alanına giren uluslararası mal satımına ilişkin sözleşmelere doğrudan veya dolaylı olarak⁷⁶ uygulanacak maddi hukuk kurallarından oluşmaktadır. Bir başka ifade ile CISG ile uluslararası mal satımına ilişkin sözleşmelere doğrudan veya dolaylı olarak uygulanacak hükümlerin yeknesaklaştırılması amaçlanırken, 2011/7/EU sayılı Direktif ile üye devletlerin iç hukuklarında ticari işlemlerde geç ödemeyle mücadeleye ilişkin hükümlerinin yeknesaklaştırılması amaçlanmıştır. Bu durumda CISG hükümleri ile 2011/7/EU Direktif uyarınca iç hukukta yapılan düzenlemeler

⁷³ Bkz., 2011/7/EU sayılı Direktif m. 2/1.(1).

⁷⁴ Bkz. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 3 ve m. 2.

⁷⁵ CISG m.78: “*Taraflardan biri semeni veya muaccel diğer bir meblağı ödemezse diğer taraf, 74. madde uyarınca talep etme hakkına sahip olduğu tazminata hâle gelmeksizin, bu meblağ üzerinden faize hak kazanır*”. Sözleşmenin satıcı tarafından ihlâli halinde alıcının sahip olduğu hukukî imkânlar için bkz., CISG m. 45-52.

⁷⁶ CISG m. 1/1.(b)'de belirtildiği üzere CISG, satım sözleşmesinin taraflarının ya da bunlardan birinin akit devletlerde işyerleri bulunmasa dâhi milletlerarası özel hukuk kurallarının akit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır. Detaylı bilgi için bkz. **Tarman**, *CISG'in Uygulama Alanı*, s. 178.

arasında öncelik sırasının belirlenmesi gerekmektedir. Öğretide CISG’ın uygulama alanına giren uyuşmazlığın varlığı halinde kural olarak CISG hükümlerinin öncelikli uygulanması gerektiği ifade edilmektedir⁷⁷. Kanaatimizce, CISG’ın uluslararası anlaşma niteliği gereğince, CISG’ın uygulama alanına giren bir mal satım sözleşmesinde CISG hükümleri öncelikli uygulanmalıdır. Zira Anayasa m. 90/5 hükmü uyarınca, usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.

VI. 2011/7/EU SAYILI DİREKTİF İŞİĞİNDA TTK M. 1530’UN UYGULAMA ALANI

A. Tarafları Bakımından Uygulama Alanı

Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu maddesinin ikinci fıkrasına bakıldığında, 2011/7/EU sayılı Direktif’ten farklı olarak, söz konusu hükmün ancak ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde uygulanacağı açıkça ifade edilmektedir. O halde hükmün uygulanabilmesi için, işlemin her iki tarafının da “*ticari işletme*” olması gerekmektedir. Görüldüğü üzere kanun koyucu, hükmün uygulanmasında tacir kriterini değil, “*ticari işletme*” kriterini esas almaktadır. Ancak şunu da ifade etmeliyiz ki, TTK m. 12 uyarınca, bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi tacir olduğundan, ticari işletme kavramı aynı zamanda tacir kavramını ön plâna çıkarmaktadır. Bununla birlikte, TTK 1530’un ticari işletmeyi esas almasının nedeni, özellikle gerçek kişi tacirlerin ticari işletmeyi ilgilendirmeyen işlemlerde bulunabilmeleri ve bunların kapsam dışı bırakılmak istenmesinden kaynaklanmaktadır.

Önemle belirtilmelidir ki TTK m. 1530 hükmünün kapsamını ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemler oluşturmaktadır. Bu nitelikte olmayan haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve

⁷⁷ CISG m. 6 hükmü uyarınca, taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12’nci madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler. **Atamer**, *CISG*, s. 123; **Yelkenci**, a.g.e., s. 15.

vekâletsiz iş görmeden doğan talepler TTK m. 1530 hükmünün kapsamı dışındadır.

1. Ticari İşletme

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un uygulama alanı bulabilmesi için, mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerin, “*ticari işletmeler*” arasında gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Ancak ticari işletmenin ayrı bir tüzel kişiliği olmaması hasebiyle, TTK m. 1530/2’de ifade edilen ticari işletmelerden kasıt ticari işletmeyi “*işleten ya da işletenlerdir*”⁷⁸. O halde TTK m. 1530 hükmünü taraflarının tacir olduğu mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde uygulanacağı sonucuna varmak yanlış olmayacaktır⁷⁹. TTK m. 12 uyarınca tacir bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişidir ve tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak TTK m. 19/1 uyarınca tacirler bakımından uygulama alanı bulan “*ticari iş karinesinin*” gerçek kişiler açısından istisnası olduğu unutulmamalı ve gerçek kişi olan bir tacirin, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde yapılan işlemin ticari işletmesiyle ilgili olmadığı, başka bir ifadeyle, borcun adî borç sayılacağı hususu gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla tacirin işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde, yapılacak işlemler tacirin ticari işletmesini ilgilendirmeyeceğinden TTK m. 1530/2 ilâ 8’inci fıkra hükümleri uygulanamayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530’da “*ticari işletme*” kavramı esas alındığından ticari işletme kavramını açıklamakta yarar görmekteyiz. Ticari işletme TTK’nın 11’inci maddesinin ilk fıkrasında “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı*

---

⁷⁸ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 315.

⁷⁹ Ancak bu durum mutlak değildir. Nitekim TTK m. 16/2’ye göre ticari işletme işleten Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar.

ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme” şeklinde tanımlanmaktadır⁸⁰. Görüldüğü üzere bir ticari işletmeden bahsedilebilmesi için her şeyden önce bir “işletmenin” varlığı gereklidir. İşletme, emek ve sermayenin bağımsız bir şekilde bir araya getirilmesi olarak tanımlanmaktadır⁸¹. Ayrıca işletme için, “bir ekonomik amaca ulaşmak amacıyla maddi ve kişisel araçların bir organizasyon bağlamında bu amaca yönelmiş ve bunların işletilebilir olması gerekir⁸².” Buna karşılık bir ticari işletmeden bahsedilebilmesi için, TTK m. 11/1’de sayılan unsurların hepsinin bir arada bulunması gerekmektedir. Kanun koyucunun TTK m. 11/1’de yapmış olduğu tanımdan yola çıkarak, bir ticari işletmenin “gelir elde etme amacı”, “devamlılık”, “bağımsızlık” ve “esnaf işletmesi için öngörülen limitleri aşma” olmak üzere, temelde dört unsurunun olduğu söylenebilir⁸³. Sayılan unsurların bir işletmede aynı anda ve birlikte

---

⁸⁰ Benzer ifade, TSY m. 4/1-(r)’de de yapılmaktadır. Buna göre; “ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan, faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmeyi” ifade eder.

⁸¹ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 731; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 256.

⁸² **Ali Bozer, Celal Göle**, Ticari İşletme Hukuku, 3. Baskı, Ankara Ağustos 2015, s. 8; **Ünal Tekinalp**, “Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, *BATİDER*, C. XXIV, Sa. 3, Haziran 2008, s. 9; **Oruç Hami Şener**, Ticari İşletme Hukuku, Ankara Kasım 2016, s. 4; **Dural**, *Sempozyum*, s. 122. *Demirkapı*’nın haklı olarak belirttiği üzere, bir organizasyonun bulunması ticari işletme bakımından değil, genel anlamda iktisadi işletme bakımından bir özelliklik oluşturur. Buna mukabil ticari işletmenin diğer işletmelerden ayrılması hususunda, bir organizasyonun varlığının belirleyici olduğundan söz edilemeyecektir. Detaylı bilgi için bkz. **Ertan Demirkapı**, “Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2*, s. 381; **Halit Aker**, *Ticari İşletme Kirası*, Ankara 2012, s. 37. İşletmelerin, büyüklüklerine, iş kolu esasına, üretilen malların niteliğine, sahiplerine ve hukukî yapısına göre çeşitli açılardan tasnif edilmesi de mümkündür. **İ. Yılmaz Aslan**, *Ticaret Hukuku Dersleri*, 8. Baskı, Bursa 2012, s. 3.

⁸³ **Ali Aydın**, “6102 sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletmenin Hukukî İşlemlere Konu Olması”, *Yeni Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 25-26 Kasım 2011 Sempozyum*, İstanbul 2011, s. 11. Bazı yazarlar bu unsurlara “aleniyet” unsurunu da eklemektedirler. Aleniyet, iktisadi faaliyetlerin kapalı ve dar bir çevrede meydana gelmesi değil, aksine belirsiz bir müşteri kitlesine yönelmiş olmasını ifade eder. Bununla birlikte iktisadi faaliyetlerin yalnızca belirli meslek gruplarına hitap etmesi veya müşterilerinin küçük bir yerleşim yerinin sakinlerinden oluşması, müşteri çevresinin her an farklı bir bireyden oluşma ihtimali bulunduğu sürece, aleniyet unsuruna zarar vermez. Yaşar **Karayalçın**, *I. Giriş-Ticari İşletme*, 3. Ankara 1968, s. 160; **Tuğrul Ansay**, “Ticari İşletmenin Sorgulanması”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan Cilt I, İstanbul Eylül 2010, s. 203. Ancak öğretilerde **Aker**’in de haklı olarak belirttiği üzere, gelir elde etmek amacıyla piyasada faaliyetlerde bulunmak, esasında aleniyet unsurunu da kendi içinde barındırır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. **Aker**, a.g.e., s. 56.

bulunması, söz konusu işletmenin ticari işletme sayılabilmesi için yeterli olmakta, ayrıca ticaret siciline tescil zorunluluğu aranmamaktadır⁸⁴. Bu unsurlardan herhangi birinin yokluğu halinde ticari işletme niteliği kendiliğinden kaybedilir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un kapsamına sadece ticari işletmelerin alınması, daha fazla koruma ihtiyacı olan esnaf işletmelerinin kapsam dışı bırakılması haklı olarak eleştiriye açıktır⁸⁵. Öğretide tacirler hakkındaki bazı hükümlerin esnaflar hakkında da uygulanmasını öngören TTK m. 15'te TTK m. 1530'a atıf yapılmamış olmasının, TTK m. 1530'un TTK m. 15'in TBMM'de kabul edilmesinden sonra Kanuna eklenmiş olmasından kaynaklandığı, bu nedenle burada bir yasa boşluğunun varlığının kabul edilmesi ve Türk Medeni Kanunu (TMK)⁸⁶ m. 1 esas alınarak, TTK m. 15'in TTK m. 1530'u da kapsayacak şekilde yorumlanması gerektiği ileri sürülmektedir⁸⁷. TTK m. 1530 hükmüne dayanak teşkil eden 2011/7 Sayılı AB Direktifi, ticari işletme kavramı yerine, teşebbüs (*undertakings*) ve kamu otoriteleri (*public authorities*) kavramlarını kullanılmış olduğundan, bu kavram esnaf işletmelerini de içinde almış bulunmaktadır⁸⁸.

Ticari işletmenin ilk unsuru olan “gelir elde etmeyi hedef edinmiş olmak”, esasen sadece ticari işletmeler değil, gelir elde etmek amacıyla ekonomik bir faaliyet yürüten bütün “iktisadi işletmeler” için de aranan bir unsurdur⁸⁹. İktisadi işletme denilen kavram, ekonomik faaliyetlerin, emek ve

⁸⁴ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan; a.g.e., s. 147; Rıza Ayhan, Mehmet Özdamar, Hayrettin Çağlar; *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 7. Baskı, Ankara 2014, s.127; Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku*, 7. Baskı, Adana 2013, s.18; Aker, a.g.e., s. 73. TTK m. 40/1; “Her tacir, ticari işletmenin açıldığı günden itibaren on beş gün içinde, ticari işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını, işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan ettirir”.

⁸⁵ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 731; Atamer, Okutan Nilsson; s. 65.

⁸⁶ 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete.

⁸⁷ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 65; Aktaş, a.g.e., s. 53. TTK m. 15'te esnaflar hakkında uygulanacak hükümlerin sınırlı sayıda belirtilmiş olması, TTK m. 1530'un esnaflar hakkında da uygulanmasına engel etmemelidir. Bkz., Dural, *Sempozyum*, s. 122.

⁸⁸ 2011/7 Sayılı AB Direktifi m. 1. Bkz. Ayan, “6102 sayılı TTK”, dn. 40.

⁸⁹ Gelir kavramının kazanç kavramından farklı bir kavram olduğunu belirtmekte yarar görüyoruz. Gelir, elde edilen faydalar toplamıdır. Kazanç ise elde edilen bu faydalardan maliyetlerin

sermayenin bağımsız bir organizasyon teşkil edecek şekilde bir araya gelmesi ile oluşan, ticari işletmeyi de içine alan ve bundan başka esnaf işletmesini, zirai işletmeyi ve serbest meslek faaliyetlerini de kapsadığı bir üst kavramı ifade etmektedir⁹⁰. Öğretide sıklıkla ifade edildiği üzere, her ticari işletme bir iktisadî işletme olmakla birlikte, her iktisadî işletme bir ticari işletme değildir⁹¹. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere ticari işletmeden söz edilebilmesi için TTK m.11/1’de sayılan unsurların bir arada bulunması gerekli ve yeterlidir. Yeri gelmişken şunu da belirtmeliyiz ki, ticari işletme kavramı, RKHK m. 3’te düzenlenmiş bulunan teşebbüs kavramından da farklıdır. RKHK m. 3’te yer alan ifadesi ile teşebbüs; “*piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimlerdir*”⁹². Ticari işletmeden farklı olarak, teşebbüsler yalnızca gelir elde etmek amacıyla kurulan birimler değildir⁹³. Netice

---

çıkartılması ortaya çıkan miktardır. Dolayısıyla bir ticari işletmenin gelir sağlamayı hedeflemesi, mutlaka faaliyetleri sonucu kâr elde etmesi gerektiği şeklinde yorumlanmaması gerekir. Bkz. Fahiman **Tekil**, *Ticari İşletme Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 1997, s. 103. Benzer şekilde bkz. **Demirkapı**, s. 386 ve 388; **Aker**, a.g.e., s. 42; M. Kâmil **Mutluer**, Talya Şans **Uçaryılmaz**, *İşletme Hukuku*, Ankara 2014, s. 137. “*gelir elde etme amacı*”, “*devamlılık*” ve “*esnaf işletmesi için öngörülen limitleri aşma*” unsurların taşımayan bir iktisadî işletmenin ticari işletme niteliğini haiz olması mümkün değildir. Ali **Bozer**, “Ticari İşletme Üzerinde Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme”, *BATİDER*, C. I, Sa. 3, Y. 1962, s. 366.

⁹⁰ Hayri **Domanıç**, Erol **Ulusoy**; *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, 5. Baskı, İstanbul 2007, s. 139; **Ülgen**, **Helvacı**, **Kendigelen**, **Kaya**, **Nomer Ertan**; s. 147; **Ayhan**, **Özdamar**, **Çağlar**; s. 124. Ticari teşebbüs ise, devamlı bir şekilde gelir elde etmek amacıyla, bağımsız olarak yapılan bütün iktisadî faaliyetleri kapsar. Bkz., **Ayhan**, **Özdamar**, **Çağlar**; s. 124; **Demirkapı**, s. 375. Gelir elde etmek amacıyla yürütülen faaliyetlerin, ceza kanunları gereğince suç teşkil etmemesi ve ahlâk ve adaba aykırı olmaması gerekir. Aksi bir durum BK m. 27’ye aykırılık teşkil eder. Bu konuda bkz. **Aker**, a.g.e., s. 45.

⁹¹ **Domanıç**, **Ulusoy**, a.g.e., s. 140; **Ülgen**, **Helvacı**, **Kendigelen**, **Kaya**, **Nomer Ertan**, a.g.e., s. 147; Sabih **Arkan**, *Ticari İşletme Hukuku*, 22. Baskı, Ankara 2015, s. 27; İsmail **Kayar**, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 55; **Demirkapı**, a.g.m., s. 375; Ayşe Nur **Berzek**, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 10. Baskı, İstanbul 2013, s. 7.

⁹² “İşletme” kavramı ile “teşebbüs” kavramı arasındaki ilişki için bkz. **Aslan**, a.g.e., s. 1.

⁹³ Teşebbüs en geniş anlamıyla iktisadî veya iktisadî olmayan amaçları gerçekleştirmek üzere meydana gelir. Misal vermek gerekirse, kamu müesseseleri iktisadî olmayan teşebbüslerdir. Bkz. **Karayalçın**, a.g.e., s. 155; Sami **Karahan**, *Ticari İşletme Hukuku*, 25. Baskı, 2013 Konya, s. 12; Sami **Karahan**, “Ticari işletme ve Tacir Kavramları ile İlgili 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2012, C.12, Sa. 1, s. 5.

itibariyle, teşebbüs hem iktisadî işletmeyi hem de ticari işletmeyi içine alan daha üst bir kavramı ifade etmekte; ticari işletme ise, iktisadî işletmenin, kanun koyucunun aradığı unsurların bir araya gelmesi halinde oluşan, bir alt türü olarak kabul edilmektedir.

Gelir elde etme amacı taşımayan faaliyetlerin ticari işletmeye vücut vermesi mümkün değildir. Örneğin, geniş bir kapsamda faaliyet yürütülen dâhi, kültürel ve hayır amacıyla kurulmuş olan müesseselerin gelir elde etme amacı olmaması sebebiyle ticari işletme kabul edilmeleri mümkün değildir. Yapılan faaliyetler neticesinde gelir elde edilmiş olması da sonucu değiştirmeyecektir⁹⁴. Elde edilen gelirin nereye harcandığı da ticari işletme niteliğinin kazanılması bakımından bir öneme sahip değildir⁹⁵. Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir ki, işletmenin bir gerçek veya özel hukuk ya da kamu hukuk tüzel kişisi tarafından işletilmesinin, ticari işletme olarak belirlenmesinde herhangi bir önemi yoktur⁹⁶. Nitekim TTK m. 16/1’de öngörüldüğü üzere, *“ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar”*. Nitekim tacir, TTK m. 12/1 uyarınca, bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişidir. Özellikle Türk öğretisinde gelir elde etme unsurunun yalnızca malvarlığında bir artış meydana getiren değil, aynı zamanda malvarlığında meydana gelebilecek olası bir eksilmeyi önlemeye yönelik faaliyetleri de kapsadığını ileri süren görüş, kooperatiflerin de bir ticari işletmelerinin bulunduğunu kabul etmektedir⁹⁷. Son olarak ifade etmek gerekir

⁹⁴ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 149; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 38; **Çeker**, a.g.e., s. 18; **Demirkapı**, a.g.m., s. 389-390.

⁹⁵ **Domaniç**, a.g.e., s. 147; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 149; **Arkan**, a.g.e., s. 27; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 38; **Kayar**, a.g.e., s. 57; **Karahan**, “Ticari İşletme ve Tacir”, s. 5; **Berzek**, a.g.e., s. 8; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 137.

⁹⁶ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 150; **Arkan**, a.g.e., s. 27; **Demirkapı**, a.g.m., s. 391; **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 732.

⁹⁷ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 150; **Arkan**, a.g.e., s. 28; **Kayar**, a.g.e., s. 57; **Çeker**, a.g.e., s. 19; **Demirkapı**, a.g.m., s. 390; **Aslan**, a.g.e., s. 6.

ki bu konuda önemli olan, gelir sağlama amacının bulunmasıdır; ticari işletmenin sürekli zarar etmesi nedeniyle, amacın somut olarak gerçekleşmemesi, işletmenin ticari işletme olma niteliğini etkilemeyecektir⁹⁸.

Gelir Vergisi Kanunu m. 65/2 hükmünde, serbest meslek faaliyetinden bahsedilmektedir. Buna göre serbest meslek faaliyeti; “*sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır*”. Her ne kadar kanunda açıkça zikredilmemiş olsa da Türk doktrininde serbest meslek faaliyetlerinin ticari işletmeye vücut vermeyeceği kabul edilmektedir⁹⁹. O halde özellikle avukat, muhasebeci, mali müşavir, noter gibi mesleklerin yürütülmesine ilişkin faaliyetler bir ticari işletme sayılmamaktadır¹⁰⁰.

Bir işletmenin ticari işletme niteliği kazanabilmesi için aranan bir diğer unsur ise, ticari işletme kapsamında yürütülen faaliyetlerin “*devamlılık*” arz etmesidir. Ancak maddede belirtilen devamlılıktan kasıt, faaliyetlerin kesintisiz bir şekilde devam etmesi değildir¹⁰¹. Ticari işletmenin bir gereği olarak

---

⁹⁸ Aydın, a.g.m., s. 11.

⁹⁹ Demirkapı, a.g.m., s. 376; Aker, a.g.e., s. 50.

¹⁰⁰ GVK'nın serbest meslek erbabı başlıklı 66'ncı madde hükmü uyarınca serbest meslek faaliyetini mutad meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılması bu vasfı değiştirmez. Bu maddenin uygulanmasında:

1. Gümrük Komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar;
2. Bizzat serbest, meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar;
3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler;
4. Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları;
5. Vergi Usul Kanununun 155'inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar; bu işleri dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılırlar.

¹⁰¹ Misal vermek gerekirse; sadece yaz döneminde faaliyet gösteren bir otelin veya sadece kış döneminde kayak merkezlerinde faaliyet gösteren bir restoranın işletilmesinde de devamlılık unsuru mevcuttur. Bkz. İmregün, a.g.e., s. 5; Tekil, a.g.e., s. 104. Aynı yönde bkz., Ülgen,

faaliyetlerin aralıklı olarak gerçekleşmesi de mümkündür. Buna karşılık yalnız bir veya birkaç defaya mahsus olarak yapılan, tesadüfi veya arızî olarak gerçekleştirilen faaliyetler, devamlılık unsuru barındırmadığı gerekçesi ile ticari işletme kapsamında düşünülemez¹⁰². Şunu da ifade etmeliyiz ki burada önem arz eden husus, ticari işletmeyi işleten kişinin devamlılık amaç ve niyetinin bulunup bulunmamasıdır¹⁰³.

Ticari işletmenin varlığından söz edilebilmesi için, gerekli bir diğer unsur ise, faaliyetlerin “bağımsız” olarak icra edilmesidir. Bağımsızlıktan anlaşılması gereken, işletme faaliyetlerinin işletenin iradesi dışında bir başka kimsenin iradesine bağlı olmaksızın yürütülmesidir¹⁰⁴. Bu doğrultuda, TSY m. 118/1’de “*bir ticari işletmeye bağlı olup ister merkezinin bulunduğu sicil çevresi içerisinde isterse başka bir sicil çevresi içinde olsun, bağımsız sermayesi veya muhasebesi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kendi başına sınaî veya ticari faaliyetin yürütüldüğü yerler ve satış mağazaları*” olarak ifade edilen şubeler ise ayrı bir ticari işletme niteliğine sahip değildir. Benzer şekilde tacire bağımlı ticari temsilci veya ticari vekillerin yürütmüş olduğu ticari faaliyetlerin de ticari işletme bağlamında değerlendirilmesi

---

Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 151; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 39; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 12; **Arıkan**, a.g.e., s. 31; **Kayar**, a.g.e., s. 57; Fatih **Bilgili**, **Ertan Demirkapı**; *Ticaret Hukuku Bilgisi*, 5. Baskı, Bursa 2014, s. 14; **Demirkapı**, a.g.m. s. 392; **Şener**, a.g.e., s. 4; **Berzek**, a.g.e., s. 8; Polat **Tunçer**, *Ticaret Hukuku*, Ankara Şubat 2014, s. 12; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 137.

¹⁰² **Karayalçın**, a.g.e., s. 159; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 150; **Arkan**, s. 31; **Kayar**, a.g.e., s. 57; **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 125; **Çeker**, a.g.e., s. 19; **Karahan**, “Ticari İşletme ve Tacir”, s. 6; **Aslan**, a.g.e., s. 7. Yukarıda ifade edilen, bir organizasyonun, diğer bir ifade ile bir teşkilatlanmanın varlığı, esasında devamlılık unsurunun doğal bir sonucu olarak tezahür etmektedir. Bkz. **Karayalçın**, a.g.e., s. 159; **Tunçer**, a.g.e., s. 12.

¹⁰³ Nitekim devam amaç ve kastıyla faaliyetlere başlanması, fakat kısa bir süre sonra zarar edilmesi sebebiyle faaliyetin kesintiye uğraması veya sona ermesi, gerçekleştirilen faaliyetlerin bir ticari işletme kapsamında yapılmış olması sonucunu etkilemeyecektir. Detalî bilgi için bkz., **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 151; **Arkan**, a.g.e., s. 31; **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 125; **Demirkapı**, a.g.m., s. 393; **Şener**, a.g.e., s. 4; **Tunçer**, a.g.e., s. 12.

¹⁰⁴ Bağımsızlık unsuru açısından kastedilen, hukukî anlamda bağımsızlıktır. Ticari veya ekonomik anlamda bağımlılık, bağımsızlık unsurunun varlığını zedelemeyecektir. Bkz., **Domaniç, Ulusoy**; a.g.e., s. 148; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 152; **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 128; **Bilgili, Demirkapı**, *Ticaret Hukuku*, s. 15; **Karahan**, “Ticari İşletme ve Tacir”, s. 6; **Aslan**, a.g.e., s. 8; **Tunçer**, a.g.e., s. 12.

mümkün olmayacaktır. Buna karşılık bağımsız tacir yardımcıları olarak ifade edilen acente, komisyoncu ve simsar tarafından yürütülen faaliyetler bağımsız nitelik arz etmesi sebebiyle, söz konusu tacir yardımcılarında ait işletmeler de birer ticari işletme sayılmaktadır¹⁰⁵. O halde, bağımsızlığın hem işletme hem de işletme sahibi bakımından söz konusu olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Bir işletmenin ticari işletme olarak kabul edilebilmesi bakımından aranan son ve en önemli unsur ise, “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir elde edilmiş olmasıdır*”¹⁰⁶. TTK m. 15’te esnaf tanımı yapılmakta¹⁰⁷ ve TTK m. 11/2’de ise, ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınırın, Bakanlar Kurulu’na çıkarılacak bir kararname ile gösterileceği ifade edilmektedir¹⁰⁸. Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 10’uncu maddesine bakıldığında, TTK m. 11/2’de öngörülen kararname çıkarılıncaya kadar yürürlükte bulunan düzenlemelerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu durumda eTK’nın 1463/2 nci maddesi uyarınca 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın uygulamasına devam olunacaktır. Bakanlar Kurulu’nun 2007 yılında yürürlüğe konulan esnaf ve sanatkâr ile tacir ve sanayicinin ayırımına ilişkin kararına göre; “*Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit edeceği ve Resmî Gazete’de yayımlanacak esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup*”¹⁰⁹, *ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda*

¹⁰⁵ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 152; **Arkan**, a.g.e., s. 31; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 39. Buna karşılık, bir ticari işletmeye ait olan depo binaları, üretim atölyeleri, servis ve satış mekânları ayrı bir ticari işletme kabul edilmemektedir.

¹⁰⁶ Yarg. 15. HD. E. 2014/3920/K. 2014/4505, T. 26.6.2014 (www.kazancı.com, E.T., 18.09.2015).

¹⁰⁷ TTK m. 5: “İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan ve geliri 11’inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnaftır.” Benzer tanım için bkz., TSY m. 4/1-(ç).

¹⁰⁸ Bkz., R.G., 21.07.7007, Sa. 26589. Kararda belirtilen sınırların aşılp aşılmadığı incelenmesinin neye göre yapılacağı, bu hususta örneğin bir ticari işletmenin varlığının tespiti için bir yıllık faaliyet sonucunun beklenmesinden söz edilemeyeceği yönündeki eleştiriler için bkz., **Aydın**, a.g.m., s. 13-15.

¹⁰⁹ R.G., 13.06.2007, Sa. 26551.

olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayılmaları ile esnaf ve sanatkâr siciline ve dolayısıyla esnaf ve sanatkârlar odalarına kaydedilmeleri” gerektiği belirtilmektedir¹¹⁰. Kararda “ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran” şeklindeki ibare emek-nakdî sermaye ölçütünü ortaya koymaktadır. Yalnız emek-sermaye ölçütünün, gelir vergisinden muaf olanların ve basit usulde vergilendirilenlerin değil, işletme hesabına göre defter tutanların tacir mi esnaf mı olduğunun tespiti de önem taşımakta¹¹¹, gelir vergisinden muaf olanlar ile basit usulde vergilendirilenlerin başkaca bir şart aranmaksızın esnaf sayılmaları gerekmektedir¹¹².

2007/12362 sayılı Kararın 1/a maddesinin ikinci paragrafında ise, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini

¹¹⁰ VUK m. 177; “Aşağıda yazılı tüccarlar, I inci sınıfa dâhildirler:

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 7.200.000.000 (160.000TL) lirayı veya satışlarının tutarı 8.640.000.000 (220.000 TL) lirayı aşanlar;

2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı 3.600.000.000 (88.000 TL) lirayı aşanlar;

3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 7.200.000.000 (160.000 TL) lirayı aşanlar; birinci sınıf tacir sayılmakta, bu değerlerin altında kalanlar ise esnaf veya sanatkâr kabul edilmektedir.” Şunu belirtmek gerekir ki VUK m. 177/2 ile 2007/12362 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı arasında bir uyumun olmadığı görülmektedir. Nitekim söz konusu Kararname’ye göre öngörülen sınırları aşmadığı gerekçesiyle esnaf kabul edilen bir kişi, VUK m. 178/1 uyarınca ikinci sınıf tacir konumunda olabilecektir. Bu konuda ayrıca bkz., **Arkan**, a.g.e., s. 28-29; **Kayar**, a.g.e., s. 61; **Bilgili, Demirkapı, Ticaret Hukuku**, s. 16.

¹¹¹ Öğretide **Yıldız**, yeni faaliyete başlayan bir işletmede bilanço esasına göre değil de işletme esasına göre defter tutulması halinde, bu işletmenin en azından bir yıl esnaf işletmesi kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Şükrü **Yıldız**, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Gerçek Kişilerde Tacir Sınıfının Kazanılması”, *Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, 25-26 Kasım 2011, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2012 s. 32. Bu görüşün eleştirisi için bkz., **Aydın**, a.g.m., s. 15.

¹¹² **Arkan**, a.g.e., s. 28-29; İsmail **Kırca**; “Esnaf ve Sanatkâr İle Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin 2007/12362 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın Değerlendirilmesi”, *Batider*, C.XXIV, Sa. 21, Y. 2007, s. 298.

aşanların kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmayacağı, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise kayıtlarının, esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılacağı hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanlar, işletmelerini ticaret siciline tescil etme konusunda serbest bırakılmış, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılacağı belirtilmiştir¹¹³.

Görüldüğü üzere, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, eTK'dan farklı olarak, ticari işletmenin genel bir tanımını yapmakla yetinmiş, ticari işletme sayılan kurumları tek tek sayma yoluna gitmemiştir. Bununla birlikte, TTK m. 850/3'te taşıma işlerinin, TTK m. 917/2'de taşıma işleri komisyonculuğunun ticari işletme faaliyeti olduğu da açıkça ifade edilmektedir. Bu halde taşıma faaliyetlerini bir ticari işletme bünyesinde sürdüren taşıma işleri komisyoncusunun TTK m. 1530 kapsamında mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine taraf olması mümkündür.

Son olarak belirtmeliyiz ki, özellikle gerçek kişi tacirlerin ticari işletmesi ile ilgili olmayan işlemler yapabileceği göz önünde bulundurulmalı ve gerçek kişi tacirlerin “*sadece ticari işletmelerini ilgilendiren işlemleri*”

¹¹³ 2007/12362 sayılı Kararın 1/a maddesinin ikinci paragrafında yer verilen hüküm yorum uyumsuzluğuna sebebiyet vermektedir. Nitekim esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanların kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmaması düzenlemesi karşısında, bu kişilerin tacir sıfatını kazanacağı ancak, bu kişilere ait olan işletmelerin esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı kalmaya devam edeceği şeklinde bir sonuca varmakla birlikte, bu kişiler istemedikçe esnaf olarak kalacağı dolayısıyla aksine tacir sıfatını kazanmayacağı, ticaret siciline tescil yapmaları halinde de buradaki tescilin kurucu nitelik taşıyacağı şeklindeki bir neticeye de varılabilir. Bu kişilerin tacir sıfatına sahip olacağı fakat kendilerine ait işletmelerin esnaf ve sanatkâr siciline kalmaya devam edeceği yönündeki görüş daha isabetli gözükmektedir. Buna karşılık yıllık alış ve satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılması halinde ise, ticaret siciline tescil şartı aranmaksızın tacir sıfatını kazandıkları kabul edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Kırca**, “Esnaf ve Sanatkâr”, s. 300.

TTK m. 1530 kapsamında değerlendirilmelidir. Bununla birlikte sadece TTK m. 12/1 anlamında değil TTK m. 12/2 ve TTK m. 14 uyarınca tacir sayılan kişiler bakımından da aynı sonuçların doğacağını ifade etmekte yarar vardır. TTK m. 14’te de kişisel durumları ya da yaptığı işlerin niteliği nedeniyle yahut meslek ve görevleri dolayısıyla, kanundan veya bir yargı kararından doğan bir yasağa aykırı bir şekilde ya da başka bir kişinin veya resmî bir makamın iznine gerek olmasına rağmen izin veya onay almadan bir ticari işletmeyi işleten kişilerin, TTK m. 12/2’de ise, bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilân etmiş olan kimselerin, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılacağı belirtilmiştir. Tacir sayılanlar, tacir olmanın külfetlerine katlanabileceği gibi nimetlerinden de faydalanacağından, TTK m. 1530’un uygulama alanına giren bir sözleşmede hem para borçlusu hem para alacaklısı konumunda olabilirler. Buna karşılık TTK m. 12/3’e göre bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adı bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan ve bunun sonucunda iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olan kişiler, tacir olmanın nimetlerinden faydalanamayıp, sadece külfetlerine katlanmak zorunda olduklarından, kanaatimizce tacir gibi sorumlu olan kişinin mal ve hizmet tedariki sözleşmesinde ancak “*para borçlusu*” olduğu hallerde TTK m. 1530 uygulama alanı bulabilmelidir.

Tüzel kişi tacirler bakımından ise böyle bir ayırım yapmaya lüzum yoktur. Zira tüzel kişi tacirlerin adı alanı yoktur¹¹⁴. Tüzel kişi tacirler, başta

¹¹⁴ Buna karşılık 6502 sayılı TKHK’nun tanımlar kenar başlıklı 3’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (k) bendinde tüketici, “*Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde ifade edilmektedir. Benzer tanıma 4077 sayılı TKHK’da da yer verilmiş olması, tüzel kişi tacirlerin, hükümde ifade edilen “*tüzel kişi*” kapsamına girip giremeyeceği sorusunu akla getirmektedir. Öğretide, bir görüş, 6502 sayılı TKHK hükümleri göz önünde bulundurularak, tüzel kişi tacirlerin, özellikle de şirketlerin ticari veya mesleki amaç dışında hareket ettikleri hallerde, tüketici sıfatına sahip olması ve dolayısıyla TKHK hükümlerinin onlar için de uygulama alanı bulması gerektiğini ileri sürmektedir. Detaylı bilgi ve tartışmalar için bkz., İpek **Yücer Akıntürk**, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, GÜHFD, C. XX, Y. 2016, Sa. 2, s. 120. Aynı yönde bkz., Mustafa **Taşkın**, “Tüzel Kişilerin ve Şirketlerin Tüketicilik Vasfı”, Ankara Barosu Dergisi, 1997/1, s. 37. Buna karşılık diğer bir görüşe göre

TTK m. 124'te ticaret şirketleri olarak sayılan, kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketleri ile TTK m. 16'da sayılan amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte, Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar. Ancak TTK m. 1530 hükmü, ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde uygulanacağından, Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tarafından işletilen ticari işletmelerin taraf olduğu bir mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine TTK m. 1530 hükmünün uygulanması mümkündür¹¹⁵.

---

ise, ticaret şirketlerinin herhangi bir işlemlerinin tüketici işlemi olarak değerlendirilmemesi ve ticaret şirketlerinin işlemlerinin tamamının TTK m. 19/1 uyarınca ticarî nitelikte olduğunun kabul edilmesi gereklidir. Bkz., Mehmet Akçaal, Alper Uyumaz, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 2, Y. 2013, s. 245. Kanaatimizce, TTK m. 19/1 hükmünde yer alan "*ticari iş karinesinin*" gerçek kişiler bakımından çürütüleceği öngörülmüş olmasına rağmen tüzel kişi tacirlerin kapsam dışında bırakılmış olması, kanun koyucunun "*tüzel kişi tacirlerin*" adı alanı olmadığı/olmaması gerektiği yönünde irade gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Buna karşılık Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, "...Tüketici "bir mal veya hizmetin özel amaçlarla satın alarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi" olarak tanımlanmıştır. Maddenin lafzı herhangi bir ayırıma tabi tutulmaksızın ticaret şirketleri dâhil bütün tüzel kişilerin tüketici olabileceklerini gösterir açıklıktadır..." şeklinde hüküm tesis etmiştir.

¹¹⁵ Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 257. Öğretide bu durumda tüzel kişiliği ve taraf ehliyeti olmayan bir tacir sınıfının ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Arkan, a.g.e., s. 126-127. Böyle bir işletmenin tüzel kişiliği ve taraf ehliyet olmaması sebebiyle iflâsı talep edilemeyecektir. Arkan, a.g.e., s. 127, dn., 1.

2. “Basiretli İş adamı Gibi Hareket Etme İlkesi” Açısından Konunun Ele Alınması

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünün tacirler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde uygulanacağı ifade edilmişti. TTK m. 1530/4’e göre sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemişse veya belirtilen süre beşinci fıkraya aykırı ise, borçlu TTK m. 1530/4 (a-d) bentlerinde belirtilen sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır. TTK m. 1530/5’e baktığımızda, sözleşmede öngörülen ödeme süresinin, faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceği, ancak alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle tarafların daha uzun bir süre öngörebileceği, bununla birlikte alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya¹¹⁶ borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin altmış günü aşmayacağı belirtilmektedir. Bu hükme aykırı sözleşme şartları ise geçersiz olacaktır. Bu durumda ödeme süresinin nasıl belirleneceği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Öğretide bazı yazarlar, aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartların batıl olacağını, ancak sözleşme uyarınca yerine getirilmesi gereken edimler için kanunun veya yetkili makamların koymuş olduğu en yüksek sınırı aşan sözleşmelerin en yüksek sınır üzerinden yapılmış sayılacağını ve sınırı aşan edimlerin hata ile yerine getirilmiş olmasa bile, geri alınacağını öngören TTK m. 1530/1 uyarınca, TTK m. 1530/5 hükmüne göre aykırı düzenleme halinde ödeme süresinin azami altmış gün olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır¹¹⁷. Ancak TTK m. 1530/4’te yer alan “sözleşmede....belirtilen süre beşinci fıkraya aykırı ise, borçlu aşağıdaki sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit

¹¹⁶ Maddede yer alan “veya” ibaresi “ve” olarak anlaşılmalıdır.

¹¹⁷ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 748.

sayılır ve alacaklı faize hak kazanır” ifadesinden hareketle 5’inci fıkraya aykırı düzenlemeden kaynaklanan geçersizlik halinde, para borçlusunun 4’üncü fıkarda belirtilen otuz günlük sürelerin sonunda temerrüde düşeceği kabulü daha doğru ve daha yerinde bir değerlendirme olacaktır¹¹⁸.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünün tacirler arasında yapılan işlemlere uygulanacağı ve tacirlerin TTK m. 18/2 uyarınca, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde *“basiretli bir iş adamı gibi hareket etmeleri”* gerektiği dikkate alındığında, sözleşmede ödeme süresinin altmış günden fazla kararlaştırıldığı bir durumda, para alacaklısının KOBİ veya hayvansal ya da tarımsal üretici ve para borçlusunun büyük işletme olması sebebiyle kararlaştırılan ödeme süresinin geçersizliğinin iddia edilmesi basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü ile bağdaşmadığı düşünülebilir. Kanaatimizce, TTK m. 1530/5 ile KOBİ’lerin, hayvansal veya tarımsal üreticilerin korunması için özel bir düzenleme getirildiğinin ve böyle bir durumda TTK m. 1530/5’e aykırı sözleşme şartlarının geçersizliğinin ileri sürülmesinin basiretli iş adamı gibi davranma ilkesi ile ters düşmeyeceğinin kabulü gerekir. Zira Kanun koyucu söz konusu düzenleme ile zaten büyük işletmeler karşısındaki KOBİ’leri, hayvansal ve tarımsal üreticileri korumayı amaçlamaktadır. Aksinin iddia edilmesi hükmün koruma amacını ile de bağdaşmayacaktır. Benzer değerlendirmelerin TTK m. 1530/8 bakımından da yapılması mümkündür.

3. KOBİ’lere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme

Küçük ve orta ölçekli işletmeler dünya ekonomisinin yaklaşık %95’ini, AB ekonomisinin yaklaşık %99,78’ini ve Türkiye ekonomisinin yaklaşık %99,6’sını oluşturmaktadır. Bu oranlar KOBİ’lerin ekonomide ne kadar etkili ve önemli bir yere sahip olduklarını göstermektedir¹¹⁹. Küçük ve orta ölçekli işletmeler büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı rolünü

¹¹⁸ Aksi yöndeki değerlendirmeler için ayrıca bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 749.

¹¹⁹ Devrim **Karademir**, *Türkiye Mobilya Endüstrisindeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ’lerin) Avrupa Birliğine Uyumlaştırılması*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Tez Danışmanı; Prof. Dr. K. Hüseyin Koç, İstanbul Temmuz 2014, s. 53.

üstlenmekte, ekonomik sistemin temel unsurunu oluşturanın yanı sıra, politik ve sosyal sistemde de bir denge ve istikrar unsuru olmaktadır¹²⁰. Küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından Avrupa Birliği'nde yapılan çalışmalara bakıldığında, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde 20 Mayıs 2003 tarihinde yayınlanan “*Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımına ilişkin Komisyon Tavsiye Kararı*”nda¹²¹, küçük ve orta ölçekli işletmeler için getirilmiş olan imkânlardan yararlanacak olan işletmelerin tespitinin kesin bir şekilde yapılabilmesi için ortak bir tanıma ihtiyaç duyulduğunun ifade edildiği ve aynı kararın ek bölümünde KOBİ tanımına yer verildiği görülmektedir. Buna göre; *mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler, çalışan sayısı 250'den ve yıllık cirosu 50 milyon Euro'dan az olan ve/veya yıllık bilanço toplamı 43 milyon Euro'yu aşmayan işletmelerdir. Bu kapsamda küçük ölçekli işletme, 50 kişiden az işçi çalıştıran ve yıllık cirosu ve/veya yıllık bilanço toplamı 10 milyon Euro'yu aşmayan işletmedir. Mikro işletme ise, 10 kişiden az işçi çalıştıran ve yıllık cirosu ve/veya yıllık bilanço toplamı 2 milyon Euro'yu aşmayan işletmedir.*” Ardından 10.11.2005 yılında “*Lizbon Büyüme ve İş Yaratma Stratejisi*” ve 25 Haziran 2008 yılında ise, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından “*AB İçin Küçük işletmeler Yasası*” (A Small Business Act For

¹²⁰ **Karademir**, a.g.e., s. 64. Küçük ve orta ölçekli işletmeler;

- Daha az yatırımla daha fazla üretim ve üretim çeşitliliği sağlamakta,
- Düşük yatırım maliyetleri ile istihdam imkânı yaratmakta,
- İşsizlik oranlarının aşağı çekilmesine katkı sağlamakta,
- Ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmekte,
- Değişiklikler ve çeşitliliklere kolay uyum göstermekte,
- Teknolojik yeniliklere yatkınlık sağlamakta,
- Bölgeler arası dengeli kalkınmayı sağlamakta,
- Gelir dağılımındaki dengesizlikler azaltmakta,
- Bireysel tasarrufu teşvik etmekte,
- Denge ve istikrarı sağlamaktadır. Daha fazla bilgi için bkz., **Karademir**, a.g.e, s. 70-75.

¹²¹ *Commission Recommendation of 6 May 2003 Concerning the Definition of Micro, Small and Medium-Sized Enterprises* (2003/361/EC), (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF>), E.T., 19.11.2015).

Europe) çıkarılmıştır¹²². Söz konusu düzenlemede özellikle “Önce Küçük Düşün” (*Think Small First*) ilkesine vurgu yapılmış ve KOBİ’lerin ekonomik bakımdan güçlendirilmesi için temel teşkil eden ilkeler on başlık altında toplanmıştır¹²³. 3 Mart 2010 tarihinde Lizbon Stratejisi’nin yerini almak üzere “Avrupa 2020: Akıllı Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme İçin Avrupa Stratejisi” kabul edilmiştir¹²⁴. 23 Şubat 2011 tarihinde “Avrupa’nın Gözden Geçirilmiş Küçük İşletmeler Yasası” kabul edilmiş; ardından 30 Mayıs 2011 tarihli Avrupa Konseyi Küçük İşletmeler Yasası’nı Gözden Geçirme Raporu yayınlanmıştır¹²⁵. Raporda KOBİ’lerin ekonomik büyüme ve istihdam yaratmadaki önemine vurgu yapılmış, daha basit, anlaşılır ve istikrarlı bir mevzuata ve KOBİ’lerin faaliyette bulunabileceği idarî çevreye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

Gerek 2000/35 sayılı gerek 2011/7 sayılı Direktif’lerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin önemine ayrıca vurgu yapılmış, küçük ve orta ölçekli işletmelerin geç ödemeler veya aşırı ödeme süreleri karşısında daha savunmasız oldukları belirtilmiştir. Zira küçük ve orta ölçekli işletmeler, daha büyük ve güçlü işletmeler karşısında zayıf konumda olduklarından çoğunlukla uzun ödeme sürelerini kabul etmek zorunda kalmakta ve bu nedenle büyük işletmelere oranla geç ödemenin sonuçlarından daha fazla zarar

¹²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394&from=EN>, (E.T., 30.11.2015).

¹²³ *ı.* Girişimciliğin ödüllendirildiği ve girişimcilerin ve aile işletmelerinin başarıya ulaşmasına uygun ortam yaratmak *ii.* İflas etmiş dürüst girişimcilere ikinci bir şans yaratmak *iii.* İç hukuk kurallarını “önce küçük olanı düşün” prensibine uygun dizaynetmek *iv.* İdari kuruluşları KOBİ’lerin ihtiyaçlarına duyarlı hale getirmek *v.* Kamu politikası araçlarını KOBİ’lerin ihtiyaçlarına adapte etmek *vi.* KOBİ’lerin mali kaynaklara ulaşımını kolaylaştırmak ve ticari işlemlerde zamanında ödemeyi teşvik edecek uygun hukuki ortamı ve iş çevresini yaratmak *vii.* KOBİ’lerin Tek Pazar’ın getirdiği avantajlardan daha fazla yararlanmasına yardımcı olmak *viii.* KOBİ’lerdeki terfi mekanizmalarını ve yenilenme çalışmalarını desteklemek, *ix.* Çevresel zorlukları KOBİ’ler için avantaja dönüştürmek *x.* KOBİ’leri büyüyen pazardan faydalanmaya teşvik etmek.

¹²⁴ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/122326.pdf, E.T., 01.12.2015. Söz konusu stratejide Avrupa Birliği üç ilkeye öncelik vermiştir. Bunlar, “akıllı büyüme”, “sürdürülebilir büyüme” ve “kapsayıcı büyümedir”.

¹²⁵ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/122326.pdf, E.T., 01.12.2015.

görmektedirler¹²⁶. Zira uzun ödeme süreleri veya geç ödemelere ilişkin idarî ve finansal sınırlamalar da küçük ve orta ölçekli işletmeler için yıkıcı olabilmektedir. Özellikle KOBİ'lerin Türkiye ekonomisinin %99,9'unu¹²⁷ oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda KOBİ'lerin ehemmiyeti daha iyi anlaşılacaktır¹²⁸. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki öneminin yanı sıra AB mevzuatına uyum sağlanması amacıyla TTK m. 1530 hükmünde KOBİ'leri korumaya yönelik bir takım düzenlemeler yapılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un beşinci ve sekizinci fıkralarına bakıldığında küçük ve orta ölçekli işletmeler (*KOBİ*) için özel hükümlerin kaleme alındığı görülmektedir. TTK m. 1530/5'te, sözleşmede öngörülen ödeme süresinin, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceği, bununla birlikte alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle tarafların daha uzun bir süre öngörebileceği, ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (*KOBİ&SMEs*) veya tarımsal ya da hayvansal üretici¹²⁹ olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını

---

¹²⁶ Bilotta, a.g.m., s. 702.

¹²⁷ 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf>, E.T., 01.12.2015) Dış ticaret istatistiklerinin 2013 yılı sonuçlarına göre de, ihracatın %59,2'si, ithalatın %39,9'u KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Korkut Özkorkut, "1522. Madde Açısından Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Bakışının Değerlendirilmesi", BATİDER, C. XXV, Sa. 3, s. 146.

¹²⁸ KOBİ'lerin Türkiye ekonomisine sağladığı temel katkılar;

- İstihdam yaratılması
- Yeniliklere hızlı uyum
- Girişimciliğe teşvik
- Butik üretim sebebiyle ürün farklılaşması
- Büyük ölçekli işletmelere ara mal temini. Detaylı bilgi için bkz., Karademir, a.g.e., s. 68.

¹²⁹ Tarım üreticisi çiftçi arazi sahibi, esasında bir ticari işletme sahibi değildir. Fakat bunların ticari işletme niteliğinde bir müessese işletmeleri halinde, tacir sayılmaları mümkündür. Bozer, a.g.m., s. 368,

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu m. 2.(b)'de tarım üreticisi, "her türlü bitkisel ve hayvansal ürünler ile avcılık ve yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretimini yaparak, bunları pazara sunan gerçek ve tüzel kişileri" ifade eder şeklinde tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere

taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin, altmış günü aşamayacağı düzenlenmiştir. Yine TTK m. 1530/8'de de mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümlerinin birinci taksit bakımından uygulanacağı, her bir taksit tutarının ödenmeyen kısmının yedinci fıkrada öngörülen oranda gecikme faizine tabi olacağı, ancak alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı ifade edilmiştir.

Maddede açıkça görüldüğü üzere, küçük yahut orta ölçekli işletmelere ilişkin özel koruyucu hükümler kaleme alınmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, küçük veya orta ölçekli işletme kavramı, devletin sosyal devlet ilkesi doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklemek istemesi sebebiyle ön plana çıkmış ve bu durum da küçük ve orta ölçekli işletme tanımının ve tasnifinin yapılması ihtiyacını doğurmuştur¹³⁰. Şunu ifade etmek gerekir ki, küçük ve orta ölçekli işletme kavramı birçok ülkede olan ve her birinde farklı şekillerde tanımlanmaktadır¹³¹. Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmelerin sınıflandırması ve tanımı 2012/3834 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te yapılmıştır. Nitekim TTK m. 1522'de de küçük ve orta ölçekli işletmeleri tanımlayan ölçütlerin, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun görüşleri alınarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

---

maddede bitkisel ve hayvansal üretim yapanlar, geniş anlamda tarım üreticisi olarak ele alınmaktadır. Tarımsal ve hayvansal üreticilerin TTK m. 1530 kapsamına dâhil edilmesi için mutlaka ticari işletme işletmesi zorunluluğu aranmamalıdır. **Aktaş**, s. 60.

¹³⁰ Ahmet **Battal**, *International SME Congress - Uluslararası KOBİ Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara 2012, s. 300. Özellikle, KOBİ'lerin uluslararası rekabete ve krizlere dayanıklı birer işletme haline getirilmesinin amaçlanması, yaşadıkları kaynak sınıtlarının ve çok yüksek maliyetlerde borçlanmalarının ortadan kaldırılmak istenmesi, KOBİ'leri koruyucu düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. **Özkorkut**, a.g.m., s. 150-151.

¹³¹ Farklı ülkelerdeki çeşitli KOBİ tanımları için lütfen bkz., **Karademir**, a.g.e., s. 54-58.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler de esasen birer ticari işletmedir. Nitekim Bakanlar Kurulu'nun 2007 yılında yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 10 hükmü uyarınca halen uygulanmakta olan “2007/12362 Sayılı Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin Kararı” uyarınca Vergi Usul Kanunu (VUK)¹³² m. 177’de sayılan parasal sınırları aşanlar birinci sınıf tacir kabul edilmektedirler¹³³. 2012/3834 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik¹³⁴,te küçük ve orta ölçekli işletmeler için getirilmiş olan parasal sınırlar, VUK m. 177’deki sınırları fazlasıyla aşmaktadır. Söz konusu yönetmeliğin 3’üncü maddesinde küçük ve orta büyüklükte işletme, “İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimler” şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı Yönetmeliğin 4’üncü maddesinde ise, “mikro işletme”; on kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri, bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler, “küçük işletme”; elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler, “orta büyüklükteki işletme”; iki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler şeklinde ifade edilmektedir. O halde küçük ve orta ölçekli işletmelerin TTK m. 11’de belirtilen devamlılık ve bağımsızlık unsurlarını da taşıması kaydıyla

¹³² 10.01.1961 tarihli ve 10705 sayılı Resmi Gazete.

¹³³ TTK m. 1522’nin kenar başlığı daraltıcı bir şekilde “ölçeklerine göre ticari işletmeler” şeklinde olsa da hükmün ticari işletme niteliği taşıyan taşınan tüm işletmeleri kapsayan bir hüküm olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Bkz., **Özkorkut**, a.g.m., s. 148.

¹³⁴ TTK m. 1522: “Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri tanımlayan ölçütler, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun görüşleri alınarak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yönetmelikle düzenlenir. Yönetmelik, Resmî Gazetede yayımlanır. Bu ölçütler bu Kanunun ilgili tüm hükümlerine uygulanır”.

ticari işletme niteliğinde olduğu sonucuna varılabilir¹³⁵. Mikro işletmeler ise, yine TTK m. 11’de öngörülen esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşma, devamlılık ve bağımsızlık unsurlarını bir arada barındırdığı ölçüde ticari işletme sayılacaktır. TTK m. 1530/2’de “*ticari işletmeler arasındaki...*” şeklinde bir ifade kullanılmış olması ticari işletme boyutuna ulaşmayan mikro işletmelerin bu hükümlerden faydalanıp faydalanamayacağı sorusunu akıllara getirmektedir¹³⁶. TTK m. 1530/5 ve 8’inci fıkralarında açıkça KOBİ’lerden söz edildiğinden, ticari işletme niteliğine ulaşmamış mikro işletmelerin TTK m. 1530’un uygulama alanına girmeyeceği sonucuna varmak hükmün amacı ile bağdaşmayacaktır¹³⁷. Öte yandan TTK m. 1530/2’de açıkça “*ticari işletmeler arasında...*” şeklinde bir belirleme yapılmış olması da ticari işletme niteliğinde olmayan mikro işletmelerin hükmün kapsamına girmeyeceği değerlendirmesini de zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda 2011/7/EU sayılı Direktif ile uyumlu olması adına TTK m. 1530’un kapsamın ticari işletme niteliğinde olmayan KOBİ’lerin de dâhil edilmesi isabetli olacaktır.

2012/3834 Sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik m. 5/1.(c)’de belirtilen yıllık ikiyüzelli ve ikiyüzelliden fazla çalışan istihdam eden, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan biri kırk milyon Türk Lirasını aşan işletmeler, büyük ölçekli işletmelerdir¹³⁸. Büyük

¹³⁵ Küçük ve orta ölçekli işletme (KOBİ) kavramı, ticari işletmeden daha geniş nitelikte iktisadî bir kavramdır. **Özkorkut**, a.g.m., s. 157.

¹³⁶ Maddede yer alan ticari işletme kavramını 2011/7/EU sayılı Direktif’te olduğu gibi üst kavram olarak ele alınan “*işletme*” veya “*teşebbüs*” şeklinde kabul etmek gerektiği yönünde bkz. **Güzel**, a.g.m., s. 326. Ticari işletme niteliğine sahip olmayan KOBİ’lerin, ticari işletme işletmeyen üreticilerin ve serbest meslek mensuplarının da TTK m. 1530 hükmünün kapsamına dâhil edilmesi gereklidir. **Aktaş**, a.g.e., s. 51.

¹³⁷ Ticari işletme çap ve büyüklüğünde olmayan KOBİ’lerin TTK m. 1530’un kapsamı dışında kalacağına ilişkin görüş için bkz., **Yatağan, Tez**, s. 48. Ancak bu görüşe katılmam mümkün değildir.

¹³⁸ TTK m. 1523: “(1) Bu Kanunun 1522 nci maddesine istinaden belirlenen küçük ve orta ölçekli işletme ölçütleri, sermaye şirketleri için de geçerlidir. Bu ölçütlerin üzerindeki sermaye şirketleri ise büyük sermaye şirketi sayılır.

(2) Küçük ve orta ölçekli olsalar dahi aşağıdaki şirketler büyük sermaye şirketi sayılır.

(a)(Mülga: 26/2012-6335/42 md.)

ölçekli işletmeler bakımından TTK m. 1530'da özel bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak her iki tarafın da büyük ölçekli işletme olduğu hallerde de TTK m. 1530'un uygulanacağını belirtmek gerekir¹³⁹.

4. Geç Ödemelerle Mücadeleye İlişkin 2011/7 Sayılı Direktif'ten Ayrılan Noktalar

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmü sadece ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedarikine ait işlemlerde uygulama alanı bulacaktır. Ancak TTK 1530'a dayanak teşkil eden 2011/7 sayılı Direktif'te uygulama alanı bakımından bazı farklılıklar mevcuttur. 2011/7 sayılı Direktif'in tanımlar başlıklı 2'nci maddesinde ticari işlem tanımlanmaktadır. Buna göre "*ticari işlemler, teşebbüsler arasında veya teşebbüsler ile kamu otoriteleri arasında bedel karşılığında malların tedariki veya hizmetlerin sağlanmasından kaynaklanan işlemler*" anlamına gelir. Maddeden de açıkça anlaşıldığı üzere Direktif'te Türk Hukukunda olduğu gibi ticari işletmeden değil, daha üst bir kavram olan "*teşebbüs*" ifadesi kullanılmaktadır. Nitekim 2011/7 sayılı Direktif'in 1'inci maddesinde de Direktif'in amacının iç pazarda uygun bir işleyişi sağlamak amacıyla, ticari işlemlerde geç ödemelerle mücadele etmek, dolayısıyla teşebbüsler ve özellikle KOBİ'ler arasındaki rekabeti sağlamak olduğu ifade edilmektedir. Direktifte kullanılan teşebbüs ifadesinin,

---

(b) Esas faaliyet konularından biri, varlıkları güvenilir kişi sıfatıyla geniş bir kitle adına muhafaza etmek olan bankalar, yatırım bankaları, sigorta şirketleri, emeklilik şirketleri ve benzerleri.

(3) Birinci fıkraya göre belirlenen büyüklük ölçütleri, bilanço günü itibarıyla, birbirini izleyen iki faaliyet döneminde aşılmışsa veya bu ölçütlerin altında kalmışsa şirketin büyüklük yönünden konumu değişir.

(4) Tür değiştirme hâlinde ve yeni kuruluş şeklindeki birleşmelerde, şirketin konumu, tür değiştirmenin vey birleşmenin gerçekleşmesinden sonraki ilk bilanço gününde, birinci ve ikinci fıkralarında yer alan şartlara göre belirlenir.

(5) İşçi sendikalarının ve diğer kanunlarda öngörülmüş bulunan yetkililerinin ve kişilerin bu konuda bilgi alma hakları saklıdır."

¹³⁹ Öğretide *Aktaş*, her iki tarafın da büyük ölçekli işletme olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, taraflardan birinin diğeri karşısında güçsüz konumda olmayacağı anlamına gelmeyeceğini ifade etmektedir. *Aktaş*, a.g.e., s. 43. Kaldı ki TTK m. 1530'un uygulanabilmesi için, mutlaka taraflardan birinin zayıf konumda olması zorunluluğu yoktur. Zira hükmün temel amacı, zayıf konumdaki para alacaklısını korumanın yanı sıra geç ödemelerle mücadele etmektir.

gerek esnafları gerek serbest meslek sahiplerini kapsadığı hiç şüphesizdir¹⁴⁰. TTK m. 1530 bakımından en az KOBİ'ler kadar koruma ihtiyacı duyan esnafların bu madde kapsamında tutulması doktrinde eleştirilmekte, yine kapsam dışında tutulan serbest meslek erbabları için de ayrıca bir yasal düzenleme yapılması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁴¹. Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum sağlanması amacıyla kaleme alınmış bulunan TTK m. 1530'da yer alan hükümlerin Direktif ile paralellik arz etmesi ve Direktif'te işaret edilen hedeflere ulaşılması için maddede yer alan ticari işletme kavramının Direktif'te olduğu gibi esnaf işletmesini ve serbest meslek erbabını da kapsayacak şekilde “teşebbüs” (*undertaking*) olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Ayrıca önemle belirtilmelidir ki, serbest meslek faaliyetinin bir ticaret şirketinin çatısı altında yürütülmesi halinde, TTK m. 1530 hükmü uygulama alanı bulacağı gözden kaçırılmamalıdır¹⁴².

Diğer yandan mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan ve taraflarından birinin kamu kuruluşu olduğu sözleşmelerde de Direktifin uygulama alanı bulduğu hiç şüphesizdir. Ancak bir kamu kuruluşunun taraf olduğu mal ve hizmet tedarik sözleşmelerinde Direktif'in uygulanabilmesi için kamu kuruluşunun para borçlusu konumunda olması gerekir, aksi takdirde kamu kuruluşunun para alacaklısı olduğu durumlarda Direktifin uygulama alanı

¹⁴⁰ Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümünün 10'uncu paragrafında söz konusu Direktifin serbest meslekleri kapsadığı fakat bu durumun, bu kişilerin Direktifin kapsamı dışındaki başka düzenlemeler bakımından teşebbüs veya tüccar sayılmalarını gerektirmediği ifade edilmektedir.

¹⁴¹ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 66; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 256. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümünün 10'uncu paragrafında serbest meslek şeklinde yürütülen faaliyetlerin Direktif'in lapsamında yer aldığı açıkça belirtilmektedir. Öğretide, **Yatağan**, TTK m. 1530 kapsamına esnaf ve serbest meslek erbabının dâhil edilmemiş olmasının, hükmün uygulama alanını oldukça daralttığını, özellikle ticari işletme niteliğine ulaşamamış KOBİ'leri koruma dışına ittiğini belirtmektedir. Bkz., **Yatağan**, *Tez*, s. 47-48. 2011/7/EU sayılı Direktif ile uyumlu olacak şekilde, TTK m. 1530'da yer alan ticari işletme kavramının esnaf işletmesini ve serbest meslek faaliyetlerini de kapsayacak şekilde “*iktisadi işletme*” olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bkz., **Dural**, *Sempozyum*, s. 122.

¹⁴² **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 66; **Aktaş**, a.g.e., s. 54. Serbest meslek faaliyetleri, işletme unsurunu barındırmadığından, devamlılık ve gelir sağlama unsurlarını taşıyalar dâhi ticari işletme olarak kabul edilmeleri mümkün değildir. Bkz. **Tekinalp**, *Ticaret Hukuku*, s. 9.

bulmayacağı ifade edilmektedir¹⁴³. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'in 4'üncü maddesine bakıldığında da "...borçlunun kamu otoritesi olduğu ticari işlemlerde..." şeklindeki ifadeden de durum açıkça anlaşılmaktadır. Kamu kuruluşlarının mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde zayıf taraf olmadığı ve ayrıca korunma ihtiyacı doğmayacağı şeklinde bir düşünceden hareketle söz konusu düzenlemenin yerinde olduğu sonucuna varılabilir. Fakat söz konusu düzenleme TTK m.1530'a alınmamıştır. Doktrinde haklı olarak bunun önemli bir eksiklik olduğu ifade edilmektedir¹⁴⁴. Nitekim kamu otoritelerinin daha fazla güvenceden, öngörülebilir ve girişimcilerden gelen devamlı gelir akışından faydalandığı, birçok kamu otoritesinin teşebbüslerden daha avantajlı durumda olduğu, kamu otoritelerinin, amaçlara erişebilmek için istikrarlı ticari ilişkiler kurmaya daha az ihtiyaç duyduğu ve işletmelere oranla daha ucuz borçlanabildiği göz önünde bulundurulduğunda¹⁴⁵ kamu otoriteleri karşısındaki işletmelerin neden koruma kapsamına alınmadığı izâh edilememektedir. Bu durumun kamu kurumlarının özel hukuk çerçevesinde yapmış oldukları sözleşmelerde " *tarafların eşitliği esasına*" da aykırı olduğu açıktır¹⁴⁶.

¹⁴³ 200/35/EC sayılı Direktif'te kamu kuruluşlarının hem bedel ödeme borçlusu hem bedel alacaklısı olduğu durumlarda da Direktif'in uygulanması gerektiğini savunan yazarlar vardı. Ancak 2011/7/EU Sayılı Direktif'te bu durum açıklığa kavuşturulmuş ve mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde taraflardan birinin kamu kuruluşu olması halinde kamu kuruluşunun bedel ödeme borçlusu konumunda olması durumunda Direktif'in uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. **Çağlayan**, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 211-212.

¹⁴⁴ **Dural**, *Sempozyum*, s. 122; **Aydoğdu**, **Ayan**, a.g.e., s. 258; **Aktaş**, a.g.e., s. 59.

¹⁴⁵ Bkz. 2011/7/EU Sayılı Direktif, Genel Gerekeç, Paragraf No:23.

¹⁴⁶ **Çiğdem Yatağan**, "Mal ve Hizmet Tedarikinin Geç Ödenmesinin Sonuçları Açısından Faturaya ve 2011/7/EU Sayılı Yönerge İle Mevzuatın Uyumlaştırılması Amacıyla Yapılması Gerekli Değişikliklere Fransa Örneğinden Kısa Bir Bakış", *Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu Makaleler Tebliğler*, s. 162-163. İdarenin sözleşmeleri, idarenin özel hukuk sözleşmeleri ve idarî sözleşmeler şeklinde ikiye ayrılmakta, idare hukuku kurallarına göre yapılmış olan idarî sözleşmelerde taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü idare hukuku kurallarına tabi olmakta ve idari yargıda çözümlenmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **Zehra Odyakmaz**, "Genel Olarak İdarenin Sözleşmeleri", *GÜHFD*, C. 2, Sa. 1-2, Aralık 1998, s. , s. 141-195. Ayrıca bkz., *Yarg.*, 11. HD., E. 2011/4612 K. 2012/10671 T. 15.06.2012 (Lexpera, E.T., 01.03.2017). İdarenin özel hukuk kuralları çerçevesinde yapmış olduğu mal ve hizmet tedarikine ilişkin sözleşmelerin tabi olduğu Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nda da ödeme sürelerine ilişkin hükümlerin yer almaması, güçlü konumda bulunan idareye uzun ödeme süreleri koyma imkânını vermekte; ödeme süresi kararlaştırılmadığı hallerde ise, borçlar

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un Direktif'ten ayrılan bir diğer özelliği ise, KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üreticiler lehine özel hükümler getirmiş olmasıdır. TTK m. 1530/5 hükmüne bakıldığında sözleşmede öngörülen ödeme süresinin, faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceği, bununla birlikte alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle tarafların daha uzun bir süre öngörebileceği; fakat alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin, altmış günü aşamayacağı öngörülmektedir. TTK m. 1530/8'in son cümlesi uyarınca da alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup, borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı ifade edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmüne de aynen yansıtıldığı üzere, tüketicilerin taraf olduğu işlemlerde 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulanması söz konusu olmayacaktır¹⁴⁷. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'in genel gerekçe bölümünün 8'inci paragrafında, söz konusu Direktif'in tüketici işlemlerini kapsamadığı açıkça ifade edilmektedir.

B. Konu Bakımından Uygulama Alanı

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmü konu bakımından ele alındığında, 2011/7/EU sayılı Direktif ile paralellik arz ettiği görülmektedir. Zira gerek 2011/7/EU sayılı Direktif'in gerek TTK m. 1530'un uygulama alanı mal ve

---

hukukunun temerrüde ilişkin hükümlerinin devreye girmesi ve idarenin ancak ihtar sonucu temerrüde düşmesi şeklinde alacağın tahsilinin uzun bir döneme yayılmasına sebep olmaktadır.

¹⁴⁷ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 35; **Aktaş**, a.g.e., s. 60; Pınar **Çağlayan**, "Türk Ticaret Kanunu'nun 1530'uncu Maddesi ile İki Ticari İşletme Arasında Para Borcunun Ödenmesine İlişkin Olarak Getirilen Yenilikler", Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu Makaleler Tebliğler (Derleyen: Çiğdem **Kırca**), İstanbul 2013, s. 152. 6502 sayılı TKHK m. 3/1.(k)'ya göre, tüketici, "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi*" ifade etmektedir.

hizmet tedariki sözleşmeleridir. Mal ve hizmet tedariki sözleşmesi, bir satım sözleşmesi, eser sözleşmesi, taksitle satım sözleşmesi veya isimsiz bir sözleşme şeklinde ortaya çıkabilir. Bu anlamda öncelikle mal kavramı ile mal ve hizmet tedariki kavramlarını ele alacağız. Öğretide *Aktaş*, TTK m. 1530/2’de yer alan “*ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan yapılan işlemlerde...*” şeklindeki ifadede yer alan “*işlem*” kavramını haklı olarak eleştirmekte ve bunun yerine “*sözleşme*” kavramının kullanılması gerektiğini savunmaktadır¹⁴⁸.

1. Mal Kavramı

Mal kavramı, gerek Avrupa Parlamentosu ve Konsey’inin 2000/35 sayılı ve 2011/7 sayılı Direktiflerinde gerekse de Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması’nda (*United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods*) tanımlanmış değildir. Bununla birlikte kullanılan mal kavramının Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın (*Treaty on the Functioning of the European Union*) 28’inci maddesinde belirtilen malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamına giren malları ifade ettiği ve bu anlamda her türlü taşınır eşyanın maddede belirtilen mal kavramına dâhil olduğu kabul edilmektedir¹⁴⁹. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması’nda da ifade edilen mal kavramından kasıt “taşınır mallar”dır. Aynı Antlaşmanın 2 nci fıkrasında ise söz konusu antlaşmanın hangi satım sözleşmelerine uygulanmayacağı belirtilmektedir¹⁵⁰. Ne var ki hem 2000/35

---

¹⁴⁸ *Aktaş*, a.g.e., s. 162.

¹⁴⁹ *Atamer, Okutan Nilsson*, a.g.m, s. 66; Yeşim *Atamer*, *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*, 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 44; Yavuz *Dayıoğlu*, *CISG Uygulanmasında Sözleşmenin İhlâli Hâlinde Alacaklının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı*, 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 7; *Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan*, a.g.e., s. 316.

¹⁵⁰ Buna göre söz konusu antlaşma şu satımlara uygulanmaz: (a) Kişisel veya ailevî ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması; meğerki satıcı, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ve bilmesi gerekmesin; (b) Açık artırma yoluyla yapılan satımlar; (c) Cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan satımlar; (d) Menkul kıymet,

sayılı Direktif'te hem de 2011/7 Sayılı Direktif'te bu şekilde bir sınırlama yapılmış değildir. O halde Direktifler kapsamına her türlü taşınır malların gireceği hiç kuşkusuzdur. Ancak Avrupa Birliği Adalet Divanı, malın mutlaka parasal değeri olan, ticaret konusu bir mal olması şartını aramaktadır¹⁵¹. Esasen aynı durumun CISG (*United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods*) açısından da geçerli olduğu Antlaşmanın 2 nci maddesinde açıkça görülmektedir. Nitekim CISG m. 2'de sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarının bilindiği ve bilinmesi gerektiği haller haricinde, kişisel veya ailevi ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınmasına ilişkin satım sözleşmelerine söz konusu antlaşmanın uygulanmayacağı belirtilmektedir. Bundan başka CISG m. 3/2'de de antlaşmanın, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluşan sözleşmelere de uygulanmayacağı ifade edilmekte; ayrıca mal karşılığında mal verme borcu doğuran takas gibi sözleşmelerin, satım unsuru içermeyen hizmet sözleşmelerinin, franchise sözleşmelerinin veya distribütörlük sözleşmelerinin de kapsam dışı kaldığı çoğunlukla kabul edilmektedir¹⁵².

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da yer alan mal kavramı da maddede bir açıklık bulunmamakla birlikte "*taşınır malları*" ifade etmektedir. Taşınır mallar, bir maddede cisimleşmiş ve bir yerden bir yere taşınması mümkün olan mallardır¹⁵³. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki her ne kadar MK'da mal ve eşya terimleri birbirinin yerine kullanılmış olsa da, mal ve eşya farklı kavramlardır. Doktrinde bir terim birliğinin olmaması sebebiyle her iki terimin aynı anlamda kullanılabileceğinin kabul edilmesi ile birlikte, mal kavramının, taşınır taşınmaz varlıkların bir bütününe ifade ettiği, maddi varlığı olan ve

---

kambiyo senedi ve para (e) Gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımı; (f) Elektrik satımı.

¹⁵¹ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 66; Özlem **Dögerlioğlu Işıksungur**, "Elektriğin Hukukî Niteliği", EÜHFD, C. XV, Sa. 3-4, Y. 2011, s. 252.

¹⁵² **Dayıoğlu**, a.g.e., s. 12-13. Esasen aynı durum 2011/7/EU sayılı Direktif bakımından da geçerlidir.

¹⁵³ **Atamer**, CISG, s. 44; Sanem **Aksoy Dursun**, *Eşya Kavramı*, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 37.

maddi varlığı olmayan mallar olarak ikiye ayrıldığı, buna karşılık eşya kavramının ise, sadece cismani bir varlığa sahip ve hukuk düzeni tarafından eşya olarak tanımlanan maddi varlıkları ifade ettiği kabul edilmektedir¹⁵⁴.

Türk Medeni Kanunu m. 762'ye bakıldığında taşınır mülkiyetinin konusunun, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu anlamda özellikle elektriğin, suyun, doğalgazın ve diğer enerji kaynaklarının da ayrıca ele alınması gerekir. Elektrik, TMK m. 762'de doğal güç olarak belirtildiği üzere, taşınır mal olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği Hukuku'nda ve üye devletlerin ulusal hukuklarında da elektrik mal olarak kabul edilmekte, bununla birlikte elektriğin, iletim ve dağıtım sistemi üzerinden nakil işlemi, bir "hizmet" özelliği gösterdiği de ayrıca belirtilmektedir¹⁵⁵.

Ele alınması gereken bir diğer husus ise, fikir ve sanat eserleri ile sınaî mülkiyet haklarından oluşan fikrî mülkiyet haklarıdır. Acaba fikrî mülkiyet haklarını esas alan sözleşmeler TTK m. 1530 kapsamına girecek midir? Öncelikle belirtmek gerekir ki, fikri mülkiyet haklarının konusu, bir eşyadan farklı olarak, maddi bir varlık olmadığından, bu hakları konu alan devir veya lisans sözleşmeleri TTK m. 1530 kapsamında değerlendirilemez¹⁵⁶. Buna karşılık eser veya vekâlet sözleşmesi olarak kabul edilen fikir ve sanat eserlerinin yapım veya yayınlanması ya da tedariki, yine bir hizmet sözleşmesi

---

¹⁵⁴ **Aksoy Dursun**, a.g.e., s. 6-7. Bununla birlikte mal kavramının sadece maddi varlıkları nitelendirmek amacıyla kullanıldığı durumlarda, eşya kavramı ile aynı anlamda kullanılmasında herhangi bir sakınca yoktur.

¹⁵⁵ **Dögerlioğlu Işıksungur**, a.g.m., s. 251, 253.

¹⁵⁶ Fikrî ürünler, çoğu kez bir eşya üzerinde somutlaşabilmektedir. Ancak, bu şekilde bir eşya üzerinde somutlaşması onun soyut olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca fikrî ürünler, tecessüm ettiği eşyadan farklı olarak ayrı bir hukukî rejime tabidir. Detaylı bilgi için bkz. Ünal **Tekinalp**, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2005, s. 5-6; **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 68; **Aktaş**, a.g.e., s. 23; Sami **Karahan**, Cahit **Suluk**, Tahir **Saraç**, Temel **Nal**; *Fikrî Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 4-5.

olarak adlandırılan bir buluş meydana getirmek için yapılan çalışma taahhütleri, TTK m. 1530'un kapsamına girebilecektir¹⁵⁷.

SerPK m. 3/1 (o)'ya baktığımızda, menkul kıymetin tanımı yapılmamakta ancak, nelerin menkul kıymet olduğu sayılmaktadır. Buna göre menkul kıymetler; para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını ifade etmektedir¹⁵⁸. Menkul kıymetler esasında bir hak içermeleri sebebiyle TTK 1530 kapsamına girmeyecek, buna karşılık menkul kıymet satışına aracılık, hizmet edimi olarak kabul edilebilecektir¹⁵⁹.

2. Mal Tedariki

Tedarik kavramı, edinme, ihtiyaçların hazır edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Malların temini doğaldır ki bir sözleşme temelinde gerçekleştirilmektedir. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinin görünüm şekillerine kısaca değineceğiz. Ancak aşağıda yer alan sözleşme türleri örnek kabilinden sayılmış olup, mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri bunlardan ibaret değildir. Öte yandan TBK'da mal ve hizmet tedariki sözleşmesi şeklinde özel bir sözleşme tipi yer almadığından, konusu mal veya hizmet tedariki olan sözleşmeler hakkında diğer şartları taşıması

¹⁵⁷ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 68.

¹⁵⁸ SerPK'da düzenlenen başlıca menkul kıymetler; ipotēge ve varlığa dayalı menkul kıymetler, ipotek ve varlık teminatl menkul kıymet, kira sertifikası, SPK tebliğlerinde düzenlenen menkul kıymetler; oydan yoksun hisse senedi, yatırım fonu kayılma belgesi, depo sertifikası, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil, değıştirilebilir tahvil, katılma intifa senedi, kârdan pay alma hakkı veren tahvil, banka bonusu, finansman bonusu, altın gümüş ve platin bonusu, gayrimenkul sertifikası, kâr ve zarar ortaklığı belgesi, ortaklık varantları, aracı kuruluş varantları, TK 'da düzenlenen menkul kıymetler, pay senedi, kupon ve talon, ilmühabirler, intifa senedi, borçlanma senetleri ile alma ve değıştirme hakkını içeren senetler, MK'da düzenlenen menkul kıymetler; ipotekl borç senedi, irat senedi, rehinli tahvil ve rehin makbuzu. Ayrıca Bakanlar Kurulu kararı ile de muhtelif tür kıymetli evrak oluşturulabilir. Bkz., Hasan **Pulaşlı**; *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 10 vd.

¹⁵⁹ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 68.

kaydıyla TTK m. 1530 hükmü uygulanabilecektir¹⁶⁰. Nitekim TTK m. 1530 hükmünün uygulanabilmesi için mal ve hizmet tedariki sözleşmesinin taraflarının ticari işletme olmasının yanı sıra, ortada bir para borcunun olması gerekmektedir.

a) Taşınır Satış Sözleşmesi

Çalışmamızda, malların temininden kastın taşınır mallar olduğu ifade edilmişti. O halde ele alınacak olan satım sözleşmesi, taşınır satım sözleşmesi olacaktır. MK m. 762 uyarınca, “*taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir*”. Taşınır mal satış sözleşmesi ise, taşınmaz mal olarak kabul edilen malların dışında kalan¹⁶¹, mülk edinmeye elverişli olan ve bir yerden bir yere naklinin mümkün olduğu malların satışlarıdır¹⁶².

Taşınır bir mal, taşınmaz bir malın bütünleyici parçası olması halinde, taşınır satışı söz konusu olmayacaktır¹⁶³. Buna karşılık taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyetinin nakli mümkün olan bütünleyici parçaların ve eklentilerin¹⁶⁴ taşınır satış sözleşmesine konu olması mümkündür¹⁶⁵. Ayrıca eşyanın teslim

---

¹⁶⁰ Aktaş, a.g.e., s. 17-18.

¹⁶¹ TMK m. 704 uyarınca taşınmaz mülkiyetinin konusu şunlardır: 1. Arazi, 2. Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar, 3. Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler.

¹⁶² Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara 2014, s. 86; Fahrettin Aral, Hasan Ayranç, *Borçlar Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2012, s. 68.

¹⁶³ TMK m. 684: “*Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır*”.

¹⁶⁴ TMK m. 686: “*Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar. Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır. Eklenti, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliğini kaybetmez*”.

¹⁶⁵ Cevdet Yavuz, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı, İstanbul 2014, s. 82; Erzan Erzurumluoğlu, *Sözleşmeler Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 36.

sırasında taşınır nitelikte olması yeterli olmakta, sözleşmenin kurulduğu esnada taşınır durumda olması zorunluluğu aranmamaktadır¹⁶⁶.

Bazı durumlarda kanun koyucu taşınır olan bir şeyi taşınır hükümlerine, taşınmaz olan bir şeyi de taşınır hükümlerine tabi kılabilmiştir¹⁶⁷. Misal vermek gerekirse gemi, uçak gibi aslında taşınır olan eşyalar, kendilerine özel sicillere kaydedilmekte ve taşınmaz gibi işlem görmektedir¹⁶⁸. Kendilerine özel sicillere kaydedilmemeleri durumunda ise, taşınır olarak kabul edilmektedirler. Ancak doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere, gemi ve uçak gibi özel sicillere kaydı yapılan malların satışı sözleşmelerinin, taşınmaz satış sözleşmelerinde olduğu gibi TTK m. 1530'un kapsamı dışında tutulması daha doğru bir yaklaşım olacaktır¹⁶⁹.

Taşınır sözleşmesi, kural olarak herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Nitekim BK m. 12 gereğince, sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir. Ancak BK m. 17'de öngörüldüğü üzere, kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da düzenlenmiş bulunan ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılacak işlemlerin, çoğunlukla bir taşınır satış sözleşmesi şeklinde tezahür edeceği şüphesizdir.

b) Taksitle Satım Sözleşmesi

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/8'e göre, *“mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümleri birinci taksit bakımından uygulanır. Her bir taksit*

¹⁶⁶ Erzurumluoğlu, a.g.e., s. 37.

¹⁶⁷ Aksoy Dursun, a.g.e., s. 37-38.

¹⁶⁸ Bu konuda bkz. Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun *“Hava araçlarının sicilinin tutulması”* kenar başlıklı 50'nci ve *“Mülkiyet ve diğer aynı hakların tesisi”* kenar başlıklı 66'ncı maddeleri ile TTK'nın *“Geminin tescili”* kenar başlıklı 959'uncu ve *“Devrin şekli”* kenar başlıklı 1001'inci maddeleri.

¹⁶⁹ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 67.

tutarının ödenmeyen kısmı yedinci fıkrada öngörülen oranda gecikme faizine tabidir. Alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersizdir". Madde metninden anlaşıldığı üzere, bu maddenin kapsamına giren satış sözleşmelerinde taksitle ödeme hükümleri yer alabilir. Taksitle satış, BK m. 253 hükmü uyarınca, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri bir satış türüdür¹⁷⁰. O halde taksitle satış sözleşmesi sadece taşınır mal satışında söz konusu olan, kısmi ödemeli satışların bir türünü oluşturmaktadır. Bir sözleşmenin, taksitle satış sözleşmesi olarak adlandırılabilmesi için satılan taşınır malın bedeli ödenmeden evvel alıcıya teslim edilmesi ve sonra da satış bedelinin en az iki taksitte ödenmesi gerekir. Taksitle satış sözleşmesinin konusu kural olarak taşınır mallar ve haklardır¹⁷¹.

Taksitle satış sözleşmesi, TBK m. 253/2 uyarınca adî ya da ticarî nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın yazılı şekle tabidir ve bu şekil geçerlilik şartıdır¹⁷². Bundan başka malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması hâlinde yine aynı maddenin 3'üncü fıkrasında on bir bent halinde sayılan unsurların sözleşmede yer alması zorunludur¹⁷³. Öngörülen unsurlardan

---

¹⁷⁰ Remzi **Demir**; *Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri*; 1. Baskı, Ankara 2013, s. 5; Ayşe Gül **Öksüz**, *Taksitle Satış Sözleşmesi*, 1. Baskı, Ankara Haziran 2016, s. 19. TKHK m. 17/1'de, taksitle satış sözleşmesinin tanımı; satıcı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşme şeklinde yapılmaktadır. Benzer tanım *Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik*'te de yer almaktadır (Bkz., 14.01.2015 tarihli ve 29236 sayılı Resmi Gazete). Ancak TTK m. 1530'un ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde uygulanacağı unutulmamalıdır.

¹⁷¹ Mustafa **Ünlütepe**; *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi*, 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 39; **Demir**; *Taksitle Satış*, s. 14-15; **Öksüz**, a.g.e., s. 41.

¹⁷² **Erzurumluoğlu**, a.g.e., s. 46; **Öksüz**, a.g.e., s. 27.

¹⁷³ TBK m. 253/3: "Malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması hâlinde, sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.
2. Satışın konusu.
3. Satılanın peşin satış bedeli.

birinin eksik olması hâlinde taksitle satış sözleşmesi geçersiz olur¹⁷⁴. Bu unsurlardan birinin yokluğu taksitle satış sözleşmesini hükümsüz kılacaktır. Buna mukabil, adî nitelikteki taksitle satış sözleşmelerinde sayılan unsurların bulunmaması sözleşmeyi geçersiz kılmayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/8 açısından yaklaşıldığında, TTK m. 1530/5'te öngörülen altmış günlük süre, taksitle satış sözleşmelerinin ilk taksiti bakımından uygulama alanı bulacaktır¹⁷⁵. Burada açığa kavuşturulması gereken husus, son taksitin en geç ne zamana kadar ödenmesi gerektiğidir. Zira TTK m. 1530/8'de mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümlerinin birinci taksit bakımından uygulama alanı bulacağı şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. İlk taksit dışındaki diğer taksitler bakımından, bir azami ödeme süresi getirilmediğinden TTK 1530'un 5'inci fıkrası uyarınca alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmaması koşuluyla ve tarafların açıkça anlaşmaları suretiyle taraflar daha uzun bir süre öngörebilecektirler. Yine 5'inci fıkranın son cümlesine göre, alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (*KOBİ*) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin altmış günü aşamayacağı belirtilmektedir. Ancak 5'inci fıkranın son cümlesinde yer alan “veya” ifadesi farklı yorumlamaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Zira fıkranın

---

4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel.

5. Toplam satış bedeli.

6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler.

7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı.

8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.

9. Öngörülmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları.

10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz.

11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih”.

¹⁷⁴ Öksüz, a.g.e., s. 27.

¹⁷⁵ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 61.

amacı küçük veya orta ölçekli işletmeler ve tarımsal ya da hayvansal üreticileri, büyük ölçekli işletmeler karşısında korumaktır. Cümleye lafzî yorum yapılarak bakıldığında, her iki tarafın büyük ölçekli işletme olduğu durumlarda veyahut her iki tarafın da küçük ya da orta ölçekli bir işletme veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu durumlarda dahi vadenin 60 günden uzun olmayacağı sonucuna varılabilir. Fakat bu şekildeki bir yorum, fıkranın düzenlenme amacıyla bağdaşmayacaktır. Dolayısıyla doktrinde de kabul edildiği üzere 5'inci fıkranın son cümlesinde yer alan “veya” ibaresinin “ve” olarak yorumlanması ve Kanun koyucunun da büyük işletmeler karşısındaki küçük ve orta ölçekli işletmeleri ya da tarımsal veya hayvansal üreticileri korumak istediği sonucuna varılması daha isabetli bir yorum olacaktır¹⁷⁶. TTK m. 1530/8'de belirtilen mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda da, yapılan açıklamalar birinci taksit bakımından uygulama alanı bulacaktır. Ancak alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal ya da hayvansal üretici olup, borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır.

Taksitle satış sözleşmesi ile benzerlik gösteren fakat farklı bir sözleşme türü olan “*arda arda teslimli satım sözleşmesine*” değinmekte de yarar vardır. Arda arda teslimli satım sözleşmesi TTK m. 23/1.(a)'da kaleme alınmıştır¹⁷⁷. Art arda teslimli satım sözleşmesi, satıcının satılan şeyi art arda teslim edeceği, buna mukabil alıcının bedeli tek bir defada veya satıcının teslimlerine uygun olarak art arda ödeyeceği sözleşme olarak tanımlanmaktadır¹⁷⁸. Sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim

¹⁷⁶ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 62.

¹⁷⁷ **Öksüz**, a.g.m., s. 91. TTK m 23/1(a): “Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir”.

¹⁷⁸ **Demir**; *Taksitle Satış*, s. 43.

edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. TTK m. 1530 genel anlamda para alacaklısını korumaktadır. Dolayısıyla alıcının bedeli tek bir defada ödediği fakat malların tesliminin kısım kısım yapılacağı hallerde, malın teslim edilmemiş olması sonucunda TTK 1530 hükmü devreye girmeyecektir. Bunun gibi BK m. 264’te düzenlenen, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde¹⁷⁹ de TTK m. 1530 hkmü uygulama alanı bulamayacaktır.

c) Satım İçin Bırakma Sözleşmesi

Satım için bırakma sözleşmesi (*konsinye satım*), taraflardan birinin, kararlaştırılan bir bedel karşılığında, bir malı diğer tarafa kendi adına ve hesabına satması için ona teslim ettiği ve diğer tarafın da belirli bir bedeli ödemeyi veya malı geri vermeyi taahhüt ettiği bir sözleşmedir¹⁸⁰. O halde malın kendisine bırakıldığı kişi malı üçüncü kişilere satmak için gereken tüm çaba ve özeni göstermek yükümlülüğü altına girmektedir. Önemle vurgulamak gerekir ki, taraflar kendi aralarında bir fiyat belirlemede olduğundan, malı satmak için teslim alan kimse her zaman daha düşük bir fiyata satma riski ile de karşı karşıya kalabilecektir¹⁸¹. Hiç şüphesiz malı üçüncü kişilere satmak için teslim alan taraf, malı iade etme hakkına sahip olduğu gibi, malı kendi adına da satın alabilecektir¹⁸².

Satım için bırakma sözleşmesinde, satılması için bırakılan malın mülkiyeti malın satılması için bırakılan kişiye teslimi anında değil, malın satımı için bırakılan kişinin bu malı kendisi için satın alma beyanını satım için bırakana bildirmesi veya malın üçüncü kişiye satılıp teslim edilmesi anında

¹⁷⁹ Detaylı bilgi için bkz., **Öksüz**, a.g.e., s. 92-94.

¹⁸⁰ Nihat **Yavuz**; “Satım İçin Bırakma Sözleşmesi ile İlgili Yargıtay Uygulamasından Açıklamalı Bir Örnek” Eylül 2006, Sa. 1, s. 16.

¹⁸¹ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 70.

¹⁸² **Yavuz**, “Satım İçin Bırakma”, s. 16. Satım için bırakma sözleşmesinde malı iade hakkının tanınması sözleşmeyi diğer sözleşmelerden ayıran en önemli unsurdur. Bkz. Nebiye **Teoman**, *Satım İçin Bırakma Sözleşmesi (Konsinye Satım)*, Ankara 1989, s. 3; **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 70.

gececektir. Sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemişse veya belirtilen süre TTK m. 1530/5 hükmüne aykırı ise, TTK m. 1530/4'te öngörülen otuz günlük sürenin başlangıcı da, malın üçüncü kişiye satışı neticesinde gerçekleştirilen mülkiyetin nakli veya üçüncü kişiye satış dolayısıyla düzenlenen fatura veya eş değer ödeme talebinin alınacağı tarih olacaktır¹⁸³.

d) Bayilik Sözleşmesi

Bayilik sözleşmesi taraflardan birinin, diğer tarafın mallarını kendi adına ve hesabına dağıtmayı ve sürümlerini arttırmayı sürekli olarak üstlendiği ve böylece üreticinin dağıtım örgütlenmesine dâhil olduğu bir sözleşmedir¹⁸⁴. Sözleşmede malları kendi ad ve hesabına dağıtmayı üstlenen ve bayi olarak ifade edilen dağıtıcılar, bu işi sürekli olarak üstlenen bağımsız işletmecilerdir¹⁸⁵.

Tek satıcılık sözleşmesi ise, bayilik sözleşmesinin özel bir alt dalıdır. Bu iki sözleşme arasındaki temel fark, tek satıcılık sözleşmesinde tek satıcıya kendisine tanınan bölgede münhasır satış hak ve yetkisinin verilmiş olmasıdır¹⁸⁶. Bir tanım yapmak gerekirse, tek satıcılık sözleşmesi, yapımcı ile tek satıcı arasındaki hukuki ilişkiyi düzenleyen çerçeve niteliğinde, sürekli öyle bir sözleşmedir ki bununla yapımcı, mamullerin tamamını veya bir kısmını belirli bir coğrafi bölgede inhisarî olarak satmak üzere tek satıcıya göndermeyi, buna karşılık tek satıcı da sözleşme konusu malları kendi adına ve kendi hesabına satarak bu malların sürümünü arttırmak için faaliyette bulunmak yükümlülüğünü üstlendiği bir sözleşmedir¹⁸⁷.

¹⁸³ **Atamer, Okutan Nilson**, a.g.m., s. 72.

¹⁸⁴ Cemile Demir **Gökyayla**, *Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmeleri*, 1. Baskı, Ankara 2005, s. 33.

¹⁸⁵ **Gökyayla**, a.g.e., s. 33.

¹⁸⁶ **Gökyayla**, a.g.e., s. 34; Nilay **Şenol**, *Bayilik Sözleşmesi Sona Ermesi ve Sonuçları*, 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 8.

¹⁸⁷ **Gökyayla**, a.g.e., s. 32; **Şenol**, a.g.e., s. 8; Mustafa İsmail **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, 1. Baskı, Ankara 2014, s. 55-56.

Gerek bayilik gerekse de tek satıcılık sözleşmelerinden doğan para borcunun yerine getirilmesinde borçlu, gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç, sözleşmede öngörölmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşecektir. Taraflar sözleşmede alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle altmış günü aşan bir ödeme süresi belirleyebilirler. Bayilik ve tek satıcılık sözleşmelerinde, bayi ve tek satıcı para borçlusunu, para alacaklısı konumunda bulunan üretici karşısında daha zayıf konumunda olduğundan ödeme süresinin altmış günü aşması üretici aleyhine ağır bir haksız durum yaratmayacaktır¹⁸⁸. Ancak para alacaklısının küçük veya orta ölçekli bir işletme, hayvansal veya tarımsal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hallerde ödeme süresi altmış günü aşamayacaktır. Ancak bayi karşısında daha güçlü durumda bulunan üreticilerin küçük veya orta ölçekli işletme olması uygulama çok sık karşılaşılabilecek bir durum değildir¹⁸⁹.

e) Kira Sözleşmesi

Türk Borçlar Kanunu m. 299’da yer alan ifadesinde, kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Maddede açıkça görüldüğü üzere, kira sözleşmesi bir şeyin bir bedel karşısında kullanılmasını ki, buna kira sözleşmesi veya bir şeyden yararlanılmasını ifade etmektedir, buna da ürün kirası sözleşmesi denilmektedir¹⁹⁰. Kiraya veren, kiralanan şeyin maliki olabileceği gibi, o şey üzerinde sınırlı aynî hak sahibi de olabilir¹⁹¹.

¹⁸⁸ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 74.

¹⁸⁹ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 74.

¹⁹⁰ Eren; *Özel Hükümler*, s. 332-333; İpek Yücer; “Alt Kira”, AÜHFD, C. 57, Sa. 3, Y. 2008, s. 793.

¹⁹¹ Yücer, a.g.m., s. 795.

Finansal kiralama sözleşmesi m. 18’de “*kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme*” şeklinde tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere, finansal kiralamadan bahsedilebilmesi için, sözleşmeye konu malı kiralayan bir finansal kiralama şirketinin bulunması, finansal kiralama şirketinin kiralananın zilyetliğini bir bedel karşılığında kiracıya devretmesi ve son olarak da finansal kiralama şirketi ile kiracının finansal kiralama konusu malın kiracıya bırakılacağı ve bunun karşılığında da belirli bir bedel ödeyeceği hususlarında anlaşmaya varmış olmaları gerekmektedir¹⁹².

Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu maddesi bakımından ele alındığında, mal tedariki aynı zamanda kira ve finansal kira yoluyla da sağlanabilmektedir¹⁹³. Ancak daha önce de belirtildiği üzere taşınmazlara ilişkin işlemlerde TTK m. 1530 uygulanmayacaktır. Bununla birlikte özellikle taşınırlara ilişkin kira sözleşmelerinde genellikle vadelerin belirli olması, mülkiyetin geçmemesi nedeniyle riskin az olması gibi sebeplerle TTK m. 1530’un yeterli koruma sağlamayacağı ileri sürülmektedir¹⁹⁴. Kira sözleşmelerinde vade genellikle belirli olduğundan, sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren borçlu ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş olacaktır. Buna karşılık herhangi bir vade belirlenmiş değilse borçlu, TTK m.1530/4’te belirtilen sürelerin sonunda yine ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş olacaktır.

---

¹⁹² Murat **Topuz**, *6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi*, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 107-108.

¹⁹³ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 74.

¹⁹⁴ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 74. Öte yandan ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedarikini konu edinen kira sözleşmelerinin, ticari işletmelerin faaliyet konusu ile ilgili olmadığı sürece TTK m. 1530’un kapsamına girmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz., **Aktaş**, a.g.m., s. 23.

f) Eser Sözleşmesi

Türk Borçlar Kanunu m. 470 hükmü uyarınca eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. Aksine âdet veya anlaşma olmadıkça yüklenici, eserin meydana getirilmesi için kullanılacak olan araç ve gereçleri kendisi sağlamak zorundadır (TTK m. 471/4). İşte sözleşmede eserin meydana gelmesi için kullanılacak olan malzemelerin esaslı bir kısmının iş sahibi tarafından sağlanacağı şeklinde bir belirlemenin yapılması halinde TTK m. 1530'un uygulanmayacağı sonucuna varılmaktadır¹⁹⁵. Zira Gerek 2011/7/EU sayılı Direktif gerekse de TTK m. 1530'un 2 ilâ 8'inci hükümleri mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde “para alacaklısını” korumaktadır. Dolayısıyla eserin üretimi için gerekli olan malzemelerin ancak eseri üreten tarafından sağlanmış olduğu hallerde satım sözleşmesi hükümlerinin ve diğer koşulların da sağlanması durumunda TTK m. 1530'un uygulanabilirliği söz konusu olacaktır. Öte yandan eser sözleşmesinin hizmet kapsamında ele alınması da söz konusu olabilir.

3. Hizmet Tedariki

Hizmetler, çok geniş bir faaliyet alanı oluşturduklarından, bir tanımını yapmak ve hizmetlerin faaliyet alanının sınırlarını belirlemek kolay değildir. Bu zorluk hizmetin soyut bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır¹⁹⁶. Bununla birlikte hizmetlerin ortak özelliği, üretimi ile tüketiminin aynı yerde ve eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi, hizmetlerin saklanamaması ve elle tutulabilen nitelikte olmamasıdır¹⁹⁷. Ayrıca hizmetlerin üretimine müşteriler de

¹⁹⁵ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 69. Nitekim CISG bakımından da aynı sonuca varılmaktadır. CISG m. 3/1: “İmal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmeler satım sözleşmesi sayılır; meğer ki, bunları sipariş eden taraf imalat veya üretim için gerekli olan malzemenin esaslı bir bölümünün teminini taahhüt etmiş olsun”.

¹⁹⁶ **Ahmet Songur**, *Hizmet İşletmelerinde Pazar Yönlülük ve Türk Bankacılık Sektörü İşletme Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Isparta İl Merkezinde Bir Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı; Doç. Dr. Nurhan Papatya, Isparta 2009, s. 2.

¹⁹⁷ **Halil Seyidoğlu**, *Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama*, 17. Baskı, İstanbul 2009, s. 691; **Zeynel Dinler**, *İktisada Giriş*, 9. Baskı, Bursa 2003, s. 20; **Songur**, a.g.e., s. 9.

katılır ve mallarda olduğu gibi hizmetlerin stoklanması da söz konusu değildir¹⁹⁸.

Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 57 nci maddesine göre, normal olarak bir ücret karşılığı yapılan ve malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerin kapsamına girmeyen faaliyetler, antlaşmalar çerçevesinde hizmet olarak kabul edilir. Aynı maddenin devamında hizmetlerin özellikle, sınaî, ticarî nitelikteki faaliyetleri, zanaat faaliyetlerini ve serbest meslek faaliyetlerini kapsadığı ifade edilmektedir. Dünya Ticaret Örgütü (*WTO*) tarafından da hizmet sektörleri ile ilgili olarak bir sınıflandırma yapılmaktadır¹⁹⁹. Buna göre hizmetler, ekonomik hizmetler, iletişim hizmetleri, inşaat ve inşaat ile ilgili mühendislik işleri, dağıtım hizmetleri, eğitim hizmetleri, çevre koruma hizmetleri, malî hizmetler, sağlık ve sağlık ile ilgili sosyal hizmetler, turizm ve gezi hizmetleri, eğlence, kültür ve spor amaçlı hizmetler ile taşıma hizmetleri şeklinde sınıflandırılmaktadır²⁰⁰.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un kapsamına sadece mallar değil, aynı zamanda hizmet tedariki de girmektedir. Ancak burada ifade edilen hizmet kavramı, bir ticari işletmenin bir başka ticari işletme için sunmuş olduğu hizmetlerdir. Nitekim TTK m. 1530/2'de ticari işletmeler arasındaki hizmet tedarikinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla BK m. 393 vd.'da düzenlenmiş olan hizmet sözleşmesinin bu kapsamda ele alınmayacağı hiç şüphesizdir. “*Hizmet*” kavramı ile anaşılması gereken, TBK'da yer alan eser sözleşmesi, yayım sözleşmesi gibi iş görme sözleşmeleridir²⁰¹.

¹⁹⁸ **Songur**, a.g.e., s. 12. Aynı şekilde hizmetler mallarda olduğu gibi kullanıcıya sahiplik hakkı vermez. Hizmet, sunulan kişiye sadece belirli bir süre ya da fayda yaratıncaya kadar yarar elde etmesini sağlar.

¹⁹⁹ Uluslararası hizmet ticaretinin serbestleşmesini sağlamak üzere Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (*General Agreement On Trade In Services*) imzalanmış ve hizmetler de mal ticareti gibi Dünya Ticaret Örgütü'nün kapsamına alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. **Seyidoğlu**, a.g.e., s. 694.

²⁰⁰ World Trade Organization, “*Services Sectoral Classification*”, (www.wto.org).

²⁰¹ **Aktaş**, a.g.e., s. 18.

4. Para Alacağı

Para, “ekonomik değer ölçüsü olan, değişim aracı olarak kullanılabilen bir ödeme aracı” şeklinde tanımlanmaktadır²⁰². Para, hukukî niteliği itibariyle, mislî ve taşınır bir maldır²⁰³. Taraflar arasındaki borç ilişkilerinde, taraflardan birinin edim konusu, soyut ekonomik bir değer kazanandırılması şeklinde belirlenmiş ise, para borcunun varlığından söz edilir²⁰⁴. Para, Ülke parası, yabancı para, altın para ve kaydî para olmak üzere çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir²⁰⁵.

2011/7/EC sayılı Direktif’in gerekçe bölümünün 8’inci paragrafına bakıldığında, Direktif’in kapsamının ticari işlemlerdeki para borcuyla sınırlı olduğu, buna mukabil tüketici ile yapılan işlemlerin, başka ödeme araçları ile yapılan ödemelerin, örneğin kıymetli evraka bağlı para borçlarının faizinin ve tazminat ödemelerin ve ayrıca sigorta sözleşmelerinde sigortacı aleyhine doğan tazminat ödemelerinin Direktif’in kapsamına girmeyeceği ifade edilmektedir²⁰⁶. Direktif’in kapsamına giren, ödenmesi gereken alacak tutarı (para alacağı), ödeme için faturada ya da ona eş değer bir ödeme talebinde gösterilen vergi, resim ve harçlar da dâhil olmak üzere sözleşmeden doğan ya da kanuni ödeme süresi içinde ödenmesi gereken miktar anlamına gelmektedir²⁰⁷.

Direktif’e paralel bir şekilde TTK m. 1530’un 2’nci ve devamı fıkraları da sadece para borcunun ifasını kapsamaktadır. Bundan dolayı para borcu

²⁰² Nami **Barlas**, *Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar*, İstanbul 1992; Hasan **Ayrancı**, *Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar (TBK m. 105)*, Ankara 2006, s. 24.

²⁰³ **Barlas**, a.g.e., s. 5; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 24-25.

²⁰⁴ **Barlas**, a.g.e., s. 10; Hakan **Albaş**, *Paranın Değer Kaybından Doğan Zararın Tazmin Edilebilirliği (TBK m. 105)*, 1. Baskı, Ankara 2004, s. 36; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 25.

²⁰⁵ **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 30-33.

²⁰⁶ Aynı hüküm 2000/35/EU sayılı Direktif’in gerekçe bölümünün 13’üncü paragrafında da yer almaktadır.

²⁰⁷ 2011/7/E.C. sayılı Direktif. **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 316. Bir diğer deyişle, para borcu, bir borç ilişkisinde, edimini konusunu soyut bir malî gücün alacaklıya kazandırılması oluşturuyorsa, burada para borcunun varlığından söz edilir. Detaylı bilgi için bkz. **Albaş**, a.g.e., s. 36.

niteliği taşımayan bir malın teslimi, bir hizmetin ifası veya bir hakkın devri gibi borçlarda temerrüt halinde TTK m. 1530/2 vd. hükümlerine değil, TBK'nın ilgili hükümlerine başvurmak gerekmektedir²⁰⁸. Diğer yandan TTK m. 1530 hükmünün uygulanabilmesi için, para borcunun mutlaka Türk Lirası olması zorunlu değildir.

Diğer yandan TTK m. 1530/2 vd. hükümlerinin kapsadığı para borcunun mutlaka ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan hukukî işlemlerden doğmuş olması gerekir. Bir diğer deyişle, her türlü para borcunun bu madde kapsamına girdiğini söylemek mümkün değildir. *Ayan*'ın ifadesi ile para borcunun, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden kaynaklanan bir karşı edim alacağı niteliğinde olması gerekir²⁰⁹. Bu bakımdan özellikle tazminat, cezai şart alacakları, sebepsiz zenginleşmeden ya da vekâletsiz iş görmeden doğan para alacakları TTK m. 1530 kapsamında değerlendirilemez²¹⁰. Aynı şekilde, ödünç sözleşmesinde²¹¹ verilen paranın iadesinin ve kefalet sözleşmesinde kefilin sorumluluğunun karşı edim niteliğinde olmadığından, TTK m. 1530'un uygulama alanına girmeyeceği

---

²⁰⁸ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 734.

²⁰⁹ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 734; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 260.

²¹⁰ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 316. Ayrıca karşı edim borcu niteliğinde olmayan ödünç sözleşmelerinde alınan paranın iadesinde, kefalet sözleşmesinde kefilin sorumluluğunda, sigorta sözleşmesinde sigortacıya ödenen tazminat borcunun ifasında da TTK m. 1530'un uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Bkz. **Ayan**, “6102 sayılı TTK, s. 736; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 261; **Dural, Sempozyum**, s. 121; **Çağlayan, Sempozyum**, s. 153; **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 218.

²¹¹ 2011/7/EU sayılı Direktif'in 13'üncü paragrafında, ödeme dönemlerinin kural olarak altmış günle sınırlı olduğu belirtildikten sonra, işletmelerin müşterilerine kredi vermek istemeleri halinde daha uzun ödeme sürelerine ihtiyaç duyabilecekleri, bu yüzden de alacaklı bakımından büyük ölçüde haksızlık oluşturmaması kaydıyla ödeme süresinin altmış günden daha uzun kararlaştırılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla temelinde tüketim ödünç sözleşmesi olarak kabul edilen kredi sözleşmelerinin 2011/7/EU sayılı Direktif'in kapsamına dâhil olduğu söylenebilir. Ancak, ödünç sözleşmelerinde, tarafların borçlarının karşılıklılık göstermemesi, öte yandan kredi sözleşmelerinde faiz ödeme borcunun TTK m. 1530 anlamında bankanın sağladığı hizmete karşılık olarak ödenen bir bedel olarak kabul edilmesi hâlinde dâhi, alacaklının banka olması nedeniyle TTK m. 1530'un uygulanmaması gerektiği öğretide kabul edilmektedir. Bkz., **Aktaş**, a.g.e., s. 21-22. Buna karşılık kredi sözleşmelerinde faiz ödeme borcunun TTK m. 1530 hükmünün uygulama alanına girmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 736

belirtilmektedir²¹². Alman Hukukunda bir görüşe göre, Direktif'in uygulanabilmesi için para borcunun, mal veya hizmet edimiyle karşılıklılık ilişkisi içinde olmasının zorunlu olmadığı ve bunun sonucu olarak da acentenin denkleştirme talebi hakkında da ilgili hükmün uygulanabileceği ileri sürülmektedir²¹³. Bundan başka, acentelik ve komisyon sözleşmelerinde ödenen komisyon bedelinin ve finansal kiralama sözleşmelerinde ödenen finansal kiralama bedelinin, hizmet karşılığında ödenen bedeller olduğu gerekçesiyle TTK m. 1530'un kapsamına girdiği kabul edilmektedir²¹⁴.

Öğretide tartışma konusu olan önemli bir nokta, para borcu karşılığında kıymetli evrak verilmiş olması halinde TTK m. 1530 hükmünün uygulama alanı bulup bulamayacağıdır. Esasında bu husus 2011/7/EU sayılı Direktif'in 8'inci paragrafına açıkça ifade edilmiş ve kambiyo senetleri verilmesi

²¹² **Ayan**, "6102 sayılı TTK", s. 736; **Aktaş**, a.g.e., s. 22, 29.

²¹³ **Aktaş**, a.g.e., s. 33. Öğretide **Ayan**, hükmün kapsamının bu derece geniş yorumlanmasının yerinde olmadığını ifade etmektedir. Zira yazara göre, denkleştirme talebi, mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinden kaynaklanan bir bedel borcu olarak kabul edilemez. Detaylı bilgi için bkz. **Ayan**, "6102 sayılı TTK", s. 735. Benzer şekilde **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 316; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 260. Acentenin denkleştirme talebi, acentelik sözleşmesinin sona ermesinden kaynaklı olarak, müvekkile kazandırdığı müşteri çevresini kaybetmesi nedeniyle oluşan zararın, müvekkile sağlanmış olan bu müşteri portföyünden yararlanmaya devam edilerek elde edilecek kazanç ile denkleştirilmesi istemidir. Bkz., Hamdi **Yasaman**, **Ercüment Erdem**, **Ali Dural**, **Tolga Ayoğlu**, **S. Anlam Altay**, **Fülürya Yusufoglu**, **Sinan Yüksel**, *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktisabının 80. Yılında İsviçre Borçlar Kanunu'nun Türk Ticaret Kanunu'na Etkileri*, İstanbul 2009, s. 202; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 350. Denkleştirme talebi, Federal Mahkeme'nin de özellikle belirttiği üzere, bir zararın karşılanması için tanınmış bir tazminat istemi değil, aksine bir karşı edim niteliğindedir. **Yasaman, Erdem, Dural, Ayoğlu, Altay, Yusufoglu, Yüksel**, a.g.e, s. 203. Denkleştirme talebi acentelik ilişkisine özgü bir taleptir. Tazminat isteminde olduğu gibi, kusur ve zararın varlığı denkleştirme talebi için aranan unsurlar değildir. Bkz., Arslan **Kaya**, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'un Acenteliğe İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi Eleştiriler - Öneriler", Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 25-26 Kasım 2011 Sempozyum, İstanbul 2012, s. 64; **Kaya**, *Acentelik Hukuku*, s. 350-351. Buna karşılık İsviçre Federal Mahkemesi'nin, acentenin denkleştirme talebine ilişkin olarak "tazminat" ifadesini de kullandığı görülmektedir. Bkz., Huriye **Kubilay**, Yaşar Can **Göksoy**, Özge **Ayan**, Haydar **Yıldırım**, *Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme Md. 1-135 İctihatlar ve İsviçre Federal Mahkemesi Kararları*, C. 1, İstanbul Eylül 2004, s. 374. Denkleştirme talebinin, tazminat niteliğinde değil aksine bir karşı edim niteliğinde olduğunun kabulü halinde, TTK m. 1530'un kapsamına gireceği düşünülebilir. Ancak denkleştirme talebini, mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinden kaynaklanan bir karşı bedel ödemesi olarak kabul etmeyen görüş dikkate alındığında, denkleştirme talebinin TTK m. 1530'un kapsamına girmemesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. **Ayan**, "6102 Sayılı TTK", s. 735.

²¹⁴ **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 219; **Aktaş**, a.g.e., s. 23.

durumunun Direktif'in kapsamına girmeyeceği belirtilmiştir. Ancak öğretilerde bir görüş, bu sonucun aynen kabulünü doğru olmadığını ve TTK m. 1530 bakımından, kambiyo senetleri ile yapılacak ödemelerde daha yüksek temerrüt faizinin uygulanmasında bir engel görmediğini ifade etmektedir²¹⁵. Buna karşılık diğer bir görüş ise, para borcu olarak kabul edilmeyen senetlerin kural TTK m. 1530 kapsamına dâhil edilmemesi gerektiğini, ancak verilen senedin ifa uğruna mı yoksa ifa yerine mi²¹⁶ verildiğinin tespit edilmesi, senedin ancak ifa uğruna verilmesi ve senedin iade edilmesi durumunda TTK m. 1530'un uygulanmasının mümkün olacağını ileri sürmektedir²¹⁷. Kanaatimizce, ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, borçlunun para borcunu kambiyo senetlerinden (*çek, bono, poliçe*) biri ile ödemesi halinde, TTK m. 1530 hükmü uygulanmamalıdır. Zira bu durumda alacağın talep edilebilmesi için, bono ve poliçe bakımından üzerinde yazılı vade tarihinin gelmiş olması gerekir²¹⁸. Düzenleyenin, bono veya poliçe üzerine yazacağı vadeyi sınırlayan herhangi bir hüküm yoktur. Zira TTK m. 1530/4'te "*sözleşmede ödeme günü veya ödeme süresi belirtilmemişse*" denmektedir. Halbuki kambiyo ilişkisi asıl ilişkiden bağımsızdır. Dolayısıyla TTK m. 1530/4 ve 5'te öngörülen ödeme sürelerine ilişkin hükümler uygulama kabiliyeti bulamayacağından, para borcunun kambiyo senedi ile ödenmek istenmesi halinde TTK m. 1530 uygulanamayacaktır.

Yeri gelmişken önemle vurgulanmalıdır ki, TTK m. 1530 hükmünün uygulama koşullarından biri de TTK m. 1530/2'de "*... alacaklı, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen...*"

²¹⁵ **Ayan**, "6102 sayılı TTK", s. 749; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 264.

²¹⁶ Kambiyo sendi ifa yerine verilmiş ise, taraflar arasındaki temel ilişkiden doğan adı alacak sona ermekte, buna karşılık kambiyo senedi ifa uğruna verilmiş ise, temel ilişkiden doğan adı alacak sona ermemektedir. Kambiyo senedinin ifa uğruna verilmiş olduğu hallerde kambiyo alacağı ile adı alacak birbiri ile yarışır. Ancak alacaklı senedin vadesi gelmeden, adı alacağına ilişkin takip yapamayacaktır. Adı alacağına ilişkin talep hakkının, senedin vadesine kadar donmuş olduğu kabul edilir. Bkz., Hüseyin **Ülgen**, Mehmet **Helvacı**, Abuzer Arslan **Kendigelen**, **Kaya**, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10. Baskı, İstanbul 2015, s. 91.

²¹⁷ **Dural**, *Sempozyum*, s. 125; **Aktaş**, s. 30-32.

²¹⁸ TTK m. 795 hükmü uyarınca çeklerde vade yoktur. Çek görüldüğünde ödenir. Ancak uygulamada ileri tarihli çeklere sıklıkla rastlanmaktadır.

şeklindeki ifadeden anlaşılacağı üzere, para alacaklısının tedarik borcunu yerine getirmiş olmasıdır. Dolayısıyla tarafların ifa sırasını, bedel ödeme borcunun, mal ve hizmet tedarik etme borcundan önce ifa edileceği şeklinde kararlaştırmış oldukları sözleşmelerde TTK m. 1530 uygulama alanı bulmayacaktır²¹⁹.

C. Zaman Bakımından Uygulama Alanı

6102 sayılı TTK m.1530'un yürürlüğüne ilişkin herhangi bir özel hüküm olmamakla birlikte, Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 2/1-(b) maddesine göre, Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşmiş hukukî fiiller, bağlayıcılıkları ve hukukî sonuçları itibarıyla, bu tarihten sonra dahi, gerçekleştikleri tarihte yürürlükte bulunan kanuna tâbidir. Bu yönde doktrinde tartışılan husus, sözleşmenin yapıldığı tarihin mi yoksa faturanın düzenlendiği tarihin mi esas alınması gerektiğidir. Öncelikle belirtilmelidir ki sözleşmenin yapıldığı tarih ile faturanın düzenlendiği tarih 1 Temmuz 2012'den önce ise, 6762 sayılı eski Kanun uygulama alanı bulacaktır. Her iki tarih de 1 Temmuz 2012'den sonra ise, 6102 sayılı yeni Kanun uygulanacaktır. Fakat sözleşmenin yapıldığı tarih ile faturanın düzenlendiği tarih farklı ise, bu durumda hangi tarihin esas alınması gerektiği tereddütlere yol açabilir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere böyle bir durumda sözleşme tarihinin esas alınması daha isabetli olacaktır²²⁰. Nitekim düşünceye paralel şekilde faturada yer alan tarihe itibar edilmemesi gerektiğine ilişkin görüşler de ileri sürülmektedir²²¹.

---

²¹⁹ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 316.

²²⁰ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 82.

²²¹ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 322.

İKİNCİ BÖLÜM

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1530'UNCU MADDESİ UYARINCA MAL VE HİZMET TEDARİKİNDE BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN KOŞULLARI

I. HÜKÜMDE YER ALAN BAZI KAVRAMLAR

Çalışmamızın ikinci bölümünde 6098 sayılı TBK açısından borçlunun temerrüdü kavramını, temerrüdün şartlarını ve TTK m. 1530'da yer alan özel temerrüt halinin genel hükümlerden ayrılan yönlerini açıklamaya gayret edeceğiz. Zira TTK m. 1530 hükmünde düzenlenmeyen hususlar bakımından TBK'nın borçlunun temerrüdü ile ilgili hükümlerine başvurulacağından, TTK m.1530'un TBK'dan tamamen bağımsız olarak düşünülmesinin imkânı yoktur. Ancak konunun daha iyi anlaşılması adına TTK m. 1530 hükmünde yer alan bazı kavramları kısaca açıklamakta fayda görmekteyiz. TTK m. 1530' a bakıldığında, hükümde fatura, eşdeğer ödeme talebi, ödeme günü / ödeme süresi ve ihtar kavramları yer almaktadır.

A. Fatura

Fatura, öğretide özel hukuk, vergi hukuku ve de muhasebe hukuku bakımından önem arz eden, hem vergi mükelleflerinin kayıtlarının tevsikini hem de fatura düzenlenmesinin sebebi olan sözleşmesel ilişki kapsamında satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından verilen ticari bir vesika şeklinde tanımlanmaktadır²²². Fatura sözleşmenin ifa safhasıyla ilgili olup, satıcı tarafından alıcıya verilen malın miktarını, vasıflarını, ölçüsünü, fiyatını ve benzeri hususları veya hizmetleri gösteren bir hesap pusulası olarak

²²² **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 70-71; **Şener**, a.g.e., s. 211; Oğuz Kürşat **Ünal**; *Fatura ve Teyit Mektubu*, 5. Baskı, İstanbul 2013, s. 5-6; **Tekil**, a.g.e., s. 134; Yavuz Selim **Şener**; "Fatura ve İspat Vasıtası Olma Özelliği", *Kazancı Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimleri Hakemli Dergi*, Sa., 8, s. 64-65; Rüknettin **Kumkale**, *Hukuki ve Mali Yönleriyle Fatura*, 2. Baskı, Ankara 2003, s. 15.

da kabul edilebilir²²³. Bu anlamda fatura, ister itiraza uğramış olsun ister kabul edilmiş olsun, sözleşmenin hazırlık ve müzakere safhasını ve de sözleşmenin kurulup kurulmadığını göstermez. Fatura, esas olarak TTK m. 21’de ve VUK’un 229 ilâ 232’nci hükümlerinde düzenlenmiştir. Bundan başka TTK m. 880, 1280, 1525, 1530’uncu maddelerinde ve dolaylı olarak TTK m. 64/2’de²²⁴ de fatura kavramına yer verilmiştir. Çalışmamız açısından yalnızca TTK m. 21 ve VUK m. 229 ilâ 232’nci hükümlerine değinmeyi yeterli görmekteyiz.

Öncelikle belirtilmelidir ki faturanın her iki kanunda düzenleniş şekli, düzenlenme amacı ve sonuçları birbirinden farklıdır. TTK m. 21’e bakıldığında fatura tanımı yer almamaktadır. VUK m. 229’da ifadesini bulan fatura, “*satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesika*” şeklinde tanımlanmaktadır. 2011/7/EU sayılı Direktif’te ise faturanın tanımı yapılmamış, faturaların ödeme taleplerini tetikleyen ve son ödeme gününü belirlenmesinin yanı sıra, mal ve hizmetlerin tedariki için

²²³ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 275; Mehmet **Özdamar**, “Yargıtay Kararları Işığında Fatura İçeriğine İtiraz”, Ankara Barosu Dergisi, Sa. 1, Y. 66, Kış 2008, s. 220; İrem **Gürbüzer**, “Yargıtay Kararları Işığında Faturanın İspat Açısından İncelenmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 88, Sa. 2014/4, s. 302, 311; **Şener**, a.g.e., s. 64. Faturanın üst kısmına işletme kaşesi veya ticaret unvanının yazılmış ve imzalanmış olması durumunda açık fatura, aynı işlemin faturanın altına yapılması durumunda ise, kapalı faturadan bahsedilir. Açık faturadan fatura bedelinin ödenmediği, kapalı faturalardan ise, fatura bedelinin ödendiği anlaşılmaktadır. Ancak bilinmelidir ki bu karinenin aksinin ispatı her zaman mümkündür. **Arkan**, a.g.e., s. 153, dn. 2; **Şener**, a.g.e., s. 212; Sami **Karahan**, “Fatura ve Faturaya İtiraz”, *Yavuz Alangoya İçin Armağan*, İstanbul 2007, s. 685; **Bozer, Göle**; *Ticari İşletme*, s. 72; **Aslan**, a.g.e., s. 81; **Gürbüzer**, a.g.m., s. 302-304. Ankara Ticaret Odası’nın 21.12.1948 tarih ve 6 sayılı Teamül Kararı için bkz., **Arkan**, a.g.e., s. 153; **Gürbüzar**, a.g.m., s. 302; **Kumkale**, *Fatura*, s. 75; Büşra **Uysal**, “6762 Sayılı TTK ve 6102 Sayılı YTTK Bakımından Faturaya İtiraz ve İtirazın Hüküm ve Sonuçları”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Sa. 61, Y. 6, Eylül 2011, s. 21. Ancak önemle belirtilmelidir ki açık fatura - kapalı fatura uygulaması Türk Hukukuna has bir uygulama olup, dış ticaret hukukunda ve uluslararası hukukta bunun bir yasal düzenlemesi veya uygulaması bulunmamaktadır. Bu durumda faturalara tek tip imza atılmakta ve bu tek tip imza iç hukukumuzda kapalı faturayı temsil etmekte ancak dikkat edilmesi gereken nokta, bu tür faturaların ödemeye karine oluşturmayacağıdır. Detaylı bilgi için bkz., Ramazan **Patkavak**, “Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Kapalı Faturanın Hukukî Niteliği Hakkında Somut Olay Düzleminde Bir İnceleme”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Sa., 48, Y. 5, Ağustos 2010, s. 139-141.

²²⁴ TTK m. 64/2; “*Tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür*”. Bu hüküm aynı zamanda faturanın da saklanması mecburiyetini düzenlemektedir.

yapılan işlemler zincirinde önemli belgeler olduğu belirtilmiştir. 2011/7 EU sayılı Direktif m. 3/3 ve TTK m. 1530/4 ve 5 hükümlerinde belirtilen otuz ve altmış günlük ödeme süreler, kural olarak fatura veya eşdeğer ödeme talebinin borçlu tarafından alındığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağından, fatura ve eşdeğer ödeme talepleri çalışmamız açısından son derece önem arz etmektedir.

1. 6102 Sayılı TTK’da Fatura

6102 sayılı TTK m. 21/1’e göre “*ticari işletmesi bağlamında bir mal satmış, üretmiş, bir iş görmüş veya bir menfaat sağlamış olan tacirden, diğer taraf, kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini isteyebilir*”. Hükümden de anlaşıldığı üzere TTK m. 21 anlamında faturadan bahsedilebilmesi için, bir tacirin ticari işletmesi gereği bir mal satması, üretmesi, bir iş görmüş olması veya bir menfaat sağlaması gerekmektedir. Tacirin bir mal satması, üretmesi, bir iş görmüş olması veya bir menfaat sağlaması satım, hizmet, istisna ve benzeri bir hukukî ilişkiden kaynaklanabilir²²⁵.

Fatura, sözleşmenin yapılmasından sonra düzenlenen ve sözleşmenin ifa safhasıyla ilgili bir belge olup, sözleşme şartlarını tespit etmemektedir²²⁶. Öte yandan geçerli bir sözleşme bulunmayan hallerde ise, düzenlenen belge, fatura niteliğini taşımaz ancak icap veya icaba davet mahiyetinde olabilir²²⁷. Böyle bir belgeye itiraz edilmemesi TTK m.21/2’deki sonucun doğumuna yol açmaz.

²²⁵ **Özdamar**, a.g.m., s. 220; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 71; **Ünal**, “Fatura ve Teyit Mektubu”, s. 10-11; **Kumkale**, *Fatura*, s. 15.

²²⁶ **Arkan**, a.g.e., s. 155, **Özdamar**, a.g.m., s. 220; **Bozer, Göle**; *Ticari İşletme*, s. 72; **Şener**, a.g.e., s. 211; **Ünal**, “Fatura ve Teyit Mektubu”, s. 11; **Şener**, a.g.e, s. 64; **Ezgi Ula**, “Ticaret Hukukunda Özel İspat Vasıtası Olarak Fatura”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 9, Sa. 100, Aralık 2014, s. 317; **Aktaş**, a.g.e., s. 101. Sözleşmenin ifa safhasıyla ilgili olan ve genellikle bilgi vermek, icaba davet veyahut icapta bulunmak amacıyla kullanılan “*proforma fatturlar*”, TTK m. 21 kapsamında fatura olarak kabul edilmediğinden, preforma fatturların TTK m.1530 açısından da bir önemi yoktur. Preforma fatura hakkında bkz., **Arkan**, a.g.e., s. 154, dn.5.

²²⁷ Uygulamada sıkça başvurulmuş ve sözleşmenin kurulmasından önce malın fiyatını, özelliklerini ve benzerini göstermek gayesi ile düzenlenerek gönderilen preforma fatura icap niteliğindedir. Bkz. **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 275; **Özdamar**, a.g.m., s. 221; **Arkan**, a.g.e., s. 154, dn., 5; **Aslan**, a.g.e., s. 81; **Ula**, a.g.m., s. 318; **Uysal**, a.g.m., s. 21.

Türk Ticaret Kanunu m. 21 esasen tacir olmanın hükümleri başlığı altında kaleme alınmıştır. Diğer bir ifade ile fatura düzenlemek tacir olmanın külfetlerinden biridir. Ancak bu durum tacirin mutlak surette fatura düzenlemesini zorunlu kılmamaktadır. Nitekim TTK m. 21/1’de de açıkça görüldüğü üzere ticari işletmesi gereği mal satan, üreten ya da bir iş gören tacirin fatura düzenlemesi, bu yönde bir talebin bulunmasına bağlıdır. Karşı taraf böyle bir talepte bulunmamışsa tacirin fatura düzenleme zorunluluğu yoktur. Bu nedenle Kanun koyucunun burada, şarta bağlı bir yükümlülük öngördüğü ifade edilmektedir²²⁸. Ancak unutulmamalıdır ki para alacaklısının, TTK m. 1530’da öngörülen ihtarsız temerrüt olanağından yararlanabilmesinin ön koşulu fatura veya eşdeğer ödeme talebinin düzenlemiş olmasıdır²²⁹. Her ne kadar fatura düzenleme, tacir bakımından mutlak surette bir zorunluluk olmasa da, tacirin TTK m. 1530 hükmünden faydalanabilmesi için mutlaka fatura veya eşdeğer ödeme talebi düzenlemiş olması gerekir.

2. 213 Sayılı VUK’da Fatura

Fatura, 213 Sayılı VUK’un 229 ilâ 232’nci maddelerinde düzenlenmiştir. VUK m. 229 uyarınca fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır. Hükümde yer alan tüccar ifadesi, faturanın yalnızca tacirler tarafından düzenlenebileceği şeklinde yanlış bir kanaate yol açsa da VUK m. 232/1’de tacir olmayan kimselerin de fatura düzenlemek zorunda olduğu ortaya konmaktadır²³⁰.

Vergi Usul Kanunu m. 230 hükmünde faturada bulunması gereken asgari unsurlar sayılmaktadır²³¹. Ancak bu sayılan unsurlarda herhangi birinin

²²⁸ Karahan, “Fatura”, s. 685.

²²⁹ Aktaş, a.g.e., s. 104.

²³⁰ Ünal, “Fatura ve Teyit Mektubu”, s. 12.

²³¹ VUK m. 230/1’de faturada yer alacak hususlar tek tek sayılmıştır. Bun göre, faturada en az aşağıdaki bilgiler bulunur:

1. Faturanın düzenlenme tarihi seri ve sıra numarası;

eksikliği söz konusu faturayı ticaret hukuku anlamında geçersiz kılmayacaktır²³². Bununla birlikte TTK m. 1530'da öngörülen ihtarsız temerrüt halinin ortaya çıkabilmesi için, fatura veya eşdeğer ödeme talebinde borcun miktarının, edimin konusunun, muacceliyet tarihinin ve alacaklıya ilişkin bilgilerin yer alması gerektiği, zorunlu unsurları içermeyen bir fatura veya eşdeğer ödeme talebinin ihtarsız temerrüt sonucunu doğurmayacağı ifade edilmektedir²³³. Kanaatimizce VUK m. 230'da sayılan faturada yer alması gereken asgari unsurları içermeyen bir faturayı, TTK anlamında geçerli bir fatura kabul ederken, aynı faturanın TTK m. 1530'da düzenlenen ihtarsız temerrüdü meydana getirmeyeceğini savunmak doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Bu anlamda bir faturanın TTK m. 1530'da yer alan ihtarsız temerrüde yol açabilmesi için asgari hangi unsurları taşıması gerektiğinin değerlendirilmesinin yapılması lazımdır. Bir fatura, asgari hangi unsurları taşıması kaydıyla TTK anlamında fatura olarak kabul edebiliyorsa, aynı fatura TTK m. 1530'da düzenlenen ihtarsız temerrüde de neden olabilmelidir. O halde bir fatura VUK m. 230'da sayılan tüm unsurları içermese dâhi, en azından düzenleyenin bilgilerini, alıcının bilgilerini, düzenlenme tarihini, malın veya hizmetin nev'ini ve miktarını göstermesi kaydıyla TTK m. 1530'da düzenlenen ihtarsız temerrüdü meydana getirebilecektir.

Vergi Usul Kanunu m. 231/5 hükmünde faturanın, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azami yedi gün içinde düzenleneceği, bu süre içerisinde düzenlenmeyen faturaların hiç düzenlenmemiş sayılacağı belirtilmiştir. Oysaki TTK m. 21'de faturanın düzenlenmesi bakımından

---

2. Faturayı düzenleyenin adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası;

3. Müşterinin adı, ticaret unvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve hesap numarası;

4. Malın veya işin nev'i, miktarı, fiyatı ve tutarı;

5. (Değişik: 4/12/1985 - 3239/19 md.) Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası, (Malın alıcıya teslim edilmek üzere satıcı tarafından taşındığı veya taşıtırıldığı hallerde satıcının, teslim edilen malın alıcı tarafından taşınması veya taşıtırılması halinde alıcının taşınan veya taşıtırılan mallar için sevk irsaliyesi düzenlemesi ve taşıtta bulundurulması şarttır.

²³² Aktaş, a.g.e., s. 102.

²³³ Aktaş, a.g.e., s. 103; Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 250.

herhangi bir süre öngörölmüş değildir. Belirtilmelidir ki VUK m. 231/5'te yer alan yedi günlük süre, ticaret hukuku bakımından esas alınmamaktadır. Bir diğer ifade ile TTK m. 21 kapsamında bir faturanın malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihin üzerinden yedi gün geçtikten sonra düzenlenmiş olması faturayı geçersiz kılmamaktadır. Yedi günlük sürenin geçirilmesinden sonra düzenlenen bir faturaya süresi içinde itiraz edilmemesi de fatura içeriğinin kabul edilmiş olması sonucunun doğmasını engelleyemeyecektir²³⁴. Bu anlamda malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren yedi günden sonra düzenlenen bir fatura da TTK m. 1530'da öngörölen ihtarsız temerrüt sonucunun doğmasına yol açabilecektir.

Öğretide Ünal, TTK m. 1530 hükmü dolayısıyla faturaların TTK m. 18/3'te öngörölen şekillerde gönderilmesi gerektiğini ileri sürölmektedir²³⁵. Bu görüş, TTK m. 18/3'te tacirler arasında yapılan işlemlerde temerrüde ilişkin ihtarlardan söz edildiği ve TTK m. 1530'da ise fatura veya eşdeğer ödeme taleplerinin ihtar niteliğinde olmağı gerekçe gösterilerek eleştirilmiştir²³⁶. TTK m. 1530 kapsamında düzenlenen fatura veya eşdeğer ödeme taleplerine ihtar niteliği yüklenmemesi gerektiği görüşünü desteklediğimizden, TTK m. 1530 nedeniyle gönderilecek fatura veya eşdeğer ödeme taleplerinin TTK m. 18/3'te gösterilen şekilde yapılması gerektiği fikrine katılmamaktayız.

3. 6102 Sayılı TTK ile 213 Sayılı VUK Arasındaki İlişki

Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu'nda yer alan fatura ile ilgili hükümlere bakıldığında “*fatura düzenleme zorunluluğı*” ile “*fatura düzenleme süresi*” bakımından farklı hükümlerin kaleme alındığı görölmektedir. Bu durumda hangi kanun hükümlerine riayet edileceği sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir. Öncelikle ifade edilmelidir ki her iki kanun arasında öncelik ilişkisi mevcut değildir. Ayrıca VUK, TTK hükümlerine muhalelif hükümler koyarak çelişki yaratmak gayesini

²³⁴ Arkan, a.g.e., s. 153-154.

²³⁵ Aktaş, a.g.e., s. 105.

²³⁶ Aktaş, a.g.e., s. 105.

taşımamakta, aksine tacir olsun veya olmasın vergi mükelleflerinin gelir ve giderlerinin kayıt altına alınmasını sağlamak amacıyla vergi mükelleflerinin fatura alma ve verme zorunluluğunu düzenlemektedir²³⁷. Yine aynı amaç doğrultusunda VUK'da fatura düzenleme süresi yedi günlük süreye bağlanmıştır²³⁸. TTK m. 21 hükmü ise, tacir olmanın hükümleri başlığı altında düzenlenerek, tacir dışında kalan kişileri kapsamamaktadır. Özellikle TTK m. 21/2 hükmünün uygulaması bakımından her iki tarafın tacir olması ve düzenlenen faturanın ticari işletmesiyle ilgili olması gerekir. TTK m. 21'de fatura düzenlenmesi için herhangi bir süre de öngörülmuş değildir. VUK m. 231/5'te öngörülen süre, TTK m. 21 hükmünün uygulanmasında dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla süresi içinde düzenlenmeyen bir fatura VUK'na göre geçersiz kabul edilirken, aynı fatura TTK yönünden geçerliliğinin koruyacaktır. Zira yukarıda da belirtildiği üzere her iki kanununda yer alan fatura ile ilgili hükümler birbirinden ayrı ve bağımsız olup, getiriliş amaçları da farklıdır.

Bir diğer husus ise, VUK'da vergi mükellefleri bakımından fatura alma ve verme zorunluluk olarak öngörülmuş olmasına rağmen, TTK'da tacirin fatura düzenlemesi diğer tarafın, kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini istemesi halinde zorunlu hale gelir. Ancak kanaatimizce VUK'nun faturaya ilişkin hükümleri, gayesi ve yapısı ile aykırı olmadığı ölçüde TTK'da yer alan fatura hükümleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu anlamda VUK m. 232'ye bakıldığında fatura vermek ve fatura almak ile mükellef olan kimseler sayılmakta ve bu kimseler arasında tacirler de yer almaktadır. O halde VUK m. 232 karşısında, TTK m. 21'e

²³⁷ Ünal, "Fatura ve Teyit Mektubu", s. 13-15.

²³⁸ Ancak VUK 231/5'te yer alan "...süresi içinde düzenlenmeyen faturalar hiç düzenlenmemiş sayılır..." şeklindeki ifade kanaatimizce eleştiriye açıktır. Süresi içinde düzenlenmeyen faturaların hiç düzenlenmemiş sayılacağı şeklinde ağır bir yaptırım öngörülebileceğine VUK m. 353'te fatura ve benzeri evrak verilmemesi ve alınmaması ile diğer şekil ve usul hükümlerine uyulmaması halinde uygulanacak özel usulsüzlük cezalarının öngörülmesi yeterli olabilirdi. Bkz. Ünal, s. 123. Öte yandan süresi içinde düzenlenmemiş bir fatura da taraflar arasındaki ticari ilişkinin ispatı açısından delil olarak kullanılabilir. Bkz., Rüknetin Kumkale, "Hukukî ve Malî Yönleriyle Fatura", Legal Hukuk Dergisi, Sa., 53, Y. 5, Mayıs 2007, s. 1515-1521.

dayanarak tacirlerin, karşı taraf talep etmedikçe fatura vermek zorunda olmadıkları sonucuna varmak tartışmaya açıktır²³⁹. Bu sebeple VUK'un faturaya ilişkin hükümleri ile TTK'nın faturaya ilişkin hükümleri arasındaki farklılıkların kaldırılması, bir başka ifade ile kanunlar arasındaki uyumunun sağlanması muhtemel tartışma ve çelişkileri ortadan kaldırmak bakımından önem arz etmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da fatura düzenlenmesi zorunluluğu ile ilgili bir hüküm yer almamaktadır. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, para alacaklısının, TTK m. 1530'da öngörülen ihtarsız temerrüt olanağından yararlanabilmesinin ön koşulu fatura veya eşdeğer ödeme talebinin düzenlemiş olmasıdır²⁴⁰. Nitekim TTK m. 1530/4 sayılan otuz günlük ödeme sürelerinin ve TTK m. 1530/5'te öngörülen azami altmış günlük ödeme süresinin başlangıcı fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı tarih esas alınarak belirlenmektedir²⁴¹.

4. E- Fatura

E-fatura, “*veri format ve standardının Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlendiği, VUK gereği bir faturada yer alması gereken bilgilerin içerisinde yer aldığı, satıcı ve alıcı arasındaki merkezi bir platform (Gelir İdaresi Başkanlığı) üzerinden gerçekleştirildiği elektronik bir belgedir*”²⁴². Bu anlamda e-fatura, tanımlanan standartlara uygun olarak elektronik belge biçiminde düzenlenmekte, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından oluşturulan uygulama²⁴³ ile de tarafları arasında güvenli ve sağlıklı bir biçimde dolaşımı

²³⁹ Faturanın Türkiye şartlarında isteğe bağlı olarak düzenlenebilecek bir belge olmadığı yönünde bkz. Rüknettin **Kumkale**, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki Fatura Maddesi İle İlgili Görüş”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sa. 1,Y. 1, Eylül 2006, s. 20-21. Benzer şekilde karşı taraf tarafın talebi olmasa dâhi tacirin fatura verme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz., **Domaniç, Ulusoy**, a.g.e., s. 225-226.

²⁴⁰ **Aktaş**, a.g.e., s. 104.

²⁴¹ **Aktaş**, s..

²⁴² Uğur **Doğan**; 550 Soruda E-Fatura E-Defter, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 48.

²⁴³ E-Fatura Uygulaması, elektronik belge olarak düzenlenen faturaların tarafları arasında dolaşımı ile ilgili oluşturma, gönderme ve alma zamanı gibi önemli kayıtların tarafsız bir biçimde tutulmasını sağlamak ve elektronik belge olarak oluşturulmuş herhangi bir belgenin

sağlanmaktadır. VUK m. 242 hükmüne dayanılarak 262 No'lu Genel Tebliğ ve ardından da onun yerini alan 397 No'lu Genel Tebliğ ile işletmelerin elektronik fatura düzenlemelerine ve kullanmalarına olanak sağlanmıştır²⁴⁴. TTK m. 1525/1 hükmünde de tarafların açıkça anlaşmaları ve TTK m. 18/3'ün saklı kalması kaydıyla, ihbarların, ihtarların, itiraz ve benzeri beyanların, fatura, teyit mektubu, iştirak taahhütnamesi ve toplantı çağrılarının, elektronik gönderme ve saklama sözleşmelerinin elektronik ortamda düzenlenebileceği, yollanabileceği, itiraza uğrayabileceği ve kabul edilmişse hüküm ifade edeceği belirtilmiştir. Fatura veya eşdeğer ödeme taleplerinin özellikle elektronik ortamda düzenlenip gönderilmesi halinde, fatura veya eşdeğer ödeme taleplerinin alındığı tarihin tespiti kolaylıkla yapılabilecektir. TTK m. 1530/4'te belirtilen otuz günlük ödeme süresi de bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

2011/7/EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümünün 18'inci paragrafında faturaların bedelin son ödeme gününün belirlenmesinde etkili olmalarının yanı sıra, mal ve hizmetlerin tedariki için yapılan işlemler zincirinde önemli belgeler olduğu, üye ülkelerin Bu Direktif kapsamında, ortak katma değer vergisi sistemi hakkındaki 28 Kasım 2006 tarihli 2006/112/EC sayılı Konsey Direktifi'nde kısmen düzenlendiği üzere, faturalama hususundaki hükümler çerçevesinde e- faturalama alanında da dâhil olmak üzere, borçluların faturaları aldığı belirli tarihle ilgili olarak yasal kesinlik sağlayan sistemleri teşvik etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Son olarak belirtilmelidir ki e-fatura yeni bir belge türü olmayıp, kâğıt fatura ile aynı hukukî niteliklere sahiptir²⁴⁵. Ayrıca kâğıt faturalarda uygulanan itiraz mekanizması kanunun izin verdiği ölçüde e-faturada da

---

sıhhatinden (format ve standartlara uygunluk, göndericinin kimliği ve doğruluğu, elektronik belgenin geçerliliği ve içeriğinin bütünlüğü) emin olmak amacı ile Başkanlık tarafından oluşturulan uygulamanın genel adıdır. Bkz., Bkz., Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Sıra No 397.

²⁴⁴ Akın **Akbulut**, Yabancı e-Faturanın Hukuki Niteliği, Yaklaşım Aylık Dergi, Sa. 214, Y. 18, Ekim 2010, s. 109.

²⁴⁵ Bkz., Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Sıra No 397.

uygulanabilecektir²⁴⁶. E-faturaların borçlu tarafından alındığı tarihin tespitinin kolay olması, TTK m. 1530'un uygulanması bakımından kolaylık sağlayacağı hiç şüphesizdir.

5. Faturaya İtiraz

Türk Ticaret Kanunu m. 21/2'ye göre, bir fatura alan kişi, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içerisinde, faturanın içeriği hakkında bir itirazda bulunmamışsa bu içeriği kabul etmiş sayılır. Ancak bu sonucun ortaya çıkabilmesi için her şeyden önce gönderilen belgenin fatura niteliğini taşıması gerekir. Bir belgenin fatura niteliğini taşıyabilmesi için asgari bilgi ve kayıtları barındırması gerekir. Türk Ticaret Kanunu'nda faturada bulunması gereken asgari kayıtlar hususunda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte, doktrinde bir belgenin Türk Ticaret Kanunu'na göre fatura olarak kabul edilebilmesi için, faturayı düzenleyen tacirin ticaret unvanı, faturayı alan tacirin ticaret unvanı, tanzim tarihi, satılan veya üretilen malın veya yapılan işin yahut sağlanan menfaatin nevi, miktarı, fiyatı tutarı ve talep halinde bedelin ödendiği kaydı hususlarını taşıması gerektiği savunulmaktadır²⁴⁷.

Öte yandan fatura taraflar arasındaki bir satış veya iş görme sözleşmesinin ifa safhasıyla ilgili bir belge olduğundan, taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmuyorsa, düzenlenen belge fatura niteliğini taşımaz ve böyle bir belgeye süresi içinde itirazda bulunulmaması da içeriğinin kabulü sonucunu doğurmaz²⁴⁸. Benzer şekilde taraflar arasında yapılan sözleşme geçersizse, bu sözleşmeye dayanılarak gönderilen faturaya itiraz edilmemesi de TTK m. 21/2'de öngörülen sonucun doğumuna yol açmaz²⁴⁹. Karşı tarafın aralarında bir sözleşme ilişkisi bulunmadığını iddia etmesi durumunda, öncelikle akdî ilişkinin başka delillerle ispatlanması gerekir. Akdî

²⁴⁶ Doğan, a.g.e., s. 61.

²⁴⁷ Şener, a.g.e., s. 72; Uysal, a.g.m., s. 23.

²⁴⁸ Özdamar, a.g.m., s. 221; Arkan, a.g.e., s. 154; Karahan, "Fatura", s. 686; Domaniç, Ulusoy, a.g.e., s. 229; Şener, a.g.e., s. 215.

²⁴⁹ Bozer, Göle, *Ticari İşletme*, s.74; Arkan, a.g.e., s. 154; Özdamar, s. 221; Karahan, Fatura, s. 686.

ilişkinin ispatlanamaması halinde, faturanın TTK m. 21/2'de öngörülen fonksiyonundan yararlanma imkânı söz konusu olmayacaktır²⁵⁰.

Faturanın ticaret hukuku bakımından en önemli işlevi ispat kuvvetine ilişkindir. Kural olarak, fatura düzenleyen aleyhine yazılı bir delildir. Zira fatura, ispat hukuku bakımından senet niteliğindedir ve kesin delillerdendir²⁵¹. Bir kimsenin kendi elinden sadır olan yazılı bir ispat vasıtasının da kural olarak, o kişi lehine delil olması düşünülemez. Ancak ticari defterlerin belirli şartlar altında tacir lehine delil olabilmesi gibi, faturanın da belirli şartlar altında düzenleyen lehine delil olabilmesi mümkündür²⁵². Fatura içeriğinin kabul edildiği veya sekiz gün içerisinde itiraz edilmediği hallerde, fatura adına düzenlenen tacirin de iradesini açıklayıcı bir niteliğe sahip olur²⁵³. Faturanın TTK m. 21/2'de öngörülen ispat gücüne sahip olabilmesi için yukarıda da belirtildiği üzere geçerli bir sözleşmenin varlığı, faturayı gönderen ve alan kişinin tacir olması²⁵⁴, faturaya sekiz gün içinde itiraz yapılmış olması gereklidir²⁵⁵. Bir diğer önemli husus ise, faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemesi durumunda, fatura içeriğinin kabul edilmesi sadece faturanın olağan içeriği bakımından uygulanır²⁵⁶. Faturanın olağan içeriği, sözleşmenin

²⁵⁰ **Karahan**, “Fatura”, s. 687.

²⁵¹ **Gürbüzer**, a.g.m., s. 310; **Ula**, a.g.m., s. 318.

²⁵² **Özdamar**, a.g.m., s. 221; **Gürbüzer**, a.g.m., s. 310.

²⁵³ **Gürbüzer**, a.g.m., s. 310-311.

²⁵⁴ TTK m. 21 tacir olmanın hükümlerinden olduğundan, tacir olmayan bir kimsenin aldığı faturaya süresi içinde itiraz etmemiş olması nedeniyle içeriğini kabul etmiş sayılacağı şeklinde ağır bir yaptırım ile karşı karşıya bırakılması hakkaniyet ilkesine uymayacağından, TTK m. 21/2'de belirtilen özel ispat kuralının söz konusu olabilmesi için doktrinde haklı olarak savunulduğu üzere faturayı alan kimsenin de tacir olması gerekir. **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 277; **Özdamar**, a.g.m., s. 222-224; **Bozer, Göle**; *Ticari İşletme*, s. 73-74; **Şener**, a.g.e., s. 214; **Aslan**, a.g.e., s. 81; **Uysal**, a.g.m., s. 21. Aksi yöndeki görüş için bkz., **İmregün**, a.g.e., s. 42.

²⁵⁵ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 276-278; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 72; **Karahan**, a.g.e., s. 686-687.

²⁵⁶ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 277; **Karahan**, s. 687. Faturanın olağan içeriği VUK m. 230/1'de belirtilmiştir. VUK m. 230/1:Faturada en az aşağıdaki bilgiler bulunur:

1. Faturanın düzenlenme tarihi seri ve sıra numarası;

ifası ile ilgili hususlarla sınırlı olup, taraflar arasındaki sözleşmenin kuruluşu sırasında var olmayan veya sonradan sözleşme şartlarını değiştiren hükümler faturanın olağan içeriğinden kabul edilmemektedir²⁵⁷. Tacir tarafından gönderilen faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemesinin faturayı alan tarafından fatura içeriğinin kabul edilmiş sayılacağına ilişkin sonucun ortaya çıkabilmesi için faturanın ticari defterlere kaydedilmiş olması şeklinde bir hüküm kanunda yer almamaktadır. Ancak doktrinde kabul edildiği üzere TTK m.21’de yer alan karinenin faturayı gönderen tacir lehine sonuç doğurabilmesi için faturayı gönderen tacirin faturayı ticari defterlerine kaydetmiş olması gerektiği kabul edilmektedir²⁵⁸. Ayrıca belirtilmelidir ki faturaya itiraz edilmemesi sadece faturanın olağan içeriğinin kabul edilmesi sonucunu doğurduğundan, faturanın düzenlenmesine esas teşkil eden işin yapıldığını veya malın teslim edildiğini kanıtlamaz²⁵⁹.

Faturaya itirazın nasıl yapılacağı TTK m. 21’de gösterilmiş değildir. Bu konuya ilişkin olarak TTK m. 18/3 hükmüne bakıldığında tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarların veya ihtarların noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılacağı ifade edilmektedir. Ancak faturaya itiraz TTK m. 18/3 hükmünde sayılan hallerden biri arasında yer olmadığından, faturaya itirazın herhangi bir şekilde yapılması gerekmez, sözlü dâhi yapılabilir. Ancak bir uyuşmazlık

---

2. Faturayı düzenleyen adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası;

3. Müşterinin adı, ticaret unvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve hesap numarası;

4. Malın veya işin nev’i, miktarı, fiyatı ve tutarı;

5. (Değişik; 4/12/1985-3239/19 md.) Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası

²⁵⁷ **Karahan**, “Fatura”, s. 687; **Özdamar**, a.g.m., s. 226; **Kumkale**, “Tasarı Hakkında Görüş”, s. 22. Faturanın kanıt olma özelliği ancak niteliği gereği faturaya yazılması gerekli hususlara özgüdür. Bkz. Oğuz **İmregün**, *Kara Ticaret Hukuku Dersleri*, 10. Baskı, İstanbul 1993, s. 41.

²⁵⁸ **Özdamar**, a.g.m., s. 228; **Şener**, a.g.e., s. 74.

²⁵⁹ **Bozer**, **Göle**; *Ticari İşletme*, s. 73; **Aslan**, a.g.e., s. 81.

halinde faturanın gönderildiğinin ispatı, faturayı gönderen tarafa aittir²⁶⁰. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere, faturaya itirazın süresinde yapıldığının ispatı, faturaya itirazın bir belge niteliğinde olmasının sağlanması veya sonradan ortaya çıkabilecek bir uyuşmazlıkta kullanılmasını sağlamak adına noter vasıtasıyla, telgraf veya faks çekilmesi yoluyla yapılması yerinde olacaktır²⁶¹. Özellikle uygulamada sekiz günlük süre içinde dava açılmış olması da faturaya itiraz edilmiş olduğunu göstermektedir²⁶².

Faturayı alan kişinin, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde, faturanın içeriği hakkında bir itirazda bulunmamışsa fatura içeriğini kabul etmiş sayılacağı şeklindeki sonuç tacir lehine aksi ispat edilebilir bir karinedir²⁶³. Faturayı alan ve süresi içinde itiraz etmeyen kişi, fatura içeriğinin aksini ancak yazılı delil, ticari defterler ve de yeminle ispatlayabilir²⁶⁴. Son olarak belirtilmelidir ki sekiz günlük süre, hak düşürücü süre veya zamanaşımı süresi değildir. Öngörülen sekiz günlük süre, yalnızca ispat yükünün yer değiştirmesi açısından önem arz eder²⁶⁵. Ayrıca itirazın sekiz günlük sürede yapılması yeterli olup, bu süre içinde karşı tarafa ulaştırılması zorunlu değildir²⁶⁶.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 kapsamında düzenlenen bir faturaya borçlu tarafından itiraz edilmiş olmasının, borçlu temerrüdünü engelleyip engellemeyeceği hususu öğretide tartışma konusudur. Bir kısım yazarlar, borçlu tarafından itiraz edilen faturanın, borçluyu fatura veya eşdeğer ödeme

²⁶⁰ **Karahan**, “Fatura”, s. 689; **Şener**, a.g.e., s. 70. TMK m. 6: “Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür”.

²⁶¹ **Karahan**, “Fatura”, s. 689; **Gürbüz**, a.g.m., s. 312; **Şener**, a.g.e., s. 73. Faturaya itirazın yazılı yapılması gerektiğine dair bkz., **İmregün**, a.g.e., s. 41.

²⁶² **Arkan**, a.g.e., s. 158.

²⁶³ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 276; **Özdamar**, a.g.m., s. 221; **Ula**, a.g.m., s. 318.

²⁶⁴ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 276; **Özdamar**, a.g.m., s. 229; **Arkan**, a.g.e., s. 157; **Bozer, Göle; Ticari İşletme**, s. 73.

²⁶⁵ **Karahan**, a.g.e., s. 690; **Özdamar**, a.g.m., s. 225; **Uysal**, a.g.m., s. 22.

²⁶⁶ **Özdamar**, a.g.m., s. 224; **İmregün**, a.g.e., s. 41; **Şener**, a.g.e., s. 73; **Uysal**, a.g.m., s. 22.

talebinin alındığı tarihten itibaren otuz günün sonunda temerrüde düşmekten kurtardığı yönünde fikir beyan etmektedir²⁶⁷. Diğer bir kısım yazarlar ise, borçlunun faturaya itiraz etmesinin, TTK m. 1530’da yer alan ihtarsız temerrüdü engellemeyeceğini, öncelikle borçlunun itirazında haklı olup olmadığının değerlendirilmesinin yapılması gerektiğini savunmaktadır²⁶⁸. Faturaya itiraz müessesinin, temerrüdü engellemek amacıyla borçlu tarafından kötüye kullanılması ihtimâli karşısında²⁶⁹, ikinci görüşe üstünlük tanınmasında yarar görüyoruz. TTK m. 1530 kapsamında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, taraflar ödeme günü veya ödeme süresi hususunda bir belirleme yapmamışlarsa, borçlu temerrüdü TTK m. 1530/4 uyarınca kural olarak, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı tarihten itibaren otuz günün sonunda gerçekleşecektir. Bu anlamda borçlunun faturaya itiraz etmesi, TTK m. 1530’da yer alan ihtarsız temerrüdü engellemeyecek, öncelikle borçlunun itirazında haklı olup olmadığının değerlendirilmesinin yapılması gerekecektir.

B. Eşdeğer Ödeme Talebi

2011/7/EU sayılı Direktif’in 3’üncü maddesinde yer alan “*fatura veya eşdeğer ödeme talebi*” ifadesinin, TTK m. 1530 hükmüne aynen alınması sonucu “*eş değer ödeme talebi*” Türk Ticaret Kanunu’nda yerini almıştır. Ancak Türk mevzuatında eş değer ödeme talebine ilişkin herhangi bir tanım yer almadığından, eş değer ödeme talebi ile neyin kastedildiği de bilinmemektedir. Bununla birlikte öğretide borcun ifasına yönelik bir talep ihtar niteliği taşıyacağından, eşdeğer ödeme talebinin, borcun ifasına yönelik bir talep şeklinde olmaması ve aynı zamanda fatura niteliği de taşıması gerektiği savunulmaktadır²⁷⁰. Vergi Usul Kanunu’na bakıldığında fatura yerine

²⁶⁷ Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 225; Yatağan, *Tez*, s. 76

²⁶⁸ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 761; Aktaş, a.g.e., s. 111.

²⁶⁹ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 761.

²⁷⁰ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 726-727; Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 251.

geçen belgelere 233²⁷¹, 234²⁷² ve 235²⁷³,inci maddelerinde yer verilmiştir. Ancak VUK'da sayılan fatura yerine geçen belgeler, TTK'ya göre fatura olarak kabul edilmediğinden, bu belgelerin eşdeğer ödeme talebi olarak kabul edilmesi de mümkün değildir²⁷⁴. Öğretide *Aktaş*, TTK m. 1530'da yer alan eş değer ödeme talebi ile ifade edilenin “*hakediş belgeleri*” olduğu düşüncesindedir²⁷⁵. Bu düşüncesine dayanak teşkil eden husus, 2011/7EU sayılı Direktif'in 11'inci paragrafında yer alan “*mal ve hizmet tedarikinin aynı zamanda kamu işlerinin tasarımı ve icrası ile yapım ve sivil mühendislik işlerini de kapsamalıdır*” şeklindeki ifadedir. Zira yazara göre, hakediş belgeleri, yapım işlerinde kabul işleminin tamamlanması ile birlikte düzenlenir²⁷⁶. *Çağlayan*, eşdeğer ödeme talebi olarak kabul edilen belgenin en azından faturaya eşdeğer bir içeriğe sahip olması ve bir ödeme talebini içermesi gerektiğini belirtmekte, VUK m. 233'te sayılan fatura yerine geçen belgelerin eşdeğer ödeme kapsamında değerlendirilebileceğini, aynı zamanda VUK m. 237 uyarınca çıkarılan tebliğlerde açıklanan bankalar tarafından düzenlenen

²⁷¹ VUK m. 233/1: “Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle (1) defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerin fatura vermek mecburiyetinde olmadıkları satışları ve yaptıkları işlerin bedelleri aşağıdaki vesikalardan herhangi biri ile tevsik olunur.

1. Perakende satış fişleri;
2. Makineli kasaların kayıt ruloları;
3. Giriş ve yolcu taşıma biletleri”.

²⁷² VUK m. 234/1: “Vergiden muaf esnafa; yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia içinde tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirecekleri gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge birinci ve ikinci sınıf tüccarların, zati eşyalarını satan kimselerden satın aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir”.

²⁷³ VUK m. 235/1-3: “Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tespit edilenler ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları malların bedelini ödedikleri sırada iki nüsha makbuz tanzim etmeye ve bunlardan birini imzalayarak satıcı çiftçiye vermeye ve diğerini ona imzalatarak almaya mecburdurlar. Mal tüccar veya çiftçi adına bir adamı veya mutavassıt tarafından alındığı takdirde makbuz bunlar tarafından tanzim ve imza olunur. Çiftçiden avans üzerine yapılan mubayaalarda, makbuz, malın teslimi sırasında verilir. Müstahsil makbuzunun tüccar veya alıcı çiftçi nezdinde kalan nüshası fatura yerine geçer”.

²⁷⁴ *Aydoğdu, Ayan*, a.g.e., s. 251; *Aktaş*, a.g.e., s. 11.

²⁷⁵ *Aktaş*, a.g.e., s. 112.

²⁷⁶ *Aktaş*, a.g.e., s. 112.

belgelerin, sigorta şirketleri ile acenteleri tarafından düzenlenen belgelerin, sigorta ve reasürans brokerlerine aldıkları komisyon bedelleri için düzenlenen belgelerin ve sermaye piyasası aracı kuruluşları tarafından düzenlenen belgelerin eşdeğer ödeme talebi olarak kabul edilebileceğini ileri sürmektedir²⁷⁷.

Alman Hukuku'nda, eşdeğer ödeme talebi, fatura ve ihtar niteliğinde olmamakla birlikte, borçluya borçlandığı para miktarının bildirilmesi, bir başka deyişle borçlu olduğunun hatırlatılması şeklinde yorumlanmaktadır²⁷⁸. Öğretide aynı zamanda TTK m. 18/3 uyarınca tacirler arasında bir diğerini temerrüde düşürmeye ilişkin olarak yapılacak ihtarların, ispatı için noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılması gerektiği, adî yazılı şekilde yapılan ihtarın²⁷⁹, temerrüt ihtarı olmadığı ancak bu durumda ihtarın eşdeğer ödeme talebi niteliğini taşımasının mümkün olduğu ileri sürülmektedir²⁸⁰. Ancak TTK m. 18/3'te belirtilen şekillerin ispat şekli olduğunun kabul edilmesine karşılık, bu şekillerden biri ile yapılmayan ihtarın temerrüt ihtarı niteliğini kazanamayacağını ifade edilmesi doğru değildir. TTK m. 18/3'te sayılan şekillerin ispat şekli olduğu görüşünü benimsediğimizden²⁸¹, maddede sayılan şekillerden biri ile yapılmayan ihtarların da geçerli olacağını düşünmekteyiz. Bu anlamda belirtilen şekillerden biri ile yapılmayan ihtarın, temerrüt ihtarı değil, eşdeğer ödeme talebi kabul edilmesini doğru bulmuyoruz.

---

²⁷⁷ Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 226.

²⁷⁸ Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 251-252.

²⁷⁹ İfadede yer alan adî yazılı şekil ibaresi doğru kullanılmamıştır. Zira örneğin, telgraf ile yapılan bir ihtar da temelinde adî yazılı şekildir.

²⁸⁰ Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 252.

²⁸¹ Konuya ilişkin tartışmalar için bkz., dn., 320, 321.

C. Ödeme Günü / Ödeme Süresi

Alacaklının borçludan borcun ifasını talep edebileceği ve gerektiğinde dava edebileceği, borçlunun da borcunu ifa edebileceği zaman, ifa zamanı bir diğer ifade ile ödeme gününün gelmesi şeklinde ifade edilebilir²⁸². İfa zamanına ilişkin hükümler TBK m. 90 ilâ 96'ncı maddelerinde düzenlenmiştir. İfa zamanı, aynı zamanda “*borcun muaccel olduğu zamanı*” işaret ettiğinden, ifa zamanı yerine “*borcun muacceliyeti*” veya “*borcun muaccel olacağı zaman*” ifadeleri de kullanılmaktadır²⁸³. Muacceliyet kavramı, Kanunda tanımlanmamış olmakla birlikte doktrinde, borçlunun yüklendiği edimin alacaklı tarafından talep ve dava edilebilme yetkisi, bir başka ifade ile borcun istenebilir durumda olması şeklinde ifade edilmektedir²⁸⁴. Diğer yandan, “*ifa zamanı*” ile “*ifa edilebilirlik*” kavramının da karıştırılmaması önem arz etmektedir. İfa zamanı, borçlunun borcunu ifa edebileceği an biçiminde farklı bir anlamda da kullanılmakta, ifa edilebilirlik ise yalnızca edimin borçlanılmış olmasını değil bununla birlikte borçlu tarafından yerine getirilebilme yetkisini de kapsamaktadır²⁸⁵.

²⁸² **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 969; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hüseyin, **Hatemi**, Rona **Serozan**, Abdulkadir **Arpacı**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt III, 6. Tıpkı Baskı, İstanbul 2014, s. 52; Mahmut **Kızır**, *Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi*, 1. Bs., Ankara 2012, s. 56-57; Aydın **Aybay**, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 11. Baskı, İstanbul 1995, s. 113; Fatih **Bilgili**, Ertan **Demirkapı**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. Baskı Bursa 2014, s. 133. İfa, borçlunun, borç sözleşmesinin konusu olan edimi belirli bir zamanda yerine getirmesidir. Öte yandan TBK’ da para borçlarının ifasında “ödeme” deyimini de kullanılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz., Ali Naim **İnan**, Özge **Yücel**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 591; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 54; Nihat **Yavuz**, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi 1. Cilt*, Madde 1-338, Ankara Ocak 2013, s. 664; Serdar **Nart**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler*, Ankara 2014, s. 86; Ali Naim **İnan**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler İkinci Kitap*, Ankara 1973, s. 576; **Yatağan**, *Tez*, s. 48.

²⁸³ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 969; **İnan**, **Yücel**, a.g.e., s. 591; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 54; **Nart**, a.g.e., s. 86; **İnan**, a.g.e., s. 576.

²⁸⁴ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1116; **Kocayusufpaşaoğlu**, **Hatemi**, **Serozan**, **Arpacı**, s. 54; **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 456; Halûk N. **Nomer**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, İstanbul 2015, s. 294; **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 740.

²⁸⁵ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 969-970; **Kocayusufpaşaoğlu**, **Hatemi**, **Serozan**, **Arpacı**, s. 60; **Kızır**, a.g.e., s. 57; **Bilgili**, **Demirkapı**, *Borçlar Hukuku*, s. 133; **İnan**, **Yücel**, a.g.e., s. 591; **Mutlu**, **Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 11.

Türk Borçlar Kanunu m. 90 hükmüne göre ifa zamanı, taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur²⁸⁶. Borç henüz muaccel olmamışsa, ifa edilebilir durumda olsa dâhi borçlu temerrüde düşmüş olmaz²⁸⁷. Benzer şekilde borcun muacceliyetinin geciktirici şarta bağlı olduğu hallerde de şart gerçekleşmedikçe muacceliyet söz konusu olmayacağından borçlu temerrüde düşmeyecektir²⁸⁸.

Borcun muacceliyet tarihinin taraflarca kararlaştırılmadığı hallerde, TBK m. 90 hükmü uygulama alanı bulur. Buna göre, ifa zamanının taraflarca kararlaştırılmadığı veya hukukî ilişkinin özelliğinden de anlaşılmadığı hallerde her borç, doğumu anında muaccel olur²⁸⁹. Bir başka deyişle, vadeye bağlanmamış borçlarda alacaklı her zaman ifayı talep edebilir. Borçlu da ifadan kaçınma yetkisine sahip bulunduğu belirli bir zaman dilimi olmaksızın ifayı

²⁸⁶ **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s. 55. TBK m. 90 hükmü uyarınca, borç tarafların anlaşması, kanun veya işin niteliği gereği bir zamana bağlanmamışsa, derhâl ifası gereklidir. Ancak TBK m. 90 hükmünün dar ve katı bir şekilde yorumlanması da doğru değildir. Bu anlamda, dürüstlük kuralı çerçevesinde, borçlunun borcunu ifa etmesi için ihtiyaç duyduğu zaman genişliği içinde borcunu ifa etmesi gerektiği şeklinde kabul etmek daha doğru olacaktır. Bkz., Hüseyin **Hatemi**, Emre **Gökyayla**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı., İstanbul 2012, s. 227; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 592. Öte yandan, borcun muaccel olması edimini yerine getirmemiş borçlunun her zaman temerrüde düşmesini gerektirmez. Özellikle borç zamanaşımına uğramışsa borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmesi veya karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun ödemezlik def'i gibi savunma yollarına başvurusu temerrüdü engeller. Ancak def'i ileri sürülmedikçe sadece varlığı temerrüdü engellemeyecektir. Detaylı bilgi için bkz., **Yavuz, Şerh**, s. 665. Ancak bilindiği üzere TTK m. 1530 bakımından ödemezlik def'inin ileri sürülmesi mümkün değildir.

²⁸⁷ İfa edilebilirlik, borçlunun alacaklıya karşı borçlandığı edimi ifa etme yetkisidir. Daha önce de belirttiğimiz üzere ifa edilebilirlik kavramının, muacceliyet kavramı ile karıştırılmaması gerekir. Bkz., **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 969-970.

²⁸⁸ **Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri*, 21. Baskı, İstanbul 2013, s. 128.

²⁸⁹ **Erdem Belen**, *6098 sayılı Borçlar Kanunu Genel Hükümler (Kısa Şerh)*, 1. Baskı, İstanbul 2014 s. 189; **Nart**, a.g.e., s. 87. Diğer kanunlarda yer alan özel düzenlemeler saklıdır. Örneğin bkz., TTK m. 1427: "Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez. (3) Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder". **Nomer**, a.g.e., s. 294.

derhâl yerine getirmek zorundadır²⁹⁰. Görüldüğü üzere kanun koyucunun TBK m. 90'da benimsemiş olduğu temel ilke, borcun vadeye bağlı olmayışıdır. Ancak öğretide “*derhâl*” ifadesi katı bir şekilde ele alınmamakta, buna göre dürüstlük kuralı gereğince, ifanın gerçekleştirilmesi için belirli bir zamana ihtiyaç duyulan hallerde borçluya makul bir sürenin tanınması gerektiği kabul edilmektedir²⁹¹.

Kural borcun muacceliyeti ile ifa edilebilirliğinin birlikte gerçekleşmiş olması olmakla birlikte, borcun muacceliyeti bir başka deyişle ifa zamanı, bir vade veya bir süre ile belirlenebilir²⁹². Öğretide ifa fiilinin gerçekleştirildiği belirli bir zaman birim veya kesiti “*vade*” olarak adlandırılmakta, buna karşılık “*süre*” ise, belirli bir zaman aralığını veya belirli bir zaman bölümünü ifade ettiği belirtilmektedir²⁹³. Bu anlamda TTK m 1530'da yer alan “*ödeme günü*” ile kastedilen ifa fiilinin yerine getirilmesi için belirli bir zaman biriminin veya kesitin belirlenmiş olmasıdır. Buna karşılık ifa fiilinin belirli bir zamana kadar veya belirli bir zaman içerisinde yerine getirileceğinin kararlaştırılmış olması halinde ise, “*ödeme süresi*” söz konusu olacaktır.

İfa fiilinin vadeye bağlanması halinde, vadenin, “*olağan vade*”, “*belirli vade*” veya “*kesin vade*” şeklinde tayin edilmesi mümkündür²⁹⁴.

²⁹⁰ Öğretide ifası bakımından herhangi bir vadeye bağlanmamış olan borçlara “*muaccel/vadesiz borçlar*” da denilmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Kızır**, a.g.e., s. 66; **İnan**, a.g.e., s. 577.

²⁹¹ **Kızır**, a.g.e., s. 67; **Nart**, a.g.e., s. 87. Öte yandan para borçlarının derhâl ifası her zaman mümkün olabileceğinden, bu yorumun para borçları bakımından pek bir önemi olmadığı, ancak çok büyük miktarda paranın ödenmesi veya piyasada kolaylıkla bulunamayacak bir yabancı para cinsinden ödenme yapılacak olması halinde, borçluya dürüstlük kuralı gereğince kısa bir sürenin tanınması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz., **Barlas**, a.g.e., s. 27. Ancak kanaatimizce, ödemenin çok büyük miktarda veya piyasada zor bulunan yabancı bir para cinsi üzerinden yapılmadığı hallerde de, borçlunun dürüstlük kuralı gereğince, ifanın gerçekleştirilmesi için kısa bir zamana ihtiyaç duyması mümkün olabilmelidir.

²⁹² **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 970; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 228; **İnan**, s. 578; **Belen**, a.g.e., s. 187, dn., 262. Borcun ifasının sözleşme veya kanun uyarınca bir süreye veya vadeye bağlanması halinde, ortada bir “*muaccel borç/ vadeli borç*” vardır. Bkz., **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s.56; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 228; Yahya **Deryal**, Cemal **Genç**, *Borçlar Hukuku Ders Kitabı*, Trabzon 2005, s. 225; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 110.

²⁹³ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 970; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 228.

²⁹⁴ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 972; Bekir **Akıncı**, *Ticari Satımda Satıcının Temerrüdü ve Müspet Zarar*, 1. Baskı, Konya Aralık 2014, s. 55-64. Sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince, tarafların

Vadenin olağan vade şeklinde belirlendiği sözleşmelerde, borçlunun temerrüde düşmesi için olağan vadenin gelmesi yeterli olmayıp, alacaklının borçluya ihtarda bulunması gerekir²⁹⁵. Örneğin, “*hasat zamanında*” veya “*mezun olduktan sonra*” gibi yaklaşık olarak kararlaştırılan vadeler, olağan vadedir. Buna karşılık kesin vade veya belirli vadenin olduğu hallerde, borçlunun temerrüde düşmesi için ayrıca ihtar gerek kalmayacaktır²⁹⁶. İfa zamanının, tereddüte yer vermeyecek şekilde açıkça belirlenmiş olması veya hesap neticesinde belirlenebilen bir tarih olması hallerinde, belirli vade söz konusudur²⁹⁷. Kesin vade ise, sözleşmede tarafların edimin ifası için kararlaştırdıkları açık, net, tereddüte yer vermeyecek şekilde belirledikleri kesin ifa zamanı veya zaman dilimi şeklinde ifade edilmektedir²⁹⁸.

Kesin vade ile belirli vadenin ayrıldığı nokta ise, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmede, borçlunun ediminin vade tarihinde ifa etmemesi halinde, alacaklının borcun ifa edilmemesinden doğan seçimlik haklarını kullanması için, eğer vade belirli vade olarak kararlaştırılmışsa, borçluya ek süre vermesi gerekirken, vade kesin vade ise, alacaklı seçimlik haklarını borçluya ek süre vermeksizin kullanabilecektir²⁹⁹.

---

vade gününü tayinden başka, ayrıca sözleşme veya kanun ile belirlenmiş ifa gününü başka bir zamandan sonraya erteleyebilmeleri ve/veya uzatmaları mümkündür. TBK m. 95 gereğince, uzatılan bu süre, aksi kararlaştırılmış olmadıkça önceki sürenin sona ermesini izleyen birinci günden başlar. Uzatma/erteleme işlemi, herhangi bir şekle bağlı değildir, açıkça veya zımnen yapılabilir. Detaylı bilgi için bkz. **Hatemi, Gökyayala**, a.g.e., s. 228; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 593; **İnan**, a.g.e., s. 579; **Yavuz, Şerh**, s. 666; **Belen**, a.g.e., s. 200; **Nart**, a.g.e., s. 87. TTK m. 1530 açısından konu ele alındığında, taraflar TTK m. 1530/1'e göre, belirledikleri ödeme günü veya ödeme süresinden başka, ayrıca anlaşarak ifa zamanını da uzatabilirler.

²⁹⁵ **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 253; **Bilgili, Demirkapı**, *Borçlar Hukuku*, s. 135. Olağan vadenin tespiti TMK m. 2 uyarınca dürüstlük kuralı temelinde yapılmalıdır. Tarafların anlaşamaması halinde, vade gününü tayini hâkim tarafından yapılır. Bkz., **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 253; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 593. Öte yandan, ifa zamanının şüpheli bir olaya bağlanması halinde, örneğin, “*haftaya yapılacak maçın kazanılması*” şeklinde kararlaştırma yapılmış olsa da burada teknik anlamda bir vade olmayıp, esasen “borcun doğumu bir koşula bağlanmış” olmaktadır. **Akıncı**, a.g.e., s. 55.

²⁹⁶ **Bilgili, Demirkapı**, *Borçlar Hukuku*, s. 135.

²⁹⁷ **Akıncı**, a.g.e., s. 58; **Nart**, a.g.e., s. 87.

²⁹⁸ **Akıncı**, a.g.e., s. 62-63; **Nart**, a.g.e., s. 87.

²⁹⁹ **Bilgili, Demirkapı**, *Borçlar Hukuku*, s. 135; **Akıncı**, a.g.e., s. 62. Ancak önemle ifade edilmelidir ki, TBK m. 96 hükmüne göre, sözleşme hükümlerinden veya hukukî ilişkinin

Sözleşmede tarafların bir ödeme süresi tayin etmeleri halinde, bu sürelerin hesaplanması TBK m. 91 ilâ 93'üncü madde hükümlerine göre yapılacaktır. TBK m. 91 hükmüne göre, borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır. Borcun ifası için gün belirtilmesizin sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır.

Bir borcun veya taraflardan birine düşen herhangi bir yükümlülüğün sözleşmenin kurulmasından başlayarak belli bir sürenin sonunda ifası gerekiyorsa ve ifa zamanı gün olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün sayılmaksızın, bu sürenin son günü dolmuş olur. Sekiz veya onbeş gün olarak belirlenmiş süre ise, bir veya iki haftayı değil, tam sekiz veya onbeş günü ifade eder. Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur. Ay olarak veya yıl, yarıyıl ve yılın dörtte biri gibi birden çok ayı içeren bir zaman olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün ayın kaçınıcı günü ise, son ayın bunu karşılayan gününde dolmuş olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa süre, bu ayın son günü dolmuş sayılır. Yarım aydan onbeş günlük süre anlaşılır. Bir veya birden çok ay ve yarım ay olarak belirlenmiş sürenin dolduğu gün, son aya onbeş gün eklenerek belirlenir. Bu kurallar, sürenin sözleşmenin kurulmasından başka bir andan işlemeye başladığı durumlarda da uygulanır. Borçlu, belirli bir süre içinde yerine getirilmesi gereken bir borcu, bu sürenin dolmasından önce ifa etmekle yükümlüdür (TBK m. 92). İfa zamanı veya sürenin son günü, kanunlarda tatil olarak kabul edilen bir güne rastlarsa, kendiliğinden bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk güne geçer (TBK m. 93).

---

mahiyetinden veyahut hukukî ilişkinin hâl ve şartlarından tarafların aksini belirledikleri anlaşılmadıkça, borçlu borcunu vadesinden önce de ifa edebilir. TBK m. 96 uyarınca, borcun erken ifa edilmesi durumunda borçlu, kural olarak indirim talep etmeye yetkili değildir. Ancak istisnâî düzenlemeler saklıdır. Örneğin, bkz. TBK m. 258, 6502 TKHK.

D. İhtar

Borçlu temerrüdünün söz konusu olabilmesi için, borcun muaccel olması yeterli değildir. Zira kural olarak temerrüt, borcun muaccel olmasıyla değil, alacaklının ihtarıyla gerçekleşir. Nitekim TBK m. 117’de muaccel bir borcun borçlusunun, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşeceği açıkça düzenlenmiştir. İhtar, kural olarak herhangi bir şekle bağlı olmayan, alacaklının borçludan borcunu yerine getirmesi talebini içeren ve alacaklının ifayı kabule hazır olduğunu bildiren tek taraflı, varması gerekli bir irade açıklamasıdır³⁰⁰. İhtar teknik anlamda bir hukukî işlem olmayıp, hukukî işlem benzeri bir irade açıklamasıdır³⁰¹. Alacaklının borçluya yönelttiği irade açıklamasının ihtar niteliğini haiz olabilmesi için, yapılan açıklamada mutlaka ihtar sözcüğünün kullanılması zorunlu değildir. Önemli olan husus, alacaklının yaptığı açıklamada alacağını talep iradesini kesin surette açığa vurması ve borçluya edimi zamanında yerine getirmemesi halinde temerrüdün sonuçlarından sorumlu olacağı yönünde ikazda bulunmasıdır³⁰². Özellikle uygulamada dava

³⁰⁰ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1116; **Reisoğlu**, a.g.e., s. 370; M. Kemal **Oğuzman**, Turgut **Öz**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 13. bs., İstanbul 2015, s. 457; Şahin **Akıncı**, *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 7. Baskı., Konya 2013, s. 230; Hanife **Dirikkan**, “Tacirler Arası İhbar ve İhtarlar”, DEÜHFD, C. 4, Sa. 1, Y. 2002, s. 54; **Akıntürk**, **Ateş Karaman**, a.g.e., s. 128; Dr. H. **Oser**, Dr. W. **Schönenberger**, *Borçlar Hukuku İkinci Kısım*, Ankara 1950, s. 753-754 (*Çeviren*; Recai **Seçkin**); **İnan**, **Yücel**, a.g.e., s. 618; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 59; **İnan**, a.g.e., s. 606.

³⁰¹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1117; **Reisoğlu**, a.g.e., s. 370; **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 458; **Kocayusufpaşaoğlu**, **Hatemi**, **Serozan**, **Arpacı**, s. 219; Mehmet **Ayan**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı., Konya 2012, s. 333; **Hatemi**, **Gökyayla** s. a.g.e., 252; Ahmet M. **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı., Ankara 2015, s. 701; **Akıncı**, a.g.e., s. 230; **Dirikkan**, a.g.m., s. 54; **Oser**, **Schönenberger**, a.g.e., s. 753-754; **Nomer**, a.g.e., s. 334. Bir veya daha fazla kişinin hukuk düzeninin sınırları içinde hukukî sonuç doğurmaya, bir başka ifade ile bir hakkı ya da hukukî ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye veya sonlandırmaya yönelmiş irade açıklaması yahut irade açıklamaları hukukî işlemi ifade eder. Hukukî işlem benzeri fiiller ise, esasında bir irade açıklamasını içermekle birlikte bu irade mutlaka bir hukukî sonuç doğurmak için açıklanmamıştır. Hukukî işlem benzeri fiillerde, ortaya çıkan sonuç irade açıklamasının değil, hukuk düzeninin öngördüğü bir sonuç olduğundan, bu sonucun irade açıklamasında bulunan kişi tarafından bilinmesine ve istenmesine lüzum yoktur. Hukukî işlem benzeri fiillere, hukukî işlemlere ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Detaylı bilgi için bkz. **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 160-162, 1117; **Arkan**, a.g.e., s. 159, dp. 1; **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 458; **Akıncı**, a.g.e., s. 230; **Oser**, **Schönenberger**, a.g.e., s. 754; **Barlas**, a.g.e., s. 36; Erol **Cansel**, **Çağlar Özel**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, Ankara Kasım 2014, s. 282.

³⁰² **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 116-117; **Hatemi**, **Gökyayla**, a.g.e., s. 252; **Cansel**, **Özel**, sa.g.e., s. 281. Öte yandan ihtarın hangi borç ve ne miktar için yapıldığının da ifade edilmesi gerekir. Bkz., **İnan**, **Yücel**, a.g.e., s. 619. Borçluya yapılan ihtar, alacağın yeterli açıklıkta

açılarak borcun yerine getirilmesinin istenmesi veya icra memurluğu aracılığıyla ödeme emri gönderilmesi ihtar niteliğindedir³⁰³.

Ancak önemle vurgulanmalıdır ki soyut fatura tebliği, muaccel borcun borçlusunu temerrüde düşürmez³⁰⁴. Bundan başka ödemezlik def'inin ileri sürülmesi, takas beyanı veya akreditif'in kabulü ihtar sayılmamaktadır³⁰⁵. Özellikle fatura, ihtardan farklı olarak sadece borcun varlığını ve miktarını göstermekte olup, ayrıca ifa talebi içermemektedir³⁰⁶. Öyle ki öğretilerde faturanın TTK m. 18/3'te sayılan usullerden biri ile gönderilmesi halinde dâhi, ihtar niteliğini haiz olmayacağı kabul edilmektedir³⁰⁷. Öte yandan kapatılmış fatura veya faturada ödeme hususunda şerh düşülmesi ve bu şerhteki tarihin sadece hesap görme veya faiz yürütme başlangıcı tarihi olarak konulmuş bulunmadığı veya şerhte para ödenmeyecek olursa icra kovuşturulmasına başlanacağı yazılı olması hallerinde faturanın ibrazının ihtar niteliğinde olacağı belirtilmektedir³⁰⁸. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz üzere, TTK m. 1530 kapsamında düzenlenen soyut fatura veya eşdeğer ödeme taleplerine ihtar görevinin yüklenmesi doğru değildir. Öğretilerde haklı olarak, fatura veya eş

---

belirlenmesi, ödeme talebinin ciddi şekilde ifade edilmesi ve ihtarın borçlanılan edime uygun olması gereklidir. Detaylı bilgi için bkz., **Barlas**, a.g.e., s. 47-52.

³⁰³ **Barlas**, a.g.e., s. 45; **Reisoğlu**, a.g.e., s. 370; **Akıncı**, a.g.e., s. 230; **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 458. Ancak tespit davasında alacaklı, borçluyu ifaya davet etmediğinden, tespit davası açılması ihtar olarak kabul edilmemektedir. Bkz., **Akıncı**, a.g.e., s. 230; **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 458; **Cansel, Özel**, a.g.e., s. 282; **Deryal, Genç**, a.g.e., s. 245. İfa davasının açılması veya borcun ifasına ilişkin davanın açılması ihtar yerine geçmekle birlikte, alacağın dava edilmeyen veya icra takimini konulmayan miktar bakımından borçlunun temerrüde düşmesi söz konusu değildir. Özellikle kısmî dava veya icra takiplerinde bu sonucun ortaya çıkması mümkündür. Detaylı bilgi için bkz. **Nomer**, a.g.e., s. 334.

³⁰⁴ **Barlas**, a.g.e., s. 43-44; **Özdamar**, a.g.m., s. 227; **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 219. Alacaklının borçluya soyut fatura göndermesi ihtar niteliğinde olmamakla birlikte, "ödenmiştir" kaydını içeren fatura yollaması ihtar olarak kabul edilmektedir. Bkz., **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 458; **Oser, Schöenberger**, a.g.e., s. 753; **Cansel, Özel**, a.g.e., s. 282.

³⁰⁵ **Cansel, Özel**, a.g.e., s. 282.

³⁰⁶ **Ayan**, "6102 sayılı TTK", s. 752; **Aktaş**, a.g.e., s. 106

³⁰⁷ **Özdamar**, a.g.m., s. 228.

³⁰⁸ **Barlas**, a.g.e., s. 44; **Oser, Schöenberger**, a.g.e., s. 753; **Cansel, Özel**, a.g.e., s. 286; **Ayan**, "6102 Sayılı TTK", s. 752.

değer ödeme talebinin ancak ödeme sürelerinin tespitinde önem arz ettiği, borçlu temerrüdünün ise otuz günün sonunda gerçekleştiği belirtilmektedir³⁰⁹.

Diğer yandan alacaklının TTK m. 1530/4'te sayılan ödeme sürelerinin sona ermesini beklemeden öncesinde yapacağı bir ihtar ile borçluyu temerrüde düşürebileceği hususu dikkate alındığında, otuz günlük sürenin dolmasını beklemek istemeyen alacaklı açısından, gönderdiği faturanın ihtar niteliğinde sayılıp sayılamayacağını değerlendirilmesinin yapılması gerekir³¹⁰. Böyle bir durumda yukarıda da belirttiğimiz üzere, kapatılmış fatura veya faturada ödeme hususunda şerh düşülmesi ve bu şerhteki tarihin sadece hesap görme veya faiz yürütme başlangıcı tarihi olarak konulmuş bulunmadığı veya şerhte para ödenmeyecek olursa icra kovuşturulmasına başlanacağını yazılı olması hallerinde faturanın ihtar niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Ancak sayılan hususları veya benzer ifadeleri içermeyen bir faturanın gönderilmesi tek başına ihtar olarak kabul edilemez.

İhtar, alacaklı yahut alacaklının yetkili temsilcisi tarafından yapılır. İhtarı yapan alacaklının veya yetkili temsilcisinin ayırt etme gücüne sahip olması kâfi olup, tam ehliyetli olması gerekli değildir³¹¹. Müteselsil alacaklılar bakımından, her bir alacaklının alacağın tamamına ilişkin olarak ihtarda bulunması mümkün olmakla birlikte, temerrüdün sonuçları sadece ihtarda bulunan alacaklı açısından doğar³¹². İhtar, varması gerekli bir irade beyanı olduğundan, hukukî sonuçlarını doğurabilmesi için borçlunun veya yetkili

³⁰⁹ Aktaş, a.g.e., s. 105.

³¹⁰ Öğretide, alacaklının TTK m. 1530/4'te yer alan sürenin dolması beklemezsizin, borçluya çekeceği bir ihtar ile borçluyu temerrüde düşürebileceği savunulmakla birlikte, TTK m. 1530/4 hükmünün özel bir düzenleme olduğu, dolayısıyla TBK'nın genel hükümlerinin burada uygulanmaması gerektiği de ileri sürülmektedir. Bkz., **Dural**, *Sempozyum*, s. 126.

³¹¹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1117; **Barlas**, a.g.e., s. 37; **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 459; **Oser**, **Schönenberger**, a.g.e., s. 754. Zira hukukî işlem benzeri irade açıklanmasında bulunan alacaklı, herhangi bir taahhüt veya tasarruf işlemi yapmamaktadır. Buna karşılık *Kılıçoğlu*'na göre, hukukî işlemlere uygulanan kurallar, hukukî işlem benzeri fiillere kıyasen uygulanacağından, hukukî işlemlerde aranan ehliyet koşulu ihtar için de geçerli olacaktır. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir. Bkz., **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 701. Diğer yandan temsilcinin, ihtarda bulunması için özel olarak yetkilendirilmiş olmasına da gerek yoktur (TBK m. 548).

³¹² **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 58.

temsilcisinin hukuk alanına ulaşmış olması gerekir³¹³. Borçlu veya yetkili temsilciye yapılan ihtarın ayrıca dürüstlük kuralı çerçevesinde uygun zaman ve yerde yapılmış olması gerekir³¹⁴.

Türk Borçlar Kanunu m. 123'te karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğerinin, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebileceği veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebileceği hükme bağlanmıştır. Ancak önemle belirtilmelidir ki ihtarda alacaklının, borçluya borcunu ifa etmesi için bir süre vermesi zorunlu değildir³¹⁵. Ayrıca ihtar, kural olarak muhatap borçluya ulaşmakla hüküm doğurur³¹⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nda ihtar için belirli bir şekil şartı öngörülmemiştir. Dolayısıyla ihtarın yazılı ya da sözlü, açık yahut örtülü olarak yapılması, mahkeme aracılığıyla veya iradeyi gösteren bir fiil ile yapılması mümkündür³¹⁷. Ancak ispat kolaylığı açısından, ihtarın yazılı olarak yapılmasında fayda görmekteyiz³¹⁸. Diğer yandan bilindiği üzere TTK m. 18/3 hükmüyle, tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarların veya ihtarların noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı

---

³¹³ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1094; **Barlas**, a.g.e., s. 41-42.

³¹⁴ **Akıntürk**, **Ateş Karaman**, a.g.e., s. 129. Bununla birlikte uygun olmayan zamanda veya yerde yapılan ihtar geçersiz değildir. Yapılan ihtar geçerlidir ancak, uygun olmayan zamanın geçmesinden sonra yapılmış sayılır. Bkz., **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 61.

³¹⁵ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1117; **Barlas**, a.g.e., s. 54; **Akıncı**, a.g.e., s. 230. İhtarda alacaklı, borçluya borcunu ifa etmesi için belli bir süre verebileceği gibi, ihtarını belli bir şarta da bağlayabilir. Ancak böyle bir durumda temerrüt sonucunu doğuracak ihtarın bağlandığı şartın gerçekleştiğinin borçlu tarafından bilinmesi mümkün olmalı ve ihtar bu andan itibaren hüküm ifade etmelidir. Bkz., **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 460. Diğer bir görüşe göre ise, temerrüt ihtarının şarta bağlanması, uyulması borçlunun istencine bırakıldığı takdirde mümkün olabilmelidir. Bkz., **Kocayusufpaşaoğlu**, **hatemi**, **Serozan**, **arpacı**, a.g.e., s. 219.

³¹⁶ **Oğuzman**, **Öz**, a.g.e., s. 460.

³¹⁷ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1118; **Reisoğlu**, a.g.e., s. 370; **Barlas**, a.g.e., s. 38; **Ayan**, *Borçlar Hukuku*, s. 333; **Oser**, **Schönenberger**, a.g.e., s. 753. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda bazı bildirimlerin (ihtarlar), yazılı olma koşuluna bağlandığı da unutulmamalıdır. Örneğin, Bkz., TBK m. 345, 348; **Nomer**, s. 335; **Aybay**, a.g.e., s. 134.

³¹⁸ Doktrinde ispat kolaylığı bakımından noter aracılığıyla yapılmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir. Bkz., **Ayan**, *Borçlar Hukuku*, s. 333; **Akıntürk**, **Ateş Karaman**, a.g.e., s. 128.

elektronik posta sistemi ile yapılacağı düzenlenmiştir. Fakat kanaatimizce hükümde belirtilen şekil, geçerlilik şartı değildir³¹⁹. TTK m. 18 hükmünün madde gerekçesine bakıldığında kanunda öngörülen şeklin geçerlilik şartı değil, ispat şartı olduğunun ifade edildiği görülmektedir. Doktrinde *Arkan*'a göre, TBK m. 12/2 uyarınca Kanun'da öngörülen şeklin kural olarak geçerlilik şartı olduğu, TTK m. 18/3'te de aksi yönde bir belirleme yapılmadığından hükümde belirtilen ihbar ve ihtarların sayılan şekillerde yapılması zorunluluğunun geçerlilik şartı olmaktan çıkmadığı ileri sürülmektedir³²⁰. Yukarıda yapılan açıklamalarda ihtarın, hukukî işlem benzeri irade açıklaması olduğu belirtilmişti. Hukukî işlemlere uygulanan kurallar da kıyasen hukukî işlem benzeri fiillere uygulanacaktır³²¹. Hukukî işlemlere ilişkin kurallar, hukukî işlem benzeri fiillere kıyasen uygulanacağından, TBK m. 12/2 hükmünün hukukî işlem benzeri fiiller bakımından da geçerli olacağı ve de öngörülen şeklin kural olarak geçerlilik şartı olduğu düşünülebilir. Ancak kanaatimizce, kanun koyucunun iradesi TTK m. 18/3'te belirtilen şeklin, geçerlilik şartı oluşu yönünde olsaydı, bu yönde açık bir belirlemenin yapılması gerekirdi. Ancak aksine TTK m. 18/3 hükmünün gerekçesinde hükümdeki şekil şartının, geçerlilik şartı olmaktan çıkarılıp, ispat şartına dönüştürüldüğü açıkça beyan edilmiştir³²².

³¹⁹ **Ansay**, a.g.m., s. 216. Aksi yöndeki görüş için bkz., **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 619.

³²⁰ **Arkan**, a.g.e., s. 160. Benzer şekilde bkz. **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 459; **Aktaş**, a.g.e., s. 71.

³²¹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1117.

³²² TTK m. 18/3 hükmünün gerekçesi şu şekildedir: “Hükümdeki şekil, geçerlilik şartı olmaktan çıkartılmış, ispat şartına dönüştürülmüştür. Bu amaçla eski metinde yer alan “muteber olması için” ibaresine metinde yer verilmemiştir. Bu değişikliğin sebebi, geçerlilik şartının artık haklı bir gerekçesinin bulunmaması ve teknikteki hızlı gelişmedir. Şartın tacir gibi basiretli bir iş adamı için öngörülmüş olması da anlamsız bulunmuştur”. Bununla birlikte madde metni yerine, maddenin gerekçe kısmında bu şekilde bir açıklamaya yer verilmiş olması, kanun yapma tekniği açısından isabetli görülmemiştir. Bkz., Rıza **Ayhan**, “Ticari İş - Ticari İşletme – Tacir - Ticaret Sicili - Ticaret Unvanı - Haksız Rekabet”, *Yürürlüğüünün Birinci Yılında 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu 12-13 Nisan 2013 Sempozyum*, EÜHFD, C. XVI, Sa. 3-4, Aralık 2012, s. 40.

II. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU AÇISINDAN BORÇLU TEMERRÜDÜ

A. Borçlunun Temerrüdü Kavramına Genel Bir Bakış

Borçlu temerrüdü genel olarak borcun ifa edilmemesi hallerinden birisidir³²³. Borcun ifa edilmemesi “*kusurlu imkânsızlık*”, “*gereği gibi ifa etmeme*³²⁴” ve “*borçlunun temerrüdü*” şeklinde sayılabilir.³²⁵

Borçlu temerrüdü, borcun³²⁶ ifa edilmemesi halinin özel bir biçimidir³²⁷. Borçlu temerrüdünün gerçekleşebilmesi için ifası mümkün bir borcun kural olarak öncelikle ifasında gecikmenin söz konusu olması gerekir. İfade gecikme, ifası mümkün ve ödeme zamanı gelmiş bir borcun kanunda veya sözleşmede belirtilen ifa zamanında ödenmemesi durumunu ifade etmektedir³²⁸. Bir diğer ifade ile edim mümkün olduğu halde, borçlunun edimi ifası gereken zamanda yerine getirmemesi söz konusudur.

Öte yandan ifade gecikme, doğrudan borçlunun temerrüdü sonucunu meydana getirmez³²⁹. Borçlunun temerrüdü sonucunun ortaya çıkabilmesi için kanunda öngörülen borçlu temerrüdü şartlarının da gerçekleşmiş olması gerekir. Bu anlamda borçlunun temerrüdü, öğretide, borçlunun ifade nitelikli gecikmesi olarak ifade edilmektedir³³⁰.

³²³ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1113.

³²⁴ Gereği gibi ifa etmeme, “*kötü ifa*” ve “*yan yükümlülüklerin ihlâli*” kavramlarını da içine alan bir üst kavramdır. Bkz., Nart, a.g.e., s. 89.

³²⁵ Selâhattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu, Atillâ Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 851; Nart, a.g.e., s. 89.

³²⁶ Borç ilişkisinin önemli kavramlarından olan “*borç*” kavramı, daha genel nitelikte, üst bir kavram olarak kullanılırken, “*edim*” borcun konusunu bir başka deyişle, borçlunun davranış biçiminin somut içeriğinin oluşturmaktadır. Bkz. Belen, a.g.e., s. 203.

³²⁷ Aybay, a.g.e., s. 133; Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 242; İnan, Yücel, a.g.e., s. 617.

³²⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, s. 217; Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 455; Kizir, a.g.e., s. 46.

³²⁹ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, a.g.e., s. 911; Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 455.

³³⁰ Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 455.

Borçlunun temerrüdü genel olarak TBK m. 117 ilâ 126'ncı hükümlerinde düzenlenmiştir. Öte yandan belirli vadeli ticari satımlara ilişkin olarak TBK m. 212-213, kiracının kira bedelinin temerrüdüne ilişkin olarak TBK m. 315'te borçlunun temerrüdü ile ilgili özel hükümler de getirilmiştir. Çalışmamızın konusunu oluşturan ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para borçlusunun temerrüdü, şartları ve sonuçları TTK m. 1530'da özel olarak düzenlenmiştir.

Son olarak belirtilmelidir ki TTK m. 1530'da temerrüt ve gecikme kavramlarının bir arada kullanılması öğretide eleştirilmektedir. Hükümde gecikme kavramının yerine temerrüt kavramının tercih edilmesinin ve böylece hem anlam hem de madde bütünlüğündeki yeknesaklığın sağlanmasının daha uygun olacağı ileri sürülmektedir³³¹. Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere, ifade gecikme doğrudan borçlunun temerrüdü sonucunu doğurmamaktadır. Temerrüt, belirli şartların gerçekleşmesi halinde gecikmeye birtakım hukukî sonuçların bağlanmasıyla meydana gelmektedir³³². TTK m. 1530 anlamında edimini ifade geciken borçlunun ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmesi, TTK m. 1530/4'te sayılan ödeme sürelerinin geçmesi ile gerçekleşebilecektir. Bu doğrultuda, TTK m. 1530'da “*gecikme*” ve “*temerrüt*” kavramlarının yerinde kullanıldığı, ancak TTK m. 1530/7'nin son cümlesinde kullanılan “*gecikme faizi*” kavramının eleştiriye açık olduğu kabul edilebilir. Zira TTK m. 1530/7 haricinde, hükümde gecikme ve temerrüt kavramları birbirinin ikamesi şeklinde kullanılmamıştır. Ancak TTK m. 1530/7'de bahsi geçen “*gecikme faizi*” kavramı ile ifa edilen 3095 sayılı FaizK m. 2'de yer alan “*temerrüt faizidir*”. Dolayısıyla TTK m. 1530/7'de “*gecikme faizi*” kavramı yerine “*temerrüt faizi*” ibaresinin kullanılmasının kavram bütünlüğü açısından daha isabetli olacağını kabul etmekteyiz³³³.

---

³³¹ Aktaş, a.g.e., s. 63.

³³² Barlas, a.g.e., s. 127.

³³³ TTK m. 1530'da hem “*temerrüt faizi*” hem “*gecikme faizi*” kavramları bir arada kullanılmıştır. Kendigelen, *Sempozyum*, s. 28.

B. Koşulları

1. Borç Muaccel Olmalı

Türk Borçlar Kanunu m. 90 hükmünde de açıkça belirtildiği üzere, ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur. Görüldüğü üzere borçlu temerrüdünün söz konusu olabilmesi için aranan koşullardan biri de borcun muaccel olmasıdır. Nitekim TBK m.117’de muaccel bir borcun borçlusunun, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşeceği ifade edilerek muacceliyet şartına açıkça vurgu yapılmıştır.

Türk Borçlar Kanunu’nda muacceliyet kavramı ile ilgili olarak genel hükümler dışında, birtakım özel hükümler de yer almakta ve *Ayan*’ın da haklı ifadesi üzerine bunların da dikkate alınması gerekmektedir³³⁴. Buna göre, örneğin *satış sözleşmelerinde* aksine bir belirleme yoksa satılan alıcının zilyetliğine girince satış bedeli muaccel olur (TBK m. 234/1). *Kira sözleşmelerinde*, kiracı, aksine sözleşme ve yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve gerekiyorsa yan giderleri, her ayın sonunda ve en geç kira süresinin bitiminde ödemekle yükümlüdür (TBK m. 314/1). *Hasılat kiralalarında*, kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür (TBK m. 362/1). *Tüketim ödünçü sözleşmelerinde*, ödünçün geri verilmesi konusunda belirli bir gün ya da bildirim süresi veya borcun geri istendiği anda muaccel olacağı kararlaştırılmamışsa ödünç alan, ilk istemden başlayarak altı hafta geçmedikçe ödünçü geri vermekle yükümlü değildir (TBK m. 392). *Eser sözleşmelerinde*, iş sahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur. Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur (TBK m. 479). *Acentelik sözleşmelerinde*, acentenin hak kazandığı ücretin, doğumu tarihinden itibaren en geç üç ay içinde ve her hâlde sözleşmenin sona erdiği tarihte ödenmesi gerekir (TTK m. 116/1).

³³⁴ **Ayan**, 6102 sayılı TTK, s.740-741.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da muacceliyet zamanına ilişkin olarak farklı bir düzenleme getirilmiş değildir. Yeri gelmişken belirtmeliyiz ki, para borcunun muaccel olması doğrudan borçlunun temerrüdü sonucunu doğurmaz. Öğretide 2011/7EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümünün 17'nci paragrafında para borçlusunun temerrüdünün, para borcunun muaccel olmasıyla gerçekleşeceği şeklinde bir anlam yüklendiği ve bu ifadenin Direktif'in temel mantığına uygun olmadığı belirtilmektedir³³⁵. Kanaatimizde de, borcun muaccel olması ile temerrüt sonucu doğrudan meydana gelmez.

Muacceliyet, borçlu temerrüdünün gerçekleşmesi açısından aranan bir koşuldur. Nitekim gerek 2011/7/EU sayılı Direktif'te gerek TTK m. 1530'da para borcunun ne zaman muaccel olacağı kararlaştırılmamışsa, borç derhâl muaccel olur, ancak borçlunun temerrüde düşmesi kural olarak fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alınmasından itibaren 30 gün sonra gerçekleşir³³⁶. TTK m. 1530 bakımından para borcunun ne zaman muaccel olacağı da taraflarca kararlaştırılabilir. TTK m. 1530/5'e göre, taraflar ödeme süresini, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olacak şekilde belirleyebilirler. Öyle ki alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle taraflar daha uzun bir ödeme süresi de öngörebilirler. Buna karşılık alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (*KOBİ*) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamaz.

2. Borcun İfası Mümkün Olmalı

Borçlu temerrüdünün bir diğer önemli koşulu ise, borçlanılan edimin ifasının mümkün olmasıdır³³⁷. Edimin ifası baştan imkânsız ise, bu durumda

³³⁵ Ayan, "6102 sayılı TTK", s. 742.

³³⁶ Ayan, "6102 sayılı TTK", s. 742, dn., 67.

³³⁷ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, a.g.e., s. 913; Eren, *Genel Hükmeler*, s. 1115; Reisoğlu, a.g.e., s. 372; Ayan, "6102 sayılı TTK", s. 738.

başlangıçtaki imkânsızlık TBK m. 27/1 uyarınca sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurur. Başlangıçtaki imkânsızlık, objektif imkânsızlık ve sübjektif imkânsızlık şeklinde iki alt başlıkta ele alınabilir³³⁸. Başlangıçtaki objektif imkânsızlık halinde borç sona ermekte, sübjektif imkânsızlık halinde ise, borçlunun sorumluluğu kural olarak devam etmektedir³³⁹. Nitekim başlangıçtaki objektif imkânsızlık durumu, TBK m. 27’de kesin hükümsüzlük halleri arasında sayılmıştır. Aynı zamanda imkânsızlığın, kesin olarak yerine getirilemez nitelikte olması, bir başka ifade ile sürekli olması gerekir³⁴⁰.

İmkânsızlığın sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkması da mümkündür. Bu durumda edimin ifası sonradan objektif olarak imkânsızlaşırsa borçlu temerrüdü hali sona erer³⁴¹. Zira objektif imkânsızlıkta, edimin ifası

³³⁸ Mehmet **Altunkaya**, *Edimin Başlangıçtaki İmkânsızlığı*, Ankara 2005, s. 178-180. Objektif imkânsızlık herkes için geçerli olan mutlak imkânsızlık iken, sübjektif imkânsızlık, borçlunun durum ve şartlarından kaynaklanan sebeplerle ortaya çıkan imkânsızlıktır. Detaylı bilgi için bkz., **Kocayusupaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 168; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 247; Mustafa **Dural**, *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (BK 117)*, İstanbul 1976, s. 80; Mustafa **Dural**, “İmkânsızlık Kavramı ve Türleri”, *BATİDER*, C. VII, Sa. 1, Y. 1973, s. 29-31. Seçkin **Topuz**, Ferhat **Canbolat**, “Türk- İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda İmkânsızlığın Düzenlenişi”, *AÜHFD*, C. 57, Sa. 3, Y. 2008, s. 681-682. İmkânsızlık kavramı, çeşitli alt başlıklara ayrılmakla birlikte, çalışmamız bakımından konuyu dağıtmamak adına detaya inmeyeceğiz. İmkânsızlık türleri hususunda detaylı bilgi için bkz., **Kocayusupaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s.166-167. Ayrıca bkz., **Dural**, “İmkânsızlık Kavramı”, s. 25-55; **Topuz, Canbolat**, a.g.m., s. 676.

³³⁹ Başlangıçtaki sübjektif imkânsızlık halinde, her zaman borçlunun sorumluluğuna gidilebilmesi mümkün değildir. Borçlunun kusurunun olup olmaması daha doğru bir ifade ile borçlunun bu imkânsızlığın meydana gelmesinde sorumlu tutulup tutulamaması önem arz etmektedir. **Dural**, *Sonraki İmkânsızlık*, s. 110-111; **Dural**, “İmkânsızlık Kavramı”, s. 32, 36; **Altunkaya**, a.g.e., s. 180-181 ve s. 190; **Topuz, Canbolat**, a.g.m., s. 676-677.

³⁴⁰ **Topuz, Canbolat**, a.g.m., s. 682; Gamze Turan **Başara**, “Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık Sebebiyle Borcun Sona Ermesi”, *Çankaya University Journal of Law 7/1*, Mayıs 2010, s. 4.

³⁴¹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1113; **Reisoğlu**, a.g.e., s. 372; **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 739. Öte yandan sonraki objektif nitelikteki imkânsızlık halinde borcun sona erebilmesi için, imkânsızlığın meydana gelmesinde borçlunun kusurunun olmaması, daha doğru bir ifade ile borçlunun bu imkânsızlığın meydana gelmesinde sorumlu tutulamaması gerekir. Aksi takdirde, borçlunun sorumluluğu devam eder. Borçlunun sorumlu tutulabildiği başlangıçtaki objektif imkânsızlıkta da kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulanmakla birlikte, borçlunun kusurlu davranışı nedeniyle, tazminat sorumluluğu söz konusu olacaktır. Örneğin, satım konusu tablonun, sözleşmenin kurulmasından sonra borçlu tarafından bilerek yakılması halinde, borçlu hasara katlanır. Detaylı bilgi için bkz., **Kocayusupaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 198-199; **Dural**, “İmkânsızlık Kavramı”, s. 52; **Altunkaya**, a.g.e., s. 106; **Topuz, Canbolat**, a.g.m., s. 683-685; **Başara**, a.g.m., s. 9. Bununla birlikte sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen imkânsızlıkta, kimi zaman aldığı iade, karşı edim hasarının yerine göre

sadece borçlu bakımından değil, herkes bakımından imkânsız hale gelmiştir³⁴². Ancak objektif imkânsızlık halinde borcun sona ermesi, borçlunun sorumluluktan kurtulabilmesi için imkânsızlık, borçlu temerrüde düşmeden meydana gelmelidir³⁴³. Subjektif imkânsızlıkta ise, sadece kişiyle ilgili sebeplerden dolayı borcun yerine getirilememesi söz konusu olduğundan, temerrüt durumu sona ermez³⁴⁴.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da para borcunun ifasındaki temerrüt durumu düzenlenmiş olduğu ve para borçlarında imkânsızlık hâlinin söz konusu olmadığı dikkate alındığında, çalışmamız açısından böyle bir sonucun ortaya çıkması mümkün değildir³⁴⁵. Gerek objektif imkânsızlık gerek subjektif imkânsızlıkta para borçları bakımından varılan sonuç aynıdır. Zira borç konusu paranın, her zaman başka kişilerden, başka yerlerden sağlanması mümkündür. Para borçları bakımından ancak TBK m. 138 hükmü uyarınca, “aşırı ifa güçlüğü” söz konusu olabilir. Ancak aşırı ifa güçlüğü durumunda da, temerrüt durumu sona ermez³⁴⁶. TBK m. 138/1'e göre, sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülme ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden

---

borçlu veya alacaklıya yüklenmesi kimi zaman da taraflarca paylaşılması şeklinde sonuçlar da ortaya çıkabilmektedir. **Kocayusupaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s. 164.

³⁴² **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 249; **Dural**, *Sonraki İmkânsızlık*, s. 80-81; **Albaş**, a.g.e., s. 46; **Deryal, Genç**, a.g.e., s. 237; **Topuz, Canbolat**, a.g.m., s. 677; **Başara**, a.g.m., s. 5.

³⁴³ **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 306.

³⁴⁴ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1092; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 249; **Deryal, Genç**, a.g.e., s. 237; **Albaş**, a.g.e., s. 46; **Altunkaya**, a.g.e., s. 117-118.

³⁴⁵ **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 249; **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 739; **Aktaş**, a.g.e., s. 65; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 265. Nitekim paranın bitmesi, sona ermesi söz konusu olamaz. Ekonomik sistemler bu düşünce üzerine kurulmuştur. **Ayrancı, Munzam Zarar**, s. 51.

³⁴⁶ **Ayrancı, Munzam Zarar**, s. 64-65.

dönme hakkına sahiptir³⁴⁷. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

3. Borçluya İhtar Yapılmalı

a) Genel Olarak

Borçlu temerrüdü için, borcun muaccel ve ifa edilebilir olmasının yanı sıra, alacaklının muaccel borcun ifası hususunda borçluya ihtarında bulunması gerekmektedir³⁴⁸. TBK m. 117’de de muaccel bir borcun borçlusunun, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşeceği açıkça ifade edilmektedir. İhtarın ne olduğu ve hukukî niteliği hususunda yukarıda yeterli açıklamalar yapıldığından, tekrardan detaya inmeyeceğiz. Burada vurgulanması gereken, borçlu temerrüdü için aranan ihtar koşulunun hem tek hem iki tarafa borç yükleyen tüm borç ilişkilerinde aranan bir yasal koşul olduğudur³⁴⁹.

Borçlunun temerrüdü için her ne kadar ihtar koşulu aransa da bazı hallerde ihtara gerek olmaksızın borçlu temerrüdü gerçekleşmektedir. Aşağıda bu haller detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

b) İhtar Yerine Geçen ya da İhtara Gerek Olmayan Haller

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda borçlunun temerrüdü için aranan ihtar koşulu, emredici nitelikte düzenlenmiş değildir. Dolayısıyla sözleşmede taraflar açıkça ihtar koşulundan vazgeçebileceği gibi, bazı hallerde

³⁴⁷ Sözleşmenin kurulmasından sonra, uyarılama talep edilebilmesi için, esaslı bir değişikliğin olması gereklidir. Bu anlamda, “*edimler arası dengenin sarsılması*”, “*aşırı ifa güçlüğü*” ve “*işlem ile izlenen amacın boşa çıkması*” değişikliğin esaslı olduğu hâller arasında sayılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz., Başak **Baysal**, *Sözleşmenin Uyarlanması*, 1. Baskı, İstanbul 2009, s. 151. Nitekim 6098 sayılı Kanun ile de aşırı ifa güçlüğü kenar başlığı altında sözleşmenin uyarlanması hükme bağlanmıştır. Aşırı ifa güçlüğü nihayetinde, edimler arası dengenin sarsılması sonucunu doğurmakla birlikte, bu iki kavram birbirinden farklıdır. Edimler arası dengenin bozulmasında, paranın satın alma gücü, para borçlusunun lehine veya aleyhine sonradan değişirken, aşırı ifa güçlüğünde paranın satın alma gücünde esas itibariyle bir değişikliklik olmamakla birlikte, borçlunun edim yükümlülüğünün sonradan güçleşmesi veya ağırlaşması söz konusudur. Bkz., Seçkin **Topuz**, *Türk- İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda Denge Bozulması ve İfa Güçlüğü Durumlarında Sözleşmeye Müdalahe*, Ankara 2009, s. 59.

³⁴⁸ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1116-117; **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 701.

³⁴⁹ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 702.

de ihtara gerek duyulmayabilir. Özellikle borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar yapılmasına, olayın ya da borcu niteliğinden de kaynaklı olarak gerek duyulmayabilir³⁵⁰. TBK m. 117/2 hükmünde ihtarın gerekmediği haller düzenlenmiştir. İhtarın gerekmediği hallerin yer aldığı genel hüküm niteliğindeki TBK m. 177/2 hükmünün yanı sıra TKB m. 234/2³⁵¹ gibi bazı özel düzenlemelerde de ihtar koşulunun aranmadığını belirtmekte fayda vardır³⁵². İhtar gününün sözleşme ile belirlenmiş olması, ifa günü belirleme yetkisinin taraflardan birine bırakılmış olması, sözleşmede ihtar koşulundan vazgeçilmiş olması, ihtarın gereksiz veya yararsız olması ve de borcun haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanmış olması hallerinde ihtara gerek olmaksızın borçlunun temerrüde düşeceği kabul edilmektedir.

(1) İhtar Gününün Sözleşmede Açıkça Belirlenmiş Olması

İhtar gününün sözleşmede açıkça belirlenmiş olması belirli veya kesin vadeyi işaret etmektedir³⁵³. Öte yandan öğretide, ihtar şartının aranmaması için vadenin açık ve belli olmasının yeterli olup, vadenin kesin olmasının gerekli olmadığı kabul edilmektedir.³⁵⁴

Belirli vadeli borçlarda, belirli vade, sözleşmede ya taraflarca kararlaştırılmış ya da belirli vadeyi tespit yetkisi sözleşmede taraflardan birine bırakılmıştır³⁵⁵. TBK m. 117/2’de yer alan borcun ifa edileceği günün birlikte belirlenmiş olması ifadesinden anlaşıldığı üzere, taraflar sözleşmede ifa gününü açıkça belirlemişlerse, ifa gününün geçmesi ile borçlu ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş olacaktır. Ancak ihtara gerek olmaksızın

---

³⁵⁰ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 703.

³⁵¹ TBK m. 234/2’de faiz istenebileceği konusunda bir teamül varsa veya alıcı maldan ürün ya da diğer verimler elde etme imkânına sahip ise ya da belirli günün geçmesiyle temerrüdün gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın satış bedeline faiz istenebileceği düzenlenmiştir.

³⁵² **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 703.

³⁵³ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 753; **İnan**, a.g.e., s. 607.

³⁵⁴ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 704; **Nomer**, a.g.e., s. 337.

³⁵⁵ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1119; **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 704-705; **Akıntürk**, **Ateş Karaman**, a.g.e., s. 129.

borçlunun temerrüde düşebilmesi için, ifa gününün mutlaka açık ve belirli bir gün olarak kararlaştırılmış olması gerekmektedir³⁵⁶. Aksi takdirde ifa gününün muğlak ve ucu açık olduğu hallerde şüphesiz ki borçlu temerrüdü için ihtar gerekli olacaktır. Misal vermek gerekirse, taraflar arasında mobilya satımına ilişkin bir sözleşme yapılmış ve mobilyaların 15 Ekim 2016'da teslim edileceği kararlaştırılmışsa, böyle bir durumda ifa günü açık ve belirli olduğundan bugünün geçmesi ile birlikte borçlu, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşecektir. Ancak mobilyaların 2016 yılının sonbaharında teslim edileceğinin kararlaştırılmış olduğu bir ihtimalde, ifa günü açık ve belirli olmadığından borçlunun temerrüde düşebilmesi için alacaklının ihtarda bulunması şarttır.

Öte yandan, borcun ifasının ileride gerçekleşecek bir olaydan belirli bir süre sonraya bağlanması halinde, bu kayıtların belirli vade niteliği taşıyıp taşımadığı tartışmalıdır. Öğretide ağırlıklı görüş, bu şekildeki kayıtların belirli vade olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunurken³⁵⁷, azınlıkta kalan diğer bir görüş göre ise, ileride gerçekleşecek olayın borçlu tarafından bilinmesi veya borçlu tarafından gerçekleştirilecek olması hallerinde, olayın gerçekleşmesi ve belirlenen sürenin geçmesi üzerine borçlunun temerrüde düşmesi için ayrıca ihtara gerek yoktur³⁵⁸.

(2) İfa Gününü Belirleme Yetkisinin Taraflardan Birine Bırakılmış Olması

Türk Borçlar Kanunu m. 117/2 hükmünden de açıkça anlaşıldığı üzere, ihtarsız temerrüt hallerinden birisi de ifa gününü belirleme yetkisinin taraflardan birine bırakılmış olmasıdır. İfa gününü belirleme yetkisi, taraflardan birine kanun veya sözleşme ile bırakılmış olabilir³⁵⁹.

Borcun ifa gününü belirlemeye yönelik taraflardan biri tarafından yapılan bildirim borçlunun temerrüdü sonucunu doğuran, hukukî niteliği

³⁵⁶ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1119; Kılıçoğlu, a.g.e., s. 704.

³⁵⁷ Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 183.

³⁵⁸ Ayan, "6102 sayılı TTK", s. 754-756.

³⁵⁹ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 705; İnan, a.g.e., s. 607.

itibariyle bir hukukî işlem olduğu kabul edilmektedir³⁶⁰. Bu bildirim, kural olarak tek taraflı varması gerekli bir irade beyanı olup, herhangi bir şekil şartına bağlı değildir³⁶¹.

(3) Sözleşmede İhtar Koşulundan Vazgeçilmiş Olması

Türk Borçlar Kanunu m. 117 hükmünün emredici olmaması dolayısıyla, taraflar borcun muaccel hale gelmesini yeterli görüp, borçlu temerrüdü için ayrıca ihtar gerek olmadığı yönünde anlaşabilirler. Böyle bir anlaşma yapıldığı takdirde, borcun muaccel olması borçlunun temerrüde düşmesi için yeterli olacaktır. Alacaklıya yüklenen ihtar yükümü, borçluyu korumaya yönelik bir düzenleme olmakla birlikte, borçlu bu korumadan yararlanmak istemeyebilir³⁶².

(4) İhtarın Gereksiz veya Yararsız Olması

İhtarın gereksiz veya yararsız olması hali, TBK’da düzenlenmemiştir. Genel hükümlerden bu sonuca varılabilmektedir³⁶³. Zira borçlunun hal ve hareketlerinden ihtarın yapılması gereksiz veya yararsız olacağı görülmekteyse, o halde ihtar yapılmadan da borçlunun temerrüde düşeceği kabul edilmektedir³⁶⁴. Misal vermek gerekirse, borçlunun borcunu ifa etmeyeceğini açıkladığı veya borçlunun iflas ettiği hallerde borçluya iharda bulunmak gereksiz ve yararsızdır³⁶⁵.

---

³⁶⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 705.

³⁶¹ Akıntürk, Ateş Karaman, a.g.e., s. 130.

³⁶² Barlas, a.g.e., s. 60.

³⁶³ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 705.

³⁶⁴ Cansel, Özel, a.g.e., s. 284; Akıntürk, Ateş Karaman, a.g.e., s. 130; Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 753.

³⁶⁵ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 705.

(5) Borcun Haksız Fiil ya da Sebepsiz Zenginleşmeden Kaynaklanmış Olması

Türk Borçlar Kanunu m. 117/2 hükmünde son olarak haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlunun temerrüde düşmüş olacağı açıkça belirtilerek borçluyu temerrüde düşürmek için ayrıca ihtar gerek olmadığı kabul edilmiştir. Özellikle haksız fiillerde amaçlanan zarar görenlerin korunmasıdır³⁶⁶. Bu nedendir ki haksız fiillerde ayrıca ihtar koşulu aranmadan, borçlunun haksız fiilin gerçekleştiği tarihte temerrüde düşeceği ifade edilmektedir. Nitekim yasal düzenlemeden önce de öğreti ve yargı kararlarında bu hususta görüş birliği söz konusu idi³⁶⁷.

Sebepsiz zenginleşme bakımından ise borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar gerek olup olmadığı hususunda Yargıtay'ın farklı kararları mevcuttu. Verilen bazı kararlarda sebepsiz zenginleşme konusunun para olduğu hallerde, temerrüt faizinin işlemeye başlayabilmesi için ayrıca ihtar gerek olmadığı, sebepsiz zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten itibaren faizin işlemeye başlayacağı kabul edilirken, bazı kararlarda ise faizin işlemeye başlayabilmesi için alacaklının borçluya ihtarında bulunması gerektiği sonucuna varılmıştır³⁶⁸. Nihayet TBK m. 117/2'de yapılan düzenleme ile sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacaklar için, borçlunun temerrüde düşmüş olması için ihtar şartının aranmadığı ifade edilerek çelişkili yorumlara son verilmiştir. Ancak hükmün devamında sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şart olduğu belirtilerek istisnai bir duruma yer verilmiştir. Fakat sebepsiz zenginleşmede bakımından borçlunun temerrüde düşüp düşmeyeceği noktasında bu şekilde bir ayırım yapılması öğretilerde

³⁶⁶ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 706. Öte yandan, tüm haksız fiil hallerinde, borçlu temerrüdü için ihtar şartının aranmayacağına ilişkin genel bir prensibin benimsenmesi doğru değildir. Özellikle borçlunun zararın doğumundan dâhi habersiz olabileceği dikkate alındığında, bu kuralın menfaatler dengesine uygun bir şekilde, mümkün olduğunca amaca göre yorumlanması gerektiği söylenebilir. Detaylı bilgi için bkz., **Nomer**, a.g.e., s. 338-339.

³⁶⁷ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 706.

³⁶⁸ **Kılıçoğlu**, a.g.e., s. 706.

eleştirilmektedir³⁶⁹. Zira sebepsiz zenginleşen kişinin iyiniyetli olması halinde, TBK m. 80/1 hükmünde yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunan kişiden isteyebileceği kaleme alınarak korunması hedeflenmiştir. Bundan başka iyiniyetli sebepsiz zenginleşen kişinin temerrüde düşebilmesi için bildirim yapılmış olması gerektiği yönünde bir düzenleme öğretide isabetli görülmemiştir³⁷⁰. TMK m.3'te işaret edildiği üzere Kanunun iyiniyete hukukî sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır. Kanaatimizce, uygulama karşılaşılan somut olaylarda iyiniyet veya kötünüyetin ispatı kolay olmayacağından, ispat edilemeyen durumlarda iyiniyet karinesi uygulama alanı bulacak ve madde ile amaçlanan hedefe ulaşılamayacaktır.

C. Karşılıklı borç doğuran sözleşmeler bakımından bir değerlendirme

Karşılıklı borç doğuran sözleşmeler (iki tarafa borç yükleyen), taraflardan her ikisinin de yükümlülük altına girdiği ve her birinin diğerine karşı hem alacaklı hem de borçlu sıfatını taşıdığı sözleşme türüdür³⁷¹. Sözleşmenin taraflarından her biri diğer taraf nezdinde hem alacaklı hem borçlu konumundadırlar³⁷². Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüdü bakımından özellik arz eden bir takım hususlar söz konusudur. Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde temerrüt hükümleri BK m. 123 vd.'da

³⁶⁹ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 707.

³⁷⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 707.

³⁷¹ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1133; İnan, a.g.e., s. 571; Vedat Buz, *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*, 1. Baskı, Ankara 2014, s. 96; Deryal, Genç, a.g.e., s. 227; Nart, a.g.e., s. 100. Karşılıklı borç doğuran sözleşmeler, “tam iki tarafa borç yükleyen” ve “eksik iki tarafa borç yükleyen” sözleşmeler olarak kendi arasında ikiye ayrılır. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde de her iki taraf borç altına girmekle birlikte tarafların edimi aynı nitelikte değildir. Sözleşmenin taraflarından biri, sözleşmenin asıl edimini yerine getirme yükümlülüğü altına girerken, diğer taraf tarafın yükümlülüğü aslı edime bağlı talî bir yükümlülüktür. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler bakımından detaylı bilgi için bkz., Buz, a.g.e., s. 97; İnan, Yücel, a.g.e., s. 624.

³⁷² İnan, a.g.e., s. 571. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde TBK m. 125 uygulanmayacağından, borçlunun temerrüde düşmesi halinde alacaklının seçimlik hakları yoktur. Ücretsiz vekâlet sözleşmesi veya faizsiz ödünç sözleşmeleri eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Keza edimlerin birbirleri ile karşılıklı değişim ilişkisi içinde olmayan ortaklık sözleşmesi gibi sözleşmelerde de ilke olarak BK m. 125 uygulama alanı bulmaz. Kapsamlı bilgi için bkz. Eren, *Genel Hükümler*, s. 1133.

düzenlenmiştir. TBK m. 123 vd. hükümlerinin uygulanabilmesi için öncelikle karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin varlığı gereklidir.

Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde kural olarak “*aynı anda ifa kuralı*” geçerlidir³⁷³. Nitekim TBK m. 97 hükmünde de ifade edildiği üzere, karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir. Buna göre karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde, taraflardan birinin diğer taraftan edimini yerine getirmesini talep edebilmesi için, kendisinin borcunu ifa etmesi veyahut ifasını karşı tarafa teklif etmiş olması şarttır³⁷⁴. Aksi takdirde, sözleşmenin diğer tarafında yer alan borçlu, ödemezlik def’ini ileri sürebilecektir. Alacaklının TBK m. 125’te öngörülen seçimlik hakları kullanabilmesi için, borçlunun temerrüde düşmüş olması gerekir. Borçlu temerrüdünün yer aldığı genel hüküm niteliğindeki TBK m. 117’de olduğu gibi burada da borçlu temerrüdü için kusur şartı aranmamıştır. TBK m. 117’de yer alan borçlu temerrüdü hükümlerinden farklı olarak, TBK m. 123’te iki tarafa tam borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde, diğer tarafın borçluya edimi ifa etmesi için ek bir süre vermesi gerekir³⁷⁵. Verilen süreye rağmen, borçlu edimini ifa etmezse bu durumda alacaklı kendisine tanınan seçimlik hakları kullanabilecektir³⁷⁶. Burada borçluya süre

³⁷³ **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s. 64; **Deryal, Genç**, a.g.e., s. 227. TTK m. 1530 kapsamına girecek olan ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri, çoğunlukla tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olmakla birlikte, hükmün uygulanabilmesi için, alacaklının edimini yerine getirmiş olması gerekir. Dolayısıyla TTK m. 1530 kapsamına giren sözleşmeler bakımından, “aynı anda ifa” kuralı olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

³⁷⁴ **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s. 63; **İnan**, a.g.e., s. 571. Ancak sözleşme, kanun veya bir teamül, taraflardan birinin edimini, diğerinden önce ifa etmesi gerektiğine ilişkin bir kural getirmiş olabilir. Örneğin bkz., TBK m. 234/1. **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 232-233.

³⁷⁵ **Eren, Genel Hükümler**, s. 1134; **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 230; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 624-625; **Nart**, a.g.e., s. 100; **Barlas**, a.g.e., s. 118.

³⁷⁶ **Eren, Genel Hükümler**, s. 1134-1135; **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**; s. 230. TBK m. 125 uyarınca, borçlunun temerrüdü halinde alacaklıya tanınan üç seçimlik hak mevcuttur. Bunlar; (1) borcun aynen ifası ve ifada gecikme nedeniyle doğan zararın istemi, (2) aynen ifadan vazgeçerek, borcun ifa edilmemesi nedeniyle doğan müsbet zararın istemi,

verilmesi temerrüt ihtarı kavramından farklı olup, sadece hukukî işlem benzeri fiil olması bakımından temerrüt ihtarına benzer ve de herhangi bir şekil şartına da bağlı değildir³⁷⁷. Ancak TBK m.124 hükmünde yer alan hallerden birinin varlığı durumunda süre verilmesine gerek olmayacaktır. Buna göre, borçlunun tutum ve davranışlarından süre verilmesinin etkisiz kalacağı anlaşılırsa, borçlu temerrüdü nedeniyle borcun ifasının alacaklı için faydasız hale geleceği görülmekteyse ve de son olarak kesin vadeli bir işlem söz konusu ise seçimlik hakların kullanılabilmesi için ayrıca süre verilmesine gerek yoktur.

Türk Borçlar Kanunu m. 125/1'e göre, temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir. Ancak alacaklı aynen ifa ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçmek istiyorsa bunu derhâl borçluya bildirir. Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde alacaklının borcun ifa edilmemesi nedeniyle uğradığı müsbet zararını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönerek menfi zararını talep edebilmesi için, borçluya ek süre vermesi gerekir.

Türk Ticaret Kanunu m.1530'da düzenlenen ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri, karşılıklı borç doğuran sözleşmelerdir. Ancak TTK m. 1530'da ihtarsız temerrüt hâli ve daha yüksek oranda temerrüt faizine ilişkin hükümler dışında özel düzenlemeler yer almadığından, diğer hususlar bakımından TBK hükümlerine başvurmak gerekecektir. Bu durumda TTK m. 1530'un uygulama alanına giren bir sözleşmede, para borçlusunun

---

(3)aynen ifadan vazgeçerek sözleşmenin feshi (*ani edimli sözleşmelerde fesih yerine dönme hakkı*) ve menfi zararın istemi. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü halinde, alacaklının borcun aynen ifası ve ifada gecikme nedeniyle doğan zararın tazmini istemi dışında, diğer iki seçimlik hakkını kullanabilmesi için borçluya süre vermesi gerekir. Yeri gelmişken belirtilmelidir ki TBK m. 212 uyarınca, zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir

³⁷⁷ **Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 230; **Barlas**, a.g.e., s. 119. Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde süre tayini herhangi bir şekle bağlı olmamakla birlikte TTK m. 18/3 gereğince tacirler arasında süre tayininin şekle bağlandığı olduğu hususu gözden kaçırılmamalıdır. Bkz., **Eren, Genel Hükümler**, s. 1134, dn., 338; **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 503; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 625.

mütemerrit olması halinde, alacaklının diğer iki seçimlik haklarını kullanmak istemesi halinde TBK m. 123 uyarınca, borçluya edimini ifa etmesi için ek bir süre vermesi gerekecektir. Burada üzerinde durulması gereken husus, öğretide borçlunun kendisine verilen süre içerisinde edimini ifa etmesi halinde temerrütten kurtulacağı şeklindeki yanlış yoruma müsait ifadelerdir³⁷⁸. Zira TBK m. 123'te borçluya edimini ifa etmesi için ek süre tanınması, temerrüdün ve temerrüdün sonuçlarını ortadan kaldırmamaktadır. Verilen ek süre, sadece alacaklının seçimlik haklarını kullanmasında ön koşuldur. Bu anlamda TTK m. 1530'un kapsamına giren bir sözleşmede, edimini ifa etmesi için kendisine ek süre tanınması, borçluyu temerrüdün sonuçlarından ve dolayısıyla TTK m. 1530/7'de öngörülen daha yüksek orandaki temerrüt faizini ödemekten kurtaramayacaktır. Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde edimler aynı anda ifa edilecekse ve taraflardan biri diğerinden edimini ifa etmesinin istiyorsa, bu durumda edimin ifasını talep eden taraf, ya kendi edimini ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekmektedir³⁷⁹. Ancak TTK m. 1530'da öngörülen ihtarsız temerrüt halinin ortaya çıkabilmesi için alacaklının edimini ifa etmiş olması gerektiğinden, söz konusu durumun TTK m. 1530 bakımından geçerli olması mümkün değildir.

D. Ard Arda ve Sürekli Edimli Sözleşmeler Bakımından Bir Değerlendirme

Sürekli edimli sözleşmeler, en genel tanımıyla edimin sürekli nitelik arz ettiği ya da edimin belirli bir süreye yayıldığı sözleşmelerdir³⁸⁰. TBK m. 138/1 hükmünde, sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanacağı belirtilmektedir.

Ard arda teslimi sözleşmelerde, satılanın ard arda teslim edilmesi, buna karşılık satılanın bedelinin bir defada veya satıcının teslimlerine uygun olacak

---

³⁷⁸ **Oğuzman, Öz**, a.g.e., s. 518.

³⁷⁹ **Nomer**, a.g.e., s. 298.

³⁸⁰ Sürekli edimli sözleşmeler "*dar anlamda sürekli sözleşmeler*" ve "*sürekli sözleşme benzeri borç ilişkileri*" şeklinde iki başlık altında ele alınmaktadır. Pınar, **Altınok Ormancı**; *Sürekli Borç İlişkilerinin Hakkı Sebeple Feshi*; 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 16.

şekilde kısım kısım ödenmesi söz konusudur³⁸¹. Teslim edilecek her kısmın muacceliyet tarihi birbirinden farklı olduğundan, borçlu teslim edilecek her kısım için ayrı ayrı temerrüde düşecektir³⁸². Borçlunun ileride doğacağı borcunu ifa etmeyeceği durum ve davranışlarından anlaşılmadıkça, alacaklı kanunun kendisine tanıdığı yetkileri sadece temerrüde düşülen kısım için kullanabilecektir³⁸³.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un uygulama alanına giren bir mal veya hizmet tedariki sözleşmesinin sürekli edimli veya ard arda teslimli bir sözleşme şeklinde meydana gelmesi mümkündür. Bu durumda özellikle ticari işletmeler arasında yapılan ard arda teslimli sözleşme niteliğindeki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, temerrüde düşülen her kısım için TTK m.1530'da düzenlenen temerrüd hükümlerinin uygulanması ve her bir kısım için ayrı ayrı temerrüd faizi işletilmesi mümkündür. Ancak daha önce de belirtildiği üzere, satılanın ard arda teslim edilmesi fakat satılan bedelinin bir defada ödendiği sözleşmelerde TTK m. 1530 hükmü uygulanmaz.

III. TTK M.1530'DA YER ALAN TEMERRÜT KAVRAMININ GENEL HÜKÜMLERDEN AYRILAN YÖNLERİ

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da yer alan temerrüt kavramının genel hükümlerden ayrılan yönleri; (i) TTK m. 1530 hükmünün uygulanabilmesi için, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan ve para borcu doğuran bir işlemin söz konusu olması gerekir. (ii) Alacaklının mal ve hizmet tedariki borcunu yerine getirmiş olması gerekir. (iii) Borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar şartı aranmamıştır. (iv) Temerrüdün meydana gelmesi için borçlunun kusurlu olması bir diğer koşuldur. (v) Ödeme günün veya ödeme süresinin serbestçe kararlaştırılabilmesi ilkesine genel

³⁸¹ Mehmet Akçaal, "Türk Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi", TBB Dergisi, 2014/110, s. 84.

³⁸² Eren, *Genel Hükümler*, s. 1151.

³⁸³ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1151.

hükümlerden farklı olarak sınırlama getirilmiştir. (vi) Taksitle satış sözleşmeleri bakımından KOBİ'leri ve tarımsal veya hayvansal üreticileri koruyucu düzenlemeler getirilmiştir. Sayılan bu farklılıkları aşağıda detaylı bir şekilde açıklamaya gayret edeceğiz.

1. Ticari işletmeler arasında mal veya hizmet tedariki amacıyla yapılan ve Para Borcu Doğuran Bir İşlemden Kaynaklanıyor Olması

Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 2011/7/EU Sayılı Direktif'in konu ve kapsam kenar başlıklı 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında ve tanımlar kenar başlıklı 2'nci maddesinin ilk fıkrasında açıkça belirtildiği üzere, Direktif'in uygulama alanı her iki tarafın teşebbüs veya bir tarafın teşebbüs diğer tarafın, para borçlusu konumunda, kamu kuruluşu olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri ile sınırlıdır. TTK m. 1530' un 2 ilâ 8'inci fıkra hükümleri ise, 2011/7/EU sayılı Direktif'ten farklı olarak, ancak ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedarikinden doğan para borçlarının ifasında uygulanır. “*Para alacağı*” ve “*ticari işletme*” kavramları çalışmamızın ilk bölümünde detaylı bir şekilde ele alındığından, bu başlık altında tekrar detaya inilmeyecektir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünün, genel hükümlerdeki borçlu temerrüdünden ilk ve en önemli farkı konu bakımından uygulama alanında sınırlama getirilmiş olmasıdır. Buna göre TTK m. 1530 yalnız ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedarikinden doğan para borçlarının ifasında uygulanırken, para borcu niteliğinde olmayan borçların ifasında temerrüt halinde ise, TBK'da yer alan temerrüt hükümleri uygulama alanı bulacaktır³⁸⁴. Diğer yandan TTK m. 1530'da ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para borçlusunun temerrüdünün özel olarak düzenlenmiş olması, TBK'da yer alan temerrüt hükümlerine başvurulmayacağı anlamına

---

³⁸⁴ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 734.

gelmemektedir. TTK m. 1530'da düzenlenmemiş hususlara ilişkin olarak TBK'nın temerrüt hükümlerine başvurulacaktır³⁸⁵.

2. Alacaklının Mal veya Hizmet Tedarik Etme Borcunu Yerine Getirmiş Olması

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2'de yer alan “...*alacaklı, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen...*” şeklindeki ifadeden de açıkça anlaşıldığı üzere TTK m. 1530 hükmünün uygulanabilmesi için, alacaklının mal veya hizmet tedarikinden doğan borcunu yerine getirmiş olması gerekir. Nitekim aynı ifade 2011/7/EU sayılı Direktif'in 3'üncü maddesinde de yer almaktadır.

Borçlar Hukuku'nda borçlu temerrüdünün genel şartlarına bakıldığında, alacaklının edimi kabule hazır olması gerektiğinden bahsedilmekte fakat alacaklının borcunu yerine getirmiş olması borçlu temerrüdü bakımından bir koşul olarak öngörülmemiştir. Türk Borçlar Kanunu m. 90'da taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borcun doğumu anında muaccel olacağı belirtilmektedir. TBK m. 97 hükmüne göre ise, karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir. TTK m. 1530 hükmüne göre ise, mal ve hizmet tedarik etme borcu altında bulunan para alacaklısının, edimini daha önce ifa etmesi gerektiği belirtilmektedir. TTK m. 1530/2'de ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde, alacaklının, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlunun, gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşeceği açıkça ifade edilmiştir.

---

³⁸⁵ Aktaş, a.g.e., s. 62.

Bu anlamda belirtmek gerekir ki, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde, mal ve hizmet tedarik borcunun bedel borcundan sonra ödeneceğinin kararlaştırılmış olduğu hallerde TTK m. 1530 hükmü uygulama alanı bulamayacaktır³⁸⁶. Ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, alacaklının edimini önce ifa etmesi gerektiği şeklinde bir kararlaştırma yapıldığı takdirde, bu durumda TBK'da yer alan temerrüt hükümlerinin uygulanması gerekecek ve eğer bu şekilde bir belirleme yapılmamışsa, alacaklı TTK m. 1530'un uygulama alanına giren bir sözleşmede, ödemezlik def'ini de ileri süremeyecektir³⁸⁷. Bilindiği üzere karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde, taraflardan biri edimini daha sonra yerine getirme hakkı olmadıkça, kendi edimini yerine getirmeden veya edimini yerine getirme önerisinde bulunmadan, karşı taraftan edimini ifa etmesini istediği takdirde, karşı taraf ödemezlik def'ini ileri sürerek edimini yerine getirmekten kaçınabilir. Ancak TTK m. 1530'da alacaklının edimini yerine getirmiş olması gerektiğinden, borçlunun ödemezlik def'inine başvurması mümkün olmayacaktır.

3. Borçluya İhtar Yapılmasının Gerekli Olmaması

Türk Borçlar Kanunu m. 117/1 hükmü uyarınca muaccel bir borcun borçlusunun ancak alacaklının ihtarıyla temerrüde düşeceği yönündeki genel ilkeyi ve ihtar yerine geçen ya da ihtara gerek olmayan halleri yukarıda açıklamaya çalıştık. TTK m. 1530/2'de ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde, alacaklı, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlu, gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, *ihlara gerek olmaksızın* temerrüde düşer. TTK m. 1530/2 ile esasen TBK'da yer alan ihtarsız temerrüt hallerine bir yenisi eklenmiş bulunmaktadır. Ancak TTK m. 1530/2 hükmü bakımından borçlu temerrüdü için ihtar koşulunun aranmamış olması, şüphesiz

³⁸⁶ Dural, *Sempozyum*, s. 123; Aktaş, a.g.e., s. 61.

³⁸⁷ Aktaş, a.g.e., s. 61.

ki temerrüdün diğer koşullarının TK m. 1530 bakımından geçerli olmasına engel olmayacaktır³⁸⁸.

4. Kusurun Varlığı

Borçlu temerrüdü için aranan şartlar gerçekleşmiş olduğu takdirde, borçlu ister kusurlu ister kusursuz olsun temerrüde düşmüş olur³⁸⁹. Nitekim borçlu temerrüdü bakımından TBK’da objektif temerrüt teorisinin benimsenmiş olduğu yukarıda yapılan açıklamalarda belirtilmişti³⁹⁰. TTK m. 1530/2’ye bakıldığında ise, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde, alacaklının, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlunun, “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç*”, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşeceği şeklinde düzenleme yer almaktadır. TTK m. 1530 hükmüne dayanak teşkil eden 2011/7/EU sayılı Direktif’in 3’üncü maddesinin ilk fıkrasında da alacaklının ancak borçlarını ifa etmiş olması ve para borçlusunun da ödemede gecikmesinin kendi sorumluluğuna dayanmaması halinde para borçlusunun ayrıca ihtara gerek kalmadan faiz ödemekle yükümlü olacağı düzenlenmiş, aynı Direktif’in 12’inci maddesinin 3’üncü fıkrasında ise, para alacaklısının lehine düzenlemeler yapılması imkânı öngörülmüştür.

Bilindiği üzere Türk Borçlar Kanunu’nda borçlu temerrüdü için kusur şartı aranmamakta, kusur sadece gecikme tazminatı talep edilmesi (TBK m. 118), iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde müspet ve menfî zararın istenebilmesi (TBKm. 123-125), beklenmedik halden sorumluluk (TBK m. 119) ve para borçlarında temerrüt faizini aşan zararın (munzam zarar) talep edilebilmesi (TBK m. 122) gibi temerrüdün bazı sonuçları bakımından önem arz etmektedir. Buna karşılık borçlu, temerrüde düşmede ister kusurlu ister

³⁸⁸ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 739.

³⁸⁹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1122; **Hatemi, Gökyayla**, a.g.e., s. 256; **Nart**, a.g.e., s. 99.

³⁹⁰ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1122.

kusursuz olsun faiz ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya kalacaktır³⁹¹. *Atamer-Nilsson*'ın da haklı olarak belirttikleri üzere öncelikle TTK m. 1530/2'de yer alan “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin açığa kavuşturulması gerekir³⁹². *Ayan*'a göre TTK m. 1530'u Borçlar Kanununda yer alan temel yaklaşımdan ayrı bir şekilde yorumlamak doğru olmayacağından, TTK m. 1530/2'de yer alan “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesinin, “*objektif borca aykırı bir davranış niteliği taşımadığı haller hariç*” şeklinde anlaşılması gerekir³⁹³. Bu durumda gecikmenin alacaklıdan kaynaklandığı veyahut borçlunun bir hakka dayanarak edimin ifasını geciktirdiği hallerde, bir başka deyişle, edimin zamanında ifa edilmemiş olmasının, objektif borca aykırı bir davranış niteliği taşımadığı hallerde, borçlu gecikmeden sorumlu tutulamayacaktır³⁹⁴. *Çağlayan*'a göre ise, “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesi ile kastedilen husus, TTK m. 1530/7'de öngörülen yüksek faiz oranının borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olduğu hallerde uygulanması, buna karşılık borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olmadığı hallerde temerrüt şartlarının ve temerrüt faizinin genel hükümlere göre belirlenmesidir³⁹⁵. Bir başka ifade ile bu görüşe göre, borçlu kusuru olmasa dâhi temerrüt şartları

³⁹¹ **Atamer, Nilsson**, a.g.m., s. 58.

³⁹² **Atamer, Nilsson**, a.g.m., s. 58.

³⁹³ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 773-775. Öte yandan para alacaklısının, borçludan temerrüt faizi talep edebilmesi için, kendi edimini yerine getirmiş olmasının her zaman zorunlu olmadığı, sözleşmede para borcunun, malın veya hizmetin tesliminden önce ödenmesi gerektiğinin kararlaştırıldığı hallerde, para alacaklısının ediminin henüz muaccel olmaması sebebiyle, edimini ifa etmesinin gerekli olmadığı ileri sürülmekte, böyle bir durumda, para borçlusunun temerrüdünün mümkün olacağı belirtilmektedir. Bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 774, dn.,131. Ancak TTK m. 1530 bakımından bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira TTK m. 1530 hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için alacaklı, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olması gereklidir.

³⁹⁴ Öğretide **Ayan**, bir başka ifadesinde TTK m. 1530'da sadece para borçlarının ifasının düzenlendiğini, para borçlarının ifasında ise borçlunun kusursuz olduğunu ispatlamasının çoğu zaman mümkün olmadığını belirtmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 774.

³⁹⁵ **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 234.235. Aynı yönde bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 771. Öğretide **Nomer**, TTK m. 1530/2'de yer alan “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*”, ifadesini, borçlunun gecikmeden sorumlu olması şeklinde değerlendirmektedir. Bkz., **Nomer**, a.g.e., s. 340.

gerçekleşmiş ise temerrüde düşecek, ancak faiz oranları TBK ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a göre belirlenecektir. Buna karşılık *Yatağan*'a göre, “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*”, ifadesi anlaşılması gereken “*beklenmeyen hâl*” ve “*mücbir sebeptir*”³⁹⁶. Zira yazara göre, “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesinin özellikle “*kusur*” şeklinde yorumlanması, tacirin TTK m. 18/2 gereğince basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlüğüne aykırı düşecek, öte yandan alacaklının, borçludan temerrüt faizi talep edebilmesini de güçleştirecektir³⁹⁷. *Atamer-Nilsson* ise, TTK m. 1530 hükmünün Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemenin daha gerisine gidecek şekilde yorumlanmasının doğru olmayacağını, kusuru olmayan borçlunun hiç temerrüt faizi ödemeyeceği şeklinde bir sonuca varılmasının yanlış olacağını, tüketici işlemlerinde bile tüketicinin kusuru olmadan temerrüt gerçekleştiğinde temerrüt faizi ödeyeceği göz önüne alındığında, tacirler arasındaki işlemlerde bunun aksinin düşünülmesinin söz konusu olmayacağını savunmaktadırlar³⁹⁸.

Bu çerçevede bir değerlendirme yapmadan evvel belirtmeliyiz ki TTK m. 1530/2 kapsamında borçlu temerrüdünün söz konusu olabilmesi için, genel hükümlerden farklı olarak ticari işletmeler arasında bir mal veya hizmet tedarikinden kaynaklanan bir işlemin olması, alacaklının kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olması ve en nihayetinde borçlunun gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödememiş olması ve dolayısıyla ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşmesi gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2'nin uygulama alanı bulabilmesi için bu şartların bir arada olması esastır ve bu şartların varlığıyla birlikte borçlu, TTK m. 1530/7'de belirtilen faiz oranı üzerinden temerrüt faizi

³⁹⁶ **Yatağan, Tez**, s. 63-64. TTK m. 1530'da borçlu aleyhine “*kusur karinesi*” öngörülmüştür. Borçlu, örneğin hastalığını, beklenmeyen hâli veya mücbir sebebi ispatlayarak temerrüde düşmekten kurtulabilecektir. Bkz., **Cansel, Özel**, a.g.e., s. 285.

³⁹⁷ **Yatağan, Tez**, s. 65.

³⁹⁸ **Atamer, Okutan Nilsson**, a.g.m., s. 59-60. Aynı yönde bkz., Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 231.

ödemek zorunluluğu ile karşı karşıya kalacaktır. “*Borçlunun gecikmeden sorumlu tutulmamasına ilişkin*” şartın, borçlunun temerrüdü için mi yoksa TTK m. 1530/7’de öngörülen temerrüt faizi için mi aranan bir şart olduğu hususunda tartışmalar olmakla birlikte, bu tartışma 2011/7/EU sayılı Direktif m. 2/4’te açığa kavuşturulmuş ve borçlunun gecikmeden sorumlu tutulmamasına ilişkin şartın temerrüdün bir koşulu olduğu belirtilmiştir³⁹⁹. Kanaatimizce, öğretide Yatağan’ın haklı olarak belirttiği üzere, “*borçlunun sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesi ile kastedilen “*mücbir sebep, beklenmeyen hâl, karşı tarafın ve üçüncü kişinin kusurudur*”⁴⁰⁰. Karşı tarafın kusuru ve üçüncü şahsın kusuru sebebiyle borcun imkânsız hale geldiği durumlarda borçlu, bu durumu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir⁴⁰¹. Beklenmeyen hâlde, ifanın imkânsızlaşmasına sebep olan olayın borçlu açısından öngörülemezliği, kaçınılmazlığı ve engellenemezliği söz konusu iken, mücbir sebepte, ifayı mutlak surette imkânsız kılan olay meydana geliş şekli bakımından objektif olarak karşı konulamaz şiddette meydana gelmektedir⁴⁰². Nitekim TBK m. 119/2 hükmünde borçlunun, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını veya borcunu zamanında ifa etmiş olsaydı bile beklenmedik hâlin ifa konusu şeye zarar vereceğini ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabileceği belirtilmektedir. Aksi takdirde, TBK’da yer alan temerrüt hükümlerinde kusur şartının aranmamasına karşılık, TTK m. 1530 hükmünde düzenlenen özel temerrüt halinde, kusur şartının aranması, para alacaklısını değil, borçluyu koruyacak bir yorum şekli olacağından, hükmün amacı ile bağdaşmayacaktır. “*Borçlunun gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesi ile mücbir sebep, beklenmeyen hâl, karşı tarafın ve

³⁹⁹ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 771-772; **Aktaş**, a.g.e., s. 75.

⁴⁰⁰ **Yatağan**, *Tez*, s. 63-64. Borçlunun kendisine yüklenemeyen haller hariç ifadesi ile kastedilenin “*imkânsızlık*” düşünülemez. Zira TBK m. 136/1 uyarınca borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erecektir. Ancak TTK m. 1530 açısından konu ele alındığında, para borçlarında imkânsızlık söz konusu değildir.

⁴⁰¹ Karşı tarafın veya üçüncü kişinin kusurunun tek başına borcu imkânsız kılacak derece yoğun olması gerekir. **Başara**, a.g.m., s. 16.

⁴⁰² **Başara**, a.g.m., s. 12.

üçüncü kişinin kusuru şeklinde değerlendirilmesi, TBK’da yer alan hükümlerden farklı bir durumun ortaya çıkmasını ve borçlununun gereksiz yere korunmasını da önlemiş olacaktır. Zira sayılan haller borçlar hukuku anlamında da temerrüdü engelleyici etkiye sahiptir.

5. Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Serbestçe Kararlaştırılması Halinde Öngörülen Sınır

a) Genel Kural

Türk Borçlar Kanunu m. 90 hükmü esas alınarak ifa zamanı, taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur. Bununla birlikte borçlu, borcunu derhâl yerine getirmekle yükümlü değilse, bu durumda vade gündeme gelir. Borcun vadeye bağlanması, TBK m. 90’da belirtildiği üzere tarafların anlaşması, hukukî ilişkinin mahiyeti veya kanundan kaynaklanmak suretiyle yapılabilir⁴⁰³. Borçlar hukukunda olduğu gibi, ticaret hukukunda da ticari işletmeler arasında düzenlenen mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde ödeme günü veya ödeme süresi serbestçe düzenlenebilir. Nitekim TTK m. 1530/2 hükmünde yer alan “sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde” şeklindeki ifadeden de bu sonuca ulaşılabilmektedir.

Burada ele alınması gereken husus, taraflarca kararlaştırılan ödeme süresinin kesin olarak belirlenebileceği hallerde sınırlı olup olmadığıdır. Bu konuda öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Öğretilerde Çağlayan, 2011/7/EU sayılı Direktif 3/1(a) hükmünün uygulama alanının, borçlunun ne zaman ifada bulunacağına kesin olarak bilineceği bir şekilde kararlaştırıldığı hallerle sınırlı olmadığını savunmaktadır⁴⁰⁴. Yazara göre, örneğin satım bedelinin, malların alıcıya tesliminden 10 gün sonra ödeneceğinin kararlaştırıldığı bir durumda da hüküm uygulama alanı bulacaktır⁴⁰⁵. Ayan ise,

⁴⁰³ **Kızır**, a.g.e., s. 61.

⁴⁰⁴ **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 183; **Çağlayan**, *Sempozyum*, s. 153. Aksi yönde görüş için bkz., **Ayan**, “6102 Sayılı TTK”, s. 757.

⁴⁰⁵ **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 183. Aynı yönde bkz., **Dural**, *Sempozyum*, s. 123.

vade konusunda belirsizlik bulunması halinde TTK m. 1530 hükmünde yer alan ihtarsız temerrüt halinin uygulanmaması ve borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar yapılması gerektiğini savunmaktadır⁴⁰⁶. *Aktaş*, TTK m. 1530/4'e göre tarafların ödeme gününü sözleşmede belirlemiş olmaları halini, TBK m. 117'nin tekrarı niteliğinde görmektedir⁴⁰⁷.

Kanaatimizce, ödeme süresinin taraflarca belirlendiği bir durumda, TTK m. 1530'da yer alan ihtarsız temerrüt halinin ortaya çıkabilmesi için, kararlaştırılan ödeme süresinin kesin olarak bilinebilecek bir şekilde belirlenmiş olması şart değildir. Ödeme süresinin “*kesin vade*” veya “*belirli vade*” şeklinde kararlaştırılmış olması hallerinde belirlenen sürenin sona ermesiyle birlikte borçlu, ihtara gerek kalmadan temerrüde düşecektir⁴⁰⁸. Gerçekten vadenin kesin vade veya belirli vade şeklinde kararlaştırıldığı hallerde ihtara gerek kalmaksızın temerrüdün ortaya çıkması TBK'da öngörülen hükümlerin tekrarı niteliğindedir. Ancak TTK m. 1530 kapsamında tarafların vadeyi kararlaştırmış olması halini, belirli ve kesin vade ile sınırlı tutmak TTK m. 1530 hükmünün amacı ile bağdaşmayacaktır⁴⁰⁹. Bu doğrultuda TTK m. 1530'a göre ödeme gününün sözleşmede kararlaştırıldığı hallerde ihtarsız temerrüdün meydana gelebilmesi için, kararlaştırılan vadenin belirli vadeden daha geniş yorumlanması gerekir. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki TBK m. 212/2 uyarınca, zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan

---

⁴⁰⁶ Vade gününün taraflarca belirlenmiş olması halinde, belirlenen sürenin sonunda ihtarsız temerrüdün gerçekleşebilmesi için, belirlenen vadenin kesin vade veya belirli vade olması gerekir. *Aydoğdu, Ayan*, a.g.e., s. 243; *Ayan*, “6102 sayılı TTK”, s. 757. Buna karşılık *Aktaş*, TTK m. 1530/3'te yer alan açık düzenleme karşısında bu görüşe katılmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Bkz., *Aktaş*, a.g.e., s. 85.

⁴⁰⁷ *Aktaş*, a.g.e., s. 84.

⁴⁰⁸ Öğretide *Ayan*, haklı olarak ifade ettiği üzere, ifa zamanının ileride gerçekleşecek bir olaya bağlanması halinde, olayın en azından belirlenebilir olması gerektiğini, aksi takdirde “*havaların ısınması*” veya “*en yakın tarihte*” gibi belirlenebilirliği olmayan olaylara bağlanması halinde TTK m. 1530'a göre ihtarsız temerrüt halinin gerçekleşmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz., *Ayan*, “6102 sayılı TTK”, s. 758.

⁴⁰⁹ Öğretide *Çağlayan*'a göre, “malların tesliminden onbeş gün sonra ödeneceği” şeklinde kararlaştırılan vade, belirli vade niteliğinde olamamakla birlikte, TTK m. 1530 bakımından değerlendirme yapıldığında, bu durumda borçlu, ayrıca ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşecektir. *Çağlayan*, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 220.

ticari satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir. Bu anlamda, ticari satışlarda satılan mal için belirli bir teslim gününün öngörüldüğu hallerde, kesin vadeli işlemin kararlaştırılmış olduğuna karine sayılacağı ifade edilmektedir⁴¹⁰. Ancak ticari satımlarda malların teslimi için belirli bir teslim gününün öngörüldüğu hallerde, kararlaştırılan teslim gününün temerrüdün sonuçları bakımından kesin vade gibi değerlendirildiğini dikkate almakta yarar vardır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünü TBK’da yer alan vadeye ilişkin hükümlerden ayıran bir diğer husus ise, TTK m. 1530’da sözleşmede öngörülen ödeme süresinin, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceğine ilişkin bir sınırlamanın getirilmiş olmasıdır. 2011/7/EU Sayılı Direktif m.4/4’te, direktifte öngörülen otuz günlük ödeme sürelerinin en fazla altmış gün şeklinde kararlaştırılabileceği belirtilmektedir⁴¹¹. Ödeme süresinin altmış günlük süreden daha uzun bir süre olarak öngörülebilmesi de ancak alacaklı aleyhine ağır haksız bir durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmak kaydıyla mümkündür. şu kadar ki TTK m. 1530/5 hükmünün lafzından hareketle, alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (*KOBİ*) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamaz. Öğretide çoğunluk görüşe göre hükümde yer alan “veya” ibaresinin aynen kabul edilmesi hükmün amacı ile bağdařmayacaktır⁴¹². Zira gerek 2011/7/EU Sayılı Direktif’in gerek bu direktif esas alınarak TTK’ya eklenen 1530’uncu maddenin temel amaçlarından birisi de güçlü konumda bulunan işletmeler

---

⁴¹⁰ **Kocayusufpaşaoglu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, s. 58.

⁴¹¹ Oysaki 2000/35/ EC Sayılı Direktif’te, öngörülen otuz günlük sürelerin, alacaklının aleyhine haksızlık oluşturmadığı ve de sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı takdirde üst limit öngörülmeden uzatılabileceği düzenlenmiştir.

⁴¹² **Aktaş**, a.g.e., s. 87.

karşısındaki küçük ve orta ölçekli işletmelerin korunmasıdır. Hükümde yer alan “veya” ibaresinin aynen yorumlanması suretiyle ortaya çıkabilecek farklı ihtimallerden özellikle alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun da KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu, benzer şekilde alacaklının büyük ölçekli işletme ve de borçlunun da büyük ölçekli işletme olduğu hallerde alacaklı ve borçlu diğer taraf karşısında daha zayıf konumda değil aksine eşit konumda olduklarından, kanaatimizce birinin ayrıca korunması ihtiyacı söz konusu olmayacaktır. O halde doktrinde de haklı olarak savunulduğu üzere “veya” ibaresinin “ve” olarak anlaşılması daha makul bir sonuca varılmasını sağlayacaktır⁴¹³. Böylelikle alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun da büyük ölçekli işletme niteliğini haiz olduğu durumlarda, ödeme süresi altmış günü aşamayacaktır. Buna karşılık alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun da KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve hem alacaklının hem de borçlunun büyük işletme olduğu ihtimallerde alacaklı aleyhine ağır haksız bir durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmak kaydıyla altmış günlük ödeme süresinin aşılabilmesi mümkün olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/5 hükmü uyarınca, 60 günlük ödeme süresinin başlangıcı fatura veya eş değer ödeme talebinin alındığı veya mal veya hizmetin alındığı ya da mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihtir⁴¹⁴. Buna göre ödeme süresi, fatura veya eş değer ödeme talebinin alındığı tarihin belirli olması halinde bu tarihten itibaren, fatura veya eş değer ödeme talebinin alındığı tarihin belirsiz olduğu veya fatura veya eş değer ödeme talebinin mal veya hizmetin tesliminden önce alındığı durumlarda mal veya hizmetin alındığı tarihten itibaren 60 günü geçemeyecektir⁴¹⁵. Ard arda teslimli satış sözleşmelerinde ise, altmış günlük

---

⁴¹³ Aktaş, a.g.e., s. 87.

⁴¹⁴ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 744.

⁴¹⁵ Aktaş, a.g.e., s. 88-89.

sürenin her bir teslimattan veya buna ilişkin fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alınmasından itibaren işletilmeye başlanması uygun olacaktır⁴¹⁶. Altmış günlük sürenin başlangıcının, bu haller dışında, sonradan gerçekleşecek bir olaya bağlanması ise mümkün değildir⁴¹⁷.

Öğretide TTK m. 1530/5 hükmünde öngörülen altmış günlük sınırın alacakların cari hesap sözleşmesine geçirilmesine engel teşkil edip edemeyeceği hususu ayrıca ele alınmaktadır⁴¹⁸. Bilindiği üzere cari hesap hesap sözleşmesi, iki kişinin herhangi bir hukukî sebep veya ilişkiden doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı isteyebileceklerine ilişkin olarak yaptıkları bir sözleşmedir (TTK m. 89/1)⁴¹⁹. Bu sözleşme ile taraflar cari hesap sözleşmesine kaydedilen alacaklarını istemekten karşılıklı olarak vazgeçerler. Cari hesap sözleşmesine kaydedilen alacaklara kaydedildiği tarihten itibaren faiz işletilir ve hesap kesim dönemi sonunda kalem kalem yazılan alacak ve borçlar birbirleri ile takas edilir⁴²⁰. Cari hesap sözleşmesinin kurulabilmesi için bir tarafın alacaklı olmasının yeterli olduğu esası dikkate alındığında, öğretide TTK m. 1530 kapsamına giren hukukî ilişkilerden doğan bedel alacağının cari

⁴¹⁶ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 745.

⁴¹⁷ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 744.

⁴¹⁸ Bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 743, dn., 72.

⁴¹⁹ Cari hesap sözleşmesi, TTK m. 89/2 hükmü uyarınca yazılı yapılmak zorundadır. Yazılı şekil, geçerlilik şeklidir. TTK m. 15/2’de açık bir düzenleme yer almamış olsa da kanaatimizce, cari hesap sözleşmesine ilişkin hükümlerin esnaflar hakkında da uygulanması mümkündür. Nitekim TTK m. 89 vd. hükümlerinde, cari hesap sözleşmesinin taraflarının tacir olması şartı aranmamaktadır. Detaylı bilgi için bkz., **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 288-289; **Ansay**, a.g.m., s. 210; **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 423; **Tunçer**, a.g.e., s. 83. Cari hesap sözleşmesinin birbiri ile ticari ilişki içerisinde olan kişiler arasında yapılacağını öngören görüş için bkz., **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 30; Naci **Kınacı**, “Cari Hesap”, *BATİDER*, C. I, Sa. 3, Y. 1962, s. 375.

⁴²⁰ Cari hesap sözleşmesine, takası mümkün olmayan alacaklar (*Örneğin; nafaka ve işçi ücretleri*), belirli bir amaca harcanmak veya ayrıca emre hazır tutulmak üzere teslim olunan para veya mallardan doğan alacaklar, kural olarak cari hesap sözleşmesinden önce doğan alacaklar ve son olarak taraflarca cari hesap sözleşmesine geçirilmek istenmeyen alacaklar, cari hesap sözleşmesine geçirilmez. Bkz., **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 293; **Kınacı**, a.g.m., s. 376 - 377; **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 427-428; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 301-302; **Tunçer**, a.g.e., s. 83-84; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 174.

hesap sözleşmesine kaydedilmesi ve bunun hesap dönemi sonunda ödeneceğinin kararlaştırılması durumunda altmış günlük süre aşıyorsa TTK m.1530/5 hükmüne açık aykırılık söz konusu olacağı belirtilmektedir⁴²¹. Kanaatimizce aksine bir görüş, TTK m. 1530'un amacı ile bağdaşmayacaktır. Dolayısıyla TTK m. 1530 kapsamına giren hukukî ilişkilerden doğan alacakların cari hesap sözleşmesine kaydedilmesi, bu alacakların ancak hesap dönemi sonunda birbiri ile takas edilmesi, hesap dönemi öncesinde tarafların herhangi bir talepte bulunamaması TTK m. 1530 hükmünün aykırılık oluşturacağından böyle bir cari hesap sözleşmesinin geçersiz olması gerekir.

b) Ödeme Süresinin Altmış Günden Fazla Kararlaştırılabilmesinin Koşulları

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, TTK m. 1530/5'te öngörülen altmış günlük üst sınır mutlak surette aşılamaz değildir. Aynı hükmün devamında alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça kararlaştırmak kaydıyla tarafların altmış günden daha uzun bir süre kararlaştırılabilecekleri belirtilmektedir. Bununla birlikte alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (*KOBİ*) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hallerde ödeme süresi altmış günü aşamayacaktır.

(1) Alacaklının KOBİ veya Tarımsal ya da Hayvansal Üretici Olduğu veya Borçlunun Büyük Ölçekli İşletme Sıfatını Taşıdığı Sözleşmeler Bakımından

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/5'te öngörülen altmış günlük üst sınır mutlak değildir. Kanun koyucu bazı şartların varlığı halinde bu altmış günlük üst sınırın da aşılabilesine imkân tanımıştır. Bu doğrultuda altmış günlük ödeme süresini aşan bir sürenin kararlaştırılabilmesi için, öncelikle taraflar bakımından alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici ve borçlunun ise büyük işletme olmaması gerekir. Böyle bir ihtimalde, diğer şartlar var olsa bile ödeme süresi 60 günü geçecek şekilde belirlenemez. Zira

⁴²¹ Ayan, "6102 sayılı TTK", s. 744.

bu düzenleme emredici niteliktedir ve bu durumun aksinin kararlaştırılması mümkün değildir⁴²². Yukarıdaki açıklamalarda da ifade edildiği üzere, hem alacaklının hem de borçlunun KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya her ikisinin de büyük işletme olduğu ihtimâllerde, diğer şartların da varlığı halinde ödeme süresi altmış günü aşacak şekilde kararlaştırılabilir. Bundan başka para alacaklısının büyük işletme, para borçlusunun ise KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu borç ilişkilerinde altmış günden fazla ödeme süresinin kararlaştırılabilmesi de mümkündür⁴²³.

(2) Sözleşmede Açıkça Belirlenmiş Olması

Alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici ve borçlunun büyük işletme olmadığı haller dışında, öngörülen altmış günlük üst sınırın aşılabilmesinin ilk şartı, tarafların sözleşmede bu konuda açıkça anlaşmış olmalarıdır. Dolayısıyla sözleşmede bu konuda hiçbir belirleme yapılmaması veyahut TTK m. 1530/4’te öngörülen otuz günlük sürelerin geçmesi üzerine sessiz kalınması gibi hallerde zımnen altmış günlük sürenin kabul edildiği şeklinde bir sonuca varılamayacaktır.

(3) Alacaklı Aleyhine Ağır Bir Haksız Durum Yaratmaması

Alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici ve borçlunun büyük işletme olmadığı haller dışında, öngörülen altmış günlük üst sınırın aşılabilmesinin bir diğer şartı ise, altmış günlük süreden daha uzun kararlaştırılan sürenin *alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmaması* gerektiğidir. 2011/7EU sayılı Direktif’in “*haksız sözleşme şartları ve uygulamaları*” kenar başlıklı 7’nci maddesinde haksız şartın değerlendirilmesinin yapılmasında dikkate alınması gereken temel ilkeler belirtilmiştir. Buna göre, makul ticari uygulamalardan büyük oranda sapma, malların ve hizmetlerin niteliği, kapsamı, dürüstlük kuralları ve hakkaniyet esas alınarak, ödeme süresinin altmış günden fazla kararlaştırılmasının haksız bir durum yaratıp yaratmayacağının tespiti yapılmalıdır. Öğretide *Aktaş*,

⁴²² *Aktaş*, a.g.e., s. 89.

⁴²³ *Ayan*, “6102 sayılı TTK”, s. 748.

“alacaklı aleyhine haksız bir durum yaratmama” ifadesinin belirsiz olması sebebiyle her somut olaya göre değerlendirme yapılması gerektiğini kabul ederken⁴²⁴, Çağlayan, ticari hayattaki dürüstlük kurallarının, sözleşme konusu malın niteliğinin, altmış günlük sürenin aşılmasının objektif bir nedene dayanıp dayanmadığının tespitinin yapılması gerektiğini ifade etmektedir⁴²⁵.

c) Hükme Aykırılık Hali

Ödeme süresinin altmış günlük üst sınırı aşacak şekilde kararlaştırılabilmesi ancak TTK m. 1530/5 hükmünde sayılan koşulların varlığı halinde mümkündür. Hükümde sayılan koşullar sağlanmadığı halde ödeme süresinin altmış günden uzun bir süre kararlaştırılması durumunda nasıl bir sonuç ile karşı karşıya kalınacağı da ayrıca ele alınması gereken bir husustur. Öncelikle ifade edilmelidir ki hükümde sayılan koşullar oluşmaksızın, ödeme süresinin altmış günden fazla olacağını öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı şüphesizdir⁴²⁶. Zira TTK m. 1530/5’te yer alan düzenleme emredici niteliktedir ve bu hükme aykırı sözleşme şartları da kesin olarak hükümsüzdür⁴²⁷. Ancak burada cevaplandırılması gereken husus, bu durumda ödeme süresinin kaç gün olarak esas alınacağıdır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/1’e bakıldığında aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemlerin ve şartların batıl olacağı, ancak, sözleşme uyarınca yerine getirilmesi gereken edimler için kanunun veya yetkili makamların koymuş olduğu en yüksek sınırı aşan sözleşmelerin en yüksek sınır üzerinden yapılmış sayılacağı; sınırı aşan edimler hata ile yerine getirilmiş olmasa bile, geri alınacağı, bu sınırlarda, Türk Borçlar Kanunu’nun 27’nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin uygulanmayacağı kaleme alınmaktadır. Doktrindeki bir kısım yazarlara göre, bu hüküm esas alındığında, koşullar oluşmadan ödeme süresinin sözleşmede

⁴²⁴ Aktaş, a.g.e., s. 90. Aynı yönde Güzel, a.g.m., s. 324.

⁴²⁵ Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 191.

⁴²⁶ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 748.

⁴²⁷ Dural, *Sempozyum*, s. 123.

altmış günden fazla kararlaştırılması halinde, ödeme süresinin, TTK m. 1530/1 esas alınarak azami süre olan altmış gün olarak kabul edilmesi gerektiği iddia edilebilir⁴²⁸. Ancak öğretide, TTK m. 1530/4 hükmünde yer alan “*sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemişse veya belirtilen süre beşinci fıkraya aykırı ise, borçlu aşağıdaki sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır*” şeklindeki ifadeden hareketle sözleşmede kararlaştırılan altmış günlük sürenin geçersiz olması halinde ödeme süresinin otuz gün olarak kabul edilmesi yerinde bir çözüm olarak ifade edilmektedir⁴²⁹.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4’te otuz günlük sürelerden bahsedilmiş olsa da, aynı maddenin beşinci fıkrasında ödeme süresinin en fazla almış güne kadar uzatılabileceği öngörülmüştür. Alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırmak suretiyle, altmış günden daha uzun bir ödeme süresi de belirlenebilecektir. Ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamayacaktır. Kanaatimizce, ödeme gününün altmış günden fazla kararlaştırıldığı ve bu sürenin TTK m. 1530/5 hükmüne aykırı olduğu bir durumda, TTK m. 1530/1 hükmü esas alınarak ödeme süresinin altmış gün olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan görüşe üstünlük tanınmalıdır.

6. Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Kararlaştırılmaması veya Kararlaştırılan Sürenin Geçersiz Olması

a) Ödeme Günü veya Süresinin Sözleşmede Kararlaştırılmaması

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4’te sözleşmede ödeme günü veya süresinin belirtilmemiş olması halinde, borçlunun aynı maddede dört bent halinde sayılan sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit

⁴²⁸ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 749; **Aktaş**, a.g.e., s. 92.

⁴²⁹ Öğretide **Ayan**, bu görüşü ileri sürerken aynı zamanda eleştirmektedir. Zira örneğin taraflarca altmış bir gün olarak belirlenen ödeme süresinin, sırf bir gün fazla kararlaştırılmış olması sebebiyle, borçlunun otuzuncu günün sonunda temerrüde düşmesinin kabulü doğru değildir. Bkz., **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 749.

sayılacağı ve alacaklının faize hak kazanacağı belirtilmiştir. Bu anlamda tarafların sözleşmede ödeme gününü veya süresini kararlaştırmadıkları hallerde borçlunun temerrüde düşmesi ve alacaklının faize hak kazanması bakımından da ihtar şartının aranmadığı görülmektedir⁴³⁰. Ödeme günü veya süresinin sözleşmede kararlaştırılmadığı durumlarda, borçlu, kural olarak kendisine fatura veya eşdeğer ödeme talebinin gönderilmesinin ardından otuz gün içinde bedel borcunu ödemediği durumda, otuz günün sonunda ihtara gerek olmaksızın kendiliğinden temerrüde düşecektir. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 3/3'te ve TTK m. 1530'da otuz günlük sürenin başlangıç anı farklılık göstermektedir. Buna göre borçlu, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin borçlu tarafından alındığı tarih belirliyse, faturanın veya eş değer ödeme talebinin borçlu tarafından alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda, faturanın veya eş değer ödeme talebinin alınma tarihi belirsizse mal veya hizmetin teslim alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda, faturayı veya eş değer ödeme talebini mal veya hizmetin tesliminden önce almışsa, mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden otuz günlük sürenin sonunda, kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde, faturayı veya eş değer ödeme talebini, kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte veya bu tarihten daha önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda kendiliğinden temerrüde düşer.

(1) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Borçlu Tarafından Alındığı Tarih Belirliyse

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4.(a) hükmü uyarınca, faturanın veya eş değer ödeme talebinin borçlu tarafından alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda borçlu, ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır. Kanun koyucu bu düzenleme ile ticari işletmeler arasında yapılacak mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, alacaklıyı, borçluya ihtarda bulunma zorunluluğundan kurtarmıştır. Bu düzenleme ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen ihtarsız

⁴³⁰ Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 184.

temerrüt hallerine bir ekleme daha yapılmıştır. Böylelikle borçlu, fatura veya eşdeğer ödeme talebini aldığı tarihten itibaren 30 günün sonunda ihtar gerek kalmaksızın kendiliğinden temerrüde düşecektir. Hüküm aynen 2011/7/EU Sayılı Direktif'in tekrarı niteliğindedir. Söz konusu Direktif'in 3/3-[b].(i) maddesine göre, mal veya hizmet tedariki sözleşmelerinde kural olarak, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin borçlu tarafından alınmasından 30 gün sonra, borçlu ihtar gerek kalmaksızın temerrüde düşecektir. Öte yandan fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı günden itibaren otuz günün sonunda borçlunun ihtar gerek kalmaksızın temerrüde düşebilmesi için, faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemiş olması koşulu da aranmamaktadır⁴³¹. Faturayı alan para borçlusunu, faturaya sekiz gün içerisinde itiraz etse dâhi temerrüde düşmekten kurtulamayacaktır⁴³².

Doktrinde bir kısım yazarlar tarafından, TTK m. 1530/4 hükmü ile fatura ve eşdeğer ödeme talebinin ihtar görevini görmesine cevaz verildiği yönünde bir değerlendirme yapılmaktadır⁴³³. Buna karşılık *Aktaş*, TTK m. 1530'da belirtilen fatura veya eşdeğer ödeme talebinin, ihtar gibi borçluyu hemen temerrüde düşürmediğini ve borçlu tarafından alınmasından itibaren 30 gün sonra temerrüdün gerçekleşeceğini ancak, faturada bedelin ne zaman ödenmesi gerektiğine ilişkin bir kayıt yer alırsa, bu kaydın ihtar niteliğinde olacağını ifade ederek, bu hâlde dâhi faturanın değil, fatura içeriğinde yer alan kaydın ihtar olarak kabul edileceği düşüncesindedir⁴³⁴. Benzer yönde *Ayan* da, sadece fatura gönderilmesinin, ifa talebini içermediğinden ihtar olarak kabul edilmeyeceğini, fakat borcun ödenmesi yönünde bir iradenin de eklenmesi durumunda ihtar niteliği taşıyacağını savunmaktadır⁴³⁵. Kanaatimizce de faturanın tek başına ihtar mahiyetinde olduğu sonucuna varılmaz. Zira TTK m.

⁴³¹ *Ayan*, "6102 sayılı TTK", s. 761.

⁴³² Buna karşılık öğretide *Çağlayan*, borçlunun faturaya sekiz gün içinde itiraz etmesi halinde, TTK m. 1530 hükmünün uygulanmayacak bir hâl alacağını kabul etmektedir. Detaylı bilgi için bkz., *Çağlayan*, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 225. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir.

⁴³³ *Çağlayan*, "Malve Hizmet Tedariki", s. 222; *Yatağan*, *Tez*, s. 54.

⁴³⁴ *Aktaş*, a.g.e., s. 114.

⁴³⁵ *Ayan*, "6102 Sayılı TTK", s. 752.

1530/4 hükmünde fatura ve eşdeğer ödeme talebine ihtar görevi yüklenmemiş, burada özel bir ihtarsız temerrüt hali öngörülerek, aynı maddede belirtilen sürelerin başlangıcının tespitinde fatura veya eşdeğer ödeme talebi esas alınmıştır. Faturanın ihtar mahiyetinde olması, öğretide haklı olarak belirtildiği üzere faturada bedelin ne zaman ödeneceğine ilişkin bir kaydın yer alması halinde mümkün olabilecektir⁴³⁶.

Türk Borçlar Kanunu m. 90'a göre, "*ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur*". Bu noktada haklı olarak, "*alacaklının, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin borçluya ulaşmasından sonra 30 günlük süreyi beklemeden TBK m. 90'a dayanarak ihtar aracılığıyla borçluyu temerrüde düşürmesi mümkün olacak mıdır*" sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir⁴³⁷. Doktrinde ağırlıklı olarak, alacaklının borcun muaccel olmasından sonra, borçlunun fatura veya eşdeğer ödeme talebini almasından itibaren 30 günlük sürenin geçmesini beklemeden de ihtar çekerek borçluyu temerrüde düşürebileceği savunulmaktadır⁴³⁸. Kanaatimizce de 30 günlük sürenin sona ermesi beklenmeden öncesinde ihtar yapılarak borçlu temerrüde düşürülebilir. Zira Çağlayan'ın da haklı olarak belirttiği üzere, borcun muaccel olmasına rağmen borçluya ayrıca 30 günlük ödeme süresi tanınması, alacaklının korunması amacına ters düşmektedir⁴³⁹. Zira gerek 2011/7 sayılı Direktif'in gerek TTK m. 1530 hükmünün temel amacı para borçlusuna ek 30 günlük bir süre tanımak değil, aksine borçlunun mal veya hizmetin alındığı tarihten itibaren en geç 30 günün sonunda ihtar olmaksızın kendiliğinden temerrüde düşmesini ve böylece temerrüdün ağır sonuçlarına katlanmak zorunda kalmasını düzenlemektir. Öğretide sorunun çözülmesi adına, Alman

⁴³⁶ Ayan, "6102 Sayılı TTK", s. 752.

⁴³⁷ Aktaş, a.g.e., s. 115.

⁴³⁸ TTK m. 1530 hükmü ile para alacaklısını korumak amacıyla, ihtarın yapılmadığı hallerde de borçlunun temerrüde düşmesi sağlanmıştır. Aksi takdirde, temerrüdün ihtarla gerçekleşmesine ilişkin kurallar ortadan kaldırılmamıştır. Bkz., Ayan, "6102 Sayılı TTK", s. 759; Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 228; Aktaş, a.g.e., s. 115.

⁴³⁹ Çağlayan, "Mal ve Hizmet Tedariki", s. 229.

kanununda olduğu gibi (BGB &§ 286/3), TTK m. 1530'a yapılacak bir değişiklik ile “*en geç (spätstens)*” ifadesi eklenebilir. Nitekim 2011/7 sayılı Direktif'te 30 günlük süreden daha kısa bir süre öngörülebileceği de ifade edilmiştir.

(2) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Borçlu Tarafından Alındığı Tarih Belirsizse

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4.(b)'ye göre, faturanın veya eş değer ödeme talebinin alınma tarihi belirsizse mal veya hizmetin teslim alınmasını⁴⁴⁰ takip eden otuz günlük sürenin sonunda borçlu ihtarla gerek kalmaksızın mütemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır. Hüküm 2011/7 sayılı Direktif'in 3/3.(b/ii)'den aynen alınmıştır. Hükümde fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı tarihin belirsiz olması hâli düzenlenmiştir. Bir diğer deyişle, borçlu fatura veya eşdeğer ödeme talebini almış, fakat fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı zaman bakımından bir belirsizlik veya tartışma söz konusudur⁴⁴¹. Bu şekilde bir belirsizlik olması halinde, faturanın mal veya hizmetin teslim edildiği tarihte teslim edildiği bir karine olarak kabul edilmiştir⁴⁴². Öğretide, TTK m. 1530/4.(1)'in (c) bendinde yer alan “*mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden*” ifadesinin “*mal veya hizmetin bedelini ifa borcunun muaccel olmasını takip eden*” şeklinde anlaşılması gerektiği savunulmaktadır⁴⁴³. Bununla birlikte söz konusu hüküm, öğretilerde eleştirilmektedir. Getirilen temel eleştiriler, ödeme süresinin doğru bir şekilde tespit edilemeyeceği ve bu şekildeki bir düzenlemenin alacaklıyı fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı tarihi belirsiz kılmaya iteceği yönündedir⁴⁴⁴.

⁴⁴⁰ TTK m. 150/4'te her ne kadar “...*mal veya hizmetin teslim alınmasını...*” şeklinde ifade edilmiş olsa da öğretide Çağlayan'ın ifadesi ile hükmün “*malı teslim etmesi veya sözleşme konusu hizmeti sağlaması*” şeklinde olması daha isabetli olacaktır. Bkz., Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 186.

⁴⁴¹ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s.765; Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 186.

⁴⁴² Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 765.

⁴⁴³ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 764.

⁴⁴⁴ Yatağan, *Tez*, s. 56.

Ancak TTK m. 1530'da fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alınmadığı ihtimâli üzerinde durulmamıştır. TTK m. 20'ye göre, ticari işletmesi bağlamında bir mal satmış, üretmiş, bir iş görmüş veya bir menfaat sağlamış olan tacir, diğer taraf, kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini istemesi halinde, fatura düzenleyip sözleşmenin karşı tarafına vermek zorundadır. Görüldüğü üzere, TTK'da tacirlerin fatura düzenleme zorunluluğu karşı tarafının talebine bağlı kılınmıştır.

Ele alınması gereken bir diğer mesele ise, mal veya hizmetin faturadan önce teslim edildiği bilinmesine rağmen, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin verildiği tarih hususunda alacaklı ve borçlu arasında bir anlaşmazlık olmasıdır. Öğretide bir görüş, alacaklı ve borçlu arasında faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin verildiği tarih hususunda bir uyuşmazlık olması halinde, temerrüdün, mal veya hizmetin alındığı tarihten itibaren 30 gün şeklinde hesaplamasının hakkaniyete uymayacağı, böyle bir durumda taraflar arasında uyuşmazlık bulunan iki tarihten daha eski tarihli olanının esas alınması gerekeceği ileri sürülmektedir⁴⁴⁵. Diğer bir görüşe göre ise, borçlu, fatura veya eşdeğer ödeme talebini, mal ve hizmet tedarikinden sonra aldığını iddia ediyorsa bunu ispatla yükümlüdür⁴⁴⁶. Öte yandan fatura veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı tarihin belirsiz olduğu hallerde, borçlunun adaletsizliğe maruz kalmasını engellemek amacıyla, en azından faturanın düzenlenme tarihinden itibaren temerrüt faizi işletilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁴⁷. Söz konusu hükmün esasen amacı şüphesiz ki para alacaklısını korumaktır. Ancak para alacaklısı lehine yapılan yorumun, para borçlusunu da mağdur etmemesine özen gösterilmelidir. Öncelikle belirtilmelidir ki, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin, borçlu tarafından mal veya hizmet tedarik edildikten sonra alındığının iddia edildiği fakat ispat

---

⁴⁴⁵ Aktaş, a.g.e., s. 116.

⁴⁴⁶ Yatağan, *Tez*, s. 56.

⁴⁴⁷ Yatağan, *Tez*, s. 56.

edilemediği hallerde, en azında faturanın düzenlenme tarihinin esas alınması her zaman borçlunun adaletsizliğe maruz kalmasını engellemeyecektir.

Son olarak emtiayı temsil eden senetlerden, makbuz senedi, varant⁴⁴⁸ ve konşimentoya⁴⁴⁹ da kısaca değinmekte fayda görmekteyiz. Bilindiği üzere, makbuz senedi ve varantın birlikte ciro edilmesi, umumi mağazaya tevdi olunan malların mülkiyetini nakleder⁴⁵⁰. Aynı şekilde konişmentonun türü ne olursa olsun zilyetliğin devri ile deniz yoluyla nakledilmekte olan emtianın mülkiyeti de devralan geçer⁴⁵¹. Umumi mağazaya tevdi edilen emtiayı temsil eden, makbu senedi ve varantın devredilmesi, deniz yoluyla nakli yapılan emtiayı temsil eden konişmentonun zilyetliğinin geçirilmesi malların mülkiyetinin nakli sonucunu doğuracağından, TTK m. 1530 kapsamında yapılam mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, faturanın alındığı tarih belirsiz olmakla birlikte, bu senetlerin birinin teslim edilmiş olması halinde, TTK m. 1530/4 ve 5'inci fıkralarında yer alan süreler bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

⁴⁴⁸ TTK m. 832: (1) Makbuz senedi ve varant verme karşılığında serbest veya gümrüklenmemiş mal ve hububatı, saklama sözleşmesi uyarınca kabul etmek ve tevdi edenlere de bu senetlerle tevdi olunan mal ve hububatı satabilmek veya rehnedebilmek imkânı vermek amacıyla kurulan mağazalara "umumi mağaza" denir. Umumi mağazalar işlemleri bu Kısım hükümlerine tabidir.

(2) Umumi mağazalar Gümrük ve Ticaret Bakanlığının izniyle kurulur.

(3) Umumi mağazaların kuruluş usul ve esasları, bunlara kabul edilecek mal ve hububat cinsleri ve umumi mağazaların henüz gümrüklenmemiş olan malları kabul etmeye yetkili sayılmaları için gereken şartlar ve gümrük denetimi özel kanununda düzenlenir

⁴⁴⁹ TTK m. 1228: (1) Konişmento, bir taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlayan, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren ve taşıyanın eşyayı, ancak onun ibrazı karşılığında teslimle yükümlü olduğu senettir.

⁴⁵⁰ Ali **Bozer**, Celal **Göle**, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 347. Makbuz senedi ve varant, nama ya da emre olarak düzenlenebilir. Ancak devri her iki durumda da ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle yapılır. **Bozer**, **Göle**, *Kıymetli Evrak*, s. 347. TTK m. 839: (1) Senedin teslimi şartıyla, ciro aşağıda yazılı hükümleri doğurur:

a) Makbuz senedi ve varantın birlikte cirosu, tevdi olunan malların mülkiyetini devreder.

b) Yalnız varantın cirosu, varantın devredildiği kişiye, tevdi olunan mallar üzerinde rehin hakkı sağlar.

c) Yalnız makbuz senedinin cirosu, varant hamilinin hakkı saklı kalmak şartıyla, tevdi olunan malların mülkiyetini devreder.

⁴⁵¹ **Bozer**, **Göle**, *Kıymetli Evrak*, s. 359. TTK m.1228/3 uyarınca konişmento, nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilir.

(3) Borçlu Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebini Mal veya Hizmetin Tesliminden Önce Almışsa

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4.(c)'ye göre, borçlu faturayı veya eş değer ödeme talebini mal veya hizmetin tesliminden önce almışsa, mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden otuz günlük sürenin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır. Fatura veya eş değer ödeme talebinin mal veya hizmetin tesliminden önce alınmış olması halinde, otuz günlük sürenin mal veya hizmetin teslim tarihinden itibaren başlamasının nedeni, mal veya hizmeti teslim almamış olan borçlunun yalnız fatura veya eş değer ödeme talebini almış olması nedeniyle otuz günün sonunda temerrüde düşmesini engellemektir. Öğretide de haklı olarak, mal veya hizmeti teslim almamış olan borçlunun sırf fatura veya eş değer ödeme talebini almış olması sebebiyle temerrüde düşmesinin hakkaniyete uygun olmayan bir düşünce olacağı kabul edilmektedir⁴⁵².

Öte yandan TTK m. 1530/4.(1)'in (c) bendinde yer alan “*mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden*” ifadesinin “*mal veya hizmetin bedelini ifa borcunun muaccel olmasını takip eden*” şeklinde anlaşılması gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁵³.

(4) Kanunda veya Sözleşmede Mal veya Hizmetin Kabul veya Gözden Geçirme Usulünün Öngörüldüğü Hallerde

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4.(d)'ye göre, Kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde, borçlu, faturayı veya eş değer ödeme talebini, kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte veya bu tarihten daha önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda; şu kadar ki, kabul veya gözden geçirme için sözleşmede öngörülen süre, mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz günü aşıyor ve bu durum alacaklının aleyhine ağır

⁴⁵² Ayan, “6120 Sayılı TTK”, s. 763.

⁴⁵³ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 764.

bir haksızlık oluşturuyorsa, kabul veya gözden geçirme süresi mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz gün olarak kabul edilir.

Öncelikle hükümde bahsi geçen “*kabul veya gözden geçirme*” ile neyin kastedildiği hususunun ele alınması gerekmektedir. Doktrinde bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir. *Ayan*’a göre, TTK m. 1530/4 .(d)’de yer alan “*kabul ve gözden geçirme*”, mal veya hizmetin teslim alınması ile ilgili olarak kabul edilmesi gerekir⁴⁵⁴. Öğretide *Yatağan* ise, TTK m. 1530/4.(d)’de, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan bir satışın söz konusu olduğunu savunmaktadır⁴⁵⁵. Nihayet *Çağlayan*, hükümde yer alan “*kabul veya gözden geçirme*” usulünün mal veya hizmet tedariki sözleşmelerinde alacaklının ediminin ayıplı olup olmadığının tespiti amacıyla öngörüldüğünü kabul etmektedir⁴⁵⁶. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, mal veya hizmetin yapılan inceleme ve gözden geçirmenin neticesinde ayıplı olduğu tespit edilirse, bu durumda ayıp bildiriminde bulunulması gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530’un sadece ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine uygulandığı dikkate alındığında, ayıp ihbarı hususunda TTK m. 23/1.(c) hükmüne gidilecektir. TTK m. 23/1.(c) uyarınca, ticari satışlarda malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Ancak ayıp açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa,

⁴⁵⁴ **Ayan**, “6102 Sayılı TTK”, s. 768-769. Aynı görüşte bkz., **Aktaş**, s. 120-121.

⁴⁵⁵ **Yatağan**, *Tez*, s. 57-58. TBK m. 249: Beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır. Beğenme koşuluyla satışta alıcı, satılanı kabul etmekte veya hiçbir sebep göstermeksizin geri vermekte serbesttir. Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır (TBK m. 250).

Deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmak gerekip de alıcı, satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcı sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur. Böyle bir süre belirlenmemişse, satıcı uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtarda bulunabilir; bu ihtarla hemen cevap verilmezse satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur (TBK m. 251).

⁴⁵⁶ **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 228.

haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanunu'nun 223'üncü maddesinin 2'nci fıkrasının uygulanacağı belirtilmektedir. Buna göre satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılmayacak bir ayıp bulunması hâlinde, alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılarda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.

Taraflar ayıp ihbarı hususunda daha uzun bir süre belirleyebilirler. Ancak TTK m. 1530/4.(d)'de kabul veya gözden geçirme için azami 30 günlük bir süre öngörülmüştür. Kabul veya gözden geçirme için 30 günlük süreden fazla bir sürenin kararlaştırılması ancak alacaklı aleyhine haksız bir durum yaratmaması koşuluyla mümkün olabilir.

b) Sözleşmede Kararlaştırılan Ödeme Günü veya Süresinin Geçersiz Olması

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4 hükmünde, sözleşmede ödeme günü veya süresinin belirtilmemiş olmasının yanı sıra, belirtilen sürenin TTK m. 1530' un beşinci fıkrasına aykırı olması halinde de, borçlunun TTK m. 1530/4'te dört bent halinde sayılan sürelerin sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılacağı ve alacaklının faize hak kazanacağı ifade edilmektedir.

TTK m. 1530/5'de ise, sözleşmede öngörülen ödeme süresinin, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceği, ancak alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle tarafların daha uzun bir süre öngörebileceği, alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin, hiçbir şekilde altmış günü aşmayacağı belirtilmiştir. O halde TTK m. 1530/4 hükmünde, sözleşmede belirtilen ödeme günü veya süresinin TTK m. 1530' un beşinci fıkrasına aykırı olması halinde de, borçlu TTK m. 1530/4'te dört bent halinde sayılan sürelerin

sonunda ihtara gerek kalmaksızın mütemerrit sayılacak ve alacaklı faize hak kazanacaktır. Ancak daha önce de belirttiğimiz üzere, ödeme gününün altmış gündenden fazla kararlaştırıldığı ve bu sürenin TTK m. 1530/5 hükmüne aykırı olduğu bir durumda, TTK m. 1530/1 hükmü esas alınarak ödeme süresinin altmış gün olarak kabul edilmesi daha uygun çözümdür.

B. Bedelin Taksitle Ödeneceğinin Kararlaştırıldığı Sözleşmeler

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/8'e göre, mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümleri birinci taksit bakımından uygulanır. Her bir taksit tutarının ödenmeyen kısmı TTK m. 1530/7'de öngörülen oranda gecikme faizine tabidir. Alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde ise, taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersiz olacağı belirtilmiştir. Bu hüküm emredici nitelikte olup, hükme aykırı olarak kararlaştırılan sözleşmeler kesin hükümsüzdür. Sözleşme serbestisi ilkesine önemli bir istisna getiren bu hüküm emredici niteliktedir⁴⁵⁷. Ayrıca burada yasaklanan husus alacaklı tarafın KOBİ veya tarımsal veya hayvansal ürün üreticisi olup, borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hallerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleridir. İfanın kısım kısım yerine getirilmesinin öngörüldüğü sözleşmelerde ise, TTK m. 1530/8 hükmü uygulanmayacaktır⁴⁵⁸. Bundan başka hem para alacaklının hem borçlusunun KOBİ veya büyük ölçekli işletme olduğu ya da para alacaklısının büyük ölçekli işletme ve para borçlusunun ise KOBİ olduğu hallerde bedel borcunun taksitle ödenmesinin kararlaştırılması mümkün olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/8 uyarınca, bedelin taksitle ödeneceğinin kararlaştırıldığı sözleşmelerde, TTK m. 1530/5'te öngörülen altmış günlük üst sınır ilk taksit bakımından da geçerli olacaktır. Buna göre, ilk

---

⁴⁵⁷ Aktaş, a.g.e., s. 97.

⁴⁵⁸ Aktaş, a.g.e., s. 97.

taksit bakımından ödeme süresinin altmış günlük bir süreden daha uzun kararlaştırılması geçersiz olacaktır.

Geçersizlik halinde altmış günlük sürenin mi yoksa otuz günlük sürenin mi esas alınacağı hususunda yukarıda yaptığımız açıklamalar aynen burada da geçerli olacaktır. Ancak TTK m. 1530/8’de “*mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümleri birinci taksit bakımından uygulanır*” şeklindeki ifadenin lafzından altmış günlük ödeme süresi sınırının sadece ilk taksit bakımından uygulanacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak böyle bir sonuca varılması halinde, bedelin taksitle ödeneceğinin kararlaştırıldığı sözleşmelerde ilk taksit bakımından altmış günlük üst sınır öngörülmesi diğer taksitler bakımından böyle bir sınırın öngörülmemiş olması hükmün amacı ile bağdaşmayacaktır. Kanaatimizce öğretide de savunulduğu üzere, TTK m. 1530/8’de yer alan “*mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümleri birinci taksit bakımından uygulanır*” şeklindeki düzenlemenin “*birinci taksit bakımından uygulanır*” kısmının “*her bir taksit bakımında uygulanır*” şeklinde yorumlanması daha doğru ve yerinde olacaktır⁴⁵⁹. Nitekim Ayan’ a göre aksine bir yorum tarzının altmış günlük ödeme süresinin aşılması yasağının dolanılmasına yol açabileceğinden, kanuna karşı hile gerekçesiyle buna fırsat verilmemesi gerekir⁴⁶⁰.

Ayrıca belirtmelidir ki taksitle ödemeyi yasaklayan TTK m. 1530/8 hükmünün amacı KOBİ’yi, tarımsal veya hayvansal üreticiyi korumak olduğundan, taksitlerin tamamının TTK m. 1530/5’da azami süre olarak belirtilen altmış gün içinde ödenmesi halinde, taksitle ödemenin geçerli kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁶¹. Aynı şekilde, taksitle ödemeye ilişkin tarflarca belirlenen sözleşme hükümlerinin TTK m. 1530/8’ye göre geçersiz

⁴⁵⁹ Ayan, “6102 sayılı TTK”, s. 750; Yatağan, Tez, s. 61-62.

⁴⁶⁰ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 750. Aynı yönde bkz., Aktaş, a.g.e., s. 96.

⁴⁶¹ Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 751.

olması, TTK m. 1530/5 uyarınca azami ödeme süresini aşan taksitler bakımından geçerli olması gerekir⁴⁶². Öte yandan, alacaklının küçük veya orta ölçekli veyahut tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hallerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağını düzeneleyen TTK m. 1530/8'in, zayıf olan işletmeleri korumaktan ziyade, iş kaybı sebebiyle işletmeleri ekonomik anlamda sıkıntıya sokabilecek bir hüküm olduğu ileri sürülmekte, KOBİ'ler, tarımsal ve hayvansal üreticiler bakımından taksitle ödemeyi yasaklayan düzenlemeler yerine, ödeme süresine ve miktarına ilişkin daha elverişli hükümlerin tesis edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁶³. Gerçekten de alacaklının KOBİ, tarımsal veya hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hallerde, taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağını belirtmesi, KOBİ'ler, tarımsal veya hayvansal üreticiler bakımından her zaman koruyucu bir etki yaratmayacağı hiç şüphesizdir. Kendileri ile taksitle ödemeyi öngören mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri akdetmek isteyecek olan büyük ölçekli işletmelerin, bu yöndeki teklifleri, hayata geçirilemeyeceğinden, bu durum elbette ki ekonomik anlamda bir kayba yol açacaktır. Bu sebeple, TTK m. 1530/5'te öngörüldüğü üzere, alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, her bir taksit bakımından ödeme süresinin, altmış günü aşmaması kaydıyla, taksitle ödemenin öngörüldüğü sözleşme hükümlerinin geçerli kabul edilmesi yerinde olacaktır. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif'te alacaklının KOBİ, tarımsal veya hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hallerde, taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Bundan başka TBK'nın taksitle satış sözleşmesi hükümleri (TBK m. 253 ilâ 263) de uygulama alanı bulacağından, taksitlerinden birinin

---

⁴⁶² **Ayan**, "6102 Sayılı TTK", s. 751.

⁴⁶³ **Yatağan**, *Tez*, s. 62; **Aktaş**, a.g.e., s.97.

ödenmemesi halinde, diğer taksitlerin muaccel olacağını kararlaştırmaları mümkündür. TBK m. 259/2’de satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesinin veya sözleşmeden dönebilmesinin, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir. Aynı hükmün 3’üncü fıkrası uyarınca, satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az onbeş günlük bir süre tanımak zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TTK M. 1530 HÜKMÜNE GÖRE MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİNDE BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK

Türk Borçlar Kanunu m. 117 ilâ 126'nci maddelerinde borçlu temerrüdü ve borçlu temerrüdünün genel olarak sonuçları düzenlenmiştir. TBK m. 120, 121 ve 122'nci maddelerinde para borçlarında temerrüdün sonuçları özel olarak kaleme alınmıştır. TTK m. 1530 hükmünde para borçlusunun temerrüt hali düzenlenmiş olduğundan, temerrüt faizi (TBK m. 120, 121) ve aşkın zarar (TBK m. 122) konularına özellikle temas etmemiz gerekmektedir. Öte yandan TTK m. 1530'da para borçlusunun temerrüdü bakımından özel düzenlemelerin yer almış olması, hüküm bulunmayan hallerde TBK'nın borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümlerine başvurulmasını engellemeyecektir. Ancak çalışmamızın konusunu TTK m. 1530 oluşturduğundan, TBK'nın borçlunun temerrüdünü düzenleyen genel hükümlerini detaylı olarak ele almayacağız.

II. FAİZ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

İktisadî anlamda paranın getirisi olarak adlandırılan faiz, hukukî anlamda belirli bir miktar paranın alacaklısının kendi rızasıyla ve rızası dışında belirli bir süre bu paradan yoksun kalması halinde, sözleşmede veya kanunla belirlenen yüzdeler oranınca alacaklıya sağlanan medeni bir semere, bir diğer ifade ile para alacağının bir nevi kirası, getirisi şeklinde ifade edilmektedir⁴⁶⁴. Tanımdan hareketle faizin söz konusu olabilmesi için, “*bir miktar para*

⁴⁶⁴ Arslan **Kaya**, “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, İHFM, C. LIV, Y. 1994, s. 347; Hamdi **Yasaman**, Ticari İşlerde Akdi Faiz ve Temerrüt Faizi, Bankacılar Dergisi, Sa. 76, Y. 2011, s. 61; **Barlas**, a.g.e., s. 124. **Ülgen**, **Helvacı**, **Kendigelen**, **Kaya**, **Nomer Ertan**, a.g.e., s. 73; **Poroy**, **Yasaman**, a.g.e., s. 81; **Bozer**, **Göle**, *Ticari İşletme*, s. 271; **Ayhan**, **Özdamar**, **Çağlar**, a.g.e., s. 27; Murat **Aydoğdu**, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz İle İlgili Düzenlemeler”, DEÜHFD, C. 12, Sa. 1, Y. 2010, s. 86; **Aydoğdu**, **Ayan**, a.g.e., s. 1-2.

alacağıının bulunması”, “bu alacaktan mahrum kalınan bir sürenin olması” ve de “faizin belli bir oranda uygulanması” gerekmektedir⁴⁶⁵. Faiz ile ilgili hükümler çeşitli kanunlarda yerini almaktadır. Konumuz açısından ana hatları ile TBK, TTK ve FaizK’ daki hükümler ele alınacaktır. Faiz genel olarak, TBK’nın 88, 120, 121, 131, 387 ve 388’inci hükümlerinde ve TTK’nın 8, 9 ve 10’uncu hükümlerinde düzenlenmiştir⁴⁶⁶. 3095 sayılı FaizK ise, faiz hususunda özel bir düzenleme niteliğindedir.

Faiz alacağıının kaynağı, kanun veya hukukî bir işlem olabileceği gibi hukukî bir fiil veya olay yahut haksız fiil de olabilir⁴⁶⁷. Faize ilişkin hükümler emredici nitelikte olabileceği gibi tamamlayıcı hukuk kuralları şeklinde de olabilir⁴⁶⁸. Faiz alacağıının ortaya çıkabilmesi için, alacaklının bir zarara uğraması şart olmadığı gibi borçlunun kusurlu olmasına da gerek yoktur⁴⁶⁹. Zira faizin asıl işlevi piyasa düzenleyici araçlarından en önemlisi olması, özellikle temerrüt faizi bakımından para borçlarının ödenmesinde yaşanan gecikmeleri önlemesidir⁴⁷⁰.

Faiz, asıl alacağa bağlı fer’i bir hak olduğundan⁴⁷¹, faiz alacağıından bahsedilebilmesi için öncelikle asıl alacağın söz konusu olması gerekir. Dolayısıyla TBK m. 131/1 gereğince asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona

⁴⁶⁵ **Aydoğdu**, “Faiz”, s. 86.

⁴⁶⁶ Çalışmamızın kapsamına girmemekle birlikte, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da da faize ilişkin hükümler yer almaktadır.

⁴⁶⁷ **Kaya**, s. 347; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 73.

⁴⁶⁸ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1123; **Aydoğdu**, “Faiz”, s. 87; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 3.

⁴⁶⁹ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 74; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 71.

⁴⁷⁰ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 74.

⁴⁷¹ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 81; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 3; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 271; **Şener**, a.g.e., s. 85; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 116. Özellikle kanunî temerrüt faizinin, genel faiz kavramından farklı olarak fer’i nitelik taşımadığı, asıl alacaktan tamamen bağımsız olarak kabul edildiği şeklindeki görüşe katılmanın imkânı yoktur. Bkz. Mahmut T. **Birsel**, Ali Murat **Sevi**, “3095 Sayılı Kanunî ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Madde 4/A Hükümünün Uygulama Alanı”, DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009 (Basım yılı 2010), s. 1035. Kanaatimizce, kanunen öngörülen temerrüt faizinin, kanundan kaynaklanıyor olması onun asıl alacaktan tamamen bağımsız olduğu sonucunu doğurmamalıdır. Kanunen öngörülmüş olsa da temerrüt faizinin varlığı asıl alacağın varlığına bağlıdır.

erdiği takdirde, asıl alacağa bağlı faiz borcu da sona ermiş olur. Ancak TBK m. 131/2’de işlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılıyorsa, bu faizler ve ceza koşulunun istenebileceği belirtilmektedir. Faizin fer’i niteliğinin bir diğer önemli sonucu da asıl alacakla birlikte işlemiş faizlerin de devredilmiş sayılacağıdır (TBK m. 189/2). Ancak faiz alacağının üçüncü kişi lehine sözleşme olarak kararlaştırıldığı, faizin ayrıca temlik edilmesi veya asıl alacak üzerinde intifa hakkı kurulması gibi haller TBK m. 189/2 hükmü karşısında istisna oluşturmaktadır⁴⁷². Bir diğer önemli husus ise, TBK m. 131/2⁴⁷³ hükmünden de anlaşıldığı üzere faizin ayrıca dava ve takip konusu yapılabilmesidir⁴⁷⁴. Bir başka ifade ile asıl davada faiz talep edilmemiş olsa dâhi bağımsız bir dava ya da takiple talebi mümkündür. Ayrıca işlemiş faiz alacağı alacağı asıl alaktan bağımsız olarak, üçüncü kişilere devredilebilir, haczedilebilir veya rehnedilebilir⁴⁷⁵.

Bilindiği üzere alacağın tamamının belirli ve muaccel olduğu hallerde, alacaklının kısmî ifayı reddetmesi mümkündür. Ancak faiz alacağının ödenmesi kısmî ifa olmadığından, alacaklının asıl alaktan ayrı olarak ödenmek istenen faiz alacağını reddetmesi mümkün değildir⁴⁷⁶.

Zamanaşımı bakımından da faiz alacağı, asıl alacağın zamanaşımı süresine tabidir. Nitekim TBK m. 152’de asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacakların da zamanaşımına uğrayacağı açıkça ifade edilmiştir. Diğer yandan TBK m. 147/1’in ilk bendinde anapara faizleri için

⁴⁷² **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 73.

⁴⁷³ TBK m. 131/2: “İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılıyorsa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir”.

⁴⁷⁴ **Bozer, Göle, Ticari İşletme**, s. 272. Ancak faizin, diğer yan ve ek haklardan farklı olarak ayrıca dava edilebilmesi için işlemiş faiz niteliğinde olması gerekir. Bir başka ifade ile ancak işlemiş faizler, asıl alaktan bağımsız olarak talep ve dava edilebilir. Detaylı bilgi için bkz., **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 4.

⁴⁷⁵ **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 5.

⁴⁷⁶ **Aydoğdu**, “Faiz”, s. 88.

beş yıllık zamanaşımı süresinin öngörölmüş olması, anapara faiz alacağıın aslı alacaktan önce zamanaşımına uğrayabileceği şekilde bir sonucun ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir⁴⁷⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 589/2'nin 3'üncü bendine göre, kefalet sözleşmesinde faiz verme şartı varsa, kefilin işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait akdî faizler ile gerektiğinde tahvil karşılığında ödünç verilen anaparanın işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizlerinden sorumlu olduğu belirtilmiştir⁴⁷⁸.

A. Faiz Kavramının Benzer Kavramlar İle Karşılaştırılması

Faiz kavramını açıklamakla birlikte faizin diğer benzer bazı kavramlardan farklarını ele almakta fayda görüyoruz. Nitekim özellikle vade farkı, gecikme tazminatı ve munzam zarar kavramları ile karıştırıldığı görölmektedir.

Vade farkı hususunda öğretide ortak kabul gören bir tanım yer almamaktadır⁴⁷⁹. Vade farkı kavramının açıklanmasında Yargıtay kararları bize ışık tutmaktadır. Buna göre vade farkı, Yargıtay HGK'nın 17.11.1999 tarihinde vermiş olduğu bir kararında ifade ettiği üzere, “*vade farkı mal ve hizmet satın alınmasına yönelik akitlerde özellikle kararlaştırılan ve vade farkı tarihinden başlayarak fiili ödeme tarihinde, mal veya hizmet bedeline ekleme yapılmak suretiyle alacağın ulaştığı miktarı*” ifade eder⁴⁸⁰. Öte yandan Yargıtay'ın diğer bazı kararlarında ise bir tutarlılığın olmadığı görölmektedir. Nitekim Yargıtay

⁴⁷⁷ Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 4; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 74.

⁴⁷⁸ TTK m. 7'nin son cümlesinde müteselsil kefalet halinde, kefil ve kefillere, taahhüt veya ödemenin yapılmadığı veya yerine getirilmediği ihbar edilmeden temerrüt faizi yürütülemez denilmektedir.

⁴⁷⁹ Kanunlarımızda da vade farkı adı altında bir düzenleme olmamakla birlikte, TBK m. 234/2 hükmünün vade farkı uygulamasına kaynak gösterilmektedir. Bkz., Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 78.

⁴⁸⁰ Yarg. HGK, E. 1999/19-933, K. 1999/950, T. 17.11.1999; E. 2009/6128, K. 2009/6805, T. 14.12.2009 (KBB., E.T., 30.12.2016). Benzer yönde tanım için bkz., Kaya, “Faiz”, s. 348. Öğretide *Bahtiyar*'a göre, vade farkı, kararda belirtildiği gibi alacağın ulaştığı miktarı değil, eski ile yeni miktar arasındaki farkı ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz., Mehmet Bahtiyar, “Sözleşmede Vade Farkı Kaydı ve Bu Kayda Dayalı Alacağın Hukukî Niteliği”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan Cilt I, İstanbul Eylül 2003, s. 47.

bazı kararlarında vade farkını temerrüt faizi olarak nitelendirmekte, bazı kararlarında ise vade farkını anapara faizi olarak nitelendirmektedir⁴⁸¹. Yargıtay, vade farkını temerrüt faizi olarak nitelendirmediği kararlarında, vade fark istenebilmesi için vade farkı sözleşmesi veya cari hesap sözleşmesi bulunması veya tarafların arasında yerleşik bir uygulamanın var olması şartını aramıştır⁴⁸². Kanaatimizce vade farkının istenebilmesi için Yargıtay’ca aranan şartlar göz önünde tutulduğunda, vade farkının temerrüt faizi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira vade farkının istenebilmesi için bu yönde bir anlaşma, uygulama veya cari hesap sözleşmesi aranırken, temerrüt faizi kanundan kaynaklanan asgari bir miktardır. Yine öğretilde *Helvacı/Kaya* tarafından haklı olarak ifade edildiği üzere, temerrüt faizinin söz konusu olabilmesi için alacağın muaccel olması yetmez, temerrüt şartlarının da oluşması gerekir⁴⁸³. Aynı gerekçelerle vade farkını “*akdi temerrüt faizi*” olarak nitelendiren görüşe katılmanın da imkânı yoktur⁴⁸⁴. Kanaatimizce vade farkını somut olaydan bağımsız bir şekilde doğrudan ne anapara faizi ne de temerrüt faizi şeklinde nitelendirmek doğru değildir. Vade farkı, mal ve hizmet satın alınmasına ilişkin olarak yapılan sözleşmelerde taraflarca kararlaştırılan ve vade farkı tarihinden başlanarak fiili ödeme tarihinde, mal ve hizmet bedeline eklenen miktarı ifade etmektedir⁴⁸⁵. Bu anlamda, vade farkının hukukî

---

⁴⁸¹ Vade farkının, cezaî şart veya tazminat olarak nitelendiren görüşler için bkz., **Bahtiyar**, a.g.m., 48-51.

⁴⁸² Yarg. 11. HD., E. 5260/ K. 2293, T. 17.04.1989; Yarg. HGK, E. 1999/19-933, K. 1999/950, T. 17.11.1999 (KBB., E.T., 30.12.2016). Özellikle faturalarda yer alan vade kaydı, faturanın olağan içeriğinden sayılmadığında, sekiz gün içerisinde faturaya itiraz edilmemesi halinde vade farkının da kabuledildiği anlamına gelmemektedir. Bkz., **Bozer, Göle, Ticari İşletme**, s. 74; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 102. Nitekim Yargıtay’ın görüşleri de bu şekildedir. Bkz., Yarg., 19. H.D., E. 2006/9206, K. 2007/1520, T. 20.02.2007; HGK., E. 2001/1, K. 2003/1, T. 27.6.2003 (Lexpera, E.T., 01.03.2017).

⁴⁸³ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 79.

⁴⁸⁴ **Yasaman**, a.g.m., s. 64.

⁴⁸⁵ Öğretilde, *Aydoğdu, Ayan*, vade farkının geç ödemedden dolayı yapılması gereken fer’i nitelikte bir ödeme vasfında olmadığını, mal bedelinin vadeden sonra ödenmesi halinde mal bedelinin buna göre belirlenmesini esas alan bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz., *Aydoğdu, Ayan*, a.g.e., s. 9. Ayrıca ifade edilmelidir ki, vade farkı faturanın olağan içeriğinden olmadığından, sekiz gün içerisinde faturaya itiraz edilmemiş olması, vade farkının kabulü anlamına gelmemektedir. Kaldı ki vade farkının talep edilebilmesi için, sözleşmede

nitelendirilmesi yapılırken, asıl alacağın ertelendiği vadeye kadar hesaplanacak ek alacağın anapara faizi, asıl alacağın vadesinden fiili ödeme tarihine kadar işletilen ek alacağın ise temerrüt faizi olarak kabul edilmesi mümkün olabilir⁴⁸⁶.

Ele alınması gereken bir diğer kavram olan “*munzam zarar*”, kanunun yeni ifadesi ile “*aşkın zarar*”, TBK m. 122’de düzenlenmiştir. TBK m. 122 hükmüne göre, alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür. Buna göre “*munzam zarar*”, alacaklının iradesi dışında meydana gelen ve temerrüt faizi ile karşılanamayan, bir başka deyişle temerrüt faizi miktarını aşan zarara “*munzam zarar (aşkın zarar)*” denir⁴⁸⁷.

Aşkın zarardan söz edilebilmesi için, borçlunun para borcunun ifasında temerrüde düşmüş olması, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan bir zararının bulunması, aşkın zarar ile temerrüt arasında uygun illiyet bağının olması ve de son olarak borçlunun kusursuzluğunu ispatlayamamış olması gerekir⁴⁸⁸. Bu anlamda temerrüt faizi ile munzam zararın arasındaki en önemli fark kusur olgusudur. Borçlu kusursuz olsa dâhi temerrüt faizi ödemek zorunda kalırken, munzam zararın ödenmesi için kusursuzluğunu ispatlayamamış olması gerekir. Görüldüğü üzere borçluya sorumluluktan kurtulabilmesi için kurtuluş imkânı getirilmiştir. Munzam zarar hususunda alacaklıya borçlunun

---

vade farkı ödenmesinin açıkça veya zımnen kararlaştırılmış olması gerekir. **Özdamar**, a.g.m., s. 224; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 10-11. 19. H.D., E. 2000/6296, K. 2001/208, T. 15.1.2001 (KBB, E.T., 01.03.2017).

⁴⁸⁶ **Bahtiyar**, a.g.m., s. 63.

⁴⁸⁷ **Eren, Genel Hükümler**, s. 1130; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 82; **Albaş**, a.g.e., s. 111; Şerafettin **Şirin**; Hukukumuzda Faizi Aşan Munzam Zarar ve Faiz, 1. Baskı, İstanbul 1996, s. 4; Munzam zarar, hukukî niteliği itibarıyla esasen müsbet bir zarardır. Zira müsbet zarar, sözleşmenin ifa edilmemesi veya zamanında ifa edilmemesi nedeniyle meydana gelmektedir. Detaylı Bilgi için bkz., **Ayrancı, Munzam Zarar**, s. 115; **Deryal, Genç**, a.g.e., s. 251; Atalay **Özdemir, Özel Hukukta Paranın Değer Kaybının Giderimi**, Ankara Nisan 2014, s. 9; Hüseyin **Altaş**, “Munzam Zararda İspat Sorunu”, AÜHFED, C. 50, Sa. 1, s. 121.

⁴⁸⁸ **Eren, Genel Hükümler**, s. 1131-1132; **Barlas**, a.g.e., s. 188-194; **Kaya**, “Faiz”, s. 349; **Yasaman**, a.g.m., s. 65; Emin **Zeytinoğlu**, “Para Borçlarında Temerrüt Hallerinde Munzam Zarar”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 4, Sa. 8, Güz 2005/2, s. 257; **Altaş**, a.g.m., s. 122-123; **Şirin**, a.g.e., s. 5; **Ayrancı, Munzam Zarar**, s. 123-128.

kusurlu olduğunun ispatı yükümlülüğü yüklenmemiş, aksine borçlu kendisinin kusursuz olduğunu ispat yükümlülüğü altındadır⁴⁸⁹. Munzam zararın talep edilebilmesinin bir diğer şartı ise, temerrüt faizini aşan zarar ile borçlunun temerrüdü arasında illiyet bağının bulunmasıdır. Bu anlamda alacaklının meydana geldiğini iddia ettiği zararları ile borçlunun temerrüdü arasında illiyet bağı bulunmuyorsa, munzam zararın talep edilebilmesi mümkün değildir⁴⁹⁰.

Alacaklının borçludan, munzam zarar talebinde bulunabilmesi için, ayrıca zarara uğramış olması şarttır⁴⁹¹. Munzam zarar, borçlunun temerrüdü tarihinden, ödeme tarihine kadar geçen süre zarfındaki zararı kapsar⁴⁹². Bu zarar malvarlığında bir azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, malvarlığında oluşabilecek muhtemel bir artışın önlenmesi şeklinde de olabilir⁴⁹³.

Bundan başka ayrıca kira bedeli, kâr payı ve tasfiye artığına katılma haklarının da faizden farklı kavram ve müesseseler olduğunu belirtme yarar vardır⁴⁹⁴.

B. Genel Olarak Faiz Türleri

Faiz, hukukî açıdan çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Hukukî kaynağına göre veya taraflarca sözleşmede kararlaştırılmış olup olmamasına göre *akdi ve kanunî faiz*; uygulandığı işin niteliğine göre *ticarî ve ticarî olmayan faiz*; sermaye ve temerrüt olgusu ile bağlılık şekil ve derecesine göre veya vadeye kadar ya da vadeden itibaren işletilmesine göre *anapara faizi ve temerrüt faizi*; uygulanış biçimine göre ise *basit ve bileşik faiz* şeklinde türlere ayrılabilir⁴⁹⁵.

---

⁴⁸⁹ Altaş, a.g.m., s. 123.

⁴⁹⁰ Altaş, a.g.m., s. 123.

⁴⁹¹ Zeytinoglu, a.g.m., s. 257, 262.

⁴⁹² Altaş, a.g.m., s. 122.

⁴⁹³ Zeytinoglu, a.g.m., s. 257.

⁴⁹⁴ Kaya, "Faiz", s. 350.

⁴⁹⁵ Yasaman, a.g.m., s. 61; Şirin, a.g.e., s. 108-109; Mahmut Bilgen, *İlmi ve Kazai İçtihatlar Işığında Faiz Hukuku Munzam Zarar ve İlgili Mevzuat*, 1. Baskı, İstanbul 2001, s. 7.

Sözleşme dışında haksız fiil halinde ödenmesi gereken tazminat borcuna, zararın gerçekleştiği tarihten itibaren işletilen faize “*tazminat faizi*” veya “*zarar faizi*” denir⁴⁹⁶. Esasen tazminat faizi, bağımsız bir faiz türü olmayıp, temerrüt faizinin haksız fiilden doğan para borçlarına uygulanması sonucu bu şekilde adlandırılmaktadır⁴⁹⁷. Haksız fiillerde bir taraf için ticari sayılan sözleşmelerin aksine hüküm olmadıkça diğer taraf için de ticari sayılacağını öngören TTK m. 19/2 hükmünün uygulanması söz konusu değildir. Ancak çalışmamızın konusunu oluşturan TTK m. 1530’un uygulama alanını ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri oluşturduğundan, tazminat faiz hususunun konumuz açısından bir önemi yoktur.

1. Anapara Faizi-Temerrüt Faizi

Anapara faizi, tarafların kararlaştırılması veya kanun gereği herhangi bir miktardaki para alacağına vadeye kadar belirli bir oranda işletilen faizdir⁴⁹⁸. Anapara faizinde önemli olan husus faizin temerrüt tarihine kadar işletilmesi, temerrüt tarihinden itibaren ise yerini temerrüt faizine bırakmasıdır⁴⁹⁹. Faiz alacağı bakımından para borcunun kaynağı da önem arz etmemektedir⁵⁰⁰.

⁴⁹⁶ Tazminat faizi hususunda detaylı bilgi için bkz., **Barlas**, a.g.e., s. 130; **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 90, **Yasaman**, a.g.m., s. 64.

⁴⁹⁷ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 90. Haksız fiillerde, temerrüt faizi haksız fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Herhangi bir vade söz konusu olmayacağından ve de dürüstlük kuralı gereğince de ihtar yapılması gereksiz olacağından, haksız fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren borçlu temerrüde düşecek ve bu tarihten itibaren temerrüt faizi de işlemeye başlayacaktır. Detaylı bilgi için **Barlas**, s. 131.

⁴⁹⁸ **Poroy, Yasaman**, s. 81; **Yasaman**, s. 61; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 75; **Kürşat Yağcı**, “Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği”, *İÜHFİM*, C. LXXI, Sa. 2, Y. 2013, s. 422; **Mustafa Alp**, *Özel Hukuk ve Anayasa Mahkemesi Kararları Sempozyumu Bildiriler Tartışmalar (Symposium on Private Law and the Decisions by the Constitutional Court)*, BATİDER, 1 Mayıs 2001, s. 163 (Yayına hazırlayan; **Özlem Erişgin**).

⁴⁹⁹ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 81; **Şirin**, a.g.e., s. 119; **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 5.

⁵⁰⁰ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 75.

Temerrüt faizi ise, herhangi bir para alacağına vadeden sonra temerrüt şartlarının oluşması halinde işletilen faizdir⁵⁰¹. Temerrüt faizi, alacaklının zararını asgari oranda gidermeye yönelik olarak kanun koyucu tarafından belirlenmiş maktu ve götürü bir tazminat niteliğinde olup, para borçlarının ödenmesinde gecikmelerin önlenmesi amacıyla hizmet etmektedir⁵⁰². Alacaklının temerrüt faizi talep edebilmesi için borçlunun kusurlu olmasına da gerek yoktur⁵⁰³. Anapara çoğu zaman sözleşmede kararlaştırıldığı halde, temerrüt faiz sözleşmede hiçbir belirleme olmasa dâhi temerrüdün bir sonucu olarak hem adi hem ticarî işlerde talep edilebilir. TBK m. 117/1’de muaccel bir borcun borçlusunun, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşeceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla borçlunun temerrüde düşmesi için alacaklının ihtarına gerek olduğu hallerde, ihtarın alacaklıya ulaştığı tarihte, ihtara gerek olmayan hallerde ise, vadenin bittiği tarihten itibaren temerrüt faizi işlemeye başlar⁵⁰⁴.

TBK m. 117/1’e göre, kural olarak muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. Ancak borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olmakla birlikte, sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır (TBK m. 117/2). Anapara faizinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde

⁵⁰¹ **Yasaman**, a.g.m., s. 61; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 75; **Şener**, a.g.e., s. 77; **Yağcı**, a.g.m., s. 422.

⁵⁰² **Poroy, Yasaman**, a.g.e.,s. 82; **Yasaman**, a.g.m., s. 61; **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 75; **Şener**, a.g.e., s. 78; **Bilgen**, a.g.e., s. 8; **Yağcı**, a.g.m., s. 422; **Birsel, Sevi**, s. 1034. Borçlu temerrüdü halinde, borçluya temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünün yüklenmesi, borçlunun ödemediği paradan yararlanması, alacaklının bu yararlanmaya karşılık bir zararının bulunması temel fikrine dayanmaktadır. **Ayrancı, Munzam Zarar**, s. 67; **Hasan Ayrancı**, “Temerrüt Faizi Oranının Belirlenmesi Bakımından Avrupa Birliği Hukuku, Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması İle Türk Hukukunun İncelenmesi”, Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan Ankara Mart 2008, s. 202.

⁵⁰³ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 82; **Barlas**, a.g.e., s. 127; **Yasaman**, a.g.m., s. 61; **Birsel, Sevi**, a.g.m., s. 1033; **Ayrancı**, “Temerrüt Faizi”, s. 203.

⁵⁰⁴ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 75; **Kaya**, “Faiz”, s. 364.

ise borçlu, TBK m. 121/1'e göre, icra takibine girişildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. Bu hükme aykırı olarak yapılan her anlaşma, ceza koşulu hükümlerine tabi olur. Son olarak belirtmeliyiz ki TBK m. 121/3 açık hükmü karşısında temerrüt faizinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde tekrar temerrüt faizi yürütülemez. Ancak kanun koyucu anapara faizine temerrüt faizi yürütülmesine izin vermektedir.

2. Akdî Faiz – Kanunî Faiz

Kanundan kaynaklanan faiz türüne kanunî faiz, hukukî bir işlem ile kararlaştırılan faize ise, akdî veya iradî faiz denilmektedir⁵⁰⁵. Akdî faiz, tarafların serbest iradeleri ile faiz oranını, başlangıcını, ödeme şeklini ve zamanını belirleyebildikleri faiz türüdür⁵⁰⁶. Kanunî faizde ise, gerek anapara faizi gerek temerrüt faizinin kaynağı kanundur⁵⁰⁷. Taraflar sözleşmede hiçbir belirleme yapmamışlar veya sözleşmede faiz ödenmesi kararlaştırılmış fakat oranını belirtmemişlerse, bu durumda kanunî faiz oranının uygulanması söz konusu olacaktır. Kanunî faiz oranı bugün için, temerrüt faizi ve anapara faizi bakımından geçerli olacak şekilde %9'dur (FaizK m. 1).

3. Basit Faiz – Bileşik Faiz

Anaparaya belirli bir zaman dilimi içinde belirli bir oranda işletilen faize basit faiz, işletilmiş faizlerin anaparaya eklenerek oluşan yeni anaparaya tekrar işletilen faize ise bileşik faiz denir⁵⁰⁸. Basit faizde faiz, asıl alacak üzerinden hesaplanır, faizin hesaplanmasında evvelce oluşmuş anapara ve temerrüt faizleri hesaba katılmaz⁵⁰⁹.

⁵⁰⁵ Barlas, a.g.e., s. 125; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 75; Yağcı, a.g.m., s. 423; Alp, a.g.m., s. 163.

⁵⁰⁶ Şirin, a.g.e., s. 109.

⁵⁰⁷ Bilgen, a.g.e., s. 14; Yağcı, a.g.m., s. 423.

⁵⁰⁸ Poroy, Yasaman, a.g.e., s. 81; Eren, Genel Hükümler, s. 1006; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 74; Şener, a.g.e., s. 87; Bilgen, a.g.e., s. 15-16; Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 239.

⁵⁰⁹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan, a.g.e., s. 87; Şirin, a.g.e., s. 123.

Bileşik faizde ise, çıplak alacağa belirli bir sürede uygulanan faiz miktarının çıplak alacağa eklenmek suretiyle oluşan toplam yeni alacağa tekrar faiz yürütülür⁵¹⁰. Bileşik faiz adî işlerde mutlak surette yasaklanmıştır. TBK m. 388/’te de faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesinin kararlaştırılmayacağı açıkça düzenlenmiştir. 3095 sayılı FaizK m. 3/1 hükmünde de, kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken mürekkep faiz yürütmeyeceği ifade edilmiş, ancak aynı Kanun’un 3’üncü maddesinin 2’nci fıkrasında da bu konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, TBK m. 121’de faiz borcunu ödemekte temerrüde düşen borçlunun icra takibine girildiği veya dava açıldığı günden başlayarak temerrüt faizi ödemek zorunda kalacağı belirtilerek, bileşik faiz bakımından sınırlı da olsa bir istisna tanınmıştır⁵¹¹.

Ticari işlerde, adî işlerde olduğu gibi bileşik faiz kural olarak yasaklanmıştır. Ancak TTK m. 8/2 hükmüne bileşik faiz uygulamasına sınırlı olarak müsaade edilmiştir. TTK m. 8/2’ye göre, üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi, tarafların her ikisinin de tacir olması kaydıyla, üç aydan aşağı olmamak üzere cari hesap sözleşmelerinde, yine tarafların her ikisinin de tacir olması kaydıyla ticari iş niteliğindeki ödünç sözleşmelerinde mümkündür. Ayrıca kambiyo senetlerinde müracaat hakkının kullanılması esnasında da faize faiz yürütülebilir. Sayılan haller dışında işletilen bileşik faizler TTK m. 8/4 hükmü uyarınca yok hükmündedir⁵¹².

---

⁵¹⁰ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 81; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 277; **Şirin**, a.g.e., s. 123; **Bilgen**, a.g.e., s. 16.

⁵¹¹ **Şener**, a.g.e., s. 92.

⁵¹² 6102 sayılı TTK’da yer alan bileşik faize ilişkin hükümler (TTK m. 8/2-3) emredici nitelikte olduğundan, emredici nitelikteki hükümlere aykırı olarak yapılacak anlaşmaların yokluk değil, batıl (kesin hükümsüz) kabul edilmesi gerekli ve yeterlidir. Zira bir sözleşmenin kurucu unsurlarının varlığı halinde, yokluktan değil olsa olsa kesin hükümsüzlükten bahsedilmesi gerekir. Bkz., **Kendigelen**, *Sempozyum*, s. 28.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da düzenlenen tacirler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri, TTK m. 8/2'de sayılan hallerden biri olmadığından bileşik faiz uygulaması söz konusu olmayacaktır.

4. Ticarî Faiz- Ticarî Olmayan Faiz

Ticarî faiz ve ticarî olmayan faiz kavramlarının ele alınabilmesi için öncelikle ticarî iş kavramının ele alınması gerekmektedir. Ticari iş TTK m. 3 ve m. 19 hükümleri çerçevesinde açıklanabilir. TTK m. 3'te *“Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir”* denilmek suretiyle bir ticarî işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiillerin ticarî iş olduğu açıkça vurgulanmıştır. TTK m. 19'da ise, bir tacirin borçlarının ticari olması asıl olduğu ancak, gerçek kişi olan bir tacirin, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borcun adî sayılacağı ifade edilmektedir. Bu hükümde tacirin borçlarının ticarî olduğu yönünde adî bir karineye yer verilmiştir. TTK m. 19/2'de de taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmelerin, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılacağı belirtilmiştir.

Ticarî bir iş veya işlemle ilgisi olmayan para borcu ve alacak türlerinde uygulanan faiz türüne ise, ticarî olmayan faiz türü denir⁵¹³.

C. Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi

1. Adî İşlerde Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi

Türk Borçlar Kanunu m. 387/1'e göre, ticari olmayan tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça anapara faiz istenemez. Buna karşılık ticari tüketim ödöncü sözleşmelerinde ise, sözleşmede faizle ilgili bir kararlaştırma yapılmamış olsa dâhi alacağı faiz yürütölür. 3095 sayılı

⁵¹³ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a.g.e., s. 30; Şirin, a.g.e., s. 119; Bilgen, a.g.e., s. 15.

Kanun m. 1 uyarınca, bu oran %9 olarak belirlenmiştir⁵¹⁴. 3095 sayılı Kanun'un 2/3 hükmüne göre, temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmadığı fakat akdi faizin kararlaştırıldığı hallerde, akdi faiz miktarı, kanunî faiz oranından yüksekse temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz.

6098 sayılı TBK'nın faiz ile ilgili 88'inci ve 120'nci maddelerine bakıldığında sözleşme ile kararlaştırılan anapara faizi ve temerrüt faizine ilişkin olarak üst sınır getirildiği ve bu anlamda sözleşme serbestisi ilkesinin daraltıldığı görülmektedir. TBK m. 88 kapsamında anapara faizi⁵¹⁵ ele alınırken, anapara faiz oranına ilişkin olarak sözleşmede bir belirleme olup olmamasına göre değerlendirme yapılmalıdır. Anapara faizi ödenmesine ilişkin olarak sözleşmede faiz ödeneceği kararlaştırılmış fakat faiz oranı hakkında bir belirleme yapılmamışsa bu durumda TBK m. 88/1 hükmü uyarınca, sözleşmede uygulanacak yıllık faiz oranı, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir. TBK m. 88/1'in gönderme yaptığı mevzuat ise, 3095 sayılı Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'dur. 3095 sayılı FaizK m. 1/1 hükmüne göre, "*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılır*". Aynı hükmün ikinci fıkrasında ise, Bakanlar Kurulu'nun bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu ifade edilmiştir. Bakanlar Kurulu FaizK m. 1/2 hükmü ile kendisine verilen bu yetkiyi kullanarak, 01.01.2006 tarihi itibarıyla geçerli olmak üzere, bu oranı %9 olarak belirlemiştir. Dolayısıyla TBK m. 88/1'e göre anapara faizinde uygulanacak kanunî faiz oranı bugün için %9'dur.

⁵¹⁴ Kanuni faiz oranının, 1/1/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık % 12'den % 9'a indirilmesi 19/12/2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılmıştır. Bkz. 3095 sayılı Kanun m. 1/2.

⁵¹⁵ TBK m. 88 hükmünde düzenlenen faiz türünün anapara faizi mi yoksa temerrüt faizi mi olduğu hususunda maddenin kenar başlığında açık bir ifadeye yer verilmemiş olsa da TBK m. 120 hükmünün kenar başlığının "*temerrüt faizi*" olması ve içeriğini temerrüt faizi oluşturması nedenleriyle öğretide, TBK m. 88'de yer alan "*faiz*" kenar başlıklı düzenleme ile kastedilenin anapara faizi olduğu ve hükmün kenar başlığı ile içeriğine ilişkin olarak "*anapara faizi*" teriminin kullanılmasının daha doğru olacağı isabetli bir şekilde ileri sürülmüştür. Detaylı bilgi için bkz., **Yağcı**, a.g.m., s. 423, dn. 10.

Adî işlerde tarafların sözleşmede faiz oranını kararlaştırdığı hallerde ise, TBK m. 88/2 hükmü uygulama alanı bulacaktır. TBK m. 88/2 hükmü, “*Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde ellisini aşamaz*” şeklindedir. Bu düzenleme ile adî işlerde sözleşmeyle kararlaştırılan anapara faizini bir üst sınır getirilmiştir Buna göre, adî işlerde sözleşme ile kararlaştırılan anapara faiz oranı %13,5’i aşamayacaktır. Adî işlerde anapara faizi bakımından kanun koyucu tarafından öngörülen bu üst sınırı aşan anlaşmalar “*kısmî hükümsüzlük*” yaptırımını ile karşı karşıya kalacaktır⁵¹⁶. Bu durumda sözleşme ile kararlaştırılan faiz oranı %13,5 oranını aştığı oranda geçersiz kabul edilecek ve faiz %13,5 oranı üzerinden hesaplanacaktır.

Temerrüt faizi, anapara faizinin aksine sözleşmede kararlaştırılmamış olsa dâhi, temerrüde düşen borçlunun temerrüde düştüğü andan itibaren alacaklıya kanunen ödemesi gereken bir faiz türüdür. Adî işlerde anapara faizinde olduğu gibi, temerrüt faizinde de TBK m. 120’de üst sınır getirilmiştir. Taraflar sözleşme ile temerrüt faiz oranı hususunda bir belirleme yapmamışlarsa, TBK m. 120/1’e göre, uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. TBK m. 120/2’de ise, “*Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz*” denilmek suretiyle FaizK m. 2/1 hükmüne gönderme yapılmıştır. FaizK m. 2/1’de “*Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1’inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur*” denilmektedir. 3095 sayılı FaizK m. 1 hükmünde ifade edilen faiz oranı, Bakanlar Kurulu’nca %9 olarak belirlenmiştir. O halde adî işlerde temerrüt faizinin oranı hususunda bir belirleme yapılmamışsa kanunî faiz oranı olan %9 esas alınacaktır. Diğer yandan taraflar sözleşmede temerrüt faiz oranını kararlaştırmışlarsa, TBK m. 120/ göre bu oranının FaizK m. 2/1 uyarınca

---

⁵¹⁶ Yağcı, a.g.m., s. 424.

belirlenen faiz oranının yüzde yüzünü, yani %18'ini aşamayacaktır. Sözleşmede kararlaştırılan ve kanun koyucu tarafından öngörülen bu sınırı aşan oranlar bakımından ise, “*kısmî hükümsüzlük*” söz konusu olacaktır. Son olarak belirtmeliyiz ki, sözleşmede akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı FaizK m. 1’de belirtilen kanunî faiz oranından faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur. Benzer düzenleme FaiK m. 2/3’te de yer almaktadır. FaizK m. 2/3’e göre, “*Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz.*”

2. Ticari İşlerde Faiz Oranının Sözleşme İle Belirlenmesi

Ticari işlerde faiz uygulaması, adi işlerdeki faiz uygulamasından birtakım özellikleri nedeniyle ayrılmaktadır. Ticari işlerde faiz uygulamasının adi işlerdeki faiz uygulamasından ayrılan yönleri; “*şart edilmemiş olsa dâhi faiz istenebilmesi*”, “*anapara faiz oranının serbestçe belirlenebilmesi*”, “*temerrüt faiz oranının serbestçe belirlenebilmesi*” ve son olarak “*bileşik (mürekkep) faizin uygulanabilmesi*” dir.

Bilindiği üzere ticari sayılmayan tüketim ödücü sözleşmelerinde faiz istenebilmesi için, TBK m. 387/1 gereğince bu hususun taraflarca sözleşmede açıkça kararlaştırmış olması gerekir. Buna karşılık ticari tüketim ödücü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir (TBK m. 387/2). Ticari işlerde faizin özelliklerinden bir diğeri ise, ticari işlerde gerek anapara faiz oranının gerek temerrüt faiz oranının serbestçe belirlenebilmesidir. Nitekim TTK m. 8/1’e bakıldığında da “*ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir*” hükmü yer almaktadır⁵¹⁷. TTK m. 19/2 uyarınca taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, Kanunda aksine hüküm

⁵¹⁷ Ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceğinin öngörüldüğü TTK m. 8/1 hükmünde yer alan “*belirlenir*” ifadesinin, “*belirlenebilir*” olması gerekmektedir. **Kendigelen**, *Sempozyum*, s. 28.

bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayıldığından faiz oranının serbestçe kararlaştırılması esası bu durumda da geçerlidir. Öğretide bir kısım yazarlar, TTK m. 8/3 hükmünde tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklı tutulduğu, 6502 sayılı TKHK m. 83 hükmünde de diğerk kanunlardaki düzenlemelerin, işlemi tüketici işlemi sayılmasını engellemeyeceği ve TKHK’da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağını gösteren hükümleri dayanak gösterilerek, taraflardan birinin tüketici olduğu işlemlere TTK m. 19/2 hükmünün uygulanmayacağı ileri görüşündedir⁵¹⁸. Buna karşılık öğretide *Yağcı*, kanaatimizce de haklı olarak, *de lege feranda* olarak savunulabilecek olan bu görüşün *de lege lata* yeterli dayanağı bulunmadığı, ticari faize ve 3095 sayılı FaizK’daki hükümlerine ilişkin *ratio legis* karşısında bu sonuca varılamayacağı düşüncesindedir⁵¹⁹. TTK m. 8’de tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır denilmek suretiyle, hiç şüphesiz ki tüketici işlemlerinde TKHK’da yer alan hükümlerin öncelikle uygulanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak TKHK’ya baktığımızda faiz ile ilgili olarak “*temerrüt hâli de dâhil olmak üzere, tüketici işlemlerinde bileşik faiz uygulanmaz*” şeklindeki 4’üncü maddenin 7’inci fıkrası dışında faiz sınırlandırılmasına ilişkin olarak herhangi bir hüküm yer almamaktadır. TKHK’nda bileşik faizi yasaklayan açık bir hükme yer verilmişken, taraflardan birinin tüketici olduğu işlemlerde TTK m. 19/2 hükmünün uygulama alanı bulmayacağına ilişkin bir hükmün düzenlenmemiş olması kanaatimizce bir eksikliktir. Öte yandan TBK m. 121/3 ve FaizK m. 3/1 hükümlerinde bileşik faizin açıkça yasaklanmış olmasına rağmen, TKHK m. 4/7’de bileşik faizin yasak olmasına tekrar vurgu yapılmış olması buna karşılık, TBK m. 88/2 ve

⁵¹⁸ **Ayhan, Özdamar, Çağlar**, a.g.e., s. 34. Aksi yöndeki eleştiriler için bkz. **Yağcı**, a.g.m., s. 429. Öğretide *Aydoğdu*, *Ayan*’a göre, TTK m. 19/2 uyarınca bir taraf için ticari sayılan iş, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça diğeri için de ticari sayılsa da, işlemin taraflarından birinin tüketici olması halinde, faize ilişkin olarak TKHK’da tüketicinin özel olarak korunmasına ilişkin özel bir düzenleme yer almamasına rağmen TBK m. 88 ve 120’nci maddelerinde belirtilen sınırlamanın tüketiciler uygulanması hakkaniyete daha uygun olacaktır. Bkz., **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 238; **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 780.

⁵¹⁹ **Yağcı**, a.g.m., s. 429, dn. 25. Nitekim benzer bir düşünce *Ayhan* tarafından da ifade edilmiştir. *Ayhan*’a göre, Kanunda farklı kriterlerin çelişkiler yaratacak şekilde kullanılmaya devam edilmesi hem istem ile bağdaşmamakta hem de çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Bkz., **Ayhan**, a.g.m., s. 34.

120/2’de belirtilen faiz sınırlandırmalarına ilişkin olarak TKHK’da ayrıca bir belirtme yapılmamış olması kanun koyucunun bu konuda bilerek sessiz kaldığı veya bu hususu gözden kaçırdığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kanaatimizce, ticari işlerde faiz kenar başlıklı TTK m. 8/3’te tüketicinin korunmasına ilişkin olarak saklı tutulan hükümler TKHK’da yer alan faiz hükümleridir. TKHK’a baktığımızda ise bileşik faizin bileşik faizin yasak olduğuna ilişkin düzenlemeye yer verilmiş fakat TTK m. 19/2 hükmünü bertaraf eden özel bir hükme yer verilmemiştir. Öğretide TTK m. 8/3 hükmünün, TTK m. 9 kapsamında daha açık bir şekilde düzenlenmesi veya TTK m. 9 hükmünün, TTK m. 8 bünyesinde TKHK’yı da içerecek ve özel kanunlara yapılan yollama tereddüde yer vermeyecek bir şekilde kaleme alınması gerektiği şeklinde eleştiriler de ileri sürülmektedir⁵²⁰.

Ticari işlerde faizi ayıran bir diğer özellik ise, yukarıda da bahsettiğimiz üzere bazı hallerde bileşik faizin uygulanmasına müsaade edilmiş olmasıdır. TTK m. 8/2’de üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartının, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerli olduğu belirtilmiş ve söz konusu hükmün tarafları tacir olmayan sözleşmelere uygulanmayacağına ayrıca vurgu yapılmıştır. Buna göre, tarafların her ikisinin de tacir olması kaydıyla, üç aydan aşağı olmamak üzere cari hesap sözleşmelerinde, yine tarafların her ikisinin de tacir olması kaydıyla ticari iş niteliğindeki ödünç sözleşmelerinde faize faiz yürütülebilir⁵²¹. Ayrıca son olarak kambiyo senetlerinde müracaat hakkının kullanılması esnasında da faize faiz yürütülebilir. Şöyle ki poliçe, bono ve çekte müracaat hakkının kullanılması sebebiyle ödeme yaparak kendisinden önce gelen kişilere başvuran kişinin ödediği faiz ve cezalara tekrar faiz yürütebilmesine kanun

---

⁵²⁰ Yağcı, a.g.m., s. 429.

⁵²¹ TTK m. 8/4’ yer alan “*Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir*” şeklindeki ifade öğretide hukuk tekniği açısından isabetsiz olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Hükümde belirtilen ifadenin “kesin hükümsüzlük” olarak anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Kendigelen, İlk Tespitler**, s. 42-43; **Yağcı**, a.g.m., s. 430.

koyucu müsaade etmiştir (TTK m. 725/1, 726). TTK'nın 725 ve 726'ncı hükümleri aynı zamanda temerrüt faizine temerrüt faizi yürütülemeyeceğini öngören TBK m. 121/3'ün de bir istisnasını oluşturmaktadır⁵²². Görüldüğü üzere bileşik faiz uygulaması son derece sınırlı olduğundan ve TTK m. 1530 hükmünün bileşik faiz uygulanabilecek haller arasında sayılmadığından, çalışmamız açısından bileşik faiz uygulaması mümkün değildir. Ancak TTK m. 1530 kapsamına giren bir hukukî ilişkiden kaynaklanan alacağa, hesap devresi 3 aydan aşağı olmayan bir cari hesap sözleşmesine geçirilmesi suretiyle bileşik faiz uygulanması söz konusu olabilecektir. Diğer yandan TTK m. 1530 kapsamına giren bir hukukî ilişkiden kaynaklanan alacığın cari hesaba geçirilmesiyle altmış günlük ödeme süresinin aşılabilmesi hususu dikkate alındığında, TTK m. 1530'dan kaynaklanan bir alacığın cari hesaba geçirilmesinin geçersiz olacağını daha önce de belirtmiştik.

Ticari işlerde faiz oranının tespiti yapılırken öncelikle taraflar arasında bir anlaşmanın/belirlemenin olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Taraflar aralarında yaptıkları sözleşmede hem anapara faiz oranını hem de temerrüt faiz oranını serbestçe kararlaştırabilirler (TTK m. 8/1). Böyle bir durumda hiç şüphesiz ki sözleşmede belirlenen faiz oranları uygulanacaktır. Ancak taraflar aralarında anapara faiz oranını kararlaştırmış fakat temerrüt faizi hususunda bir belirleme yapmamışlarsa, FaizK m. 2/2 ve 2/3 hükümleri çerçevesinde bir değerlendirme yapmak gerekir. FaizK m. 2/3'e göre temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı kanunî faiz miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz. Ancak sözleşmede belirlenen akdi faiz oranı, kanuni faiz oranından düşük ise, temerrüt faizi kanuni faiz oranı üzerinden talep edilebileceği gibi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, kanunî faiz miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden

⁵²²

Ayhan, Özdamar, Çağlar, a.g.m., s. 36. Sözleşmenin tarafları, para borcunu faiziyle birleştirerek yenileme suretiyle yeni bir alacak haline getirdikleri takdirde, temerrüt faizine temerrüt faizi işletilme yasağı uygulanmayacaktır. **Ayrancı**, "Temerrüt Faizi", s. 213.

istenebilir⁵²³. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur (FaizK. 2/3). Ancak sözleşmede temerrüt faizi oranı bakımından bir belirleme yapılmamışsa, FaizK m. 2/1 hükmünün FaizK m. 1'e yaptığı gönderme nedeniyle faiz oranı %9 olarak esas alınacaktır.

D. Yabancı Para Borçlarında Faiz

Kural olarak konusu para olan borç, ülke parasıyla ödenir (TBK m. 99/1). Ancak tarafların sözleşmeden doğan para borcunu, ülke parası dışında yabancı bir para birimiyle ödeneceğini kararlaştırabilmeleri mümkündür. Sözleşmeden kaynaklanan para borcunun ödenmesi hususu TBK m. 99'un 2 ve 3'üncü fıkralarında düzenlenmiştir. TBK m. 99/2 hükmüne göre, ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla da ödenebilir. İlk durumda taraflar sözleşmede “aynen ödeme” veya bu anlama gelen bir ifade kullanmışlarsa, sözleşmeden kaynaklanan para borcunun yabancı parayla ödenmesi zorunludur⁵²⁴. İkinci durumda ise, taraflar sözleşmede para borcunun

⁵²³ Ticari işlerde adî işlerden farklı olarak daha yüksek oranda temerrüt faizi öngörülmesinin başlıca nedenleri, borçlunun temerrüdünün ticari işler bakımından daha ağır sonuçlar doğurabilmesi, iş hayatının temelini oluşturan kredinin sağlam ilkelere bağlanması bu amaçla alacaklıya adî işlerde mevcut olandan daha fazla güvence tanınması, borçlunun borcunu vadesinde ödemeye sevk edilmek istenmesi ve ticari işlerde yaşanan gecikmelerin ülke ekonomisi bakımından daha zararlı sonuçlar doğurması şeklinde ifade edilmektedir. Detaylı bilgi için lütfen bkz., **Birsel, Sevi**, a.g.m., 1039-1042. Nitekim 3095 sayılı Kanun'un 1 ve 2'nci maddelerinin iptali için açılan davada, Anayasa Mahkemesi 15.12.1998 tarihli kararı ile, ticari işlerde daha yüksek oranda temerrüt faizini öngören 2/3 hükmünü yasa önünde eşitlik ilkesine aykırı bulmamıştır. Mahkeme'ye göre, “Anayasanın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukukal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasanın öngördüğü eşitlik ilkesi zedelenmiş olmaz... Ticari iş veya işlemlerle ticari olmayanlar aynı nitelikte olmadığı gibi tacir ile tacir olmayanlar da aynı hukuksal konumda değildirler”. Bkz., **Alp**, a.g.m., s. 158.

⁵²⁴ Yabancı para borçlarında sözleşmede aynen ifa ya da bu anlama gelen bir ifade kullanılmışsa ortada “gerçek yabancı para borcu”, böyle bir ifade kullanılmamışsa ortada “gerçek olmayan yabancı para borcu” vardır. Evrim **Erişir**, “Borçlar Kanunu m. 83 f. III ve Türk Borçlar Kanunu m. 99 f. III'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili” DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı, Y. 2010 (Basım Yılı 2012), s. 873.

yabancı para ile ödeneceğini kararlaştırmakla birlikte, ödemenin mutlaka yabancı para ile yapılmasını zorunluluğunu getirmemekte, seçimlik bir yetki tanımaktadırlar⁵²⁵. Bir başka ifadeye, ikinci durumda borçlu, borcunu yabancı parayla ödemeyi üstlenmiş olmasına rağmen, dilerse borcunu Türk parasıyla ödeyerek borcundan kurtulabilir⁵²⁶. Ancak borçlu ödeme gününde, para borcunu ödemediği takdirde, kendisine tanınan seçimlik yetkiyi kaybeder. Bu durumda seçim hakkı alacaklıya geçecek ve alacaklı dilerse bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilecektir⁵²⁷.

Yabancı para borçlarının ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, uygulanacak faiz oranı 3095 sayılı FaizK'da düzenlenmiştir. 3095 sayılı FaizK m. 4/a hükmü uyarınca, sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranının uygulanacağı belirtilmiştir. Öğretide, 3095 sayılı FaizK'da düzenlenen ticari temerrüt faizi hükümleri ile yabancı para borçlarında uygulanan temerrüt faiz hükümleri bakımından bir değerlendirme yapılmaktadır. Buna göre, yabancı para borçlarının temerrüdünde, Türk parası ile ödenecek borçlarda olduğu gibi ticari ve ticari olmayan iş ayrımı gözetilmeden, hem ticari işler için hem ticari olmayan işlerle için aynı faiz oranının belirlenmiş olması eleştirilmekte ve bu durumun emredici hükümlere, ticaret hukukunun temel prensiplerine ve Anayasa'ya aykırı olduğu ifade edilmektedir⁵²⁸. Nitekim Türk Lirası cinsinden para borcu alacaklısına T.C. Merkez Bankası'nın belirlemiş olduğu avanas faiz oranı üzerinden ticari temerrüt faizi talep edebilme yetkisi tanınırken, yabancı para borcu alacaklısına Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına

⁵²⁵ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 997; **Şener**, a.g.e., s. 102.

⁵²⁶ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 997; **Şener**, a.g.e., s. 102; Şamil **Demir**, Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar, Ankara Barosu Dergisi, 2012/4, s. 212.

⁵²⁷ **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 37; **Erişir**, a.g.m., s. 876-877.

⁵²⁸ **Birsel**, **Sevi** a.g.m., s. 1063. Aynı görüşte, **Erişir**, a.g.m., s. 886.

ödediği en yüksek faiz oranının uygulanması eşitlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır⁵²⁹. Özellikle yabancı para borçlarına uygulanacak faiz oranının tespitinde, adı veya ticari iş ayrımı yapılmamış olması, Türk parası ile belirlenen borca uygulanan ticari temerrüt faizi oranının, yabancı paraya uygulanacak temerrüt faizi oranından yüksek olması halinde, alacaklının yabancı parayı ödemekte temerrüde düşen borçludan daha yüksek olan Türk parası ile belirlenen borca uygulanan ticari temerrüt faizi oranından faiz isteyip istemeyeceği sorununun beraberinde getirmektedir⁵³⁰.

Bu anlamda TTK m. 1530'un kapsamına giren ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, para borcunun yabancı para ile ödeneceğinin kararlaştırılması ve para borçlusunun temerrüde düşmesi halinde, hangi faiz hükümlerinin uygulanacağını tespitinin yapılması gerekmektedir. TTK m. 1530/7'ye göre, uygulanacak faiz oranı, 3095 sayılı FaizK'da öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır. 3095 sayılı FaizK m. 4/a'da ise, sözleşmede daha yüksek akdi veya temerrüt faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır. Kanaatimizce, TTK m.1530'un uygulama alanına giren bir mal veya hizmet tedariki sözleşmelerinde, para borcunun yabancı para üzerinde kararlaştırılmış olması ve borçlunun bu para borcunu ödemede temerrüde düşmesi halinde, faiz oranı bakımından sözleşmede bir belirme yoksa TTK m. 1530/7 hükmüne göre belirleme yapılmalıdır. Zira hem 2011/7/EU sayılı Direktif'in hem TTK m. 1530'un amacı bunu gerektirmektedir. Zira amaç, ticari işlemlerde mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para alacaklısını geç ödelere karşı korumaktır. Kanun koyucu bu amaç doğrultusunda geç ödemeleri caydırıcı nitelikte olması sebebiyle ihtarisiz temerrüt haliyle birlikte daha yüksek oranda temerrüt faizi öngörmektedir. Bu doğrultuda, para borcunun, yaban para üzerinden

---

⁵²⁹ **Birsel, Sevi**, a.g.m., s. 1050.

⁵³⁰ **Birsel, Sevi**, a.g.m., s. 1048 vd.

kararlaştırıldığı hallerde, temerrüt faiz oranının 3095 sayılı FaizK m. 4/a hükmüne göre tespit edilmesi isabetli olmayacaktır.

E. TTK m. 1530/7’de Yer Alan Faiz Düzenlemesi

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7’de, bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranının ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilân edileceği belirtilmiştir. Bu hükme göre belirlenecek faiz oranı, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır. Buna göre, uygulanacak faiz, sözleşmede taraflarca serbestçe kararlaştırılabilecektir. Ancak sözleşmede faiz oranına ilişkin bir düzenleme yer almadığı veya kararlaştırılan faiz oranının geçersiz olduğu bir durumda, uygulanacak olan faiz oranının ve alacağın tahsili için talep edilebilecek asgari giderim tutarının TCMB tarafından her yıl Ocak ayında ilân edileceği hükme bağlanmıştır. Bu faiz oranının, 3095 sayılı Kanun’da ticari işlere uygulanacak gecikme faiz oranından en az yüzde sekiz fazla olması gerekir. Görüldüğu üzere TTK m. 1530/7 hükmünde asgari bir sınır getirilmiřtir⁵³¹. Ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde para borçlusunun temerrüdü halinde, uygulanacak temerrüt faizinin diğer ticari ilişkilere uygulanacak faiz oranından daha yüksek olmasını öngören TTK m. 1530/7 hükmü emredici nitelikte olduğundan, tarafların uygulanacak faiz oranını hükümde belirtilen orandan daha düşük kararlaştırmaları mümkün değildir. Dolayısıyla bu, hükme aykırı olarak yapılan temerrüt faizi anlaşmaları geçersiz olacaktır⁵³².

02.01.2017 tarihli ve 29936 sayılı Resmi Gazete’te mal ve hizmet tedarikinde alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının

⁵³¹ Aktaş, a.g.e., s. 139.

⁵³² Ayan, “6102 Sayılı TTK”, s. 719; Aydoğdu, Ayan, a.g.e., s. 244.

sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hallerde uygulanacak faiz oranı yıllık yüzde 10,75 olarak açıklanmıştır⁵³³. Belirlenen bu oran 01.01.2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7’de yer alan “*ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olma*” şeklindeki ifadenin de ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Ticari işlere uygulanacak faiz oranından en az yüzde sekiz fazla olması ile kastedilen, ticari gecikme faizinin yüzde sekizi kadar fazla belirlenmesi mi yoksa ticari temerrüt faizi oranından en az sekiz puan fazla olacak biçimde belirlenmesi midir? Kabul edilen görüş, TTK m. 1530/7 uyarınca TCMB tarafından belirlenecek olan faiz oranı, ticari temerrüt faiz oranından en az yüzde sekiz puan fazla olacak biçimde hesaplanmasıdır⁵³⁴. Buna karşılık, TCMB’nin ticari işlere uygulanacak olan temerrüt faiz oranından yüzde sekiz fazla olma durumunu hesaplarken, ticari temerrüt faiz oranının yüzde sekizini ticari faiz oranına eklemek suretiyle yaptığından dolayı, hükmün faiz oranı bakımından alacaklıyı koruyan etkisinin ortadan kaldığı da ileri sürülmektedir⁵³⁵. 31 Aralık 2016 tarihli ve 29935 sayılı Resmi Gazete’te yayımlanan Tebliğ’de vadesine en çok 3 ay kalan senetler karşılığında yapılacak reeskont işlemlerinde uygulanacak iskonto faiz oranı yıllık yüzde 8,75, avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranı ise yıllık yüzde 9,75 olarak tespit edilmiş ve belirlenen bu oranlar yayım tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Ticari gecikme faizinin (9,75), yüzde sekizi, 0,78’tir. Bu oranının 9,75’e eklenmesi suretiyle TTK m.1530’da uygulanacak faiz oranı, 10,53 olacaktır. Ancak hükümden en az yüzde sekiz fazla olmalıdır dendiğinden, Merkez Bankası’nın daha yüksek bir oran belirlemesi mümkündür. 31.12.2016 tarihi itibarıyla de bu oranı, 10,75 olarak açıklamıştır.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, alacaklının TTK m. 1530/4’te belirtilen sürelerin dolmasını beklemeksizin, ihtar çekerek borçluyu temerrüde

⁵³³ Bkz. 02.09.2017 tarih ve 29936 sayılı Resmi Gazete.

⁵³⁴ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 784-785; **Dural**, *Sempozyum*, s. 127; **Aktaş**, a.g.e., s. 139; **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 216.

⁵³⁵ **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 321; **Aktaş**, a.g.e., s. 140.

düşürebilir. Böyle bir durumda temerrüt faizinin TTK m. 1530/7'ye göre belirlenip belirlenemeyeceği sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir. Öğretide, borçlunun temerrüt nedeniyle sorumlu tutulabildiği hallerde, temerrüt faizinin TTK m. 1530/7'de yer alan oran üzerinden hesaplanması gerektiği, buna karşılık borçlunun temerrüt nedeniyle sorumlu tutulmadığı hallerde ise, faiz oranının ticari işler için öngörülen temerrüt faizi üzerinden istenebileceği kabul edilmektedir⁵³⁶.

F. TTK m. 1530/7'ye Göre Faiz Talep Edilebilmesinin Şartları

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7'ye göre faiz talep edilebilmesi için, “*alacaklının kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olması*” ve “*borçlunun gecikmeden sorumlu tutulamayacağı bir halin bulunmaması*” şeklinde iki temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere sayılan bu iki şart, 2011/7/EU sayılı Direktif'te daha yüksek oranda temerrüt faizi talep edilebilmesinin değil, temerrüdün şartları şeklinde ifade edilmiştir. Ancak öğretide Çağlayan, Türk Hukuku bakımından değerlendirme yapıldığında TTK m. 1530/2'de yer alan, “borçlunun gecikmeden sorumlu tutulması/borçlunun kusurlu olması” ve “alacaklının sözleşmeden kaynaklanan tedarik borcunu yerine getirmiş olması” şartlarının temerrüdün değil, daha yüksek oranda temerrüt faizi talep edilebilmesinin şartları olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Kanaatimizce, her iki şartın Türk Hukuku bakımından da temerrüdün şartları şeklinde kabul edilmesi yerinde olacaktır. Zira TTK m. 1530/2'de “...*alacaklı kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlu gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşer*” şeklindeki ifadede açıkça temerrüt olgusuna vurgu yapılmıştır.

⁵³⁶

Çağlayan, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 236-237; Aktaş, a.g.e., s. 142.

Bilindiği üzere ticari işlerde daha yüksek oranda temerrüt faizine hükmedilebilmesi için bu hususta açıkça talepte bulunmak gereklidir. Öğretide *Ayan*, aynı sonucun TTK m. 1530 kapsamına giren alacaklar bakımından da geçerli olması gerektiğini savunmaktadır⁵³⁷. Ancak kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira 3095 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasının ilk cümlesi *“Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir”* şeklinde olup, temerrüt faizinin daha yüksek oranda istenebilmesi alacaklının talebine bağlı kılınmıştır. Oysaki TTK m. 1530/7' hükmü, *“bu Kanun uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerinin geçersiz olduğu hallerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası her yıl Ocak ayında ilân eder. Faiz oranı, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır”* şeklindedir.

Görüldüğü üzere TTK m. 1530/7'nin lafzından 3095 sayılı FaizK m. 2/2'de yer alan ifadenin aksine bir isteğe bağlı bir durum değil, bir gereklilik öngörülmüştür. Buna göre, TTK m. 1530 kapsamına giren bir hukukî işlemde kaynaklanan temerrüt faizi, taraflar temerrüt faizi oranı bakımından herhangi bir belirleme yapmamışlarsa, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından belirlenen ve 3095 sayılı FaizK'da öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olacak olan faiz oranı üzerinden hesaplanacaktır.

---

⁵³⁷ *Ayan*, “6102 sayılı TTK”, s. 782. Buna karşılık öğretide *Dural*, ticari işletmeler arasındaki ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, borçlunun temerrüde düşmesi halinde alacaklının ayrıca talep etmiş olması şartı aranmaksızın faiz oranının TTK m. 1530/7 hükmüne göre hesaplanması gerektiğini kabul etmektedir. *Dural*, *Sempozyum*, s. 127.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 kapsamına giren bir para borcu için kefil olunması ve asıl borçlunun bu hükme göre temerrüt faizinden sorumlu olması halinde, kefilin de bu oran üzerinden sorumlu olacağı tartışmasızdır⁵³⁸. Bilindiği üzere, TTK m. 7/2 uyarınca, ticari borçlara kefalet hâlinde, hem asıl borçlu ile kefil, hem de kefiller kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu olurlar. Ancak TTK m. 7/1'in son cümlesi gereğince, kefil ve kefillere, taahhüt veya ödemenin yapılmadığı veya yerine getirilmediği ihbar edilmeden temerrüt faizi yürütülemez. Bu anlamda TTK m. 1530'un uygulama alanına giren ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde de borçluya kefil olan kimse borçlu ile birlikte müteselsilen sorumlu olmakla birlikte, kefile taahhüt veya ödemenin yapılmadığı ihbar edilmeden temerrüt faizi yürütülemeyecektir. Ancak belirtilmesi gerekir ki, borçlunun temerrüde düşmesiyle birlikte temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü de doğmakta, yapılacak ihbar kefilin asıl borçla birlikte, temerrüt faizinden de sorumlu tutulması bakımından önem arz etmektedir⁵³⁹.

G. Faiz Miktarının İndirilmesini İsteyememe

Türk Borçlar Kanunu m.121/2'de faiz veya irat borcunu ya da bağışladığı bir miktar parayı ödemekte temerrüde düşen borçlunun, icra takibine girildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlü olacağı, buna aykırı olarak yapılan anlaşmaların ise, ceza koşulu hükümlerine tabi olacağı belirtilmektedir. TBK m. 182/3'e göre ise, hâkimin, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirebilir. TBK m. 525 hükmü uyarınca da sözleşmede aşırı bir ücret kararlaştırılmışsa, borçlunun

⁵³⁸ **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 262.

⁵³⁹ Yapılan ihbarın kefile ulaşmasıyla birlikte, kefil temerrüt faizinden sorumlu olmaya başlayacaktır. İhbarda kefile herhangi bir süre verilmesine gerek de yoktur. **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 224. Hükümün amacı kefilin beklenmedik bir şekilde aşırı derecede artmış bulunan temerrüt faiziyle karşı karşıya kalmasını önlemektir. Bu anlamda kefil asıl borcun ifa edilmediğini borçlunun temerrüde düştüğünü bildiği hallerde, kendisine ihbar edilmemiş olması gerekçesiyle istenen temerrüt faizine itiraz etmesinin dürüstlük kurallarına uygun düşmeyeceği ileri sürülmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Aydoğdu, Ayan**, a.g.e., s. 224.

istemi üzerine, bu ücret hâkim tarafından hakkaniyete uygun olarak indirilebilir.

Türk Ticaret Kanunu m. 22 hükmüne göre, tacir sıfatını haiz borçlu, Türk Borçlar Kanunu'nun 121'inci maddesinin ikinci fıkrasıyla 182'nci maddesinin üçüncü fıkrasında ve 525'inci maddesinde yazılı hâllerde, aşırı ücret veya ceza kararlaştırılmış olduğu iddiasıyla ücret veya sözleşme cezasının indirilmesini mahkemeden isteyemez⁵⁴⁰. Ancak TTK m. 22'nin uygulanabilmesi için, ücret veya cezayı ödeyecek kişinin ticari işletmesi gereği bir iş yapmış tacir veya tacir gibi sorumlu olan bir kişi olması gerekir⁵⁴¹. Ayrıca, aşırı olan ücret veya cezaî şartın indirilmesini istememesi için, bunların ticari işletmesiyle ilgili, bir başka ifadeyle ticari işletmesini ilgilendiren faaliyetleri nedeniyle üstlendiği cezaî şart ve ücretler olması gerekir⁵⁴². Öte yandan, tacirin sadece TBK m. 121/2, 182/3 ve 525 hükmünden yararlanması yasaklanmış olduğundan, tacirin iradesini sakatlayan halleri ileri sürerek sözleşmenin iptalini isteyebilmesi, zor durumda kalması halinde TBK'nın gabine ilişkin 28'inci maddeye dayanması mümkündür⁵⁴³. Bundan başka aşırı olan ücret ve cezaî şartın, ahlâk ve adaba aykırı olacak derecede yüksek olması veya Anayasa'nın angarya yasağına ilişkin hükmüne aykırılık teşkil etmesi halinde, indirilmesi hatta tamamen iptal edilmesi dâhi istenebilecektir⁵⁴⁴.

⁵⁴⁰ Yarg., 15. H.D., E. 1975/5425, K. 1976/915, T. 4.3.1976; Yarg. 15. H.D., E. 1996/2671 K. 1996/3094 T. 3.6.1995; Yarg. 15. H.D., E. 1989/6246, K. 1990/6605, T. 16.10.1990 (KBB, E.T., 01.03.2017)

⁵⁴¹ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 137.

⁵⁴² Bununla birlikte TTK m. 19/1'de yer alan ticari iş karinesinin burada uygulama alanı bulması mümkündür. Gerçek kişi tacir, işlemi yaptığı esnada bunun ticari işletmesi ile ilgili olmadığını belirtmez veya işin adı iş sayılması hâlin icabından anlaşılmazsa, işin ticari iş olduğu kabul edilir. **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 138.

⁵⁴³ Tacirlerin, ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde tecrübesizliği söz konusu olamayacağından, tacirler TBK m. 28'e ancak zor durumda kalmışsa (müzayaka hâlinde) başvurabilir. Bkz., **Bozer, Göle, Ticari işletme**, s. 280; **Şener**, a.g.e., s. 97.

⁵⁴⁴ Borçlunun ekonomik özgürlüğünü kabul edilemez ölçüde sınırlandıran ve ekonomik varlığını büyük bir tehlike altına sokan veya ekonomik varlığının yıkılmasına sebep olan ücret ve cezaî şart, ahlâk ve adaba aykırı kabul edilmektedir. Yarg., 11. H.D., E. 2004/15293, K. 2005/12550,

Bilindiği üzere TTK m. 1530 hükmü ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerini kapsamakta bir diğer ifade ile sözleşmenin taraflarını bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten tacirler oluşturmaktadır. TTK m. 18/2 uyarınca her tacir işletmesini ilgilendiren işlemlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmek zorunda ve bu ilkenin bir uzantısı olarak da aşırı olan ücret ve cezanın indirilmesini isteyememektedir. Aynı şekilde, tacir, sözleşmede veya TTK m. 1530/7’de öngörülen faiz oranının da yüksek olduğu iddiası ile indirilmesini talep edemeyecektir. Yukarıda da belirtildiği üzere, tacir ancak TBK’nın gabine ilişkin 28’inci maddenin, aşırı olan ücret ve cezaî şartın, ahlâk ve adaba aykırı olacak derecede yüksek olmasının veya Anayasa’nın angarya yasağına ilişkin hükmünün kıyasen uygulanması suretiyle aşırı olan faizin indirilmesini veya tamamen iptal edilmesini isteyebilecektir.

III. TTK M. 1530 KAPSAMINDA ALACAĞIN TAHSİLİ AMACIYLA YAPILAN MASRAFLARIN TAZMİNİ

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7 hükmüne göre, bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını ve “*alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını*” Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilân eder. 02.01.2017 tarihli ve 29936 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Mal ve Hizmet Tedarikinde Alacaklıya Yapılan Geç Ödemelere İlişkin Temerrüt Faiz Oranının Tespiti Hakkında Tebliğ’de alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarı 150,00 Türk Lirası olarak tespit edilmiştir⁵⁴⁵. Belirlenen bu tutarın, 01.01.2017 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

T. 19.12.2005 (KBB., E.T., 01.03.2017). **Poroy, Yasaman**, s. 137-138; **Bozer, Göle**, *Ticari İşletme*, s. 69, dn., 59; **Mutluer, Uçaryılmaz**, a.g.e., s. 115.

⁵⁴⁵ Bkz., 02.01.2017 tarihli ve 29936 sayılı Resmi Gazete.

2011/7/EU sayılı Direktif'in 6'ncı maddesinde, ticari işlemlerde geç ödemelerden kaynaklanan temerrüt faizi ödenmesi gereken hallerde alacaklının alacağın tahsili amacıyla yapacağı masraflara karşılık olarak, alacaklının zararı olmasa bile borçludan en az 40 Euro tutarında götürü bir miktar almaya hak kazanacağı, üye devletlerin de bu tutarın alınmasını sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Alacaklının alacağını tahsili amacıyla yapacağı masrafların götürü bir tutar olarak belirlenmesinin nedeni, bu masrafların ispatında yaşanan zorluklardır⁵⁴⁶.

Alacağın tahsili amacıyla yapılan masraflara, alacağın elde edilebilmesi için yapılan tüm masraflar girmektedir⁵⁴⁷. Bu anlamda yargılama ücretlerinin, avukatlık ücretlerinin, icra ve dava takip giderlerinin alacağın tahsili amacıyla yapılan masraflar arasında yer aldığı söylenebilir⁵⁴⁸.

Alacağın tahsili amacıyla yapılan masrafın talep edilebilmesi için, 2011/7EU sayılı Direktif'in 6'ncı maddesinden de anlaşıldığı üzere, öncelikle borçlunun temerrüdünün meydana gelmiş olması gerekir. Ancak borçluya bu yönde bir ihtar çekilmesine gerek yoktur⁵⁴⁹. Alacaklı, temerrüdün her türlü sonuçlarından korunmak amacıyla, yaptığı masraflara karşılık olarak götürü bir tazminat almaya hak kazanmaktadır⁵⁵⁰.

---

⁵⁴⁶ **Ayan**, "6102 sayılı TTK", s. 785.

⁵⁴⁷ **Aktaş**, a.g.e., s. 160.

⁵⁴⁸ **Aktaş**, a.g.e., s. 160.

⁵⁴⁹ **Aktaş**, a.g.e., s. 158.

⁵⁵⁰ **Aktaş**, a.g.e., s. 159.

IV. TTK M. 1530 KAPSAMINDA FAİZ İLE KARŞILANAMAYAN ZARARLARIN TAZMİNİ

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'da faiz ile karşılanamayan zararların tazmini hususunda özel bir düzenleme yer almadığından, TBK'da yer alan genel hükümlere başvurulacaktır. Aşkın zarar bir diğer ifade ile munzam (ek) zarar, TBK'nın 122'nci maddesinde düzenlenmiştir. TBK m. 122'ye göre, alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olduğu hallerde, borçlunun, kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlü olacağı belirtilmektedir. Temerrüt faizini aşan zarar miktarının görülmekte olan davada belirlenemediği bir durumda, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder (TBK m. 122/2). Aşkın zarar veya munzam zarar kavramını yukarıda detaylı olarak açıkladığından tanımına ve/veya faizden ayrılan yönelerine tekrar değinilmeyecektir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 kapsamına giren, ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde borçlunun temerrüde düşmesi ve bunun sonucu olarak alacaklının temerrüd faizi ile karşılanamayan bir zararının söz konusu olması halinde, borçlunun ayrıca kusursuzluğunu ispat edememiş olması ve de borçlu temerrüdü ile munzam zarar arasında illiyet bağının da olması kaydıyla, alacaklının TBK m. 122 hükmüne dayanarak munzam zararını talep edebilmesi mümkündür.

Munzam zarar kavramının içerisine, alacağın elde edilmesi için yapılan masraflar, temerrüdün alacaklının kendi alacaklısı ile arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilemesinden doğan zararlar, borçlu tarafından ödenmeyen paranın başkaca kaynaklardan elde edilmesine yönelik olarak yapılan masraflar, yoksun kalınan kâr, paranın alım gücünün azalmasından doğan zararlar,

yabancı para borçları açısından kur farkından doğan zararlar dâhil edilebilir⁵⁵¹. Öte yandan yargılamanın gecikmesinden kaynaklanan zararlar ise munzam zarar olarak kabul edilmemektedir. Yargıtay, 22.11.1994 tarihinde vermiş olduğu bir kararda, “...davacının bu alacağını tahsil etmesi yargılamanın uzamasından doğmakta olup, bundan dolayı davalıya atfedilecek bir kusur bulunmamaktadır. Bu durumda davada, munzam zarar istenmesinin koşulları bulunmamaktadır” bir sonuca varmıştır⁵⁵².

Öğretide bir görüşe göre, munzam zarar, asıl alacağın bir uzantısı olarak değil bağımsız bir alacak hakkı olarak kabul edilmekte ve TBK m. 146’da öngörülen on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir⁵⁵³. Diğer bir görüş ise, munzam zararın asıl alacağın vadesinde tahsil edilememesi nedeniyle uğranılan zararların bir parçası olduğu, asıl alacaktan bağımsız olarak nitelendirilemeyeceği bu nedenle asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresinin munzam zarar bakımından da geçerli olacağı yönünde fikir beyan etmiştir⁵⁵⁴. Kanaatimizce, munzam zararı asıl alacaktan bağımsız görmeyen ikinci görüşe üstünlük tanınması daha doğru ve yerinde olacaktır. Zira munzam zarar, asıl alacağın vadesinde tahsil edilememesi nedeniyle meydana gelen ve temerrüt faizi ile de karşılanamayan zararlardır. Bu yönde, munzam zararın, asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresi içerisinde talep edilebilmesi mümkündür. Diğer yandan tıpkı faiz alacağında olduğu gibi munzam zararın da ayrıca dava ve takip konusu yapılabilmesinde sakınca yoktur⁵⁵⁵.

⁵⁵¹ Detaylı bilgi için bkz., **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 82; **Barlas**, a.g.e., s. 197- 218; **Yasaman**, a.g.m., s. 65; **Albaş**, a.g.m., 197-232; **Şirin**, a.g.e., s. 13-14. Önemle belirtmek gerekir ki aşkın (munzam) zararda öngörülen kalemler maddi zararlardır. Manevi zararlar bakımından TBK’da yer alan koşulların gerçekleşmesi gereklidir. Bkz., **Bilgen**, a.g.e., s. 311-314.

⁵⁵² Yarg. 13. H.D., 22.11.1994, E. 1994/8904/ K. 1994/10313 (**Altaş**, a.g.m., s. 128-129).

⁵⁵³ **Yavuz, Şerh**, s. 766. Yarg. HGK, 07.02.2007, E. 2007/11-55, K. 2007/53 (**Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 87, dn., 29).

⁵⁵⁴ **Poroy, Yasaman**, a.g.e., s. 87; **Yasaman**, a.g.m., s. 67; **İnan, Yücel**, a.g.e., s. 624.

⁵⁵⁵ **Şirin**, a.g.e., s. 14.

B. Faiz İle Karşılanamayan Zararların İspatı

Munzam zararın varlığını ispat külfeti alacaklı üzerindedir⁵⁵⁶. Önemle belirtmek gerekir ki alacaklının zararının ancak temerrüt faizi ile karşılanamadığı, zararın temerrüt faizi miktarından fazla olduğunun ispatı halinde munzam zarar talebinde bulunulabilecektir⁵⁵⁷. Bu anlamda alacaklının munzam zararın varlığını, somut, kesin ve net bir şekilde ispat etmesi gerekir⁵⁵⁸.

Öğretide bir görüş, munzam (aşkın) zararın tespitinin, enflasyon oranına, kısa süreli mevduat faiz oranına, döviz kurlarındaki ölçüye göre belirleneceğini, Türkiye'deki ekonomik durum ve enflasyonun herkes tarafından bilindiğini, kesin olan ve herkesçe bilinen bu olguyu ispatlamaya gerek olmadığı, ortada bir zararın olmadığını, bir başka ifadeyle bu fiili karinenin aksini davalı borçlunun kanıtlaması gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁵⁹. Ancak munzam zarar davalarında, özellikle enflasyonun fiili bir karine oluşturduğu, fiili karineye dayanan tarafın o hususu ispatlanmış sayılacağı şeklindeki iddialar eleştirilmektedir. Bu düşünceye karşılık olarak, fiili karinelerin ispat külfetini yer değiştirme gibi bir sonuç doğurmayacağı, ancak ispat kolaylığı sağlayabileceği fakat hiçbir şekilde somut ispat yükünü ortadan kaldırmayacağı savunulmaktadır⁵⁶⁰.

Munzam zararın ispatı hususunda Yargıtay'ın da çok sıkı ve titiz hareket ettiği görülmektedir⁵⁶¹. Nitekim yargı kararlarında, enflasyon, soyut munzam zarar iddiası, en yüksek mevduat faizi ile kanunî faiz arasında fark

⁵⁵⁶ **Altaş**, a.g.m., s. 123-124.

⁵⁵⁷ **Yasaman**, a.g.m., s. 66; **Altaş**, a.g.m., s. 123; **Albaş**, a.g.e., s. 187.

⁵⁵⁸ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1131-1132; **Altaş**, a.g.m., s. 123.

⁵⁵⁹ Öğretide *Bilgen*'e göre, para değerinde düşüşler yaşanması halinde, ortada bir zararın varlığı kesin olmakla birlikte, ispatı tartışmalıdır. Yazara göre, mevcut ekonomik durum nedeniyle ayrıca zararın kanıtlanmasına gerek yoktur. Hâl böyle olunca, bunun aksini, yani ortada bir zarar olmadığını borçlunun kanıtlaması gerekir. Detaylı bilgi için bkz., **Bilgen**, a.g.e., s. 316; **Ayrancı**, *Munzam Zarar*, s. 171-172. Konuya ilişkin tartışmalar için ayrıca bkz., **Poroy**, **Yasaman**, a.g.e., s. 83-86; **Yavuz**, *Şerh*, s. 766.

⁵⁶⁰ **Altaş**, a.g.m., s. 127-128; **Özdemir**, a.g.e., s. 30-31.

⁵⁶¹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1131; **Altaş**, a.g.m., s. 125.

olması veya banka kredisi kullanılması munzam zararın varlığının kabulü için tek başına yeterli görülmemiş ayrıca zararın ispatı olgusu aranmıştır⁵⁶². 2005 yılında vermiş olduğu bir kararda, “...mücerret enflasyonun veya döviz kurlarındaki yükselmenin veya bankaların uyguladığı faiz oranlarındaki artışların munzam zararın gerçekleştiği veya kanıtlandığı anlamına gelmez. Alacaklının kanıtlanması gereken husus yukarıda açıklanan genel olgular değil, kendisinin şahsen ve somut olarak geç ödemedi dolaylı zarar gördüğü keyfiyettir...” şeklinde görüş beyan etmiştir⁵⁶³

Buna karşılık bazı kararlarda enflasyon oranı, kısa süreli mevduat faiz oranı veya döviz kurlarındaki oran munzam zararın varlığı hususunda fiilî bir karine olarak kabul edilmiştir⁵⁶⁴. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, “...ülkemizde yıllardır yüksek oranda seyreden enflasyonun yıllık ortalamasının % 80-90, hatta bazı yıllar daha fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Böyle bir ortamda alacağını zamanında elde eden ticari hayatın içinde bulunan alacaklının, bunu bir an önce mal veya hizmet yatırımına

⁵⁶² Altaş, a.g.m., s. 125. “Öte yandan faizi aşan zarar olarak talep edilen munzam zarar hesabının, yukarıda anılan bilirkişi raporu alındıktan sonra buna göre hesap edilmesi, faiz dışındaki zararların ne şekilde oluştuğu somut olarak belirtilerek hüküm altına alınması gerekirken soyut bir munzam zarar hesabı yapılması da usul ve yasaya aykırıdır”. Karar için bkz. Yarg. 15. H.D., 22.09.1995, E. 1995/4114, K. 1995/4916 (Eren, Genel Hükümler, s. 1130, dn., 331). Enflasyonda olduğu gibi, devalüasyon nedeniyle oluşan kur farkını da temerrüt faizi ile karşılanamayabilmektedir. Bu durumda TBK m. 122 aranan şartların varlığı halinde, aşkın zararın talep edilebilecektir. Diğer yandan TBK m. 99/2 hükmü nedeniyle, yabancı para borçlarında borcun ödenmemesi üzerine, alacaklı alacağını aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla ödenmesini isteyebilecektir. Detaylı bilgi için bkz., Eren, Genel Hükümler, s. 1131. “...Temyize konu davada mevduat faizi getirisinden söz edilip dolaylı yoldan %30 temerrüt faizinin aşılması doğru değildir. Hal böyle olunca davacı tarafça, geçmiş günler faizini aşan bir zararın varlığı kanıtlanmadığından Hukuk Genel Kurulu’na benimsenen ve davanın reddi gereğine değinen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnmek usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. HGK, 1994/5-893, 1995/146 sayılı kararı. Kararın tam metni için bkz., Şirin, s. 15-16. Aynı tonda bkz., Yarg. HGK, 1993/5-600, 1994/80 sayılı kararı. Bkz., Şirin, s. 17-24. Yarg. HGK, 21.20.1987, E. 1987/11-244, K. 1987/752, Hayri Domaniç, Faizle Karşılanamayan Zararların Giderilmesini Sağlayan BK. 105 ve Diğer Hükümler, 2. Baskı, İstanbul 1993, s. 86-91.

⁵⁶³ Yarg. 19. H.D., E. 2005/11377, K. 2006/2827, T. 20.3.2006 Aynı yönde Yarg. HGK, E. 1995/5-806, K. 1995/983, T. 15.11.1995; Yarg. 15. H.D., E. 2001/5267, K. 2002/1806, T. 15.4.2002 (KBB, E.T., 27.02.2017).

⁵⁶⁴ Yarg. 13. H.D., E. 1998/9945, K. 1999/7822, T. 1.11.1999 (KBB, E.T., 27.02.2017).

yöneltmesi veya en azından banka mevduat faizine veya devlet tahviline yatırması ya da dövize dönüştürmesi, yaşanan hayat gerçeklerine uygun bir davranış olur. Enflasyonun yıllar itibariyle yüksek oranlarda devam ettiği müddetçe buna bağlı olarak para değerinin düşmesi, alım gücünün azalması nedeniyle alacağını geç alan alacaklının zarar gördüğü, temerrüt faizinin bu zararını karşılamaya yetmeyeceği tartışmasız bir gerçektir. Bu hal, zararın varlığı için fiili karine oluşturur. Bu nedenle enflasyon nedeniyle paranın alım gücünün azalması ile ortaya çıkan zarar istemlerinin B.K.'nun 105. maddesi kapsamında yorumlanması kaçınılmazdır. Hal böyle olunca fiili karine karşısında davacının ayrıca zararını isbat etmesi gerekmez. Bu vakıa sabit sayılır ve davalı ise bu karinenin aksini ve kusursuzluğunu da kanıtlayamamıştır” şeklinde bir sonuca varmıştır.

V. TTK M. 1530'A GÖRE YAPILAN MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİ BAKIMINDAN SORUMSUZLUK ANLAŞMALARININ GEÇERLİLİĞİ

Türk Borçlar Kanunu m. 115'te sorumsuzluk anlaşmaları düzenlenmiştir. Buna göre, borçlunun “*ağır kusurundan*” sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olacağı ifade edilmiştir. Bundan başka, yapılan sorumsuzluk anlaşmalarının TBK m. 27'ye göre Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olması halinde de kesin hükümsüz olacağının dikkate alınması gerekir. Sorumsuzluk anlaşması, alacaklı ile borçlu arasında sözleşmenin ihlâlinden önce açık veya örtülü olarak yapılan ve alacaklı lehine ilerde öğabilecek tazminat talebini tamamen veya kısmen bertaraf eden, asıl sözleşme ile veya bağımsız bir şekilde yapılan sözleşmedir⁵⁶⁵. Sorumsuzluk anlaşması, hukukî niteliği itibariyle bir sözleşme olduğundan, tarafların

⁵⁶⁵ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1108; Yavuz, *Şerh*, s. 732; Galip Sermet Akman, *Sorumsuzluk Anlaşması*, İstanbul 1976, s. 6-7.

karşılıklı ve birbirine uygun beyanları ile kurulur⁵⁶⁶. Herhangi bir şekil şartına da bağlı değildir⁵⁶⁷. Sorumsuzluk anlaşması, esas sözleşme ile yapılabileceği gibi, en geç borca aykırılığın ve zararın meydana gelmesinden önce yapılabilir⁵⁶⁸.

Sorumluluk anlaşmaları ile borçlunun sorumluluğu tamamen veya kısmen kaldırılabilir gibi, borçlunun kusur derecesine veya sorumluluk miktarına göre de sorumluluk anlaşması yapılabilir. Bununla birlikte TBK m. 115'te borçlunun "*kast veya ağır ihmâlden*" sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olacağı belirtilmiştir. Burada belirtilen hükümsüzlük halinin, o "*bjektif nitelikte kısmî butlan (kısmî kesin hükümsüzlük hâli)*" olduğu ifade edilmektedir⁵⁶⁹. Dolayısıyla bu durumda, borçlunun sorumsuzluk anlaşmasının geçersiz olacağını bilmesi halinde, asıl sözleşmeyi de yapmayacak olması hususunu düzenleyen TBK m. 27/2 hükmü uygulanmayacaktır⁵⁷⁰. Buna karşılık borçlunun hafif kusurdan

⁵⁶⁶ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1109. Sorumsuzluk anlaşmasının açık veya zımnen yapılması da mümkündür. **Yavuz**, *Şerh*, s. 732; **Akman**, a.g.e., s. 32-33.

⁵⁶⁷ **Kocayusupaşoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 279. Esas sözleşmenin geçerli olması için, belirli bir şekilde yapılması zorunluluğu olsa dâhi, sözleşmede aksie bir hüküm bulunmadıkça, sorumsuzluk anlaşmasının belirtilen şekilde yapılması zorunluluğu yoktur. **Akman**, a.g.e., s. 42.

⁵⁶⁸ **Yavuz**, *Şerh*, s. 733; **Akman**, a.g.e., s. 43. Zira sözleşmeye aykırılığın ve zararın meydana gelmesinden sonra yapılacak sorumsuzluk anlaşması, hukukî itibariyle bir sorumsuzluk anlaşması olmayıp, ancak bir sulh anlaşması veya alacaklının borçluyu ibra etmesi şeklinde yorumlanabilir. Bkz., **Akman**, a.g.e., s. 43-44.

⁵⁶⁹ **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1111. Kısmî butlan, bir sözleşmenin bir bölümünün, imkânsızlık, hukuka ve ahlâka aykırılık dolayısıyla sakatlığını ifade etmektedir. Veysel **Başpınar**, Borç Sözleşmelerinin Kısmî Butlanı, Ankara 1998, s. 29. "*Butlan*", 6098 sayılı TBK'daki yeni ifadesiyle, "*kesin hükümsüzlük/kesin geçersizlik*", genel olarak geçersizlik yaptırımının bir alt ayrımıdır. Geçersizlik; "*yokluk*", "*kesin geçersizlik/hükümsüzlük*", "*yazılmamış sayılma*", "*iptal edilebilirlik/düzeltiler geçersizlik*" ve "*askıda geçersizlik*" yaptırımlarını içeren bir üst kavramdır. Detaylı bilgi için bkz., O. Gökhan **Antalya**, Murat **Topuz**, *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri*, İstanbul 2015, s. 220-235.

⁵⁷⁰ **Akman**, a.g.e., s. 109. Öğretide **Eren**, böyle bir durumda sübjektif koşulun aranmasını iyiniyet ve dürüstlük kurallarına aykırı düşeceğini belirtmektedir. Detaylı bilgi için bkz., **Eren**, *Genel Hükümler*, s. 1111. Ayrıca bkz., **Başpınar**, a.g.e., s. 177-179.

sorumlu olmayacağına ilişkin yapılan sorumsuzluk anlaşmaları geçerli ve tarafları bağlayıcıdır⁵⁷¹.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/6'da yer alan sorumsuzluk anlaşması, TBK m. 115'ten farklı şekilde kaleme alınmıştır. TTK m. 1530/6'da gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümlerinin geçeriz olacağı belirtilmiş, geçersizlik durumunda yedinci fıkra uygulanacağına işaret edilmiştir. Öğretide, emredici nitelikteki bu düzenlemeye aykırı olarak yapılan anlaşmaların, TBK m. 27 kapsamında kesin hükümsüz olacağı ifade edilmektedir⁵⁷². Ancak burada yer alan hükümsüzlüğün, yukarıda belirtildiği üzere "*kısmî hükümsüzlük*" şeklinde anlaşılması gerekir. Benzer şekilde, borçlunun TBK m. 27/2 hükmüne dayanması da mümkün olmayacaktır.

TTK m. 1530/6'da esasen iki türlü sorumsuzluk anlaşması düzenlenmiştir. Bunlardan ilki "*gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini*" öngören sorumsuzluk anlaşması, diğeri ise "*alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini*" öngören sorumsuzluk anlaşmasıdır. Öğretide alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sorumsuzluk anlaşmasında bahsi geçen "*geç ödeme dolayısıyla zarar*" ifadesi ile kastedilenin "*munzam*

---

⁵⁷¹ TBK m. 115: "(2) Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

(3) Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin hükümsüzdür." TBK m. 115/2 ve 3'üncü fıkralarının söz konusu olduğu hallerde hâkim, somut olayın özelliklerini inceleyerek, hâl ve şartlara göre değerlendirme yaptıktan sonra, sorumsuzluk anlaşmasının geçerli olup olmadığına karar vermelidir. Bkz., **Yavuz, Şerh**, s. 733.

⁵⁷² **Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, Nomer Ertan**, a.g.e., s. 321; **Dural, Sempozyum**, s. 127; **Aktaş**, a.g.e., s. 145.

zarar” olduğu kabul edilmektedir⁵⁷³. Dolayısıyla TTK m. 1530’ h k m nden kapsamına giren mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde gecikme faizi ve munzam zarar ilişkin olarak yapılacak sorumsuzluk anlaşmaları geçersiz olacaktır. Sorumsuzluk hükümlerinin asıl sözleşme içersinde yer alması halinde de, sorumsuzluğu öngören hükümlerin geçersiz, olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Bu durumda borçlunun, sorumsuzluk hükümleri olmaksızın sözleşmenin tamamını yapmayacağı şeklindeki savunması da dinlenmeyecektir.

Öğretide, sorumsuzluk anlaşmalarının, genellikle genel işlem koşulları içerisinde yer aldığı belirtilmektedir⁵⁷⁴. Genel işlem koşulları TBK m. 20’de düzenlenmiştir. Buna göre, genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz. TBK m. 21’de ise, karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesinin, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlı olduğu, aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılacağı ifade edilmiştir. Ancak sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümleri geçerliliğini koruyacak ve bu durumda düzenleyen, yazılmamış sayılan koşullar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremeyecektir (TBK m. 22). Bilindiği  zere TBK’nın genel işlem koşullarını düzenleyen hükümleri tacir olsun olmasın herkesi kapsamaktadır.

Bu durumda mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun

⁵⁷³ **Ayan**, “6102 sayılı TTK”, s. 782; **Aktaş**, a.g.e., s. 145.

⁵⁷⁴ **Aktaş**, a.g.e., s. 145.

sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören hükümlerin açıkça düzenlenmiş olması halinde TTK m. 1530/6 hükmü nedeniyle geçersiz olacaktır. Söz konusu sorumsuzluk hükümlerinin karşı taraf ile müzakere edilmeden “*genel işlem koşulu*” şeklinde sözleşmede yer alması halinde ise, kanaatimizce ister TTK m. 1530/6 hükmüne ister TBK m. 22 hükmüne başvurulabilecektir. Borçlu, sorumsuzluk anlaşması dolayısıyla TTK m. 1530/6’ya başvurulduğunda “*geçersizlik yaptırımı*”, TBK m. 22’ye başvurulduğunda ise “*yazılmamış sayılma*” yaptırımı ile karşı karşıya kalacaktır⁵⁷⁵. Ancak TTK m. 1530’un özel hüküm niteliğide olması nedeniyle alacaklının TBK’dan ziyade TTK m. 1530/6’ya başvurması lehine olacaktır.

Son olarak belirtmemiz gerekir ki öğretide, TTK m. 1530 hükmü ile her türlü sorumsuzluk kaydının hükümsüz sayıldığı ve bunun temelinde de sorumsuzluk kayıtlarını müşterilerine bir şekilde dayatmaya çalışan ticari işletmelere karşı sert bir tavır alındığı ifade edilmektedir⁵⁷⁶. Bu görüşe bütünüyle katılmanın imkânı yoktur. Zira TTK m. 1530/6’da gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini öngören sorumsuzluk anlaşmalarının ve alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sorumsuzluk anlaşmalarının geçersiz olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla TTK m. 1530/6’da ancak faize ve munzam zarara ilişkin olarak yapılan sorumsuzluk anlaşmalarının her halde

---

⁵⁷⁵ TBK’nın genel işlem koşullarını düzenleyen hükümleri emredici niteliktedir. Emredici nitelikteki hükümlere aykırılığın yaptırımı ise, kesin hükümsüzlüktür/kesin geçersizliktir (TBK m. 27). Yazılmamış sayılan genel işlem koşullarının hükümsüzlüğü ise, TBK m. 22 uyarınca kısmî kesin hükümsüzlüktür. “*Yazılmamış sayılma*”nın esasında kesin hükümsüzlük, kısmî hükümsüzlük olduğuna dair gerekçeler için bkz., Muzaffer Şeker, *Yazılmamış Sayılma*, 1. Baskı, İstanbul Temmuz 2015, s. 106-113. Nitekim TBK m. 22’de sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümlerinin geçerliliğini koruyacağı, bu durumda düzenleyenin yazılmamış sayılan koşullar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremeyeceği açıkça ifade edilmiştir. O halde emredici hüküm niteliğindeki TTK m. 1530/6’ya ve TBK’da yer alan genel işlem koşullarına aykırı düzenlemelerin, yaptırımı her iki durumda da “*kısmî kesin hükümsüzlüktür/kısmî kesin geçersizliktir*” olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer yandan, “*yazılmamış sayılma*” yaptırımının hukukî niteliği ile ilgili olarak ileri sürülen diğer görüşler için bkz., **Antalya, Topuz**, a.g.e., s. 228-231.

⁵⁷⁶ **Kocayusupaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı**, a.g.e., s. 282.

geçersiz sayılacağı düzenlenmekte, bunun dışındaki sorumsuzluk kayıtları ile ilgili herhangi bir belirleme yapılmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2011/7/EU SAYILI DİREKTİFTE YER ALAN DİĞER BAZI DÜZENLEMELER

I. GENEL OLARAK

2011/7/EU sayılı Direktif hükümleri genel olarak TTK m. 1530 hükmüne alınmakla birlikte, bazı hükümler kapsam dışı bırakılmıştır. 2011/7EU sayılı Direktif genel olarak incelendiğinde, “*şeffaflık ve bilgilendirme*” kenar başlıklı 8’inci maddesinin, “*mülkiyeti muhafaza kaydı*” kenar başlıklı 9’uncu maddesinin, “*tartışmasız iddialara ilişkin olarak iyileştirme yöntemleri*” kenar başlıklı 10’uncu maddesinin TTK m. 1530 hükmüne alınmadığı görülmektedir. Bu hükümlerin kapsam dışı bırakılmasının muhtemel sakıncalarının ve 2011/7/EU sayılı Direktif ile ulaşılmak istenen hedefe ulaşılması önünde engel teşkil edip etmeyeceğinin değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Bu amaçla söz konusu hükümleri ayrı ayrı ele alma ve inceleme ihtiyacı duyuyoruz.

II. TEŞEBBÜSLERİN VE KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ TARAF OLDUĞU MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİ

Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünün kişi bakımından uygulama alanı hususu inlenirken, 2011/7/EU sayılı Direktif’ten farklı olarak “*kamu kurumlarının*” kapsama dâhil edilmediğini ve ayrıca Direktif’te yer alan “*teşebbüs*” ifadesi yerine “*ticari işletme*” ibaresinin kullanıldığını ve dolayısıyla kapsam bakımından dar kaldığını belirtmiştik.

2011/7EU sayılı Direktif’in tanımlar kenar başlıklı 2’nci maddesinin ilk fıkrasının ilk bendinde ticari işlemler, “*malların veya hizmetlerin belirli bir bedel karşılığında tedarikini sağlayan teşebbüsler arasında veya teşebbüsler ile kamu otoriteleri arasında gerçekleşen işlemler*” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımda görüldüğü üzere, TTK m. 1530 hükmünden farklı olarak “*ticari*

işletme” kavramı değil, “*teşebbüs*” kavramı kullanılmıştır. Aynı maddenin ilk fıkrasının 3’üncü bendinde ise teşebbüs kavramı, “*kamu otoritesi dışında tek kişiyle bile yürütülebilen, bağımsız ve profesyonel ekonomik faaliyette bulunan kurum*” şeklinde ifade edilmiştir.

Direktifte kullanılan teşebbüs ifadesinin, gerek esnafları gerekse de serbest meslek sahiplerini kapsadığı hiç şüphesizdir. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif’in gerekçe bölümünün 10’uncu paragrafında söz konusu Direktifin serbest meslekleri kapsadığı fakat bu durumun, bu kişilerin Direktifin kapsamı dışındaki başka düzenlemeler bakımından teşebbüs veya tüccar sayılmalarını gerektirmediği ifade edilmektedir En az KOBİ’ler kadar koruma ihtiyacı duyan esnafların TTK m. 1530’un kapsamı dışında tutulması öğretilerde haklı olarak eleştirilmekte, yine kapsam dışında tutulan serbest meslek erbabları için de ayrıca bir yasal düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁷⁷. Kanaatimizce de, Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum sağlanması amacıyla kaleme alınmış bulunan TTK m. 1530’da yer alan hükümlerin Direktif ile paralellik arz etmesi ve Direktif ile amaçlanan hedeflere ulaşılması için maddede yer alan ticari işletme kavramınının 2011/7EU sayılı Direktif’te olduğu gibi esnaf işletmesini ve serbest meslek erbabını da kapsayacak şekilde “*teşebbüs*” (*undertaking*) olarak değerlendirilmesi/yorumlanması daha doğru olacaktır. Ancak TTK m. 1530 hükmünde açıkça yer alan “*ticari işletme*” kavramı, yorum kapısını kapattığından, bu hususta yeni düzenlemelerin ve/veya kanun değişikliklerin yapılması kaçınılmaz olacaktır. Öte yandan önemle belirtmeliyiz ki serbest meslek faaliyetinin bir ticaret şirketinin/ticari işletmenin çatısı altında yürütülmesi halinde, TTK m. 1530 hükmünün uygulama alanı bucağını hatırlatmakta yarar vardır⁵⁷⁸.

2011/7EU sayılı Direktif’in kapsam içine aldığı fakat TTK m. 1530’da yer verilmeyen bir diğer husus ise, kamu kurumlarının/otoritelerinin taraf olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmeleridir. Nitekim yukarıda da ifade

⁵⁷⁷ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 66.

⁵⁷⁸ Atamer, Okutan Nilsson, a.g.m., s. 66.

ettiğimiz üzere, ticari işlemlerin tanımı yapılırken, “malların veya hizmetlerin belirli bir bedel karşılığında tedarikini sağlayan teşebbüsler arasında veya teşebbüsler ile kamu otoriteleri arasında gerçekleşen işlemler” şeklinde ifade edilerek kamu otoriteleri ile teşebbüsler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmeleri de Direktif’in kapsamına dâhil edilmiştir. 2011/7/EU sayılı Direktif’in 2’nci maddesinin ilk fıkrasının 2’nci bendinde kamu otoritesi, “...sözleşmenin konusu ve değeri dikkate alınmaksızın sözleşmede yer alan ihâle makamı” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla mal hizmet tedariki amacıyla yapılan ve taraflarından birinin kamu kuruluşu olduğu sözleşmelerde de Direktifin uygulama alanı bulunduğu hiç şüphesizdir. Ancak bir kamu kuruluşunun taraf olduğu mal ve hizmet tedarik sözleşmelerinde Direktifin uygulanabilmesi için kamu kuruluşunun para borçlusunu konumunda olması gerekir, aksi takdirde kamu kuruluşunun para alacaklısı olduğu durumlarda Direktifin uygulama alanı bulunmayacağı ifade edilmektedir⁵⁷⁹. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif’in 4’üncü maddesine bakıldığında da “...borçlunun kamu otoritesi olduğu ticari işlemlerde...” şeklindeki ifadeden de durum açıkça anlaşılmaktadır. Kanaatimizce kamu kurumlarının/otoritelerinin mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde zayıf konumda olmadıkları ve ayrıca korunma ihtiyacı duymadıkları şeklindeki düşünceden hareketle söz konusu düzenlemenin yerinde olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim 2011/7/EU sayılı Direktif’in gerekçe bölümünün 23’üncü paragrafında da, kamu otoritelerinin kural olarak daha fazla güvenceden yararlandıkları, öngörülebilir ve devamlı gelir akışından istifade ettikleri, ayrıca birçok kamu otoritelerinin teşebbüslerden daha avantajlı durumda oldukları, amaçlarına ulaşabilmek için istikrarlı ticari ilişkiler kurmaya teşebbüslerden az ihtiyaç duydukları ve kamu

---

⁵⁷⁹ 200/35/EC sayılı Direktif’te kamu kuruluşlarının hem bedel ödeme borçlusunu hem bedel alacaklısı olduğu durumlarda da Direktif’in uygulanması gerektiğini savunan yazarlar vardı. Ancak 2011/7/EU Sayılı Direktif’te bu durum açıklığa kavuşturulmuş ve mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde taraflardan birinin kamu kuruluşu olması halinde kamu kuruluşunun bedel ödeme borçlusunu konumunda olması durumunda Direktif’in uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. **Dural**, *Sempozyum*, s. 122; **Çağlayan**, “Mal ve Hizmet Tedariki”, s. 211-212.

otoriteleri tarafından yapılan geç ödemelerin teşebbüsler için haksız maliyetlere yol açtığı belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'a bakıldığında, kamu kurumlarının/otoritelerinin hükmün kapsamına alınmadığı görülmektedir. Öğretide haklı olarak bunun önemli bir eksiklik olduğu ifade edilmektedir⁵⁸⁰. Kanaatimizce, kamu otoritelerinin mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde güçlü taraf oldukları, korunmaya ihtiyaç duymadıkları dikkate alındığında, kamu kurumları/otoriteleri karşısındaki işletmelerin neden koruma kapsamına alınmadığı anlaşılamamaktadır. Bu durumun kamu kurumlarının özel hukuk çerçevesinde yapmış oldukları sözleşmelerde “*tarafaların eşitliği esasına*” da aykırı olduğu açıktır⁵⁸¹.

III. MÜLKİYETİ MUHAFAZA KAYDI SÖZLEŞMELERİ

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, satılan malların alıcıya teslim edildiği, fakat malların mülkiyetinin satıcıda kaldığı, satış bedelinin tamamının ödenmesi halinde malların alıcıya devredileceği şartına bağlandığı bir sözleşme türüdür⁵⁸². Esasen doktrinde bu sözleşmenin bağımsız bir varlığı olmadığı, ana

⁵⁸⁰ Dural, *Sempozyum*, s. 122; Poroy, Yasaman, a.g.e., s. 172; Yatağan, *Sempozyum*, s. 165.

⁵⁸¹ Yatağan, *Tez*, s. 101. İdarenin sözleşmeleri, idarenin özel hukuk sözleşmeleri ve idarî sözleşmeler şeklinde ikiye ayrılmakta, idare hukuku kurallarına göre yapılmış olan idarî sözleşmelerde taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü idare hukuku kurallarına tabi olmakta ve idari yargıda çözümlenmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Zehra Odyakmaz, “Genel Olarak İdarenin Sözleşmeleri”, GÜHFD, C. 2, Sa. 1-2, Aralık 1998, s. 141-195; Murat Sezginer, İdarenin Müdahale Ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Bileşik İradeli “Birleşme” Sözleşmeleri), GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2, s. 1590-1591. İdarenin özel hukuk kuralları çerçevesinde yapmış olduğu mal ve hizmet tedarikine ilişkin sözleşmelerin tabi olduğu Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu’nda da ödeme sürelerine ilişkin hükümlerin yer almaması, güçlü konumda bulunan idareye uzun ödeme süreleri koyma imkânını vermekte; ödeme süresi kararlaştırılmadığı hallerde ise, borçlar hukukunun temerrüde ilişkin hükümlerinin devreye girmesi ve idarenin ancak ihtar sonucu temerrüde düşmesi şeklinde alacağın tahsilinin uzun bir döneme yayılmasına sebep olmaktadır.

⁵⁸² Rona Serozan, “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, MHAD 1968, s. 176; Eren, *Özel Hükümler*, s. 287; Dr. B. Habertür, “İcra ve İflâs Yollarıyla Takipte ve Konkordatoda Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesi”, Çeviren; Ergun Önen, AÜHFD, C. XXIII, Sa. 1-4, Y. 1965-1966, s. 537; Fahrettin Aral, “Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi” AÜHFD, Y. 1973, C. 30, Sa. 1-4, s. 202. 2011/7/EU sayılı Direktif’in gerekçe bölümünün 9’uncu paragrafında yer alan tanım uyarınca, *mülkiyeti muhafaza kaydı*, bedel tam olarak ödeninceye kadar satıcının söz konusu mülkiyet hakkını elinde tuttuğu bir anlaşmadır.

sözleşmeye eklenen bir yan sözleşme olduğu kabul edilmektedir⁵⁸³. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin, temlik amacı güden işlemlerde özel bir aynî teminat olduğu da ileri sürülmektedir⁵⁸⁴. Mülkiyeti muhafaza sözleşmesi mülkiyetin naklinin talikî veya infisahî şarta bağlı olduğu bir sözleşmedir⁵⁸⁵. Taraflar sözleşme serbestisi ilkesi gereğince sözleşme koşullarını diledikleri gibi kararlaştırabilirler. Öte yandan sözleşmede herhangi bir belirleme yapılmamış ise, mülkiyeti muhafaza sözleşmesinin taliki şarta bağlı bir sözleşme olduğu kabul edilmektedir⁵⁸⁶. Alıcının satış bedelinin tamamını ödemesiyle birlikte o zamana kadar satıcıda kalan mülkiyet ipso iure alıcıya geçer. BK'nın geciktirici koşula ilişkin 171'inci maddesinin üçüncü fıkrasında da *“koşulun gerçekleşmesinden önce yapılan tasarruflar, koşulun hükümlerini zedelediği oranda geçersiz olur”* denilerek geciktirici şartın gerçekleşmesinden önce yapılan ve geciktirici şartın gerçekleşmesi halinde mülkiyetin geçmeyeceğini öngören her türlü tasarrufun geçersiz olacağına vurgu yapılmaktadır. Genellikle satım sözleşmelerinde uygulama alanı bulmakla birlikte bundan başka, trampa, yüklemeli bağışlama, eser ve ortaklık sözleşmelerinde de uygulanabilir⁵⁸⁷. Buna mukabil mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi bağışlama ve

⁵⁸³ **Serozan**, “Mülkiyeti Saklı Tutma”, s. 176; **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 287.

⁵⁸⁴ **Habertür**, **Önen**, a.g.m., s. 536; **Serozan**, “Mülkiyeti Saklı Tutma”, s. 179; **Aral**, “Mülkiyeti Muhafaza”, s. 204.

⁵⁸⁵ Mülkiyeti muhafaza sözleşmesinde mülkiyetin naklinin taliki şarta bağlı olduğu kabul edilirse, satılanın mülkiyeti ancak bu şartın gerçekleşmesi ile alıcıya geçecektir. Ancak infisahî şarta bağlı bir devir söz konusu ise, satılanın mülkiyeti teslimle alacaklıya geçer; fakat şartın tahakkuku ile satıcı şeyin maliki olur. Detaylı bilgi için bkz. **Aral**, “Mülkiyeti Muhafaza”, s. 205.

⁵⁸⁶ Bu durumda taşınır mülkiyetinin devrine ilişkin tasarruf işleminin hukuki sebebinin olmaması veya sebebin geçersiz olması, buna karşılık geçerli bir tasarruf işleminin yapılmış olması halinde mülkiyetin geçeceğinin öngören taşınır malların iktisabında soyutluk ilkesini benimsemiş yazarların bu görüşüne bir istisna getirilmiş olmaktadır. Konuya ilişkin detaylı bilgi için lütfen bkz. Özge **Erbek**; “Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) - Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi” (The Causal System And The Abstract System on the Transfer of Ownership of Movable Goods), Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Aralık 2013, C. I, s. 943 vd. Zira mülkiyeti saklı tutma sözleşmelerinde şart, alacak sebebinin tasarruf işleminin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Bu konuda bkz. **Serozan**; “Mülkiyeti Saklı Tutma”, s. 182; **Aral**, “Mülkiyeti Muhafaza”, s. 205.

⁵⁸⁷ **Eren**, *Özel Hükümler*, s. 288.

cebrî satışlarda uygulama alanı bulunmaz⁵⁸⁸. Zira bağışlamada herhangi bir bedel olmadığından, cebrî satışlarda da bedel peşin ödendiğinden mülkiyeti saklı tutma söz konusu olamayacaktır. BK 214/2'den çıkarılan sonuç ve MK 764/2'de de yapılan açık düzenleme karşısında taşınmazlar mallar konusunda ve hayvan satışlarında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılamaz. Bunun yanında kanun koyucunun aslında eşya niteliğine sahip olmamakla birlikte bazı şeyleri, taşınır mallara ilişkin hükümlere tabi tuttuğunu, aynî hakların, alacak haklarının, kişilik haklarının bunlara misal olarak verilebileceğini daha önce belirtmiştik. İşte, esasında eşya vasfına haiz olmayan bu haklar konusunda da mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılamayacaktır⁵⁸⁹.

Mülkiyeti muhafaza kaydı, Türk Medeni Kanunu m. 764'te düzenlenmektedir. Buna göre, başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur. O halde mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi resmî şekilde yapılmalıdır. Noterlik Kanunu m. 89'da belirtildiği üzere, noter tarafından düzenleme şeklinde yapılmalı ve MK m.764 uyarınca da yerleşim yeri noterliğince mülkiyeti saklı tutma siciline kaydedilmelidir. Kanunda belirtilen şekil, geçerlilik şartıdır⁵⁹⁰. Nitekim BK m. 12 uyarınca Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan mülkiyeti saklı tutma sözleşmeleri mutlak olarak hükümsüz sayılacak ve bu geçersizliğin sonucu olarak da MK'nın mülkiyet karinesi başlıklı 985'inci maddesi⁵⁹¹ uyarınca mülkiyetin alıcıya geçmesi önlenemeyecektir. Aynı şekilde sicile kayıt da

⁵⁸⁸ Eren, *Özel Hükümler*, s. 288.

⁵⁸⁹ Eren, *Özel Hükümler*, s. 288.

⁵⁹⁰ Önen, s. 538; Eren, *Özel Hükümler*, s. 290; Serozan; "Mülkiyeti Muhafaza", s. 187; Aral, "Mülkiyeti Muhafaza", s. 209.

⁵⁹¹ TMK m. 985: "Taşınurun zilyedi onun maliki sayılır."

geçerlilik şartı olduğundan, sicile kaydın kurucu olduğu da rahatlıkla söylenebilir⁵⁹².

2000/35/EC sayılı Direktif'in 4'üncü maddesinde, üye devletler, alıcı ve satıcı arasında malların dağıtımını yapılmadan evvel bedel tamamen ödeninceye kadar satıcının malların mülkiyetini kendinde tutması hususunda açık bir anlaşmanın varlığı halinde, bedel tamamen ödeninceye kadar satıcının satım konusu mal üzerindeki mülkiyet hakkının devam ettirmesini sağlama noktasında milletlerarası özel hukuk mevzuatlarını uyumlu hale getirmekle yükümlü kılınmışlardır. Üye devletler borçlu tarafından yapılan ön ödemeler ile ilgili hükümleri koruyabilir veya kabul edebilirler. Yine aynı Direktifin gerekçe bölümünün 21'inci paragrafında da mülkiyeti saklı tutma kaydına yer verilmiştir. Buna göre; mülkiyeti alıkoyma şartı milletlerarası özel hukuk tarafından belirlenen, uygulanabilir ulusal bir hüküm altında geçerli olduğu durumlarda, alacaklının bu sözleşmeden kaynaklanan haklarını Birlik içerisinde herhangi bir ayırım yapılmaması temelinde kullanabilmesini güvence altına almak adına üye devletlerin mevzuatlarında gerekli değişiklikleri yapmalarının hedeflendiği ifade edilmiştir.

Aynı durum 2011/7/EU sayılı Direktif bakımından da geçerlidir. Nitekim söz konusu Direktif'in gerekçe kısmının 31'inci paragrafında ve 9'uncu maddesinde de mülkiyetin saklı tutulması kaydına yer verilmiştir. 2011/7/EU sayılı Direktif'in gerekçe bölümünün 31'inci paragrafı, gerekse de 4'üncü maddesi 2000/35 sayılı Direktif'in 21'inci paragrafı ve 9'uncu maddesi ile paralellik arz etmektedir. Nitekim 2011/7EU sayılı Direktif'in gerekçe kısmında yer alan 31'inci paragrafında da mülkiyeti muhafaza kaydının, milletlerarası özel hukuk tarafından belirlenmiş yürürlükteki ulusal hükümler uyarınca geçerli olduğu bir durumda, alacaklıların bu sözleşmeden kaynaklanan haklarını birlik içerisinde ayırım

⁵⁹² **Serozan**; "Mülkiyeti Muhafaza", s. 185. Ancak buradaki sicilin, tapu sicilinde olduğu gibi açıklık fonksiyonu yoktur. Başka bir ifade ile üçüncü kişiler, bu sicildeki kaydı bilmek zorunda değildir. Aynı şekilde sicile güven ilkesi de söz konusu değildir. Bu nedenle üçüncü kişilerin bu sicile güvenerek hak edinmeleri de korunmaz. Detaylı bilgi için bkz. **Eren, Özel Hükümler**, s. 290-291.

yapılmadan kullanabilecekleri bir pozisyonda olmalarının hedeflendiğine vurgu yapılmakta, aynı Direktif'in 9'uncu maddesinde de üye devletlerin, malların dağıtımından önce yapılmış, alıcı ile satıcı arasında mülkiyeti muhafaza kaydının açıkça kararlaştırıldığı ve satıcının bedeli tamamen ödeninceye kadar mülkiyeti saklı tuttuğu bir anlaşmanın varlığı halinde, bedel tamamen ödeninceye kadar satıcının satım konusu mallar üzerindeki mülkiyet hakkını devam etmesini sağlama hususunda milletlerarası özel hukuk mevzuatlarını uyumlaştırmakla yükümlü oldukları, yine böyle bir anlaşmanın varlığı halinde, borçlu tarafından yapılan ön ödeme ile ilgili hükümleri benimseyebilecekleri veya muhafaza edebilecekleri tekrar ifade edilmiştir.

Her iki Direktif'ten de çıkan ortak sonuç, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin Birlik çapında geçerliliği iki şarta bağlanmıştır. Buna göre, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçerli olarak kabul edilebilmesi için öncelikle satıcı ve alıcı arasında mülkiyeti saklı tutma hususunda *açık bir anlaşmanın varlığı* gereklidir. Bundan başka Direktif'in aradığı bir diğer şart ise, mülkiyetin saklı tutulmasına ilişkin *anlaşmanın malların tesliminden önce* yapılmış olmasıdır. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçerliliğinin satıcı ve alıcı arasında mülkiyeti saklı tutma hususunda yapılacak açık bir anlaşmanın varlığına bağlanmasındaki amaç, genel işlem şartı, ticarî teamül, zımnen veya fatura ya da eş değer ödeme talebine eklenecek bir hüküm ile mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılmasının önüne geçmektir⁵⁹³. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin malların teslimi tarihinden sonra yapılması halinde de geçersiz olacağı kabul edilmektedir⁵⁹⁴.

Türk hukukunda ise, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçerliliği konusunda her iki Direktiften de önemli ölçüde ayrılmaktadır. Zira yukarıda da bahsettiğimiz gibi Direktif, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçerliliğini sadece alıcı ve satıcı tarafından açıkça kararlaştırılmış olması ve söz konusu mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin malların tesliminden önce yapılmış olması

---

⁵⁹³ **Yatağan; Tez, s. 92.**

⁵⁹⁴ **Yatağan; Tez, s. 92.**

şartlarına bağlarken, Türk hukukunda sözleşmenin geçerliliği konusunda resmi şekil şartı aranmakta ve bundan başka sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesi gerekmektedir. Ayrıca her iki Direktif'te de hangi mallar bakımından mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılabileceği hususunda herhangi bir ayırım yapılmazken, Türk hukukunda bazı mallar hakkında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin yapılamayacağını yukarıdaki açıklamalarımızda belirtmiştik. Tüm bu farklılıklar göz önünde tutulduğunda, Direktif ile Türk hukukunda yer alan düzenlemelerin uyumlaştırılması adına haklı olarak Türk Medeni Kanunu'nun mülkiyeti saklı tutma hükümlerinde değişikliğe gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁹⁵.

IV. ALACAĞIN TAHSİLİ AMACINA HİZMET EDECEK HIZLI VE ETKİLİ YÖNTEMLERİN GELİŞTİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Türk Ticaret Kanunu'na alınmayan bir diğer düzenleme ise, 2011/7/EU sayılı Direktif'in 10'uncu maddesidir. Bu maddeye göre, üye devletler, borç ya da işlemlerin farklı yönlerinin tartışmaya açık olmaması koşuluyla, uygulanabilir bir hakkın, hızlandırılmış bir işlemle ve borcun miktarına bakmaksızın, genel olarak alacaklının mahkeme ya da diğer yetkili otoritelerde açtığı davanın bildirilmesinin 90 takvim günü içinde elde edilebilmesini garanti edecektir. Aynı Direktif'in gerekçe bölümünün 12'nci paragrafında, alacaklının zararının tazmini için işleyen yavaş prosedürlerin birçok üye devletlerde alacaklının alacağını tahsil edememesi sonucunu doğurduğu, 33'üncü paragrafında ise, alacaklılar için ancak hızlı ve etkili iyileştirme yöntemlerinin/usullerinin geliştirilmesi halinde, geç ödemenin sonuçlarının caydırıcı olabileceği, Avrupa Birliği'nin İşleyiş Anlaşması'nın 18'inci maddesinde ortaya konan ayırım yapmama ilkesi ile uyumlu olarak, bu usullerin birliği oluşturan tüm alacaklılar tarafından ulaşılabilir olması gerektiği belirtilmiştir. Önemle belirtilmelidir ki cebri icra hukukunda kural olarak mülk ilkesi benimsendiğinden, cebri icra hukuku, devletin hâkimiyet

---

⁵⁹⁵ **Yatağan;** *Tez*, s. 94.

yetkisi ile sınırlıdır⁵⁹⁶. Ancak milli icra sistemleri arasındaki farklılıklar, kişilerin. Malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını hiç şüphesiz ki engellemektedir⁵⁹⁷. Bu doğrultuda 30.12.2006 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu'nun 1896/2006 sayılı Avrupa İlâmsız İcra Usulü Hakkında Tüzüğü (*Ödeme Usulüne İlişkin Avrupa Emri 1896/2006 sayılı Tüzük*) Resmi Gazetede yayımlanmış ve yayım tarihi itibarıyla de yürürlüğe girmiştir⁵⁹⁸. Avrupa ilâmsız icra usulünün öngörülmüş olması ile iç hukuktaki icra usulleri kaldırılmış veya birleştirilmiş olmamakta, sadece alacaklıya alacağını tahsil noktasında ek ve alternatif bir hizmet sunulmaktadır⁵⁹⁹.

2011/7EU sayılı Direktif ile üye ülkelere ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinden kaynaklanan alacakların hızlı ve etkili bir şekilde tahsil edebilmesi için ayrı bir takip usulü getirme zorunluluğu yüklenmemiş, mevcut hükümlerde gerekli düzenlemeler yapılması

⁵⁹⁶ Mustafa Serdar **Özbek**, *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği*, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 131. Ancak Avrupa yargı bölgesinde mülkiyet ilkesi farklılık göstermektedir. Nitekim Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın 12'nci maddesinde alacaklıların, vatanlılık nedeniyle herhangi bir ayrıcalık yapılmaksızın cebri icra tedbirlerinden etkin bir şekilde yararlanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bkz., **Özbek**, a.g.e., s. 135.

⁵⁹⁷ Avrupa komisyonu, 26.11. 1997 yılında, ilâmların serbest dolaşımı ve Avrupa Birliğinde adalet yönetiminin güçlendirilmesi amacıyla başvurulabilecek yollar hakkında bir görüş yayınlamış, ardından milli cebri icra sistemlerindeki farklılıklar vurgulanarak, icra takip usullerinin uyumlaştırılması için sektörel bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir. **Özbek**, a.g.e., s. 139-140.

⁵⁹⁸ Wolf – Dietrich **Walker**, (*Çeviren: Cenk Akil*), “Avrupa İlâmsız İcra Takibi”, Ankara Baorusu Dergisi, 2011/1, s. 116. Üye ülkeler açısından, yeni bir ilâm niteliğindeki belgenin kabulü ile yeknesak bir usulün oluşturulmaya çalışılmasının önemli bir sebebi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin iflasında geç ödemelerin büyük rol oynaması, icra usulleri bakımından her ülkenin ayrı bir sistem benimsemiş olması ve hepsinin etkinliğinin aynı olmamasıdır. **Walker**, (*Çeviren: Cenk Akil*), a.g.m., s. 116-117; Ayşe Gülin **Güralp**, “Medeni Yargılama Hukukunun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyindeki Çalışmalar”, DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009, s. 292.

⁵⁹⁹ **Walker**, (*Çeviren: Cenk Akil*), a.g.m., s. 116. Avrupa ilâmsız icra usulünün uygulama alanı hukukî ve ticari işlerde sınır ötesi uyumsuzluklardır. Öte yandan Avrupa ilâmsız icra usulü ancak miktar olarak belirli ve muaccel olan para alacaklarının icrası hakkında uygulanacaktır. **Walker**, (*Çeviren: Cenk Akil*), s. 117; **Güralp**, a.g.m., s. 292. Yeknesaklaştırma çalışmaları doğrultusunda daha sonradan Avrupa Küçük Talepler Usulü (*861/2007 sayılı Tüzüğü*) kabul edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz., **Güralp**, a.g.m., s. 293-294.

önerilmiştir⁶⁰⁰. Ancak TTK m. 1530 hükmünde, 2011/7EU sayılı Direktif'in 10'uncu maddesi kapsamında bir düzenleme yer almamaktadır.

Alacağın tahsiline yönelik olarak mevcut mevzuat hükümlerine kısaca değinmekte fayda görüyoruz. Bilindiği üzere hukuk sistemimizde takip usulleri 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nda (*İİK*)⁶⁰¹ düzenlenmiştir. İlâmlı icraya ilişkin düzenlemelere İİK m. 24-41 hükümlerinde, ilâmsız icraya ilişkin düzenlemelere ise, m. 42-144, 167-170/b, 269-269/d, 272-276 hükümlerinde yer verilmiştir. İlâmsız icra, sadece para ve teminat alacakları için başvurulabilecek bir yoldur⁶⁰². İlâmsız icra, genel haciz yolu, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ve kiralanmış taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesi şeklinde üçe başlık altında incelenmektedir. İlâmsız icrada, ilâmlı icrada olduğu gibi daha önce bir dava açıp bir ilâm elde etme zorunluluğu yoktur⁶⁰³. Borcun ifa edilmemesi halinde, bu ifanın Devletin yetkili ve görevli organları aracılığıyla yerine getirilmesinin sağlanması gerekir⁶⁰⁴. Öte yandan alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin gözetilmeli, alacaklı alacağına kavuşturulurken borçlu da mağdur edilmemelidir⁶⁰⁵.

TTK m. 1530 hükmünün amacına ulaşması için İcra İflas Kanunu'nda buna uygun düzenlemelerin yapılması ya da ilâmsız icranın daha hızlı sonuçlanmasını sağlayacak değişikliklere yer verilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁶⁰⁶.

⁶⁰⁰ **Zaccaria**, a.g.m., s. 395; **Yatağan**, *Tez*, s. 102.

⁶⁰¹ 19.06.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmi Gazete.

⁶⁰² Hakan **Pekcantez**, Oğuz **Atalay**, Meral **Sungurtekin Özkan**, Muhammet **Özkes**, *İcra ve İflâs Hukuku*, 7. Baskı, Ankara 2009, s. 50; Baki **Kuru**, Ramazan **Arslan**, Ejder **Yılmaz**, *İcra ve İflâs Hukuku*, 28. Baskı, Ankara 2014, s. 113; Metin **Düzgün**, "İlâmsız İcrada Yetki İtirazı ve Bunun Giderilmesi", Ankara Barosu Dergisi 1997/4, s. 44.

⁶⁰³ **Kuru**, **Arslan**, **Yılmaz**, a.g.e., s. 35; **Düzgün**, a.g.m., s. 44.

⁶⁰⁴ Timuçin **Muşul**, *İcra ve İflâs Hukuku*, Cilt I, 5. Baskı, Ankara 2013, s. 8.

⁶⁰⁵ Nitekim cebri icranın amacı borçluyu cezalandırmak değil, alacaklıyı alacağına kavuşturmaktr. Bkz., **Muşul**, a.g.e., s. 8.

⁶⁰⁶ **Yatağan**, *Sempozyum*, s. 170; **Yatağan**, *Tez*, s. 105; **Aktaş**, a.g.e., s. 16.

V. ŞEFFAFLIĞIN SAĞLANMASI VE BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2011/7/EU sayılı Direktif'in "şeffaflık ve bilinçlendirme" kenar başlıklı 8'inci maddesine göre, üye devletler, bu direktiften kaynaklanan haklar ve yükümlülükler ile ilgili olarak geç ödemeler için açıkça ulaşılabilir ve uygulanabilir kanuni faiz oranları hakkında şeffaflığı sağlamalı, teşebbüsler arasında geç ödemelere ilişkin farkındalığı geliştirmek adına uygun olan mesleki yayımları, destekleme kampanyalarını veya diğer finansal araçları kullanmalı ve de son olarak ödeme sınırlamalarının, uyumsuzluk konusu ödemelere ilişkin uygun işleyişin veya geç ödeme ile mücadelede önemli girişimlerin açıkça tanımlandığı hızlı ödeme kanunlarının düzenlenmesini teşvik etmeli ve bu direktifin amacını destekleyen hızlı ödeme kültürünün geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Öğretide haklı olarak, TTK m. 1530'da para alacaklısının lehine getirilen düzenlemelerden alacaklının haberdar olmamasının bir diğer ifade ile alacaklının kanundan kaynaklanan haklarını bilmemesinin, hükmün amacına ulaşmasını engelleyeceği ileri sürülmektedir⁶⁰⁷. Ayrıca öğretide, konunun TTK'nın "son bölümler"inde düzenlenmiş olmasının, hükmün varlığından haberdar olmayı güçleştirdiği de ifade edilmektedir⁶⁰⁸.

VI. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTLARI VE UYGULAMALARI

Haksız sözleşme şartları ve uygulamaları, 2011/7/EU sayılı Direktif'in 7'nci maddesinde düzenlenmiştir. 2011/7/EU sayılı Direktif m. 7 hükmüne göre, haksız sözleşme şartları ve uygulamalarının tespiti yapılırken, iyi bir ticari uygulamadan büyük oranda sapma gösterip göstermediği, ürün ve hizmetin niteliği, karşılaştırılan faiz oranının kanunî faiz oranından ne kadar farklı olduğu, karşılaştırılan ödeme süresinin Direktif'te belirtilen otuz günlük süreden ne kadar farklı olduğu hususlarının göz önünde bulundurulması

⁶⁰⁷ Yatağan, *Tez*, s. 106; Yatağan, *Sempozyum*, s. 171; Aktaş, a.g.e., s. 16.

⁶⁰⁸ Yatağan, *Tez*, s. 106; Yatağan, *Sempozyum*, s. 171.

gerektiği ifade edilmektedir. Aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında, geç ödemedden kaynaklanan faizi ve alacağın tahsili amacıyla yapılan masrafları hariç tutan sözleşmesel şart ve uygulamaların büyük ölçüde haksız olduğu kabul edilmektedir⁶⁰⁹. Üye devletlere aynı zamanda büyük ölçüde haksızlık oluşturan sözleşmesel şart ve uygulamaları önlemek için yeterli ve etkili araçlar sağlamaları yükümlülüğu yüklenmiştir. 2011/7/EU sayılı Direktif'in 7'nci maddesi TTK m. 1530'a doğrudan alınmamıştır. Ancak TTK m. 1530/5 ve 6'ncı fıkralarında haksız sözleşmesel şartlardan bahsedilmiştir. TTK m. 1530/5'te ödeme süresinin en fazla altmış gün olarak kararlaştırılabileceği ancak "*alacaklı aleyhine haksız bir durum yaratmamak*" ve de açıkça kararlaştırılmış olmak kaydıyla altmış günden daha uzun bir ödeme süresinin belirlenebileceği ifade edilmiştir. TTK m. 1530/6'da da gecikme faizi ödenmeyeceğini veya "*ağır derecede haksız sayılabilecek kadar*" az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı belirtilmiştir.

2011/7/EU sayılı Direktif'in 7'nci maddesinin doğrudan TTK'ya alınmamış olması kanaatimizce bir eksiklik teşkil etmemektedir. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, gerek TTK m. 1530/5'da "*haksız durum*"dan bahsedilmiş olması gerek TTK m. 1530/6'da benzer düzenlemeler yapılmış olması muhtemel sakıncaları ortadan kaldırmıştır.

---

⁶⁰⁹ Aynı hususa 2011/7/EU sayılı Direktif'in 28'inci paragrafında da değinilmiştir.

SONUÇ

Çalışmamızın ilk bölümünde 2011/7/EU Sayılı Direktif hükümlerinin ve TTK m.1530 hükmünün amacına, TTK m. 1530 hükmünün kişi, konu ve zaman bakımından uygulama alanına, ikinci bölümünde mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde borçlu temerrüdünün koşullarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise, mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde borçlu temerrüdünün sonuçları ele alınmıştır. Nihayet çalışmamızın son bölümüne tekabül eden dördüncü bölümünde ise, Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 2011/7/EU sayılı Direktif'te yer alan diğer bazı düzenlemelere yer verilmiştir.

Çalışmamızın sonucunda genel olarak tespit ettiğimiz temel hususlar ve değerlendirmelerimiz ise şu şekildedir:

- Ticari İşlemlerde Geç Ödemeye Mücadeleye İlişkin 2011/7/EU sayılı Direktif, 16 Şubat 2011 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmiş ve 23 Şubat 2011 tarihinde de Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır. 2011/7/EU sayılı Direktif'in yayımlanması ile birlikte 2000/35/EC sayılı Direktif yürürlükten kalkmıştır.
- TTK'nın 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkraları, daha önceden hazırlanmış bulunan Tasarı metninde ve TBMM komisyon raporlarında yer almamış, Kanunun kabul edildiği 13 Ocak 2011 tarihinde, verilen bir önerge üzerine Kanun metnine dâhil edilmiştir. İç hukukta yer alan diğer düzenlemeler ile uyumlu olacak şekilde kaleme alınmayan TTK m. 1530/2 ilâ 8'inci fıkra hükümlerinin bu haliyle son anda TTK'ya eklenmesi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.
- TTK m. 1530'da birbiriyle bağlantısı olmayan iki ayrı husus düzenlenmektedir. Nitekim hükmün kenar başlığı "*ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ile mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçları*" şeklindedir. TTK m. 1530'un ilk fıkrasında "*ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler*", 2 ilâ 8'inci fıkralarında ise "*mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçları*" düzenlenmektedir. Birbiri

ile bağlantısı olmayan bu iki hususun tek bir madde altında düzenlenmesi doğru olmadığı gibi, düzenlenme yerleri de TTK m. 1530 olmamalıdır. Öncelikle *“ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler”* hususunun TBK m. 27’ye eklenecek bir fıkra ile düzenlenmesi daha doğru olurdu. TBK m. 27/2’de sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemeyeceği, ancak bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılamayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamının kesin olarak hükümsüz olacağı belirtilmiştir. TTK m. 1530/1’de ise aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartların batıl olacağı, ancak sözleşme uyarınca yerine getirilmesi gereken edimler için kanunun veya yetkili makamların koymuş olduğu en yüksek sınırı aşan sözleşmelerin en yüksek sınır üzerinden yapılmış sayılacağı, sınırı aşan edimlerin hata ile yerine getirilmiş olsa bile geri geri alınacağı ve son olarak bu sınırlarda TBK m. 27/2’nin uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Bu anlamda TTK m.1530/1’de yer alan *“ticari hükümlerle yasaklanmış işlemlere”* ilişkin düzenlemenin TBK m. 27’nin devamına eklenecek bir fıkra ile düzenlenmesi daha isabetli olurdu. TTK m. 1530’un 2 ilâ 8’inci fıkralarında düzenlenen *“mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçları”* hususunun ise, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerini düzenleyen TTK m. 23’ün devamında yer alması uygun olurdu. Zira ticari işletmeler arasındaki mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmeler, her iki tarafın da tacir olmasını gerektireceğinden, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerini düzenleyen 23’üncü maddenin hemen devamında *“ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemler”* şeklinde 24’üncü madde olarak yerini alması kanun sistematığı bakımından isabetli olacaktır.

- TTK m. 1530’da yer alan *“mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçlarına”* ilişkin düzenlemenin, TBK’da yer alması gerektiği şeklindeki görüşlere katılmamaktayız. Zira TTK’da düzenlenen temerrüt hükümleri, TBK’da yer alan temerrüt hükümlerinden birçok

noktada ayrılmaktadır. Şöyle ki TTK m. 1530 hükmünün uygulanabilmesi için, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan ve para borcu doğuran bir işlemin söz konusu olması, alacaklının mal ve hizmet tedariki borcunu yerine getirmiş olması ve borçlunun kusurlu olması gerekir. Aynı zamanda borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar şartı aranmamış, ödeme günün veya ödeme süresinin serbestçe kararlaştırılabilmesi ilkesine genel hükümlerden farklı olarak sınırlama getirilmiştir. Ayrıca taksitle satış sözleşmeleri bakımından KOBİ'leri ve tarımsal veya hayvansal üreticileri koruyucu düzenlemeler yapılmıştır.

- TTK m. 1530 hükmü 2011/7/EU sayılı Direktif'ten farklı olarak sadece *“ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerini”* kapsamaktadır. Hâlbuki 2011/7 sayılı Direktif'te Türk Hukukunda olduğu gibi ticari işletme değil, daha üst bir kavram olan *“teşebbüs”* ifadesi kullanılmaktadır. Bu anlamda 2011/7/EU sayılı Direktif'in uygulama alanına esnaf ve serbest meslek faaliyetlerinin de girdiği hiç şüphesizdir. En az KOBİ'ler kadar koruma ihtiyacı duyan esnafın ve serbest meslek erbabının 2011/7/EU sayılı Direktif'in aksine TTK m. 1530'un kapsamı dışında tutulmuş olmasının nedeni anlaşılamamaktadır. Düzenlemenin getiriliş amacının daha etkili ve daha kapsamlı hayata geçirilmesi bakımından, esnafın ve serbest meslek erbabının taraf olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde de TTK m. 1530'un uygulama alanı bulması gerekir.
- Borçlunun kamu otoritesi olduğu mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine de 2011/7/EU sayılı Direktif hükümleri uygulanmaktadır. Ancak söz konusu düzenleme TTK m. 1530' alınmamıştır. Kamu otoritelerinin birçok hususta teşebbüslerden/girişimcilerden daha avantajlı durumda olduğu göz önünde bulundurulduğunda kamu otoriteleri karşısındaki işletmelerin neden koruma kapsamına alınmadığı izâh edilememektedir. Kaldı ki kamu kuruluşlarının özel hukuk hükümlerine göre akdettikleri sözleşmeler bağlamında, TTK m. 1530'un uygulanmaması tarafların

eşitliği ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla TTK m. 1530'un kişi bakımından uygulama alanına para borçlusu konumunda olmak kaydıyla kamu kuruluşlarının da dâhil edilmesi gereklidir.

- TTK m. 1530/5 ve 8'inci fıkralarında açıkça KOBİ'lerden söz edilmektedir. Bu nedenle ticari işletme niteliğine ulaşmamış mikro işletmelerin TTK m. 1530'un uygulama alanına girmeyeceği şeklinde bir sonucuna varmak hükmün amacı ile bağdaşmayacaktır. Ancak diğer yandan TTK m. 1530/2'de açıkça "*ticari işletmeler arasında...*" şeklinde bir belirleme yapılmış olması ticari işletme niteliğinde olmayan mikro işletmelerin hükmün kapsamına girip girmeyeceği sorusunu akla getirmektedir. Bu doğrultuda 2011/7/EU sayılı Direktif ile uyumlu olması adına TTK m. 1530'un kapsamın ticari işletme niteliğinde olmayan KOBİ'lerin de dâhil edilmesi isabetli olacaktır.
- TTK m. 1530/5'te alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresinin altmış günü aşmayacağı, bu hükme aykırı sözleşme şartları ise geçersiz olacağı belirtilmiştir. TTK m. 1530/8'de de alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olup, borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hallerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Her iki durumda da geçersizliğin, tacir niteliğini haiz bir (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici tarafından ileri sürülmesinin basiretli iş adamı gibi davranma ilkesine aykırı olacağı şeklinde bir düşünülmemelidir.
- TTK m. 1530 hükmünün uygulama alanı tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden kaynaklanan bir karşı edim alacağı niteliğindeki para borçları ile sınırlıdır. Dolayısıyla özellikle tazminat, cezai şart alacakları, sebepsiz zenginleşmeden ya da vekâletsiz iş görmeden doğan para alacakları hakkında TTK m. 1530 hükmü uygulanmayacaktır. Aynı şekilde, ödünç sözleşmesinde verilen paranın

iadesi ve kefalet sözleşmesinde kefilin sorumluluğu da TTK m. 1530 kapsamında değerlendirilemez.

- TTK m. 1530 kapsamına giren bir mal ve hizmet tedariki sözleşmesinin yapıldığı tarih ile faturanın düzenlendiği tarih farklı ise, bu durumda hangi tarihin esas alınması gerektiği tereddütlere yol açmaktadır. Bu doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere sözleşme tarihinin esas alınması isabetli olacaktır.
- TTK m. 1530’da ticari işletmeler arasında akdedilen mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde geç ödemenin sonuçları özel olarak düzenlenmekle birlikte, TTK m. 1530’da yer almayan hususlar bakımından TBK’da yer alan hükümlere başvurulacağı gözden kaçırılmamalıdır. Bu anlamda TBK’nın temerrüde ilişkin hükümlerinde yer alan borcun muaccel olması, borcun ifasının mümkün olması şartları şüphesiz ki TTK m. 1530 bakımından da göz önünde bulundurulması gerekir. TBK’nın genel hükümlerinden farklı olarak, TTK m. 1530’da borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar şartı aranmamıştır. Ayrıca TTK m. 1530’un uygulama alanı bulabilmesi için, alacaklının edimini yerine getirmiş olması gerektiğinden, ödemezlik def’inin ileri sürülmesi mümkün değildir.
- TTK m. 1530/2’de ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde, alacaklının, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlunun, “*gecikmeden sorumlu tutulamayacağı hâller hariç*”, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşeceği ifade edilmektedir. Hükümde yer alan “*borçlunun sorumlu tutulamayacağı haller hariç*” ifadesi ile kastedilenin “*mücbir sebep, beklenmeyen hâl, karşı tarafın ve üçüncü kişinin kusuru*” şeklinde yorumlanması isabetli olacaktır.
- Türk Ticaret Kanunu m. 1530 hükmünü TBK’nın genel hükümlerinden ayıran bir diğer husus ise, TTK m. 1530’da sözleşmede öngörülen

ödeme süresinin, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabileceğine ilişkin bir sınırlamanın getirilmiş olmasıdır. Ödeme süresinin altmış günlük süreden daha uzun bir süre olarak öngörülebilmesi ancak alacaklı aleyhine ağır haksız bir durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmak kaydıyla mümkündür. Ancak TTK m. 1530/5 uyarınca alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamayacaktır.

- Ödeme gününün/ödeme süresinin taraflarca kararlaştırıldığı mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde, ihtarsız temerrüdün meydana gelebilmesi için kararlaştırılan ödeme süresinin kesin olarak bilinebilecek bir şekilde belirlenmiş olmasının gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Vadenin kesin vade veya belirli vade şeklinde kararlaştırıldığı hallerde ihtara gerek kalmaksızın temerrüdün ortaya çıkması TBK’da öngörülen hükümlerin tekrarı niteliğinde olacaktır. Ancak TTK m. 1530 kapsamında tarafların vadeyi kararlaştırmış olması halini, belirli ve kesin vade ile sınırlı tutmak TTK m. 1530 hükmünün amacı ile bağdaşmayacağından, TTK m. 1530’a göre kararlaştırılan vadenin belirli vadeden daha geniş yorumlanması gerekir.
- Türk Ticaret Kanunu m. 1530/5’e göre, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırmak suretiyle, altmış günden daha uzun bir ödeme süresi de belirlenebilir. Ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu ve borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamayacaktır. Ödeme gününün altmış günden fazla kararlaştırıldığı ve bu sürenin TTK m. 1530/5 hükmüne aykırı olduğu bir durumda, TTK m. 1530/1 hükmü

esas alınarak ödeme süresinin altmış gün olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır.

- Türk Ticaret Kanunu m. 1530/5'e göre, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve de sözleşmede açıkça kararlaştırmak suretiyle, altmış günden daha uzun bir ödeme süresinin kararlaştırılabileceği belirtilmektedir. Hükümde yer alan "alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak" ifadesi ile neyin kastedildiğinin tespiti yapılırken, ticari hayattaki dürüstlük kuralları ve somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- TTK m. 1530 kapsamına giren bir mal ve hizmet tedariki sözleşmesinde ödeme günü veya ödeme süresi bakımından taraflarca bir belirleme yapılmamışsa, fatura veya eşdeğer ödeme talebinin borçlu tarafından alındığı tarih belirliyse, faturanın veya eş değer ödeme talebinin borçlu tarafından alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda, faturanın veya eş değer ödeme talebinin alınma tarihi belirsizse mal veya hizmetin teslim alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda, faturayı veya eş değer ödeme talebini mal veya hizmetin tesliminden önce almışsa, mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden otuz günlük sürenin sonunda, kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde, faturayı veya eş değer ödeme talebini, kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte veya bu tarihten daha önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda borçlu ihtara gerek kalmaksızın kendiliğinden temerrüde düşer.
- Taraflar ödeme günü veya ödeme süresine ilişkin bir belirleme yapmadıkları takdirde, her ne kadar Türk Ticaret Kanunu m. 1530/4'te otuz günlük süreler öngörülmüş olsa da, alacaklının bu otuz günlük sürenin dolmasını beklemeden borçluya çekeceği bir ihtar ile borçluyu temerrüde düşürebileceği de gözden kaçırılmamalıdır. Zira TTK m. 1530 düzenlemesinin amacı para alacaklısını geç ödemeler karşı korumaktır. Alacaklının otuz günlük süreyi beklemeden ihtar ile

borçluyu temerrüde düşürebilmesi imkânının alacaklıya tanınmaması düzenlemenin amacı ile ters düşecektir.

- TTK m. 1530’da yer alan “eşdeğer ödeme talebi” ile neyin anlaşılması gerektiği de açığa kavuşturulmalıdır.
- Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7’ye göre faiz talep edilebilmesi, “*alacaklının kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olması*” ve “*borçlunun gecikmeden sorumlu tutulamayacağı bir halin bulunmaması*” şeklinde iki koşulun varlığına bağlanmıştır. Bundan başka faiz oranının TTK m. 1530/7’ye göre hesaplanması için talep şartı aranmamıştır. Dolayısıyla TTK m. 1530 kapsamına giren bir hukukî işlemde kaynaklanan temerrüt faizi, taraflar temerrüt faizi oranı bakımından herhangi bir belirleme yapmamışlarsa, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından belirlenen ve 3095 sayılı FaizK’da öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olacak olan faiz oranı üzerinden hesaplanacaktır.
- 02.01.2017 tarihli ve 29936 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Mal ve Hizmet Tedarikinde Alacaklıya Yapılan Geç Ödemelere İlişkin Temerrüt Faiz Oranının Tespiti Hakkında Tebliğ’de alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarı 150,00 Türk Lirası olarak tespit edilmiş, faiz oranı ise yıllık yüzde 10,75 olarak açıklanmıştır. Belirlenen bu oran ve tutar 01.01.2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.
- Son olarak 2011/7EU sayılı Direktif genel olarak incelendiğinde, “*şeffaflık ve bilgilendirme*” kenar başlıklı 8’inci maddesinin, “*mülkiyeti muhafaza kaydı*” kenar başlıklı 9’uncu maddesinin, “*tartışmasız iddialara ilişkin olarak iyileştirme yöntemleri*” kenar başlıklı 10’uncu maddesinin TTK m. 1530 hükmüne alınmadığı görülmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKBULUT, Akın; “Yabancı e-Faturanın Hukuki Niteliği”, Yaklaşım Aylık Dergi, Sa. 214, Y. 18, Ekim 2010, s. 109-114.
- AKÇAAL, Mehmet, UYUMAZ, Alper; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 2, Y. 2013, s. 241-276.
- AKÇAAL, Mehmet; Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi, TBB Dergisi, 2014/110, s. 57-108
- AKER, Halit; *Ticari İşletme Kirası*, Ankara 2012.
- AKINCI, Şahin; *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 7. bs., Konya 2013 (*Genel Hükümler*).
- AKINCI, Bekir; *Ticari Satımda Satıcının Temerrüdü ve Müspet Zarar*, 1. Baskı, Konya Aralık 2014 (*Temerrüt ve Müspet Zarar*).
- AKINTÜRK, Turgut; Ateş Karaman, Derya; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri*, 21. bs., İstanbul 2013.
- AKMAN, Galip Sermet; *Sorumsuzluk Anlaşması*, İstanbul 1976.
- AKSOY DURSUN, Sanem; *Eşya Kavramı*, 1. Baskı, İstanbul 2012.
- AKTAŞ, Betül; *Mal veya Hizmetlerin Tedariki Sözleşmelerinde Borçlu Temerrüdü ve Bunun Sonuçları (TTK 1530)*, (Danışmanı; Mehmet Helvacı), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- ALBAŞ, Hakan; *Paranın Değer Kaybından Doğan Zararın Tazmin Edilebilirliği (TBK m. 105)*, 1. Baskı, Ankara 2004.
- ALESSIO, Zaccaria; “(EC) Directive 2000/35 on Combating Late Payments in Commercial Transactions” The European Legal Forum (E) 6-2000/01.

- ALP, Mustafa; “Özel Hukuk ve Anayasa Mahkemesi Kararları Sempozyumu Bildiriler Tartışmalar (*Symposium on Private Law and the Decisions by the Constitutional Court*)”, BATİDER, 1 Mayıs 2001, (Yayına hazırlayan; Özlem Erişgin).
- ALTAŞ, Hüseyin; “Munzam Zararda İspat Sorunu”, AÜHFD, C. 50, Sa. 1, s. 121-130
- ALTUNKAYA, Mehmet; *Edimin Başlangıçtaki İmkânsızlığı*, Ankara 2005.
- ALTINOK ORMANCI, Pınar; *Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebep Feshi*; 1. Baskı., İstanbul 2011.
- ANSAY, Tuğrul; “Ticari İşletmenin Sorgulanması”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan Cilt I, 1. Baskı, İstanbul 2010.
- ANTALYA, Gökhan, TOPUZ Murat; *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri*, İstanbul 2015.
- ARAL, Fahrettin; AYRANCI, Hasan; *Borçlar Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2012 (*Borçlar Hukuku*).
- ARAL, Fahrettin; “Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi” AÜHFD, C. 30, Sa. 1-4, s. 197-229 (*Mülkiyeti Muhafaza*).
- ARKAN, Sabih; *Ticari İşletme Hukuku*, 18. Baskı, Ankara 2013.
- ARPACI, Abdulkadir; HATEMİ, Hüseyin; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; SEROZAN Rona; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt I, 6. Tıpkı Baskı, İstanbul 2014.
- ASLAN, İ. Yılmaz; *Ticaret Hukuku Dersleri*, 8. Baskı, Bursa 2012.
- ATAMER, Yeşim; OKUTAN NİLSSON Gül; “Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK m. 1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı”, BATİDER, C. XXIX, Sa. 3’ten Ayrı Bası, Y. 2013, s. 31-82.

- ATAMER, Yeşim; *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*, 1. Baskı, İstanbul 2005 (CISG).
- ATAMER, Yeşim; *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi*, 2. Baskı, İstanbul 2001 (*Genel İşlem Şartları*).
- ATAMER, Yeşim; “Genel İşlem Koşulu mu Bireysel Pazarlıkla Kurulan Sözleşme mi? Tüketici ve Tacir İşlemleri Açısından Karşılaştırmalı Olarak Başvurulabilecek Değerlendirme Kriterleri”, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Derleyen; Çiğdem Kırca) , İstanbul 2013, s. 103-139 (*Sempozyum*).
- AYAN, Serkan; “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530’uncu Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü”, DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı, Y. 2010, s. 717-793 (Basım yılı, 2012).
- AYAN, Mehmet; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Konya 2012.
- AYBAY, Aydın; *Borçlar Hukuku Dersleri*, 11. Baskı, İstanbul 1995.
- AYDIN, Ali; “6102 sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletmenin Hukukî İşlemlere Konu Olması”,Yeni Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 25-26 Kasım 2011 Sempozyum, İstanbul 2011, s. 9-20.
- AYDOĞDU, Murat; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı”, DEÜHFD, C. 13, Y. 2012, Sa. 2, Basım yılı 2013, s. 1-50 (*Genel İşlem Koşulları*).
- AYDOĞDU, Murat; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz İle İlgili Düzenlemeler”, DEÜHFD, C. 12, Sa. 1, Y. 2010, s. 85-136 (*Faiz*).
- AYDOĞDU, Murat; KAHVECİ, Nalan; *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 1. Baskı, İzmir 2013.

- AYDOĞDU, Murat, AYAN, Serkan; *Türk Borçlar ve Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*, 2. Baskı, Ankara 2014.
- AYHAN, Rıza; ÖZDAMAR, Mehmet; ÇAĞLAR, Hayrettin; *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 8. Baskı, Ankara 2015.
- AYHAN, Rıza; “Ticari İş - Ticari İşletme – Tacir - Ticaret Sicili - Ticaret Unvanı - Haksız Rekabet”, Yürürlüğünün Birinci Yılında 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu 12-13 Nisan 2013 Sempozyum, EÜHFD, C. XVI, Sa. 3-4, Aralık 2012, s. 31-53 (*Sempozyum*).
- AYRANCI, Hasan; “Temerrüt Faizi Oranının Belirlenmesi Bakımından Avrupa Birliği Hukuku, Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması İle Türk Hukukunun İncelenmesi”, Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan Ankara Mart 2008, s. 201-221 (*Temerrüt Faizi*).
- BAHTİYAR, Mehmet; *Ticari İşletme Hukuku*, 16. Baskı, İstanbul 2015.
- BAHTİYAR, Mehmet; “Sözleşmede Vade Farkı Kaydı ve Bu Kayda Dayalı Alacağın Hukukî Niteliği”, *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan Cilt I*, İstanbul Eylül 2003, s. 45-65.
- BARLAS, Nami; *Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar*, İstanbul 1992.
- BAŞARA TURAN, Gamze; “Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık Sebebiyle Borcun Sona Ermesi”, *Çankaya University Journal of Law* 7/1, Mayıs 2010, s. 1-22.
- BAŞPINAR, Veysel; *Borç Sözleşmelerinin Kısmî Butlanı*, Ankara 1998.
- BATTAL, Ahmet; *International Small and Medium Enterprises Congress - Uluslararası KOBİ Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara 2012, s. 299-304.
- BAYSAL, Başak; *Sözleşmenin Uyarlanması*, 1. Baskı, İstanbul 2009.
- BELEN, Erdem; *6098 sayılı Borçlar Kanunu Genel Hükümler (Kısa Şerh)*, 1. Baskı, İstanbul 2014.

- BERZEK, Ayşe Nur; *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 10. Baskı, İstanbul 2013.
- BİLGİN, Mahmut; *İlmi ve Kazai İçtihatlar Işığında Faiz Hukuku Munzam Zarar ve İlgili Mevzuat*, 1. Baskı, İstanbul 2001.
- BİLGİLİ, Fatih; DEMİRKAPI, Ertan; *Ticaret Hukuku Bilgisi*, 5. Baskı, Bursa 2014 (*Ticaret Hukuku*).
- BİLGİLİ, Fatih, DEMİRKAPI, Ertan; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. Baskı Bursa 2014 (*Borçlar Hukuku*).
- BİRSEL, Mahmut T. / SEVİ, Ali Murat; “3095 Sayılı Kanunî ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Madde 4/A Hükümünün Uygulama Alanı”, DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009 (Basım yılı 2010), s. 1029-1070.
- BOZER, Ali, GÖLE, Celal; *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2013 (*Kıymetli Evrak*).
- BOZER, Ali; GÖLE, Celal; *Ticari İşletme Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2015 (*Ticari İşletme*).
- BOZER, Ali; “Ticari İşletme Üzerinde Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme”, BATİDER, C. I, Sa. 3, Y. 1962,s. 363-372.
- B. HABERTHÜR, “İcra ve İflâs Yollarıyla Takipte ve Konkordatoda Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesi”, Çeviren; Ergun ÖNEN, AÜHFD, C. XXIII, Sa. 1-4, Y. 1965-1966, s. 535-565.
- BUZ, Vedat; *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*, 1. Baskı, Ankara 2014.
- CANSEL, Erol, ÖZEL, Çağlar; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, Ankara Kasım 2014.
- ÇAĞLAYAN, Pınar; “Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları”, BATİDER, C. XXVII, Sa. 2, Haziran 2011, s. 173-243 (*Mal ve Hizmet Tedariki*).

- ÇAĞLAYAN, Pınar; *Türk Ticaret Kanunu'nun 1530'uncu Maddesi ile İki Ticari İşletme Arasında Para Borcunun Ödenmesine İlişkin Olarak Getirilen Yenilikler*”, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Derleyen; Çiğdem Kırca), İstanbul 2013, s. 151-157, (*Sempozyum*).
- ÇEKER, Mustafa; *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku*, 7. Baskı, Adana 2013.
- DAYIOĞLU, Yavuz; *CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlâli Hâlinde Alacaklının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı*, 1. Baskı, İstanbul 2011.
- DEMİR, Remzi; *Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri*; 1. Baskı, Ankara 2013, s. 5 (*Taksitle Satış*).
- DEMİR, Şamil; “Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar”, Ankara Barosu Dergisi, 2012/4, s. 209-234 (*Para Borçları*).
- DEMİRKAPI, Ertan; “Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, C. XVII, Y.2013, Sa. 1-2, s. 371-441.
- DERYAL, Yahya, GENÇ, Cemal; *Borçlar Hukuku Ders Kitabı*, Trabzon 2005.
- DİNLER, Zeynel; *İktisada Giriş*, 9. Baskı, Bursa 2003.
- DİRİKKAN, Hanife; “Tacirler Arası İhbar ve İhtarlar”, DEÜHFD, C. 4, Sa. 1, Y. 2002, s. 39-74.
- DOĞAN, Uğur; *550 Soruda E-Fatura E-Defter*, 1. Baskı, Ankara 2013.
- DOMANIÇ, Hayri; ULUSOY, Erol; *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, 5. Baskı, İstanbul 2007.
- DOMANIÇ, Hayri; *Faizle Karşılanamayan Zararların Giderilmesini Sağlayan BK. 105 ve Diğer Hükümler*, 2. Baskı, İstanbul 1993.

DÖĞERLİOĞLU İŞIKSUNGUR, Özlem; “Elektriğin Hukukî Niteliği”, EÜHFD, C. XV, Sa. 3-4, Y. 2011, s. 249-266.

DURAL, Ali; “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu”, 25-26 Kasım 2011, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sempozyum, 25-26 Kasım 2011, İstanbul 2012, s. 119-128 (*Sempozyum*).

DURAL, Mustafa; *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (BK 117)*, İstanbul 1976 (*Sonraki İmkânsızlık*).

DURAL, Mustafa; “İmkânsızlık Kavramı ve Türleri”, BATİDER, C. VII, Sa. 1, Y. 1973, s. 11-58 (*İmkânsızlık Kavramı*).

DÜZGÜN, Metin; “İlamsız İcrada Yetki İtirazı ve Bunun Giderilmesi”, Ankara Barosu Dergisi 1997/4, s. 44-64.

ERBEK, Özge; “Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) - Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi” (The Causal System And The Abstract System on the Transfer of Ownership of Movable Goods), Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Aralık 2013, C. I, s. 937-985.

EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara 2014 (*Özel Hükümler*).

EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara 2014 (*Genel Hükümler*).

ERİŞİR, Evrim; “Borçlar Kanunu m. 83 f. III ve Türk Borçlar Kanunu m. 99 f. III’e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili” DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı, Y. 2010 (Basım Yılı 2012), s. 873- 894.

ERZURUMLUOĞLU, Erzan; *Sözleşmeler Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 2012.

GÖKYAYLA DEMİR, Cemile; *Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmeleri*, 1. Baskı, Ankara 2005.

- GÜRALP, Ayşe Gülin; “Medeni Yargılama Hukukunun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyindeki Çalışmalar”, DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009, s. 261-307.
- GÜRBÜZER, İrem; “Yargıtay Kararları Işığında Faturanın İspat Açısından İncelenmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 88, Sa. 2014/4, s. 302-328.
- GÜZEL, Pınar; “Avrupa Birliği Mevzuatı Işığında Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticari İşlemlerde Geç Ödeme ve KOBİ’lerin Korunması”, TBBD, Y. 2011, Sa. 96, s. 319-330.
- HATEMİ, Hüseyin, GÖKYAYLA, Emre; *Borçlar Hukuku Genel Hüküm*, 2. bs., İstanbul 2012.
- İMREGÜN, Oğuz; *Kara Ticaret Hukuku Dersleri*, 10. Baskı, İstanbul 1993 (*Kara Ticaret Hukuku*).
- İNAN, Ali Naim; YÜCEL Özge; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara 2014.
- İNAN, Ali Naim; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler İkinci Kitap*, Ankara 1973.
- KAPLAN, İbrahim; *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara 2012.
- KARADEMİR, Devrim; *Türkiye Mobilya Endüstrisindeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ’lerin) Avrupa Birliğine Uyumlaştırılması*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Tez Danışmanı; Prof. Dr. K. Hüseyin Koç, İstanbul Temmuz 2014.
- KARAHAN, Sami; *Ticari İşletme Hukuku*, 25. Baskı, 2013 Konya (*Ticari İşletme*).
- KARAHAN, Sami; “Ticari işletme ve Tacir Kavramları ile İlgili 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2012, C.12, Sa. 1, s. 3-11 (*Ticari İşletme ve Tacir*).
- KARAHAN, Sami; “Fatura ve Faturaya İtiraz”, Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 685-691 (*Fatura*).

- KARAHAN, Sami; SULUK, Cahit; SARAÇ, Tahir; NAL, Temel; Fikrî Mülkiyet Hukukunun Esasları, 4. Baskı, Ankara 2015.
- KARAYALÇIN, Yaşar; *I. Giriş-Ticari İşletme*, 3. Baskı, Ankara 1968.
- KAYA, Arslan; “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, İHFM, C. LIV, Y. 1994, s. 347-366 (*Faiz*).
- KAYA, Arslan, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’un Acenteliğe İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi Eleştiriler - Öneriler”, Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 25-26 Kasım 2011 Sempozyum, İstanbul 2012, s. 53- 69 (*Acentelik*).
- KAYA, Mustafa İsmail; *Acentelik Hukuku*, 1. Baskı, Ankara 2014 (*Acentelik Hukuku*).
- KAYAR, İsmail; *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 2013 (*İşletme Hukuku*).
- KENDİGELEN, Abuzer; Yürürlüğünün Birinci Yılında 6102 Sayılı Yeni Ticaret Kanunu 12-13 Nisan 2013, Sempozyum, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, Sa. 3-4, Aralık 2012, s. 1-29 (*Sempozyum*).
- KENDİGELEN, Abuzer; *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 1. Baskı, İstanbul 2011 (*İlk Tespitler*).
- KESKİN, Dilşad; “Üçlü Borç İlişkileri Açısından Barter Sözleşmesi”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003.
- KESKİN, Dilşad; “Kesin Vadeli işlemlerde İfa Etmeme; Temerrüt ve İmkânsızlık”, GÜHFD, C. XI, Sa. 1-2, Aralık 2007, Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ongün’e Armağan, Ankara 2009.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M. ; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 19. bs., Ankara 2015.
- KINACI, Naci; “Cari Hesap”, BATİDER, C. I, Sa. 3, Y. 1962, s. 373- 383.

- KIRCA, İsmail; “Esnaf Ve Sanatkâr İle Tacir Ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin 2007/12362 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın Değerlendirilmesi”, *Batider*, C.XXIV, Sa. 2, Y. 2007, s. 295-304 (*Esnaf Ve Sanatkâr*).
- KİZİR, Mahmut; *Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi*, 1. Baskı., Ankara 2012.
- KUBİLAY, Huriye, GÖKSOY, Yaşar Can, AYAN, Özge, YILDIRIM, Haydar, *Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme Md. 1-135 İçtihatlar ve İsviçre Federal Mahkemesi Kararları*, C. 1, İstanbul Eylül 2004.
- KUMKALE, Rüknettin; *Hukuki ve Mali Yönleriyle Fatura*, 2. Baskı, Ankara 2003 (*Hukuki ve Mali Yönleriyle Fatura*).
- KUMKALE, Rüknettin; “Hukuki ve Mali Yönleriyle Fatura”, *Legal Hukuk Dergisi*, Sa., 53, Y. 5, Mayıs 2007, s. 1515-1521 (*Fatura*).
- KUMKALE, Rüknettin; “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’ndaki Fatura Maddesi İle İlgili Görüş”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Sa. 1,Y. 1, Eylül 2006, s. 19-23 (*Tasarı Hakkında Görüş*).
- KURU, Baki, ARSLAN, Ramazan, YILMAZ, Ejder; *İcra ve iflâs Hukuku*, 28. Baskı, Ankara 2014.Moroğlu, Erdoğan; *Hukukî Mütalâalar*, 1. Baskı, İstanbul 2007.
- MUŞUL, Timuçin; *İcra ve İflâs Hukuku*, Cilt I, 5. Baskı, Ankara 2013.
- MUTLUER, M. Kâmil, ŞANS UÇARYILMAZ, Talya; *İşletme Hukuku*, Ankara 2014.
- NART, Serdar; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler*, Ankara 2014.
- NOMER, Halûk N.; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, İstanbul 2015.
- ÖKSÜZ, Ayşe Gül; *Taksitle Satış Sözleşmesi*,1. Baskı, Ankara Haziran 2016.
- ÖZBEK, Mustafa Serdar; *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği*, 2. Baskı, Ankara 2013.

- ÖZDAMAR, Mehmet; “Yargıtay Kararları Işığında Fatura İçeriğine İtiraz”, Ankara Barosu Dergisi, Sa. 1, Y. 66, Kış 2008, s. 219-229.
- ÖZDEMİR, Ataley; *Özel Hukukta Paranın Değer Kaybının Giderimi*, Ankara Nisan 2014.
- ÖZKORKUT, Korkut; “1522. Madde Açısından Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Bakışının Değerlendirilmesi”, BATİDER, C. XXV, Sa. 3, s. 145-165.
- ODYAKMAZ, Zehra; “Genel Olarak İdarenin Sözleşmeleri”, GÜHFD, C. 2, Sa. 1-2, Aralık 1998, s. 141-195.
- OĞUZMAN, M. Kemal, ÖZ, Turgut; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 13. Baskı, İstanbul 2015.
- PATKAVAK, Ramazan; “Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Kapalı Faturanın Hukukî Niteliği Hakkında Somut Olay Düzleminde Bir İnceleme”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sa., 48, Y. 5, Ağustos 2010, s. 135-141.
- PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY, Oğuz, Sungurtekin Özkan, Meral, Özekes, Muhammet; *İcra ve İflâs Hukuku*, 7. Baskı Ankara 2009.
- POROY, Reha, YASAMAN Hamdi; *Ticari İşletme Hukuku*, 14. Baskı, İstanbul 2012.
- PULAŞLI, Hasan; *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 4. Baskı, Ankara 2015.
- REİSOĞLU, Safa; *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. Baskı, İstanbul 2014.
- SEÇKİN Recai (Çeviren), H. Oser, Dr. W. Schöenberger, *Borçlar Hukuku İkinci Kısım*, Ankara 1950.
- SEROZAN, Rona; “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, MHAD, Cilt 1, Sayı 2, y. 1968, s. 176-200 (*Mülkiyeti Saklı Tutma*).
- SEROZAN, Rona; “Karşılıklı Sözleşmelerde Baştan Dayatılmış Veya Sonradan oluşmuş Edimler Arası Dengesizliğin Uyarılma Yoluyla Düzeltilmesi”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000 (*Uyarılma*).

SEYİDOĞLU, Halil; *Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama*, 17. Baskı, İstanbul 2009.

SEZGİNER, Murat; İdarenin Müdahale Ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Bileşik İradeli “Birleşme” Sözleşmeler)”, GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2, s. 1589-1621.

SONGUR, Ahmet; *Hizmet İşletmelerinde Pazar Yönlülük ve Türk Bankacılık Sektörü İşletme Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Isparta İl Merkezinde Bir Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı; Doç. Dr. Nurhan Papatya, Isparta 2009.

ŞEKER, Muzaffaer; *Yazılmamış Sayılma*, 1. Baskı, İstanbul Temmuz 2015.

ŞENER, Oruç Hami; *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara Kasım 2016 (*Ticari işletme*).

ŞENER, Yavuz Selim; “Fatura ve İspat Vasıtası Olma Özelliği”, Kazancı Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimleri Hakemli Dergi, Sa., 8, s. 63-77 (*Fatura*) .

ŞENOCAK, Umut; “Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Genel İşlem Şartlarının Yargısal Denetimi”, TBB Dergisi, Sa. 107, Temmuz 2013.

ŞİRİN, Şerafettin; *Hukukumuzda Faizi Aşan Munzam Zarar ve Faiz*, 1. Baskı, İstanbul 1996

TARMAN, Zeynep Derya; “Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması’nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi, İpek Yolu Canlanıyor”: Türk-Çin Hukuk Zirvesi Konferans Bildiri Kitabı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 169-186 (*Yeni Bir Dönem*).

TARMAN, Zeynep Derya; *Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak (CISG’in Uygulama Alanı)*, 1. Baskı, İstanbul 2015 (*CISG’in Uygulama Alanı*).

- TAŞKIN, Mustafa; “Tüzel Kişilerin ve Şirketlerin Tüketicilik Vasfı”, Ankara Barosu Dergisi, 1997/1, s. 30-37.
- TEKİL, Fahiman; *Ticari İşletme Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 1997.
- TEKİNALP, Ünal; “Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, BATİDER, C. XXIV, Sa. 3, Haziran 2008, s. 5-16 (*Ticaret Hukuku*).
- TEKİNALP, Ünal; *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2005 (*Fikri Mülkiyet Hukuku*).
- TEKİNAY, Selâhattin Sulhi, Sermet AKMAN, BURCUOĞLU Halûk, ALTOP, Atillâ; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- TEOMAN, Nebiye; *Satım İçin Bırakma Sözleşmesi (Konsinye Satım)*, Ankara 1989.
- TOPUZ, Seçin; *Türk- İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda Denge Bozulması ve İfa Güçlüğü Durumlarında Sözleşmeye Müdalahe*, Ankara 2009.
- TOPUZ, Seçkin; Ferhat Canbolat, Ferhat; “Türk- İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda İmkânsızlığın Düzenlenişi”, AÜHFD, C. 57, Sa. 3, Y. 2008, s.673-718.
- TUNÇER, Polat; *Ticaret Hukuku*, Ankara Şubat 2014.
- ULA, Ezgi; “Ticaret Hukukunda Özel İspat Vasıtası Olarak Fatura”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C. 9, Sa. 100, Aralık 2014, s. 317-322.
- UYSAL, Büşra; “6762 Sayılı TTK ve 6102 Sayılı YTTK Bakımından Faturaya İtiraz ve İtirazın Hüküm ve Sonuçları”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sa. 61, Y. 6, Eylül 2011, s. 20-24.
- ÜLGEN, Hüseyin, HELVACI, Mehmet, KENDİGELEN, Abuzer, KAYA, Arslan, NOMER ERTAN, Füsun; *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2015.
- ÜNAL, Oğuz Kürşat; *Fatura ve Teyit Mektubu*, 5.Baskı, İstanbul 2013 (*Fatura ve Teyit Mektubu*).

- ÜNAL, Oğuz Kürşat; “Türk Hukukunda Fatura Kavramı ve Hukukî Mahiyeti”, GÜHFD, C. I, Sa. 2, Y. 1997, s. 41-52 (*Fatura Kavramı*).
- ÜNLÜTEPE, Mustafa; *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi*, 1. Baskı, İstanbul 2011.
- WALKER, Wolf – Dietrich , (Çeviren: Cenk Akil); “Avrupa İlamsız İcra Takibi”, Ankara Baorusu Dergisi, 2011/1, s. 115-127.
- YAĞCI, Kürşat; “Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği”, İÜHFM, C. LXXI, Sa. 2, Y. 2013, s. 421-438.
- YASAMAN, Hamdi; Ticari İşlerde Akdi Faiz ve Temerrüt Faizi, Bankacılar Dergisi, Sa. 76, Y. 201, s. 61-68.
- YASAMAN, Hamdi, Erdem, Ercüment, Dural, Ali, Ayoğlu, Tolga, Altay, S. Anlam, Fülürya Yusufoglu, Sinan Yüksel, *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktisabının 80. Yılında İsviçre Borçlar Kanunu'nun Türk Ticaret Kanunu'na Etkileri*, İstanbul 2009.
- YATAĞAN, Çiğdem; *2011/7/EU sayılı Topluluk Yönergesi ve 6102 Sayılı TTK'nın 1530. maddesi Çerçevesinde Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları*, (Danışmanı; İsmail Kırca), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011 (*Tez*).
- YATAĞAN, Çiğdem; “Mal ve Hizmet Tedarikinin Geç Ödenmesinin Sonuçları Açısından Faturaya ve 2011/7/EU Sayılı Yönerge ile Mevzuatın Uyumlaştırılması Amacıyla Yapılması Gerekli Değişikliklere Fransa Örneğinden Kısa Bir Bakış”, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Derleyen; Çiğdem Kırca), İstanbul 2013, s. 157-173, (*Sempozyum*).
- YAVUZ, Cevdet; *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı, İstanbul 2014 (*Özel Hükümler*).

YAVUZ, Nihat; “Satım İçin Bırakma Sözleşmesi ile İlgili Yargıtay Uygulamasından Açıklamalı Bir Örnek” *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Sa.1, Y. 1, Eylül 2006, s. 15-19 (*Satım İçin Bırakma*).

YAVUZ, Nihat; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi* 1. Cilt, Madde 1-338, Ankara Ocak 2013 (*Şerh*).

YELKENCİ Işıl, *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi*, 1. Baskı, İstanbul 2014.

YILDIRIM, Zeynep; “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin (Viyana Satım Sözleşmesi) Uygulama Alanı”, *GÜHFD.*, C. XVII, Sa. 1-2, Y. 2013, s. 1061-1094.

YILDIZ, Şükrü, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Gerçek Kişilerde Tacir Sifatının Kazanılması”, *Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, 25-26 Kasım 2011*, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2012 s. 21-32.

YÜCER, İpek; “Alt Kira”, *AÜHFD*, C. 57, Sa. 3, Y. 2008, s. 791-829.

YÜCER AKINTÜRK, İpek; “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, Y. 2016, Sa. 2, s. 103-128.

ZEYTİNLİOĞLU, Emin; “Para Borçlarında Temerrüt Hallerinde Munzam Zarar”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 4, Sa. 8, Güz 2005/2, s. 253-263.

İNTERNET KAYNAKLARI

EUR-Lex.europa.eu

www.tbmm.gov.tr

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=20839&P5=B&PAGE1=2&PAGE2=127, E. T., 14.10.2015.

<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1993:150:FULL&from=EN>, E.T., 18.10.2015

http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, E.T., 14.10.2015.

http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.1998.407.01.0050.01.ENG, E.T., 23.10.2015.

http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2000.200.01.0035.01.ENG, E.T., 24.10.2015.

<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394&from=EN>, E.T., 30.11.2015.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf>, E.T., 01.12.2015